

ΝΙΚΟΣ ΚΟΤΛΕΑΣ

**ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΟΡΕΙΝΩΝ ΧΩΡΩΝ**

Διπλωματική Εργασία

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια αυτής της διπλωματικής εργασίας πραγματοποιείται η αναφορά της εθνικής και περιφερειακής ελληνικής πολιτικής για τις ορεινές περιοχές. Παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση και τα χαρακτηριστικά του ορεινού χώρου, η ευρωπαϊκή πολιτική και η επιρροή της στην ελληνική καθώς και ο εθνικός σχεδιασμός στους τομείς γεωργίας, κτηνοτροφίας, δασοπονίας και τουρισμού. Παρατίθεται η μέχρι σήμερα ασκηθείσα πολιτική αλλά και ότι προβλέπεται σήμερα στα εθνικά προγράμματα και σχέδια και στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Η προσέγγιση της περιφερειακής πολιτικής επιχειρείται μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2000 – 2006 και των Μέτρων που περιλαμβάνονται σε αυτά και αφορούν τις ορεινές περιοχές. Τα Μέτρα αυτά παρουσιάζονται λεπτομερώς σε όλες τις Περιφέρειες του περιφερειακού προγραμματισμού.

Λέξεις-κλειδιά: *ορεινές περιοχές, αγροτικός χώρος, άξονες προτεραιότητας, μέτρα, ανάπτυξη*

ABSTRACT

In the frames of this dissertation is realised the report of the national and regional Greek policy on the mountainous areas. They are being presented the existing situation and the characteristics of mountainous space, also the European policy and its influence on the Greek one, as well as the national planning in the sectors of agriculture, livestock-farming, sylviculture and tourism. It is mentioned, up to today, the practised policy but also, everything that is forecasted today in the national programs and plans, and also in the General Frame of Land-planning and Sustainable Growth. The approach of regional policy is attempted via the Regional Operational Programs of period 2000 - 2006 and the Metres which are included in them and concern the mountainous regions. This Metres are presented in detail in all Regions of regional planning.

Key-words: *mountainous areas, rural space, axes of priorities, metres, development*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια των υποχρεώσεών μου ως φοιτητή του τμήματος Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη βοήθεια και τη συμπαράσταση συγκεκριμένων ανθρώπων.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Όλγα Χριστοπούλου για την καθοδήγησή αλλά και τις χρήσιμες συμβουλές της. Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Σαράτση για την βοήθειά του και για το πολύτιμο υλικό που μου διέθεσε καθώς και τους υπαλλήλους των δημόσιων υπηρεσιών που απευθύνθηκα, γιατί η βοήθειά τους και η συμβολή τους ήταν ιδιαίτερα σημαντική και συνετέλεσε στην ολοκλήρωση της εργασίας.

Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω τους φίλους μου, για τη βοήθεια και τη συμπαράστασή τους, καθώς και για τις στιγμές χαλάρωσης που μου προσέφεραν όλο αυτό τον καιρό. Ιδιαίτερη αναφορά στον Κώστα, τον Γιάννη και τον Άλεξ για τη συμβολή τους στη μορφή και εμφάνιση του τεύχους.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένειά μου, που μου συμπαράσταθη και με στήριξε οικονομικά και ηθικά, για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μου και με την σειρά μου τους αφιερώνω την προσπάθειά μου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΦΥΣΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	4
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΦΥΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	7
1.2.1 ΦΥΣΙΚΟ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	7
1.2.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	8
1.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	10
1.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ.....	11
1.3.1 ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.....	11
1.3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ.....	13
1.3.3 ΤΟΜΕΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ.....	13
1.3.4 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	15
1.3.4.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	15
1.3.4.2 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	16
1.3.4.3 ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	18
1.3.5 ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ.....	20
1.4 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (S.W.O.T. ΑΝΑΛΥΣΗ).....	20
1.4.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	20
1.4.2 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	21
1.4.3 ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ.....	22
2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	26
2.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	26
2.1.1. ΓΕΝΙΚΑ.....	26
2.1.2. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	26
2.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	30
2.3 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ).....	35
2.3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	35
2.3.2 ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ.....	37
2.3.2.1 ΟΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1984.....	37
2.3.2.2 ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 1988.....	37
2.3.2.3 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1992.....	38
2.3.2.4 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1999.....	39
2.3.2.5 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 2003 - 2004.....	41
2.4 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013.....	43
2.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ LEADER.....	45

3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ, ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ..50

3.1 ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ – ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	50
3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ	55
3.3 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	57
3.3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	57
3.3.2 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	58

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ 60

4.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	60
4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ.....	60
4.2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	60
4.2.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	61
4.2.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 1ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	64
4.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.....	78
4.3.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	78
4.3.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	78
4.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	80
4.4.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	80
4.4.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	81
4.4.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΥΠΟΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6B.....	83
4.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	87
4.5.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	87
4.5.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	88
4.5.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 6ΟΥ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	90
4.6 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ.....	96
4.6.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	96
4.6.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	96
4.6.3 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 1994 - 1999.....	98
4.6.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 - 2006.....	100
4.6.5 ΜΕΤΡΑ 4ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	103
4.7 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....	118
4.7.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	118
4.7.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	119
4.7.3 ΜΕΤΡΑ 2ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	120
4.8 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ.....	127
4.8.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ - ΈΚΤΑΣΗ - ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ.....	127
4.8.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	129
4.8.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 4ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	130
4.8.4 ΜΕΤΡΟ 5ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	132
4.9 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	134
4.9.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	134
4.9.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	135
4.9.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 6ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	138
4.10 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ.....	152
4.10.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ - ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	152
4.10.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	153
4.10.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 5ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	154

4.11 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	166
4.11.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	166
4.11.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	166
4.11.3 ΜΕΤΡΑ 2ου ΥΠΟΑΞΟΝΑ.....	168
4.12 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	185
4.12.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	185
4.12.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ.....	185
4.12.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 1ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	188
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	205
5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	205
5.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	208
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	210
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	215

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 : ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΥΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	8
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 : ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΟΡΕΙΝΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ...	9
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 : ΑΝΑΛΥΣΗ S.W.O.T.	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 : ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΩΡΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ	51

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ & ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ	<i>Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν</i>
ΓΠΧΣΑΑ	<i>Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης</i>
ΕΓΤΠΕ	<i>Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων</i>
ΕΓΤΑΑ	<i>Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης</i>
ΕΚΤ	<i>Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα</i>
ΕΠΑΑ	<i>Εγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης</i>
ΕΟΚ	<i>Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα</i>
ΕΤΠΑ	<i>Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης</i>
ΕΕ	<i>Ευρωπαϊκή Ένωση</i>
ΕΛΓΑ	<i>Ελληνικός Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων</i>
ΚΕΠΕ	<i>Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών</i>
ΚΥΑ	<i>Κοινή Υπουργική Απόφαση</i>
ΚΟΑ	<i>Κοινές οργανώσεις των γεωργικών αγορών</i>
ΚΓΠ	<i>Κοινή Γεωργική Πολιτική</i>
ΚΠΣ	<i>Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης</i>
ΜΑΕ	<i>Μονάδες Ανθρώπινης Εργασίας</i>
ΜΜΕ	<i>Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις</i>
ΜΟΠ	<i>Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα</i>
Ν.Α	<i>Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις</i>
ΝΠΔΔ	<i>Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου</i>
ΝΠΙΔ	<i>Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου</i>
ΟΠΑΑΧ	<i>Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου</i>
ΟΤΑ	<i>Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης</i>
ΠΕΠ	<i>Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα</i>
ΠΟΠ	<i>Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης</i>
ΠΓΕ	<i>Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης</i>
ΣΑΟΧ	<i>Σχέδιο Ανάπτυξης Ορεινού Χώρου</i>
ΥΠΕΧΩΔΕ	<i>Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων</i>

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα βουνά υπήρξαν ανέκαθεν τόποι απείρου φυσικού κάλλους και τόπο διαμονής αυτόχθονων πληθυσμών, οι οποίοι αναπτύχθηκαν δείχνοντας σεβασμό προς τα είδη χλωρίδας και πανίδας. Λόγω της απομόνωσης, η επιβίωση των ορεινών κοινοτήτων βασιζόταν στην αυτάρκεια, η οποία προϋπόθετε άριστη γνώση του τοπικού φυσικού περιβάλλοντος, των φυσικών διαθεσίμων του, των ντόπιων φυτικών και ζωικών ειδών, των ιδιοτήτων και των χρήσεών τους. Η φροντίδα με την οποία διαχειρίζονταν επί χιλιάδες χρόνια και σε πολλές περιπτώσεις διαχειρίζονται μέχρι σήμερα οι παραδοσιακές ορεινές κοινωνίες το φυσικό τους περιβάλλον και οι ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές και οικολογικές συνθήκες που επικρατούν στα ορεινά (συχνές εναλλαγές του κλίματος, κ.α.) καθιστούν τις ορεινές περιοχές ιδιαίτερα ευάλωτες και εύθραυστες αλλά και ταυτόχρονα σημαντικές εστίες βιοποικιλότητας, άγριας ζωής και ενδημικών ειδών.

Ο πολιτισμικός πλούτος των ορεινών περιοχών συμβαδίζει με τον φυσικό. Στους ορεινούς όγκους του κόσμου αναπτύχθηκαν αμέτρητα είδη διαφορετικών πολιτισμών που συνέβαλαν στην ποικιλομορφία των πληθυσμών αλλά και των χώρων μέσα στους οποίους αυτοί εξελίχθηκαν. Ωστόσο, σήμερα ο παραδοσιακός χαρακτήρας τους στις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες έχει αλλοιωθεί λόγω των εξωτερικών επιρροών (διατήρηση εθίμων) και μόνο στις φτωχότερες χώρες του κόσμου μπορεί κανείς να συναντήσει παραδοσιακές κοινωνίες.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των ορεινών περιοχών είναι η "εξαγωγή" των φυσικών τους διαθεσίμων προς τις λοιπές περιοχές, χωρίς, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, την συμμετοχή τους στη λήψη των σχετικών αποφάσεων. Ξυλεία, ορυκτά και νερό είναι οι κυριότεροι φυσικοί πόροι που διοχετεύονται προς μαζική κατανάλωση για τους κατοίκους των πεδινών περιοχών. Οι αναπόδραστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη μαζική εκροή των πόρων αυτών για τις τοπικές κοινότητες συνεπάγονται την αποψίλωση των δασών, την αλλαγή των τοπίων και των χρήσεων γης από μεταβολές της ροής των ποταμών και από τις εξορυκτικές δραστηριότητες, ρύπανση και μόλυνση υδάτων και εδάφους και εν τέλει ραγδαία υποβάθμιση των περιοχών.

Το 2002 ανακηρύχθηκε διεθνώς ως Έτος Βουνού. Σε όλο τον κόσμο πραγματοποιήθηκαν γεγονότα για την προώθηση μιας καλύτερης αντίληψης της σημαντικότητας των βουνών ιστορικά, οικολογικά, οικονομικά και κοινωνικά. Σκοπός ήταν να εξεταστούν τρόποι για την ενθάρρυνση της αειφόρου ανάπτυξης των βουνών και των ορεινών κοινοτήτων στο μέλλον.

Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε την διοργάνωση συνεδρίου με τίτλο “Πολιτικές της Κοινότητας και Ορεινές Περιοχές” τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι ορεινές περιοχές αντιπροσωπεύουν έκταση αρκετά μεγαλύτερη από το ένα τρίτο της επικράτειας και αποτελούν πηγή οικονομικής ανάπτυξης παρέχοντας υπηρεσίες τουρισμού και αναψυχής.

Η Ελλάδα είναι μια κατ’ εξοχήν ορεινή χώρα, αφού στην επικράτειά της υπάρχουν περισσότερα από 300 μεγαλύτερα ή μικρότερα βουνά. Ο σημαντικότερος ελληνικός ορεινός άξονας είναι η οροσειρά της Πίνδου, που σχηματίζει τη «ραχοκοκαλιά» της ηπειρωτικής χώρας και έχει ως φυσική συνέχεια τα βουνά της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Εξάλλου, τα περισσότερα νησιά αποτελούν, στην πραγματικότητα, τις βουνοκορφές της καταποντισμένης Αιγίδος, που κάποτε συνέδεε την ηπειρωτική Ελλάδα με τη Μικρά Ασία.

Το ψηλότερο βουνό της χώρας είναι ο (φημισμένος από την ελληνική μυθολογία) Όλυμπος (στη Μακεδονία), που φτάνει τα 2.917 μέτρα (κορυφή Μύτικας), ενώ περίπου 40 ορεινά συγκροτήματα, σ’ όλη τη χώρα, υπερβαίνουν σε υψόμετρο τα 2.000 μέτρα.

Τα ελληνικά βουνά χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους, τα σπάνια τοπία και τα μοναδικά δάση τους, μερικά από τα οποία είναι από τα παλαιότερα φυσικά δάση της Ευρώπης. Λόγω του απaráμιλλου φυσικού τους πλούτου (σε χλωρίδα και πανίδα) πολλά από αυτά προστατεύονται ως Εθνικοί Δρυμοί, ενώ παράλληλα, τις τελευταίες δεκαετίες, με τις υποδομές που δημιουργήθηκαν αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για όσους θέλουν να απολαύσουν δραστηριότητες χειμερινού και ορεινού τουρισμού.

Σκοπός

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας επιχειρείται η παρουσίαση της Πολιτικής για τις ορεινές περιοχές στην Ελλάδα, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό. Σε εθνικό επίπεδο αναλύονται οι τομείς **γεωργίας, κτηνοτροφίας, δασοπονίας και τουρισμού**, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο πραγματοποιείται η προσέγγιση της πολιτικής όπως αυτή προγραμματίζεται στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα οποία σχεδιάζονται από τις ίδιες τις Περιφέρειες. Τα σημερινά ΠΕΠ αφορούν την περίοδο προγραμματισμού 2000 – 2006.

Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η παρουσίαση των φυσικο-γεωγραφικών, δημογραφικών, οικονομικών και διαρθρωτικών χαρακτηριστικών καθώς και των προβλημάτων των ορεινών περιοχών. Επίσης γίνεται η S.W.O.T. ανάλυση αυτών.

Αντικείμενο του δεύτερου κεφαλαίου είναι η παρουσίαση της ευρωπαϊκής πολιτικής για τον ορεινό χώρο, της ελληνικής πολιτικής, η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), όπως επίσης και της Πολιτικής Αγροτικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2007 -2013. Στα πλαίσια της ΚΑΠ αναφέρονται λεπτομερώς οι μεταρρυθμίσεις αυτής του 1992, του 1999 και του 2003 – 2004.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται προσέγγιση του σχεδιασμού των ορεινών περιοχών, για τον ελληνικό χώρο, στους τομείς γεωργίας, κτηνοτροφίας, δασοπονίας και τουρισμού όπως αυτή εκφράζεται στα κρατικά Στρατηγικά Σχέδια

Στο τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο, πραγματοποιείται η αναλυτική περιγραφή της περιφερειακής πολιτικής για τον ορεινό – μειονεκτικό χώρο, για κάθε μία Περιφέρεια ξεχωριστά. Σημειώνεται πως για τις Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου δεν βρέθηκαν στοιχεία που να αφορούν ορεινές περιοχές.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο διατυπώνονται τα γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την μελέτη του εθνικού και περιφερειακού Σχεδιασμού για την Ανάπτυξη του ορεινού χώρου.

1. ΦΥΣΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας αποτελούνται από βουνά μέσου ύψους, με την υψηλότερη κορυφή να φθάνει έως τα 2.917 μέτρα. Η μη προσπελασιμότητά τους στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, αλλά και μια σειρά από σοβαρούς πολιτικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και ιστορικούς λόγους, δεν ευνοούσε μέχρι σήμερα την ανάπτυξή τους σύμφωνα με το κυρίαρχο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης. Έτσι οι κάτοικοί τους ωθήθηκαν στις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας και του κόσμου και τα χωριά τους ερημώθηκαν. Ενώ οι αμιγώς ορεινές περιοχές αποτελούν το μισό της έκτασης της χώρας, κατοικούν σήμερα σ' αυτές λιγότερο από το 1/10 του πληθυσμού.

Κατά την απογραφή του 2001, καταγράφηκαν 1.525 ημιορεινές και 2.163 ορεινές κοινότητες, δηλαδή 3.688 ορεινά με την ευρύτερη έννοια δημοτικά διαμερίσματα που καταλαμβάνουν περίπου 94 εκατομμύρια στρέμματα, δηλαδή το 71% (42% ορεινό και 29% ημιορεινό) του συνόλου της έκτασης της χώρας (132 εκατ. στρέμματα). Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (Ε.Σ.Υ.Ε.) χαρακτηρίζει ως *ημιορεινές* τις κοινότητες που η εδαφική περιοχή τους βρίσκεται στους πρόποδες των βουνών ή η έκτασή τους μοιράζεται η μισή περίπου στην πεδιάδα και η άλλη μισή στο βουνό, αλλά πάντα με υψόμετρο μέχρι 800 μέτρα, για το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής της κοινότητας. *Ορεινές* χαρακτηρίζονται οι κοινότητες που είτε το μεγαλύτερο μέρος τους βρίσκεται σε υψόμετρο άνω των 800 μέτρων ή η εδαφική τους επιφάνεια είναι πολύ κεκλιμένη και κατ'εξοχήν ανώμαλη, χωρίζεται δε από χαράδρες ή καλύπτεται από ορεινούς όγκους που δημιουργούν πολλαπλές εδαφικές πτυχώσεις με υψομετρικές διαφορές μεγαλύτερες από 400 μέτρα (Ε.Σ.Υ.Ε. 1995).

Η ορεινότητα μίας περιοχής, ο βαθμός δηλαδή στον οποίο η περιοχή είναι δυσπρόσιτη, δεν εξαρτάται, όμως, μόνο από το υψόμετρο, αλλά και από άλλα φυσικά χαρακτηριστικά όπως οι κλιματικές συνθήκες, η τοπογραφία και η μορφολογία του ευρύτερου χώρου, που έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν δύσκολη την πρόσβαση προς και από αυτή. Ως

συνέπεια η ορεινότητα συνεπάγεται σε μεγάλο βαθμό κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτισμική απομόνωση.

Όντας κατεξοχήν αγροτικές περιοχές, οι ορεινές κοινότητες θα μπορούσε να ισχυρισθεί βάσιμα κάποιος ότι επιβιώνουν με τη βοήθεια των εξισωτικών αποζημιώσεων που τους δίνονται με βάση τις σχετικές ευρωπαϊκές πολιτικές για να συνεχίσουν να παράγουν προϊόντα. Έτσι οι ορισμοί της ορεινότητας που δίνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο αντανακλούν την απαίτηση για συνδυασμό φυσικών και κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθιέρωσε τους όρους ορεινές - μειονεκτικές - προβληματικές περιοχές, για τις οποίες προβλέπονται ειδικά μέτρα από την Κοινή Αγροτική Πολιτική, που έχουν ως στόχο να αντισταθμίσουν τις συνέπειες των φυσικών και κοινωνικοοικονομικών αντιξοοτήτων (μικρότερη βλαστητική περίοδος, δυσκολία διανομής προϊόντων, κ.α.) σε σχέση με τις πιο προνομιούχες περιοχές, τις δυναμικές. Οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται και στην Ελλάδα από, το 1983, στις Έρευνες Διάρθρωσης των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων (Ε.Δ.Γ.Ε.), που διενεργούνται από την Ε.Σ.Υ.Ε. κάθε δύο χρόνια.

Μία περιοχή χρήζει ειδικής μεταχείρισης εάν είναι ορεινή, μειονεκτική ή/και προβληματική. Σύμφωνα με το ενημερωτικό σημείωμα του Υπουργείου Γεωργίας (17/7/1997) (Καρανικόλας και Μαρτίνοβ 1999) για την ένταξη των Δήμων, Κοινοτήτων και Οικισμών της Ελλάδας στις περιοχές της Οδηγίας 75/268/ΕΟΚ :

Α. Στις *Ορεινές Περιοχές* (Άρθρο 3, Παρ. 3) εντάσσονται Δήμοι, Κοινότητες και Οικισμοί που έχουν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- (α) η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο πάνω από 800 μέτρα,
- (β) η κτηματική τους έκταση βρίσκεται μεταξύ 600-800 μέτρων και οι κλίσεις του εδάφους είναι τουλάχιστον 16%,
- (γ) η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο κάτω από 600 μέτρα με κλίσεις εδάφους τουλάχιστον 20%.

Εάν ένας Δήμος, Κοινότητα ή Οικισμός έχει μία από τις παραπάνω περιπτώσεις σε ποσοστό κτηματικής έκτασης τουλάχιστον 80% ή το άθροισμα των περιπτώσεων (α), (β), (γ) είναι τουλάχιστον 80% επί του συνόλου της κτηματικής τους έκτασης, τότε είναι δυνατόν να προταθεί για ένταξη στις ορεινές περιοχές.

Β. στις *Μειονεκτικές Περιοχές* (Άρθρο 3, Παρ.4) εντάσσονται πολλοί Δήμοι, Κοινότητες ή Οικισμοί που αποτελούν ομοιογενείς ζώνες και χαρακτηρίζονται από χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού, άγονο έδαφος και χαμηλό εισόδημα. Ειδικότερα θα πρέπει:

- (α) η πυκνότητα του πληθυσμού να είναι μέχρι 45 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο,
- (β) το γεωργικό εισόδημα να είναι μικρότερο του 80% του μέσου όρου της χώρας,
- (γ) οι αποδόσεις των κυριότερων καλλιεργειών να είναι μέχρι 80% του μέσου όρου της χώρας.

Γ. στις *Περιοχές με Ειδικά Προβλήματα* (Άρθρο 3, Παρ.5) εντάσσονται σε ζώνες, Δήμοι και Κοινότητες νησιωτικών και παραμεθωρίων περιοχών, που έχουν, λόγω της θέσης τους, ειδικά προβλήματα, το γεωργικό εισόδημά τους φθάνει μέχρι το 80% του μέσου όρου της χώρας και η γονιμότητα των εδαφών τους είναι χαμηλή (αποδόσεις κυριότερων καλλιεργειών μικρότερες του 80% του μέσου όρου της χώρας).

Σήμερα, που η αγροτική πολιτική αλλάζει χαρακτήρα, και προωθείται η διαφοροποίηση των αγροτικών οικονομιών με στόχο να μην εξαρτώνται μόνο από το γεωργικό εισόδημα, οι ορεινές περιοχές υπόκεινται και πάλι σε ειδική μεταχείριση. Καταρτίζονται ειδικά κεφάλαια στα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα με στόχο την ανάπτυξή τους. Ο κυριότερος φαινομενικός φυσικός πόρος που διαθέτουν είναι η ομορφιά τους, που μπορεί να αξιοποιηθεί σύμφωνα με την κυρίαρχη αναπτυξιακή λογική για τουριστικές επιχειρήσεις. Παραμένοντας, ωστόσο, ακόμη υπο-ανάπτυκτες, χωρίς κατάλληλες υποδομές σε δρόμους, νοσοκομειακή περίθαλψη, δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης και επικοινωνίας, η πολιτική επιλογή των δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία είναι ότι πρέπει να επενδυθούν χρήματα για να αλλάξουν χαρακτήρα. Στον Ευρωπαϊκό Χάρτη των Ορεινών Περιφερειών, που λειτουργεί ως πλαίσιο για τους εθνικούς νόμους για τις ορεινές περιοχές, δίνεται η δυνατότητα στις χώρες που θα προσυπογράψουν τον χάρτη να προσδιορίσουν οι ίδιες τις ορεινές περιοχές τους. Ειδικότερα αναφέρεται (Άρθρο 2) ότι με τον όρο "*ορεινές περιοχές*" εννοούνται "*περιοχές των οποίων το ύψος, η κλίση του εδάφους και το κλίμα δημιουργούν ειδικές συνθήκες οι οποίες επενεργούν στην επιδίωξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων*".

Η μελέτη που ανατέθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων στο Γραφείο 12 (2000) κατατάσσει τους νομούς της χώρας ανάλογα με την ορεινότητά τους σύμφωνα με κριτήρια έκτασης και πληθυσμού. Σύμφωνα με τα

πορίσματά της, 32 νομοί της Ελλάδας χαρακτηρίζονται από σημαντική ορεινή έκταση και ορεινό πληθυσμό. Από αυτούς, ύστερα από διερεύνηση με τη μέθοδο Πλεονεκτημάτων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών (SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), προκύπτουν 8 νομοί (Φθιώτιδας, Καρδίτσας, Φλώρινας, Άρτας, Γρεβενών, Ιωαννίνων, Αρκαδίας και Ευρυτανίας) οι οποίοι περιέχουν, σύμφωνα με τη μελέτη, τις πιο προβληματικές ορεινές περιοχές της χώρας. Πρόκειται για νομούς με φθίνον εισόδημα, φθίνοντα πληθυσμό και που δεν εξαρτώνται από τον αγροτικό τομέα.

1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΦΥΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.2.1 ΦΥΣΙΚΟ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Ελλάδα είναι κατεξοχήν ορεινή χώρα. Ο ορεινός όγκος της καταλαμβάνει¹ έκταση 77,6 εκατομ. στρεμμάτων, από τα οποία τα 13,08 (17%) είναι καλλιεργήσιμη έκταση, τα 36,42 (47%) βοσκότοποι και τα 24,02 (31%) δάση. Σημαντικό χαρακτηριστικό της φυσικής πραγματικότητας των ορεινών περιοχών είναι ο εξαιρετικός πλούτος της βιοποικιλότητας. Απαντώνται ανάλογα με την περιοχή οικοσυστήματα και τοπία μεσογειακά (αείφυλλα, σκληρόφυλλα), αλπικά (Όλυμπος, Σμόλικας, Τύμφης, Βόρας και άλλες οροσειρές) και σκανδιναβικά (Ροδόπη). Ιδιαίτερα αυξημένη είναι και η γενετική ποικιλότητα (διαφορές κληρονομικών καταβολών μέσα σε ένα είδος) λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας, της ποικιλίας των κλιματικών τύπων, της ορογραφικής διαμόρφωσης αλλά και της μετανάστευσης από βορειότερα άλλων ειδών τα οποία βρήκαν σ' αυτή καταφύγιο την περίοδο μετά τους παγετώνες.(Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε)

Σε αντίθεση με τις πεδινές αγροτικές περιοχές, αλλά και πολλές ευρωπαϊκές ορεινές περιοχές, οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας χαρακτηρίζονται από έναν αναντικατάστατο φυσικό πλούτο, που φιλοξενεί σημαντικό αριθμό άγριων φυτικών και ζωικών ειδών προσαρμοσμένων στις τοπικές κάθε φορά συνθήκες.

¹ Στοιχεία από το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000 – 2006 για τον Πρωτογενή Τομέα

1.2.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Όσον αφορά στο ανθρωπογενές ορεινό περιβάλλον, η Ελλάδα διακρίνεται για το μικρό μέγεθος αλλά και το μεγάλο πλήθος των ορεινών οικισμών. Οι ημιαστικοί οικισμοί (2.000-10.000 άτομα) αποτελούν μόνο το 13% των ορεινών οικισμών, ενώ το μόνο ορεινό αστικό κέντρο (άνω των 10.000 ατόμων) είναι σήμερα η Νάουσα. (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 2000)

Στην Ελλάδα οι ορεινές κοινότητες ερημωθήκαν την περίοδο της μαζικής μετανάστευσης από τα χωριά προς τις μεγάλες πόλεις και το εξωτερικό τις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970. Η μαζική αποχώρηση του ορεινού πληθυσμού οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις συγκρούσεις του εμφυλίου πολέμου και τις διώξεις που ακολούθησαν τα χρόνια της εθνικής αντίστασης στη γερμανική κατοχή. Γεγονός είναι ότι τα ορεινά χωριά ερημώθηκαν κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1950-1970, με τον αστικό πληθυσμό να αυξάνεται από 37,7% επί του συνόλου το 1951 σε 58,1% το 1981 και τον αγροτικό να μειώνεται από 47,5% σε 30,3% (Πίνακας 1.1).

Πίνακας 1.1 : Κατανομή Πληθυσμού σε Αστικές και Αγροτικές Περιοχές

Έτος	Συνολικός Πληθυσμός	Αστικός Πληθυσμός	Ποσοστό αστικού πληθυσμού επί του συνόλου	Αγροτικός Πληθυσμός	Ποσοστό αγροτικού πληθυσμού επί του συνόλου
1928	6.204.684	1.931.937	31,1%	3.373.281	54,4%
1940	7.344.860	2.411.647	32,8%	3.847.134	52,4%
1951	7.632.801	2.879.994	37,7%	3.622.619	47,5%
1961	8.388.533	3.628.105	43,3%	3.674.592	43,8%
1971	8.768.641	4.664.917	53,2%	3.086.562	35,2%
1981	9.740.417	5.659.182	58,1%	2.951.346	30,3%
1991	10.259.900	6.036.660	58,9%	2.910.466	28,3%
2001	10.934.097	8.211.646	75,1%	2.722.451	24,9%

Πηγή : ΕΣΥΕ

Συγκεκριμένα στοιχεία για τις ορεινές περιοχές υπάρχουν από το 1971 και έπειτα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.2, ο ορεινός πληθυσμός της Ελλάδας μειώθηκε δραματικά τη δεκαετία του 1970 και λιγότερο τη δεκαετία του 1980. Από τη σύγκριση των πινάκων 1.1 και 1.2, προκύπτει ότι η μείωση του ορεινού πληθυσμού ήταν ακόμα εντονότερη τη δεκαετία του 1960.

Πίνακας 1.2 : Κατανομή Πληθυσμού σε Ορεινές και Ημιορεινές Περιοχές

Έτος	Συνολικός Πληθυσμός	Ημιορεινός Πληθυσμός	Ποσοστό ημιορεινού πληθ. επί του συνόλου	Ορεινός Πληθυσμός	Ποσοστό ορεινού πληθ. επί του συνόλου
1971	8.768.641	1.781.689	20,3%	1.047.894	12%
1981	9.740.417	2.085.574	21,4%	941.973	9,7%
1991	10.259.900	2.236.351	21,8%	939.843	9,2%
2001	10.934.097	2.285.884	20,9%	789.989	7,2%

Πηγή : ΕΣΥΕ

Ως συνέπεια των μεταβολών αυτών, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50 χρόνων, απωλέσθηκε ένα μεγάλο μέρος των τοπικών παραδόσεων, εγκαταλείφθηκε ένα σημαντικό κομμάτι του οικιστικού πλούτου (σχολεία και κατοικίες), χάθηκαν παραδοσιακά αρχιτεκτονικά μνημεία και παραδοσιακές δεξιότητες και επαγγέλματα. Στις περιπτώσεις που οι ηλικιωμένοι παρέμειναν στις εστίες τους, οι νέοι επέστρεφαν σε αυτές κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών για παραθερισμό και διατηρήθηκε σε κάποιο βαθμό η σύνδεσή τους με τα πάτρια εδάφη. Στις περιπτώσεις όμως που μετανάστευε όλη η οικογένεια, τα σπίτια εγκαταλείπονται. Με την πάροδο του χρόνου είτε καταστρέφονται ή επισκευάζονται μερικά απ' αυτά προς μόνιμη ή εποχιακή χρήση μετά τη συνταξιοδότηση των κατόχων τους.

Βασικό χαρακτηριστικό του ορεινού πληθυσμού της Ελλάδας είναι η γήρανσή του, καθώς, σύμφωνα με στοιχεία του 1991, το 19,3% έχει ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας που είναι 13,7%. Φωτεινές εξαιρέσεις όπου οι νέοι παρέμειναν στον τόπο τους και έκαναν οικογένειες είναι οι ορεινές περιοχές των νομών Ξάνθης, Ημαθίας, Κοζάνης και Πέλλης, στις οποίες είναι σημαντικό το ποσοστό των παιδιών ηλικίας έως 14 ετών και των νομών Κορινθίας, Μαγνησίας και Καστοριάς που είναι σημαντικότερο το ποσοστό των παραγωγικών ηλικιών (25-49 ετών). Η διαμονή των νέων στον τόπο τους είναι ένας σημαντικός δείκτης του φυσικού δυναμικού και της κατάστασης της περιοχής, και συνδέεται άμεσα με τις ευκαιρίες και δυνατότητες απασχόλησης και τον τρόπο ζωής των κατοίκων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 2000).

Επιπλέον, μεγάλο ποσοστό των κατοίκων των κοινοτήτων των ορεινών περιοχών είναι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα το ποσοστό των αναλφάβητων παραμένει ακόμα και σήμερα σε πολλές περιοχές σε αρκετά υψηλά επίπεδα.

1.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το ύψος, καθώς και η εξελικτική διαχρονική πορεία του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και εισοδήματος, είναι μια ένδειξη σχετικά με την ευημερία κάθε περιοχής. Το χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ που παρατηρείται στις ΟΜΠ αποδίδεται κυρίως στο ότι οι περιοχές αυτές εμφανίζουν μειωμένες δυνατότητες επενδύσεων και απασχόλησης για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, οπότε τα οικονομικά τους αποτελέσματα εμφανίζονται μειωμένα συγκριτικά με άλλες περιοχές. Το γεγονός αυτό προκαλεί σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο της εκροής του πληθυσμού. Όπως προκύπτει και από τα δημογραφικά στοιχεία, τα τελευταία έτη μειώνεται σταθερά ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός που διαμένει στην κάθε περιοχή, οπότε μειώνεται και η συμμετοχή της περιοχής στη διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος.

Εξετάζοντας την τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης διαπιστώνεται το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, ενώ ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται από χαμηλά ποσοστά απασχόλησης, γεγονός που επιβεβαιώνει την περιορισμένη μεταποιητική δραστηριότητα στις περιοχές. Τα στοιχεία απασχόλησης στον τριτογενή τομέα διαφοροποιούνται έντονα ανάλογα με την κάθε περιοχή και σχετίζονται με το τουριστικό ενδιαφέρον και τη δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών. Η τάση βέβαια που καταγράφεται, ανεξαρτήτως του ανάγλυφου και της πληθυσμιακής κατηγορίας, είναι η ενίσχυση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου, με ταυτόχρονη σημαντική μείωση του ποσοστού ενεργού πληθυσμού που απορροφάτε στην γεωργία.

Οι ορεινές περιοχές δεν έχουν να επιδείξουν ιδιαίτερα αυξημένη εμπορική δραστηριότητα. Οι επιχειρήσεις σε αυτόν τον τομέα περιορίζονται κυρίως σε εστιατόρια – καφεενεία, στο λιανικό εμπόριο και κάποιες μικρές οικοτεχνικές, χειροτεχνικές ή βιοτεχνικές ιδιωτικές επιχειρήσεις και είναι κατά βάση οικογενειακές ή απασχολούν πολύ μικρό αριθμό ατόμων. Η βιομηχανία και η βιοτεχνία δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως δυναμικοί κλάδοι, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στη γεωγραφική θέση των περιοχών, στη μη ορθολογική εκμετάλλευση των υπαρχόντων πλουτοπαραγωγικών πηγών και στην έλλειψη

έργων υποδομής, που αποτελούν τους βασικούς αναπτυξιακούς άξονες για τη στήριξη βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, κύριο αίτιο της οικονομικής δυσπραγίας των κατοίκων των ορεινών περιοχών μπορεί να χαρακτηριστεί και η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με επενδύσεις και εκμετάλλευση των ευκαιριών που υπάρχουν, για τη στήριξη, ανάπτυξη και αναδιάρθρωση των τοπικών κοινωνιών.

1.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

1.3.1 ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η ελληνική γεωργία αντιμετωπίζει μία σειρά προβλημάτων διαρθρωτικής φύσης, τα οποία οι δυνάμεις που βρέθηκαν στην εξουσία επιχείρησαν να επιλύσουν με «μερικά» και αποσπασματικά μέτρα, με στόχο την ικανοποίηση των συγκεκριμένων κοινωνικών και πολιτικών συμφερόντων τους.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά και από τα πιο σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία, το οποίο μάλιστα επιτείνεται δραματικά στις ορεινές περιοχές, είναι ο κατακερματισμός και η μεγάλη διασπορά των Μοναδιαίων Ιδιοκτησιών / Χρήσεων / Εκμεταλλεύσεων Γης (ΜΙΧΕΓ) (Ρόκος, 1980). Το πρόβλημα οξύνθηκε μετά τη μικρασιατική καταστροφή όταν το 1922 τουλάχιστον 1.500.000 Έλληνες διώχτηκαν από τα παράλια της Μικράς Ασίας. Η Ελληνική κυβέρνηση, προκειμένου να διευκολύνει την εγκατάσταση και διαβίωσή τους στην Ελλάδα, εφάρμοσε ένα εκτεταμένο αναδασμό γης, χορηγώντας στους πρόσφυγες διάσπαρτα κτήματα σε όλη την επικράτεια. Το γεγονός ότι μόνο το 30% περίπου της συνολικής έκτασης της ορεινής και ημιορεινής Ελλάδας αποτελεί γεωργική γη, εντείνει το πρόβλημα του κατακερματισμού και της διασποράς του γεωργικού κλήρου, αν και κατά την περίοδο 1971-1991 παρατηρήθηκε ελαφρά μείωση του αριθμού των αγροτικών, με παράλληλη αύξηση των αριθμού και του μεγέθους των μεγάλων εκμεταλλεύσεων (άνω των 50 στρεμμάτων) (Ζιωγάνας, 1999).

Ακόμη, το ποσοστό της αρδευόμενης γεωργικής γης είναι χαμηλό, ο μέσος όρος ηλικίας των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι υψηλός (περίπου το 60% είναι άνω των 55 ετών) και η επαγγελματική τους εκπαίδευση ελλιπής.

Στην ορεινή γεωργία επικρατούν ιδιαίτερα δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες (μεγάλο υψόμετρο, έντονες κλίσεις εδάφους, φτωχή άρδευση, βοσκότοποι κατάλληλοι μόνο για αιγοπρόβατα, μικρή βλαστητική περίοδος).

Στις ορεινές περιοχές, παρά το μεγαλύτερο συνήθως ύψος βροχοπτώσεων, το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων φτάνει μόνο το 20,2%, ενώ στο σύνολο της χώρας αρδύεται το 35,2% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (ΕΣΥΕ, 1993). Την περίοδο 1987-1993 ο αριθμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων των ορεινών περιοχών μειώθηκε κατά 15,7% και η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση κατά 12,8%, ενώ οι αντίστοιχοι αριθμοί για το σύνολο της χώρας είναι 14,1% και 6,9%, γεγονός που υποδηλώνει ότι η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων δεν οφείλεται σε ενδεχόμενη συγχώνευση και αύξηση του μεγέθους τους, αλλά σε διαρκώς αυξανόμενη εγκατάλειψη των γεωργικών εκτάσεων (2,5 εκατομμύρια στρέμματα τα τελευταία 15 χρόνια). Εκτιμάται ότι το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των ορεινών περιοχών δεν ξεπερνά τα 33 στρεμ. που αντιστοιχεί μόλις στο 75% του μ.ο. χώρας ενώ το ανάγλυφο και η πολυσχιδής υδρογραφική μορφολογία επιτείνουν το πρόβλημα του πολυτεμαχισμού (6,8 αγροτεμάχια έναντι 4,8 του μ.ο. της χώρας) (Καρανικόλας και Μαρτίνος 1999, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000).

Επιπλέον, οι ορεινές περιοχές εμφανίζουν τον υψηλότερο δείκτη γήρανσης των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων με ποσοστό εκμεταλλεύσεων με αρχηγούς ηλικίας άνω των 55 ετών 60,5 %. Το 1993, από τους 1.767.250 αρχηγούς και μέλη νοικοκυριών που εργάζονται στη γεωργία σε όλη τη χώρα, ένα ποσοστό 25,1% είναι κάτοικοι ορεινών περιοχών και από αυτούς το 32,2% έχει ως αποκλειστική απασχόληση τη γεωργία, έναντι ποσοστού 27,4% που ισχύει για το σύνολο της χώρας. (ΕΣΥΕ, 1993)

Από πλευράς καλλιεργούμενων εκτάσεων, την πρώτη θέση κατέχει η ελιά, ενώ την περίοδο 1987-1993 παρατηρήθηκε σημαντική μείωση στην καλλιέργεια της μηδικής (19% των καλλιεργούμενων εκτάσεων), η οποία σύμφωνα με τους Καρανικόλα και Μαρτίνο (1999) παραπέμπει αφ' ενός στην αύξηση της εξάρτησης των ορεινών περιοχών από τις πεδινές για την προμήθεια των απαραίτητων ποσοτήτων χονδροειδών ζωοτροφών και αφ'

ετέρου στην ένταση των πιέσεων στους ορεινούς βοσκοτόπους για την κάλυψη των αυξημένων διατροφικών αναγκών των ζώων. Η αλόγιστη βόσκηση στον ορεινό και ημιορεινό χώρο οφείλεται κυρίως στο κοινόχρηστο καθεστώς βόσκησης που, ανεξαρτήτως ιδιοκτησιακού καθεστώτος, δίνει το δικαίωμα σε κάθε βοσκό για ελεύθερη βόσκηση επί πληρωμή χωρίς γενικότερο σχεδιασμό για ορθολογική χρήση των βοσκοτόπων, στην επιμονή των βοσκών για ελεύθερη βόσκηση χωρίς προϋποθέσεις και στην έλλειψη πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του προβλήματος (Παπαναστάσης, 1994).

1.3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Όσον αφορά στις ζωικές μονάδες της χώρας, το 32% περίπου αυτών βρίσκεται στις ορεινές περιοχές και το ζωικό κεφάλαιό τους χαρακτηρίζεται από το μεγαλύτερο αριθμό ζωικών μονάδων (ΖΜ) ανά εκμετάλλευση (4,52) έναντι 3,44 ΖΜ ανά εκμετάλλευση για το σύνολο της χώρας. Τα στοιχεία όμως της ΕΣΥΕ (1993) αποκαλύπτουν παράλληλα ότι οι ζωικές μονάδες όλο και μειώνονται, παρά το γεγονός ότι η κτηνοτροφία παίζει ακόμα σημαντικό ρόλο στα ορεινά. Οι ορεινές περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας εξακολουθούν να συγκεντρώνουν το μισό πληθυσμό των αιγών και το 1/3 των προβάτων όλης της χώρας.

1.3.3 ΤΟΜΕΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ

Στο παρελθόν παρατηρήθηκε το φαινόμενο της αποψίλωσης δασικών εκτάσεων για γεωργική χρήση, με αποτέλεσμα την εμφάνιση μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεων που βρίσκονται σε πλαγιές με σχετικά μεγάλη κλίση και υψόμετρο. Σήμερα η σταδιακή εγκατάλειψη του παραδοσιακού τρόπου εκτροφής των μηρυκαστικών και ειδικότερα η εγκατάλειψη του νομαδικού τρόπου εκτροφής και ο συνακόλουθος περιορισμός των μετακινήσεων των κοπαδιών, έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της βοσκοϊκανότητας των ορεινών βοσκοτόπων και λιβαδιών, την αύξηση των δασικών πυρκαγιών και σοβαρά προβλήματα εδαφικής διάβρωσης (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000).

Στην Ελλάδα διακρίνονται πέντε ζώνες δασικής βλάστησης, τρεις από τις οποίες σχετίζονται με τον ορεινό χώρο και είναι οι εξής: (ΚΕΠΕ 1989)

α) Ζώνη δασών οξυάς - ελάτης και ορεινών παραμεσόγειων κωνοφόρων (ορεινή, υπαλπική): Η ζώνη αυτή εκτείνεται στις ορεινές περιοχές τις Στερεάς Ελλάδας, της

Πελοποννήσου καθώς και της κεντρικής και βόρειας Ελλάδος. Κυριαρχούντα είδη είναι η υβριδογενής ελάτη και η οξυά και σχηματίζονται μικτά δάση ελάτης και οξυάς καθώς και αμιγή δάση οξυάς που φθάνουν μέχρι τα δασοόρια (1800-1900 μ).

β) Ζώνη ψυχρόβιων κωνοφόρων (ορεινή - υπαλπική): Η ζώνη αυτή εμφανίζεται στα υψηλά όρη της βόρειας Ελλάδας και αποτελείται από ψυχρόβια κωνοφόρα. Εδώ βρίσκουμε δάση της δασικής πεύκης, της ερυθρελάτης και της λευκής ελάτης.

γ) Εξωδασική ζώνη υψηλών ορέων: Η ζώνη αυτή εμφανίζεται στα υψηλά όρη της χώρας μας, πάνω από τα δάση και τα δενδροόρια (ψευδαλπικές εκτάσεις). Συντίθεται από ποώδη κυρίως βλάστηση, με διάσπαρτους μικρούς θάμνους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει το Υπουργείο Γεωργίας, προκύπτει ότι τα πραγματικά παραγωγικά δάση δεν ξεπερνούν τα 10 εκατ. στρέμματα (σε σύνολο 33,5 εκατ. στρεμμάτων δασικών εκτάσεων), άλλα 3.5-4 εκατ. στρέμματα μπορούν να θεωρηθούν απλώς παραγωγικά και τα υπόλοιπα είναι θαμνώνες πλατυφύλλων. Προκύπτει επίσης ότι εντός των δασικών συμπλεγμάτων υπάρχουν αρκετές γυμνές εκτάσεις. Ο Κεμίδης (1995) αναφέρει ότι ενώ τα δασικά εδάφη αποτελούν το 60% της επιφάνειας της χώρας, μόλις το 18% αποτελεί καλυπτόμενη έκταση από τα δάση.

Ανάμεσα στις δεκαετίες του '80 και του '90 παρατηρείται σημαντική πτώση της παραγωγής ξυλείας της τάξης των 700.000 κυβικών μέτρων, η οποία σύμφωνα με έκθεση του Υπουργείου Γεωργίας οφείλεται κυρίως στην μείωση παραγωγής καυσόξυλων η οποία συνδέεται με αλλαγή του τρόπου θέρμανσης των αγροτικών νοικοκυριών και στη συνεχιζόμενη εγκατάλειψη της ορεινής χώρας. Στην Ελλάδα υπάρχουν δύο κρατικά εργοστάσια ξύλου, της Καλαμπάκας και του Λιτοχωρίου. Περίπου το 15% των παραγόμενων δασικών προϊόντων είναι τεχνικό ξύλο (ξύλο για πρίση και για στύλους, ξυλεία μεταλλείων και αντικολλητικών) και το υπόλοιπο 85% καυσόξυλα και ξυλεία θρυμματισμού (για μοριοσανίδες και χαρτοπολτό). Σημαντική είναι και η έκταση των δασών για παραγωγή ρητίνης, με κυριότερες ρητινοπαραγωγικές περιοχές τους Νομούς Εύβοιας, Κορινθίας, Ηλείας και Αττικής (ΚΕΠΕ 1989).

Η Ελληνική δασοπονία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα (Υπουργείο Γεωργίας 1992). Τα Ελληνικά δάση έχουν περιοριστεί πολύ ως προς την έκτασή τους και φύονται κατά κανόνα σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές με ισχυρές κλίσεις και υποβαθμισμένο έδαφος. Η ταξινόμηση και διακίνηση των δασικών προϊόντων γίνεται σε αδρομερείς κατηγορίες (διάκριση λίγων προϊόντων) και με μεγάλη βραδύτητα μεταξύ υλοτομίας και πρώτης επεξεργασίας στο εργοστάσιο. Η έλλειψη αμοιβαίας πληροφόρησης, επικοινωνίας και συντονισμού μεταξύ δασαρχείων και βιομηχανίας-βιοτεχνίας (αγορά) καθώς και η παρεμβολή πολλών γραφειοκρατικών διαδικασιών στην διάθεση των προϊόντων οξύνει το πρόβλημα και οδηγεί πολύ συχνά στην υποβάθμιση των προϊόντων. Επισημαίνεται η παντελής έλλειψη κριτηρίων ποιότητας στην παραγωγή ελληνικής ξυλείας, τόσο ως προς τις απαιτήσεις των βιομηχανιών όσο και ως προς τις απαιτήσεις των καταναλωτών. Η ενασχόληση με την δασοκομία είναι επίπονη και προσφέρει χαμηλότερο επίπεδο αμοιβών σε σχέση με άλλες γεωργικές δραστηριότητες. Ως αναπόδραστη συνέπεια, ο αριθμός των απασχολούμενων στη δασοπονία μειώθηκε την τελευταία δεκαετία κατά 31%. Οι πυρκαγιές από πρόθεση, σκοπιμότητα ή αμέλεια εξακολουθούν να αποτελούν το μεγαλύτερο κίνδυνο για τα Ελληνικά δάση, ενώ η ανυπαρξία εθνικού κτηματολογίου και συστηματικής καταγραφής των δασικών εκτάσεων, δυσχεραίνει τη διαδικασία αναγνώρισης και προστασίας των εκτάσεων που κάηκαν, εκχερσώθηκαν και καταπατήθηκαν.

1.3.4 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.3.4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο ορεινός τουρισμός απέχει πολύ από το κυρίαρχο μοντέλο τουρισμού της χώρας (ήλιος – θάλασσα) και αποκτά εναλλακτικές μορφές οι οποίες μόνο τα τελευταία χρόνια άρχισαν να αναπτύσσονται και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να προσελκύσουν τον αριθμό των επισκεπτών των παραθαλάσσιων περιοχών (τουλάχιστον μέχρι σήμερα).

Από τις μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται στους ορεινούς όγκους της Ελλάδας κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει ο χειμερινός τουρισμός ενώ αρκετά διαδεδομένοι είναι ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο αθλητικός, ο περιηγητικός τουρισμός, ο ιαματικός τουρισμός και πρόσφατα άρχισε να αναπτύσσεται ο επιχειρησιακός και ο συνεδριακός – εκθεσιακός τουρισμός.

1.3.4.2 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η έννοια του χειμερινού τουρισμού περιλαμβάνει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται κατά τους χειμερινούς μήνες και σχετίζονται κατά κύριο λόγο είτε με επαγγελματικές δραστηριότητες και ανάπαυση είτε με το χιόνι και τα αντίστοιχα σπορ (χιονοδρομικός τουρισμός). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα με αποτέλεσμα την τουριστική εκμετάλλευση των άφθονων ορεινών περιοχών που διαθέτει. Σήμερα στη χώρα λειτουργούν 19 χιονοδρομικά κέντρα (πίνακας 1) που αποτελούν πόλο έλξης και η προσέλευση των επισκεπτών σε αυτά αυξάνεται κάθε χρόνο. Το γεγονός αυτό αποτελεί κίνητρο για την αναβάθμιση των χιονοδρομικών κέντρων, ενώ παρατηρείται μια συνεχής βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι ο ρόλος του χιονοδρομικού τουρισμού είναι κατά πολύ μειωμένος σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, αφού οι τακτικοί σκιέρ εκτιμώνται σε 90.000 και οι περιστασιακοί σε 300.000 (ΚΕ.Π.Α.ΜΕ. και Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000). Για λόγους οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω δεν μπορεί να προσελκύσει ικανό αριθμό επισκεπτών από το εξωτερικό και η λειτουργία επομένως των χιονοδρομικών κέντρων αλλά και των χειμερινών τουριστικών θέρετρων πραγματοποιείται σε εθνική κλίμακα και όχι σε διεθνή και τα οικονομικά οφέλη δεν μεγιστοποιούνται.

Το 2001, το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, έδωσε στη δημοσιότητα τη μελέτη του καθηγητή και Γενικού Διευθυντή του Ινστιτούτου, Παυλόπουλου, για τον χειμερινό τουρισμό στην Ελλάδα. Στη μελέτη αυτή γίνονται κάποιες διαπιστώσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες. Οι διαπιστώσεις αυτές αναφέρονται παρακάτω :

1. Το ποσοστό που αντιπροσωπεύει ο αλλοδαπός χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα, ως ποσοστό του συνολικού ετησίου αλλοδαπού τουρισμού, είναι μόλις 9%, έναντι του μέσου όρου της τάξεως του 25% για τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες.
2. Σημειώνεται ότι για τουριστικές περιοχές, όπως είναι η Τουρκία και η Κύπρος, που διαμοιράζονται βασικά χαρακτηριστικά με την Ελλάδα, όπως είναι η απόσταση από τις κύριες περιοχές προελεύσεως τουριστών, τα ποσοστά του χειμερινού τουρισμού είναι 21% και 19% αντιστοίχως (1998).

3. Σε όλες τις ανταγωνίστριες χώρες, Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία με εξαίρεση την Τουρκία, έχει συντελεσθεί αύξηση του ποσοστού του χειμερινού τουρισμού μεταξύ 1975 και 1998, η οποία κυμαίνεται από 2,9% για την Πορτογαλία μέχρι 62,3% για την Ιταλία. Η Ελλάδα, που είχε και το μικρότερο ποσοστό εκκινήσεως (1975: 14,4%) πραγματοποίησε δραματική μείωση (38,2%).
4. Η τάση μεταβολής του μεριδίου του χειμερινού τουρισμού κατά την περίοδο 1975-1998 δεν υπήρξε προς μια κατεύθυνση. Πάντως, οι απώλειες που σημειώθηκαν κατά την δεκαετία 1975-85 ανακτήθηκαν σε όλες τις χώρες με εξαίρεση την Ελλάδα, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις, αν και ασαφείς, ότι η πτωτική τάση συνεχίζεται.
5. Οι αφίξεις από Αμερική, Ωκεανία και Αφρική σημείωσαν μείωση και στα απόλυτα μεγέθη, με ποσοστά μείωσης που κυμαίνονται από 30,1% για την Αμερική μέχρι 58,5% και 61,8% για Αφρική και Ωκεανία.
6. Στις 6 από τις 10 κύριες χώρες προελεύσεως έχει μειωθεί το μερίδιο της Ελλάδος στο συνολικό εισαγόμενο από αυτές χειμερινό τουριστικό προϊόν.
7. Από απόψεως γενικών υποδομών η Ελλάδα υστερεί έναντι των ανταγωνιστριών χωρών κατά τρόπο πολυδιάστατο (δρόμοι, λιμάνια, εποπτεία).
8. Η συγκριτική θέση της Ελλάδος από απόψεως ειδικών υποδομών είναι άκρως απογοητευτική. Με εξαίρεση, ίσως, την υποδομή συνεδριακού τουρισμού, σε καμία από τις μείζονες ειδικές μορφές τουρισμού δεν έχουν δημιουργηθεί υποδομές ικανές να προκαλέσουν κινητικότητα.

Υπάρχουν κάποιες σταθερές που αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά και παράλληλα μόνιμα μειονεκτήματα για τη χώρα και συμβάλλουν στη μικρή επισκεψιμότητα από το εξωτερικό. Πρώτον ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί σε πολύ υψηλό ποσοστό τουρισμό επαγγελματικό και αναψυχής, όχι όμως τουρισμό διακοπών, λόγω της εποχικής διαστάσεως κοινωνικών θεσμών, όπως είναι το σχολικό έτος και οι ετήσιες άδειες από την εργασία. Επομένως το χειμερινό τουριστικό πλήθος αυτομάτως περιορίζεται και αποτελείται: (i) από τους απόμαχους της εργασίας, μισθωτούς και επαγγελματίες, (ii) από τους χρήστες του Σαββατοκύριακου και γενικότερα των βραχείας διάρκειας ταξιδιών αναψυχής και (iii) από τους πραγματοποιούντες επαγγελματικά ταξίδια. Δεύτερον η απόσταση της χώρας μας από τις μείζονες προελεύσεις επισκεπτών είναι μεγάλη και ως εκ τούτου δαπανηρή για βραχείας διάρκειας διακοπές, όπως είναι το Σαββατοκύριακο. Τρίτον, η περιορισμένη χρονική διάρκεια του χειμώνα και συνακόλουθα των χιονοπτώσεων στη χώρα, περιορίζει την τουριστική περίοδο, κυρίως για τους επισκέπτες

που ασκούν αθλητικές δραστηριότητες όπως το σκι, το snowboard κ.α (Παυλόπουλος 2001)

1.3.4.3 ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όπως προαναφέρθηκε εκτός του χειμερινού τουρισμού και της κυρίαρχης θέσης που αυτός καταλαμβάνει, στους ορεινούς όγκους τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται και άλλες μορφές τουρισμού, πιο ήπιες και φιλικές προς το περιβάλλον. Αυτές οι μορφές τουρισμού δεν περιορίζονται στα στενά χρονικά περιθώρια του χειμώνα, αλλά αντίθετα μπορούν να πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Ο αγροτουρισμός είναι μια εναλλακτική πρόταση τουρισμού με πολλαπλά οφέλη για την υπαίθρο, την αγροτική οικογένεια και τον επισκέπτη. Αποτελεί μια επιτυχημένη Ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου, με παράδοση μεγαλύτερη των 40 χρόνων στα σημαντικά προβλήματα ερήμωσης της υπαίθρου, της αστυφιλίας και της αγροτικής παραγωγής. Συμβάλλει στη διατήρηση των εθίμων, της λαογραφίας, της χειροτεχνίας, των παραδοσιακών τεχνών και εργασιών και των ασχολιών που τείνουν να εκλείψουν καθώς και στην ανάδειξη της διαφορετικότητας και μοναδικότητας του κάθε τόπου. Όσον αφορά στην αγροτική οικογένεια είναι ένας ουσιαστικός τρόπος να συμπληρώνει η οικογένεια της υπαίθρου, το ήδη χαμηλό εισόδημά της, όλο το χρόνο και ένας τρόπος να βρουν απασχόληση οι νέοι, οι αγρότισσες, οι κάτοικοι της υπαίθρου, των οικονομικά ασθενέστερων ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Για τον επισκέπτη ο αγροτουρισμός είναι η γνωριμία με τα ήθη και τα έθιμα μιας περιοχής που αναβιώνουν με αυθεντικό τρόπο καθώς και η επαφή του με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, τις αγροτικές εργασίες, τη φύση, τη γλωρίδα και την πανίδα. Επίσης μπορεί να απολαύσει παραδοσιακές συνταγές από τοπικά βιολογικά προϊόντα.

Ο οικοτουρισμός βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση, διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο και είναι οικονομικά αποτελεσματικός. Ο οικοτουρισμός συμβάλλει στην ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση μιας περιοχής παρεμβαίνοντας και διαμορφώνοντας τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά των τοπικών φορέων, των επιχειρηματιών και των επισκεπτών. Έτσι λοιπόν, η ορθή οικοτουριστική ανάπτυξη ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις από την παρουσία επισκεπτών, επεμβαίνει διορθωτικά, εάν υπάρξει πρόβλημα και ενημερώνει, πληροφορεί

και εκπαιδεύει τους επιχειρηματίες και το προσωπικό (τους επαγγελματίες του κλάδου δηλαδή) σχετικά με τις απαραίτητες ενέργειες που πρέπει να ληφθούν, με σκοπό τη διατήρηση υψηλής οικολογικής ποιότητας. Πολλές φορές αποτελεί μέρος προγραμμάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης όπως επίσης και πηγή χρηματοδότησης προγραμμάτων προστασίας της φύσης. Πρέπει να αναφερθεί ότι στον οικότουρισμό οι επισκέψεις των τουριστών πραγματοποιούνται σε μικρές ομάδες για να αποφευχθούν προβλήματα υπερσυγκέντρωσης και επομένως επιβάρυνσης του περιβάλλοντος.

Ο αθλητικός τουρισμός στα βουνά της χώρας, πέρα από την κύρια έκφρασή του μέσω του σκι, περιλαμβάνει μια σειρά και άλλων αθλημάτων όπως είναι το παραπέντε, το δελταπλάνο, το κανόε – καγιάκ, η αναρρίχηση, η ορειβασία, η ορεινή πεζοπορία και η ορεινή ποδηλατική κατάβαση (mountain bike). Αξίζει να αναφερθεί ότι στο σύνολο της χώρας λειτουργούν 87 ορειβατικοί σύλλογοι². Ακόμη, οι διοργανώσεις αγώνων μηχανοκίνητου αθλητισμού (αναβάσεις) προσελκύουν πλειάδα θεατών – επισκεπτών, παρά την περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλούν. Ως μια διαφορετική μορφή αθλητικού τουρισμού μπορεί να χαρακτηριστεί και η υποδοχή επαγγελματικών ομάδων, διάφορων αθλημάτων, που πραγματοποιούν την προετοιμασία τους σε κατάλληλες αθλητικές εγκαταστάσεις σε ορεινές περιοχές.

Ο θρησκευτικός τουρισμός (επίσκεψη σε θρησκευτικούς χώρους) και ο ιαματικός αποτέλεσαν και αποτελούν δραστηριότητες κυρίως της τρίτης ηλικίας, αλλά όχι μόνο, και οι χώροι υποδοχής αυτών των επισκεπτών είναι εναρμονισμένοι με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

Τέλος ο συνεδριακός – εκθεσιακός τουρισμός έχει να κάνει με τη διοργάνωση συνεδρίων και εκθέσεων σε περιοχές φυσικού κάλλους για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών και την ευχάριστη διαμονή τους. Οι ορεινές περιοχές της χώρας αποτελούν ελκυστικούς τόπους για την υποδοχή τέτοιων συνεδρίων – εκθέσεων και η παραμονή των συνέδρων, αν και ολιγόημερη, δίνει οικονομική ώθηση στις τοπικές κοινωνίες.

² Κατάλογος ορειβατικών συλλόγων από την ιστοσελίδα του Ελληνικού Ορειβατικού συλλόγου Αθηνών

1.3.5 ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

Στους νομούς, που παρουσιάζουν σημαντικό ποσοστό νέων, η απασχόληση των κατοίκων στηρίζεται περισσότερο στη μεταποίηση των τοπικών προϊόντων, είτε των κτηνοτροφικών (Ημαθία, Πέλλα, Καστοριά), είτε των φυτικών (Ημαθία, Πέλλα, Κορινθία) και των δασικών (Ξάνθη). Ο κλάδος εμφανίζει περιορισμένες προοπτικές ανάκαμψης και δεν μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των περιοχών δεδομένου των μικρών μεταποιητικών μονάδων που υπάρχουν αλλά και του υψηλού κόστους εγκατάστασης και διακίνησης των προϊόντων (έλλειψη υποδομής), εκτός των μικρών εκμεταλλεύσεων οικογενειακής μορφής στη μεταποίηση και τυποποίηση τοπικών προϊόντων (Γραφείο 12 και Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε).

1.4 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (S.W.O.T. ΑΝΑΛΥΣΗ)

1.4.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Το πρότυπο της σύγχρονης υπερεντατικής γεωργίας το οποίο λειτούργησε αποδοτικά για πολλά χρόνια σε αρκετές αγροτικές περιοχές της Ε.Ε. και το οποίο οδήγησε σε ορισμένες περιπτώσεις στη δημιουργία πλεονασμάτων και ταυτόχρονα σε μόλυνση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, εγκαταλείπεται πλέον. Την θέση του παίρνει σταδιακά ένα νέο πρότυπο, βασισμένο στην αρχή της αειφόρου ανάπτυξης, στο πλαίσιο του οποίου ιδιαίτερο ρόλο έχει η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα ως οικονομική δραστηριότητα αλλά και ως "μέσο" συγκρότησης του πληθυσμού της υπαίθρου. Η κοινή αγροτική πολιτική της Ε.Ε. λαμβάνει υπόψη της περισσότερο από ποτέ την αναγκαιότητα για πλήρη συμβατότητα με τη κοινή πολιτική της Ε.Ε. για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Στο πλαίσιο αυτό η εφαρμοζόμενη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για τη περίοδο 2000-2006 αποσκοπεί στην αποκατάσταση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών συμβάλλοντας στη διατήρηση και δημιουργία απασχόλησης.

Παράλληλα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του καταναλωτή έρχονται τα γεωργικά προϊόντα υψηλής ποιότητας που παράγονται από συγκεκριμένες περιοχές, και τα οποία διαθέτουν ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά ενώ κατά την παραγωγή τους

χρησιμοποιούνται ειδικές μέθοδοι παραγωγής. Η μεταβολή των διατροφικών προτύπων οδηγεί σε αύξηση της ζήτησης για βιολογικά προϊόντα και προϊόντα ιδιοτυπίας. Ενδεχόμενα οι διαρθρωτικές αδυναμίες των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών (εφαρμογή παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής) να αποτελούν και πλεονέκτημα για εφαρμογή αυτού του μοντέλου παραγωγής ποιοτικών προϊόντων.

Μεταξύ των πλεονεκτημάτων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών συγκαταλέγονται:

- Η ύπαρξη διαθέσιμων φυσικών και συχνά αναξιοποίητων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η χαμηλή επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από γεωργικές δραστηριότητες.
- Οι ευνοϊκές προϋποθέσεις για την παραγωγή μικρής κλίμακας προϊόντων ποιότητας.
- Η βελτίωση των βασικών υποδομών συνολικά στη χώρα αλλά και στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές μετά την εφαρμογή του Α' και Β' ΚΠΣ.
- Η ύπαρξη εμπειρίας (σε τμήμα τουλάχιστον των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών) από την εφαρμογή της LEADER I και LEADER II και η αποδοχή της αναπτυξιακής της φιλοσοφίας από τις τοπικές κοινωνίες των αγροτικών περιοχών.

1.4.2 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Οι κυριότερες αδυναμίες ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών σε σχέση με άλλες περιοχές οφείλονται κυρίως σε συνδυασμό διαρθρωτικών προβλημάτων της τοπικής οικονομίας, γεωμορφολογικών συνθηκών, αλλά και θεσμικών οργανωτικών αδυναμιών (κυρίως σε όρους επάρκειας ανθρώπινου δυναμικού και τεχνογνωσίας, στους φορείς αναπτυξιακού προγραμματισμού, που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο).

Τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά αποτελούν μια ενότητα παραμέτρων που επιδρά αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα των περιοχών αυτών. Η απόσταση από τις μεγάλες αγορές, η ορεινότητα του εδάφους, τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά, είναι ορισμένες από τις παραμέτρους που συνθέτουν την προβληματικότητα. Η απόσταση από τα αστικά κέντρα αλλά και τους φορείς παραγωγής καινοτομίας – τεχνολογίας δημιουργεί ένα επιπρόσθετο αρνητικό αναπτυξιακό παράγοντα που είναι η δυσκολία επαφής με την σύγχρονη τεχνολογία και τις νέες μεθόδους παραγωγής, και η μη ενσωμάτωση των ανωτέρω στη τοπική οικονομία.

Αξιολογώντας τη θέση και τη συγκοινωνιακή σύνδεση (χωρική απομόνωση) ωστόσο, προκύπτει ότι κύριο πρόβλημα αποτελεί το οδικό δίκτυο, τόσο αυτό που συνδέει τις περιοχές με την ευρύτερη περιφέρεια και την υπόλοιπη χώρα, όσο και το εσωτερικό δίκτυο που συνδέει τις Κοινότητες και τους οικισμούς. Η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου έχει ως αποτέλεσμα τη μη εξυπηρέτηση των κατοίκων και την απομόνωση των οικισμών, γεγονός που επηρεάζει σημαντικά κάθε οικονομική δραστηριότητα στις περιοχές.

Η χαμηλή παραγωγικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων συνυφασμένη σε πολλές περιπτώσεις με τον μικρό κλήρο εμποδίζουν την επίτευξη οικονομικών κλίμακας. Ο μεγάλος αριθμός των ατόμων μεγάλης ηλικίας που συνεχίζουν να ασχολούνται με την γεωργία στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές αποτελεί επίσης ένα σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα. Η έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος στους περισσότερους αγρότες εμποδίζει τη περαιτέρω ανάπτυξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και την αναγκαία προσαρμογή τους στα νέα δεδομένα και στις συνθήκες που προσδιορίζουν οι «αγορές».

Το δημογραφικό πρόβλημα είναι οξυμένο στις υπό εξέταση περιοχές. Η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές εμφανίζεται ιδιαίτερα προβληματική όχι μόνο σε σχέση με τη συνέχιση της άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων εντός του πρωτογενή τομέα αλλά και γενικότερα για την διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών αυτών δεδομένου ότι τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω αντιπροσωπεύουν το 22.8% του συνολικού πληθυσμού.

Εκτός από τα διαρθρωτικά προβλήματα που αφορούν αμιγώς τη πρωτογενή παραγωγή στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές παρατηρείται και σημαντική έλλειψη διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων.

Η έλλειψη υποδομής στον κλάδο της μεταποίησης και τυποποίησης της πρωτογενούς παραγωγής έχει ως αποτέλεσμα την μικρή αξιοποίηση των φυσικών πόρων, την αύξηση της υποαπασχόλησης και την μειωμένη ανταγωνιστικότητα των παραγομένων προϊόντων.

1.4.3 EN ΔΥΝΑΜΕΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ

Παρουσιάζονται οι εξωγενείς παράγοντες που αναμένεται ότι θα επηρεάσουν αρνητικά τόσο τον πρωτογενή τομέα αλλά και γενικότερα τις αγροτικές περιοχές, και οι οποίοι συνθέτουν εν δυνάμει απειλές για τις ορεινές - μειονεκτικές περιοχές.

Τέτοιοι εξωγενείς παράγοντες είναι:

- η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ (μετά το 2006)
- η συνεχιζόμενη άρση του προστατευτισμού με βάση τις συνθήκες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου (ΠΟΕ).

Αναλυτικότερα οι αποφάσεις της ΠΟΕ αναμένεται ότι θα οδηγήσουν σε περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου αγροτικών προϊόντων με συνέπεια η νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ να έχει ως βασική της κατεύθυνση τη μείωση των δαπανών για άμεσα μέτρα στήριξης των τιμών των γεωργικών προϊόντων (τιμές παρέμβασης, εξαγωγικές επιδοτήσεις κτλ) με ταυτόχρονη αύξηση των άμεσων αντισταθμιστικών ρυθμίσεων υπέρ των παραγωγών. Επίσης η διεύρυνση της Ε.Ε. με νέα κράτη μέλη, δημιουργεί τόσο κινδύνους όσο και ευκαιρίες για τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα.

Παράλληλα, οι εξελίξεις στην οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο δείχνουν ότι ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας αδυνατούν να δημιουργήσουν πλέον θέσεις εργασίας και παραμένει μόνο ο τριτογενής τομέας ως δημιουργός θέσεων εργασίας. Τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και γενικότερα στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται απαιτούν εξειδικευμένο προσωπικό αφ' ενός και αφετέρου οι θέσεις εργασίας δημιουργούνται σε τομείς «έντασης γνώσης». Διαφαίνεται η τάση, οι αγροτικές περιοχές να γνωρίσουν ένα νέο κύμα εγκατάλειψης από τους νέους για την αναζήτηση ευκαιριών απασχόλησης στις αστικές περιοχές, επιτείνοντας τα φαινόμενα πληθυσμιακής ερήμωσης στην ύπαιθρο.

Αντίθετα με τα παραπάνω, η νέα προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη, και η έμφαση που δίνεται στην ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, αποτελεί μία σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Επίσης στις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές συγκαταλέγονται:

- Η αυξανόμενη τάση «απόδρασης» των κατοίκων των αστικών περιοχών προς την ύπαιθρο.
- Η αναζήτηση νέων μορφών τουριστικής δραστηριότητας και κυρίως η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος σαν πόλος έλξης μέσω νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού

είτε με τη μορφή του αγροτουρισμού είτε με τη μορφή φυσιολατρικού τουρισμού, τουρισμού περιπέτειας κλπ.

- Η έμφαση που δίνεται στο Γ'ΚΠΣ για την εφαρμογή πολιτικών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των αγροτικών περιοχών.
- Η βελτίωση της προσβασιμότητας μεγάλων «ζωνών» του ελληνικού αγροτικού χώρου που δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για το εμπόριο, τον αγροτουρισμό, και την συνεργασία μεταξύ φορέων και υπηρεσιών και οι οποίοι μπορούν να καταστούν κινητήριες δυνάμεις για την αειφόρο ανάπτυξη.
- Η παρατηρούμενη αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων υπέρ της ζήτησης τοπικών προϊόντων ποιότητας, δημιουργεί αυξημένη ζήτηση για τη παραγωγή τοπικών προϊόντων ποιότητας (ΠΟΠ και ΠΓΕ, βιολογικά).
- Τέλος, η δημιουργία ισχυρών και ποιοτικών εταιρικών δεσμών θα οδηγήσει σε ισχυρούς αναπτυξιακούς φορείς ικανούς να προωθήσουν μία ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα των Κοινοτικών και Εθνικών παρεμβάσεων. Μέσω της ανάδειξης του ενδογενούς δυναμικού της περιοχής, προωθείται η δικτύωση και η συνεργασία σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο, για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, την εισαγωγή σύγχρονων τεχνολογιών και επομένως την άρση της απομόνωσης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τα πλεονεκτήματα, οι αδυναμίες, οι ευκαιρίες και οι απειλές των Ορεινών και Μειονεκτικών περιοχών στην Ελλάδα.

Πίνακας 1.3 : Ανάλυση S.W.O.T.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (Strengths)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (Weakness)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (Opportunities)	ΑΠΕΙΛΕΣ (Threats)
✓ Υπαρξη Φυσικού αναλλοίωτου – και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος	✓ Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά	✓ Αυξανόμενη τάση "απόδρασης" των κατοίκων των αστικών κέντρων προς το φυσικό περιβάλλον	✓ Άρση του προστατευτισμού και μείωση των ενισχύσεων στα πλαίσια των κατευθύνσεων του ΠΟΕ
✓ Χαμηλή περιβαλλοντική επιβάρυνση	✓ Χαμηλή Παραγωγικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	✓ Η αύξηση της ζήτησης από τους καταναλωτές για προϊόντα ποιότητας	✓ Η μελλοντική διεύρυνση της Ε.Ε. με νέα κράτη μέλη ανταγωνιστικά όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα.
✓ Ευνοϊκές συνθήκες για παραγωγή μικρής κλίμακας προϊόντων ποιότητας	✓ Αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων μεγάλης ηλικίας – Μικρή παρουσία σύγχρονης επιχειρηματικής γεωργίας	✓ Ενίσχυση ισχυρών και ποιοτικών εταιρικών Δεσμών	✓ Ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων
✓ Βελτίωση των "ευκαιριών" εργασίας των γυναικών	✓ Έντονο Δημογραφικό Πρόβλημα	✓ Ενίσχυση των διατοπικών και διακρατικών συνεργασιών και της δικτύωσης για τη μεταφορά τεχνογνωσίας	
✓ Αυξητική τάση βελτίωσης των βασικών υποδομών από άλλα κοινοτικά και εθνικά προγράμματα.	✓ Έλλειψη Υποδομής στην μεταποίηση και τυποποίηση της πρωτογενούς παραγωγής.	✓ Η αύξηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων των έργων υποδομής του 4 ^{ου} Κ.Π.Σ.	
✓ Υπαρξη εμπειρίας από την εφαρμογή LEADER I & II	✓ Χαμηλός βαθμός συνεργασιών και συνέργειας μεταξύ των ΟΤΑ		
✓ Βελτίωση βασικών υποδομών μετά την εφαρμογή του Α και Β ΚΠΣ	✓ Εταιρική σχέση που δεν εξυπηρετεί την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης		
	✓ Χαμηλή ενεργοποίηση τοπικού πληθυσμού για την ίδρυση νέων συλλογικών μορφών οργάνωσης		
	✓ Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού		
	✓ Δυσκολία ενσωμάτωσης νέας τεχνολογίας και καινοτομίας στη τοπική οικονομία		

2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

2.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Η αναπτυξιακή πολιτική της Ευρώπης για τις ορεινές περιοχές αποτελεί εξειδικευμένο τμήμα της πολιτικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Ο όρος "ολοκληρωμένη" αναφέρεται σε αντιπαράθεση με την μέχρι σήμερα μονοτομεακή, γεωργική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Τα αναπτυξιακά κίνητρα μετατοπίζονται από την προώθηση παραγωγής πρωτογενών προϊόντων στην ανάπτυξη υπηρεσιών και δραστηριοτήτων κατανάλωσης (Καρανικόλας και Μαρτίνοζ 1999). Χρησιμοποιείται πλέον ο όρος "διαφοροποίηση" (diversification), που σημαίνει οριζόντια οικονομική ανάπτυξη σε διάφορους τομείς (οικονομίες σκοπού). Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ), αναμένεται να αποσυρθεί από τη γεωργική παραγωγή το 30-80% της αγροτικής γης, λόγω της εμφάνισης παραγωγικότερων καλλιεργειών. Συγκεκριμένα, για τις αγροτικές περιοχές οι οποίες βρίσκονται κοντά σε πόλεις, ενθαρρύνεται η ενδυνάμωση της αλληλεξάρτησης πόλης-υπάιθρου, ενώ για τις αγροτικές περιοχές οι οποίες απέχουν σημαντικά από πόλεις, προτείνεται η προώθηση εξωγεωργικών δραστηριοτήτων, όπως ο αγροτουρισμός και η αναψυχή. Αφήνεται στο μέλλον το αν θα μπορέσουν οι νέες τεχνολογίες να παράσχουν πρόσβαση των τοπικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές (European Union, 1999).

2.1.2. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η Οδηγία 75/268 (αποτέλεσμα των προτάσεων του τότε Επιτρόπου Γεωργίας Mansholt για την πρώτη αναθεώρηση της ΚΓΠ) όρισε το πλαίσιο αναφοράς της πολιτικής της Ε.Ε για τον αγροτικό τομέα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και αποτέλεσε το πρώτο δείγμα διαφοροποίησης της (τότε) Κοινότητας, από μια τομεακή προς μια χωρική προσέγγιση. Οι

πολιτικές της Ε.Ε έχουν σίγουρα επηρεάσει την αναπτυξιακή πορεία των ορεινών περιοχών, μπορούν δε γενικότερα να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες :

- Μέτρα στα πλαίσια της ΚΑΠ
- Μέτρα στα πλαίσια λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων
- Κοινοτικές Πρωτοβουλίες

Οι σημαντικοί πόροι που κατευθύνθηκαν προς τους αγρότες των ορεινών περιοχών από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ, σίγουρα συντέλεσαν στη διατήρηση τμημάτων του ορεινού πληθυσμού στις εστίες του. Όμως οι σημαντικότερες και ιδιαίτερα αναγκαίες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στις ορεινές περιοχές της ευρωπαϊκής υπαίθρου προωθήθηκαν από το Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ. Αυτές κυρίως αφορούν την εξισωτική αποζημίωση (μέχρι πρόσφατα, αφού πλέον χρηματοδοτείται από τις Εγγυήσεις), τα σχέδια βελτίωσης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την εγκατάσταση των νέων αγροτών και (πρόσφατα) τα σχέδια ανάπτυξης της υπαίθρου. Θα πρέπει δε να τονιστεί ότι το συγκεκριμένο κανονιστικό πλαίσιο παρείχε σχετικά αυξημένα ομοιογενή ποσοστά οικονομικής επιχορήγησης για τους αγρότες των ορεινών περιοχών. Η εξισωτική αποζημίωση χορηγείται στους μονίμους κατοίκους των ορεινών περιοχών με βάση την έκταση της αγροτικής τους (γεωργικής ή κτηνοτροφικής) εκμετάλλευσης. Το μέτρο των σχεδίων βελτίωσης καθορίστηκε αρχικά από την Οδηγία 69/70 και έχει ως στόχο τη βελτίωση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Επίσης, το μέτρο αποσκοπεί στον ορθολογισμό της αγροτικής παραγωγής, στην προώθηση της ποιότητας, στην εξοικονόμηση της ενέργειας, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, στην προώθηση της υγείας και της καλής διαβίωσης του ζωικού κεφαλαίου και στη διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας εντός της εκμετάλλευσης.

Επίσης, ο Κανονισμός 797/85 όρισε μέτρα ενίσχυσης των νέων αγροτών, ενώ οι νέοι αγρότες που υπέβαλλαν σχέδιο βελτίωσης είχαν τη δυνατότητα να ενισχυθούν με βάση τον Κανονισμό 2328/91 (άρθρα 10 και 11). Το μέτρο αυτό ενθάρρυνε αρκετούς νέους αγρότες να εγκατασταθούν στις ορεινές περιοχές και να υιοθετήσουν καινοτόμες μεθόδους παραγωγής. Επίσης, οι Κανονισμοί 866/90 και 867/90 ενθάρρυναν επενδύσεις για τη βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών και δασικών προϊόντων. Σήμερα, τα παραπάνω μετρά πολιτικής αποτελούν μέρος του Κανονισμού 1257/99, ο οποίος διαφέρει από τα προγενέστερα κανονιστικά πλαίσια στο ότι εξειδικεύει αναλυτικά τα χαρακτηριστικά των ορεινών περιοχών (άρθρο 18), ενώ παράλληλα παρέχει στα κράτη –

μέλη σημαντική ευελιξία στον καθορισμό υψηλότερων ποσοστών ενίσχυσης για τους αγρότες των ορεινών περιοχών.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (μετά τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων), οι περισσότερες από τις παραπάνω παρεμβάσεις εφαρμοσθήκαν στο πλαίσιο των Εθνικών (Τομέων) και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, τα οποία ενίσχυσαν αναπτυξιακές δράσεις. Ειδικότερα, τα ΠΕΠ χρηματοδοτηθήκαν όχι μόνο από το ΕΓΤΠΕ, αλλά και από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ και αποσκοπούσαν στην κάλυψη των αναγκών (και στις ορεινές περιοχές) που αφορούσαν τη βελτίωση των υποδομών (ιδιαίτερα του οδικού δικτύου), την αναβάθμιση της παραγωγικής ικανότητας, την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, κλπ. Στο πλαίσιο αυτό, ο Κανονισμός 2081/93 διεύρυνε το πεδίο παρέμβασης του ΕΓΤΠΕ, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου, ενώ η ευελιξία αυτή ενισχύθηκε περαιτέρω από το άρθρο 33 του Κανονισμού 1257/99, ο οποίος για πρώτη φορά έδωσε στο ΕΓΤΠΕ τη δυνατότητα επιχορήγησης μιας ευρύτατης γκάμας μέτρων για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Αποβλέποντας στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών δράσεων, ο Κανονισμός 1260/99 προβλέπει τη μείωση του αριθμού των στόχων προτεραιότητας από εφτά σε τρεις:

- Ο στόχος 1 αποσκοπεί στην προώθηση και τη διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών, των οποίων το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο του 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτός ο νέος στόχος αφορά επίσης τις εξαιρετικά απομακρυσμένες περιφέρειες (Αζόρες, Μαδέρα, Κανάρια Νησιά και τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα) καθώς και τις περιοχές τις οποίες αφορά ο παλαιός στόχος 6 που δημιουργήθηκε μετά την Πράξη προσχωρήσεως της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας. Όπως ίσχυε και πριν, τα 2/3 των μέτρων των Διαρθρωτικών Ταμείων λαμβάνονται για το στόχο 1. Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτού του στόχου αφορούν περίπου το 20% του συνολικού πληθυσμού της ένωσης.
- Ο στόχος 2 συμβάλλει στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής μετατροπής των περιοχών με διαρθρωτικά προβλήματα, εκτός από αυτές που επιλέγονται για το νέο στόχο 1. Ο στόχος αυτός συγκεντρώνει τους παλαιούς στόχους 2 και 5β

καθώς και άλλες περιοχές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα οικονομικής διαφοροποίησης. Γενικότερα αφορά τις ζώνες εκείνες όπου σημειώνονται οικονομικές αλλαγές, τις παρακμάζουσες αγροτικές περιοχές, τις περιοχές που αντιμετωπίζουν κρίση και εξαρτώνται από την αλιεία, καθώς και τις αστικές συνοικίες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Το 18%, κατ' ανώτατο όριο, του πληθυσμού της Ένωσης θα καλύπτεται από τον εν λόγω στόχο.

- Ο στόχος 3 συγκεντρώνει όλα τα μέτρα υπέρ της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων εκτός των περιοχών που επιλέγονται για το στόχο 1. Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει τους παλαιούς στόχους 3 και 4. Αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς όλων των μέτρων που λαμβάνονται για τη νέα ρύθμιση της απασχόλησης στο πλαίσιο της συνθήκης του Άμστερνταμ και της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Εκτός από τα παραπάνω μέτρα το 1985 η (τότε) Ευρωπαϊκή κοινότητα εξέδωσε τον Κανονισμό 2088/85, ο οποίος εισήγαγε τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) για περιοχές της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας, ενόψει της ένταξης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Κοινότητα. Στόχος των ΜΟΠ υπήρξε η βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών στις περιφέρειες της Μεσογείου των χωρών αυτών και η καλύτερη δυνατή προσαρμογή τους ενόψει της ένταξης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Στο πλαίσιο των ΜΟΠ υλοποιήθηκαν πολυτομεακές αναπτυξιακές δράσεις σε αρκετές ορεινές περιοχές των χωρών αυτών.

Επίσης, αρκετές Κοινοτικές Πρωτοβουλίες εφαρμόστηκαν στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Νότιας Ευρώπης. Η σημαντικότερη από αυτές ήταν (και εξακολουθεί να είναι) η LEADER, η οποία άρχισε να εφαρμόζεται το 1991. Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν αναπτυξιακά προγράμματα διαφοροποίησης των τοπικών οικονομιών, με βάση την αρχή της εταιρικότητας και της προσέγγισης bottom-up. Μία άλλη Πρωτοβουλία, η INTERREG, αποσκοπούσε στην ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας και στην αναβίωση των οικονομιών συνοριακών περιοχών της Κοινότητας. Επίσης, η Πρωτοβουλία REGIS στόχευσε στην κοινωνικοοικονομική ολοκλήρωση των πλέον απομακρυσμένων περιοχών της Κοινότητας, ενώ η ENVIREG αποσκοπούσε στη βελτίωση του περιβάλλοντος, κυρίως στις παράκτιες περιοχές. Τέλος, αρκετές καινοτόμες δράσεις όπως πιλοτικά έργα, τεχνική

βοήθεια, μελέτες βιωσιμότητας κτλ προωθήθηκαν με βάση το άρθρο 8 του Κανονισμού 4256/88.

Ωστόσο οι νέοι Κανονισμοί προβλέπουν μείωση του αριθμού των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών από 13 σε 4. Αυτές οι Πρωτοβουλίες είναι οι παλιές LEADER και INTERREG καθώς και δυο πιο νέες. Η EQUAL που προβλέπει την ανάπτυξη νέων μεθόδων καταπολέμησης των διακρίσεων και των ανισοτήτων πάσης φύσεως, όσον αφορά στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και η URBAN που ευνοεί την οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των χωριών και επαρχιών που αντιμετωπίζουν κρίση.

Με την έγκριση είκοσι περίπου νομοθετικών μέτρων, η Ένωση ολοκλήρωσε το 1999 το σχέδιο της με τίτλο «Πρόγραμμα Δράσης 2000» (AGENDA 2000). Το Πρόγραμμα αυτό είναι ένα πρόγραμμα δράσης με βασικούς στόχους την ενίσχυση των Κοινοτικών πολιτικών (ΚΓΠ, Διαρθρωτική Πολιτική, Περιβάλλον), και τη χάραξη ενός νέου δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για την περίοδο 2000 – 2006, λαμβάνοντας υπόψη την προοπτική της διεύρυνσης προς την ανατολή. Μεταξύ άλλων με την Agenda 2000 αναγνωρίζεται ότι το μέλλον των αγροτικών κοινοτήτων δεν βασίζεται πλέον μόνο στο γεωργικό τομέα αλλά και σε προτάσεις που έχουν ως στόχο την ενδυνάμωση του οικονομικού και κοινωνικού ιστού των αγροτικών περιοχών και του περιορισμού της "εσωτερικής μετανάστευσης" προς τα αστικά κέντρα. Έτσι δίνεται έμφαση στην εναλλακτική απασχόληση όπως αγροτουρισμός, αναψυχή, πολιτιστικά, περιβάλλον. Η Agenda 2000 έχει πλήρη εφαρμογή στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, οι οποίες συνδυάζουν πληρέστερα τα πλεονεκτήματα για έναν εναλλακτικό και ολοκληρωμένο τρόπο ανάπτυξης.

2.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, οι προσπάθειες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών άρχισαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Ειδικότερα, το Περιφερειακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της περιόδου 1978 – 1980, προώθησε την εφαρμογή προγραμμάτων

πολλαπλών στόχων για τις ορεινές, μειονεκτικές και νησιωτικές περιοχές της χώρας. Οι στόχοι των προγραμμάτων αυτών αφορούσαν κυρίως :

- Την ανάπτυξη των δασικών πόρων
- Τη βελτίωση των ορεινών βοσκοτόπων
- Την αξιοποίηση των υδατικών πόρων στις ορεινές περιοχές
- Τη βελτίωση της αγροτικής γης
- Την προώθηση του τουρισμού
- Την ενθάρρυνση της πολυδραστηριότητας
- Την ενδυνάμωση της πολιτιστικής ταυτότητας

Η δεκαετία του '80, και ιδιαίτερα το δεύτερο μισό χαρακτηρίζεται από την αύξουσα επιρροή των ευρωπαϊκών πολιτικών. Το 1981 παρουσιάζεται από το Υπουργείο Γεωργίας ο πρώτος κατάλογος κατάταξης ορισμένων περιοχών της χώρας στις μειονεκτικές, σύμφωνα με την Οδηγία 268/75 της ΕΟΚ. Το Πενταετές Πρόγραμμα Κοινωνικοοικονομικής Ανάπτυξης της Χώρας 1978-1982, περιλαμβάνει μέτρα σχετικά με την Οδηγία (χρηματοδότηση κατά 40- 50% έργων υδρευτικών, αρδευτικών, αντιπλημμυρικών, βελτίωσης βοσκοτόπων κτλ. και άμεσες χρηματικές παροχές στους αγρότες). Τα σχετικά μέτρα τα οποία εφαρμόστηκαν μέχρι το 1985, χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια της Ελλάδας να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί και να καλύψει το υπόλοιπο τμήμα των απαιτούμενων δαπανών από εθνικούς πόρους. Οπωσδήποτε πάντως αρχίζει να διαμορφώνεται μια καινούρια πολιτική που δείχνει να ενδιαφέρεται για την αναζωογόνηση της ελληνικής περιφέρειας, παρά τις όποιες διοικητικές, διαχειριστικές, κτλ. εμπλοκές και ανεπάρκειες (Γραφείο 12 και Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000).

Μετά το 1985 αρχίζει να κατανοείται και να διαδίδεται στην Ελλάδα η έννοια της ολοκληρωμένης ανάπτυξης με την απόφαση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να χρηματοδοτήσει τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) (1986-1993). Στόχος των ΜΟΠ ήταν η χρηματοδότηση τοπικών-ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης, με τα οποία ο αγροτικός τομέας θα συνδεόταν με τους άλλους τομείς και κλάδους σε τοπικό επίπεδο, ώστε να πολλαπλασιασθούν οι αναπτυξιακές επιδόσεις σε προϊόν και θέσεις εργασίας. Ακόμη και στο εσωτερικό του αγροτικού τομέα, σε κάθε οικονομική δραστηριότητα θα έπρεπε να ενισχύονται επιμέρους δράσεις οι οποίες θα αλληλοϋποστηρίζονταν και θα συνδέονταν με την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τον

πολιτισμό (π.χ. ανάδειξη της λαϊκής παράδοσης, κλπ.). Οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που ήταν υπεύθυνοι για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της σχετικής αναπτυξιακής προσπάθειας δεν μπόρεσαν να προσαρμοσθούν στη νέα αντίληψη για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και συνεχίστηκε στην πράξη η εφαρμογή του μοντέλου της κλαδικής ανάπτυξης.

Οι δυσκολίες της εφαρμογής των ΜΟΠ δυστυχώς συνεχίστηκαν και κατά την εφαρμογή του 1ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) (1989-1993) και κατά την εφαρμογή του 2ου ΚΠΣ (1994-1999).

Σήμερα οι αναπτυξιακές επιλογές για τον ελλαδικό ορεινό χώρο προσδιορίζονται στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (άρθρο 9 του ν. 2742/1999) και στο Σχέδιο Ανάπτυξης του Ορεινού Χώρου, που αποτελεί ειδικό τμήμα του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000- 2006. Το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ορεινού Χώρου (ΣΑΟΧ) προτείνει την "Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών" ως ξεχωριστό υποπρόγραμμα κάθε περιφέρειας (Π.Ε.Π.) και ως τομεακές δράσεις των εθνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Τόσο στο σχέδιο ανάπτυξης του ορεινού χώρου όσο και στο γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης, οι ορεινές περιοχές χωρίζονται σε τρεις τύπους, ανάλογα με την αναπτυξιακή δυναμική τους:

- *Περιοχές σχετικά αναπτυγμένες:* Αφορά σε περιοχές με αρκετό μόνιμο πληθυσμό και "αειφόρο" οικονομική βάση που στηρίζονται στην κτηνοτροφία, την εκμετάλλευση των δασών, τον τουρισμό και παραθερισμό, την παραδοσιακή βιοτεχνία, τις συναφείς οικονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες και τις Κοινοτικές πολιτικές υποστήριξης.
- *Περιοχές δυναμικές με αναξιοποίητους πόρους:* Αφορά σε περιοχές με ακόμη σημαντικό αλλά φθίνοντα πληθυσμό και υποβαθμιζόμενη οικονομική βάση—εγκατάλειψη οριακών γεωργικών γαιών, μείωση της κτηνοτροφίας—παρά την ύπαρξη κάποιων σημαντικών γεωργικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων.
- *Περιοχές εσωτερικές:* Αφορά σε περιοχές με σχεδόν πλήρη πληθυσμιακή εγκατάλειψη, με ή χωρίς παρουσία σημαντικών γεωργικών και περιβαλλοντικών πόρων αλλά με προβλήματα περαιτέρω περιβαλλοντικής υποβάθμισης από διάβρωση εδαφών, πυρκαγιές δασών, μη συντήρηση των οικιστικών έργων και μνημείων κá.

Όσον αφορά στα μέτρα που προτείνονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων για όλους τους τύπους των ορεινών περιοχών, στο Σχέδιο: Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, δίνονται οι παρακάτω προοπτικές (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000):

- Δυνατότητες ανάπτυξης νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα, στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου (πολυαπασχόληση, ήπιες μορφές τουρισμού, δεύτερη κατοικία, δραστηριότητες αναψυχής με αξιοποίηση και του υπάρχοντος παραδοσιακού κτιριακού και οικιστικού αποθέματος, πολυλειτουργικότητα γεωργίας).
- Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα προσανατολισμένη στην ανταγωνιστικότητα μέσω της ποιότητας (καλλιέργεια και εκμετάλλευση ειδικών φυτών, όπως αρωματικά, βότανα εδάδια και για φαρμακευτική χρήση, λουλούδια κλπ, καθώς και προϊόντων του δάσους, περιοχές Π.Ο.Π. (Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης), βιολογική γεωργία, κ.α.).
- Η αξιοποίηση της γειννίας των ορεινών όγκων με τα μεγάλα αστικά κέντρα.
- Η αξιοποίηση με έγκαιρη προστασία (σε αντιδιαστολή με ό,τι συνέβη στα νησιά) του εν πολλοίς άθικτου φυσικού τοπίου, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του κλίματος, για τουρισμό και παραθερισμό.

Στο Σχέδιο Ανάπτυξης του Ορεινού Χώρου παρατίθενται πέντε άξονες προτεραιότητας, πάνω στους οποίους σχεδιάζεται να αναπτυχθούν οι πιο μειονεκτικές ορεινές περιοχές, οι οποίες θα οριστούν από κάθε περιφέρεια. Σε αυτές τις περιοχές προβλεπόταν η διάθεση 100 δις δραχμών από το Γ' Κ.Π.Σ., δηλαδή του 3,1 % του διαθέσιμου συνολικού ποσού για την περιφερειακή ανάπτυξη³. Οι υπόλοιπες ορεινές περιοχές σχεδιάζεται να ακολουθήσουν την μέχρι τώρα πολιτική, δηλαδή τα έργα τους θα χρηματοδοτούνται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική και τα κοινοτικά διαρθρωτικά προγράμματα (INTERREG, LEADER+, κ.α.).

Οι πέντε άξονες προτεραιότητας που προτείνονται από το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ορεινού Χώρου για τις ορεινές μικροπεριφέρειες είναι (Γραφείο 12 και Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 2000, Πίνδος κ.α. 2000):

³ Σύμφωνα με στοιχεία που δίνονται από το Υπουργείο Οικονομικών, από το Γ' ΚΠΣ διατέθηκαν για την Περιφερειακή Ανάπτυξη 3.189 δις δραχμές

α) Μετασχηματισμός της αγροτικής δραστηριότητας

Περιλαμβάνει τον εκσυγχρονισμό των εκτατικών συστημάτων παραγωγής (γεωργίας και κτηνοτροφίας) και την προβολή των προϊόντων με μέσα όπως συστήματα πιστοποίησης ποιότητας και αυθεντικότητας, τυποποίησης και εμπορίας. Τα προϊόντα θα κατευθύνονται ως εισροή στον τουρισμό και λιγότερο σε νέες αγορές. Γι' αυτό προβλέπεται η καθιέρωση ειδικών σημάτων ποιότητας ("προϊόντα έντασης παραδοσιακής τεχνογνωσίας"), προκειμένου να προωθηθεί η γευσιγνωσία και η γαστρονομία των ορεινών περιοχών, τα οποία θα απευθύνονται σε ειδικές καταναλωτικές ανάγκες και αγορές και στον τουρισμό.

β) Εκτατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού

Η σημερινή σημειακή ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού προτείνεται να μετουσιωθεί σε καθολικότερη τουριστική ανάπτυξη μέσω της διασύνδεσης των περιοχών τουριστικής ζήτησης σε διανομαρχιακό και διαπεριφερειακό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί οικονομία κλίμακας. Προτείνεται η προώθηση ειδικών σημάτων ποιότητας στον τουρισμό και καλύτερη προβολή και εμπορική διαχείριση των επιχειρήσεων.

γ) Στήριξη της οικοτεχνίας και της βιοτεχνίας μικρής κλίμακας

Η μεταποιητική δραστηριότητα στον ορεινό χώρο πρέπει να συνεργάζεται με τον πρωτογενή τομέα και να κατευθύνεται στον τουρισμό ως άμεση αγορά. Προωθείται η συνεργασία των μικρών επιχειρήσεων και η δημιουργία δικτύων ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

δ) Συγκρότηση ορεινών κέντρων ανάπτυξης ανά μικροπεριφέρεια προγραμματισμού

Η Διυπουργική Επιτροπή που θα συσταθεί σε κάθε Περιφέρεια θα ορίσει μικροπεριφέρειες προγραμματισμού (περιοχές με εντονότερα προβλήματα και γι' αυτό μειονεκτικότερες) και ορεινά κέντρα, τα οποία θα πρέπει να έχουν εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο, να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν κοινωφελείς και εμπορικές υπηρεσίες στους κατοίκους τους σε ακτίνα όχι μεγαλύτερη των 30χλμ και να μπορούν να λειτουργήσουν ως κόμβοι έναρξης και κατάληξης των τουριστικών διαδρομών.

ε) Βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης στα ορεινά κέντρα

Θα πρέπει να διασφαλιστεί η καταλληλότητα του δικτύου πρόσβασης στα ορεινά κέντρα και η συντήρησή του ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες (ταχεία επέμβαση για

αποκατάσταση ζημιών, εκχιονισμό, κ.τ.λ.), ώστε να είναι αδιάκοπη η πρόσβαση στα ορεινά κέντρα.

Η διαδικασία που προτείνεται για την εφαρμογή της παραπάνω πολιτικής είναι η εξής:

(α) η Περιφέρεια ορίζει τις μικροπεριφέρειες προγραμματισμού,

(β) οι Ο.Τ.Α. (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης) της συγκεκριμένης μικροπεριφέρειας προγραμματισμού εκπονούν ένα "ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης", το οποίο και υποβάλλουν στην περιφέρεια. Όταν το πρόγραμμα εγκριθεί, οι Ο.Τ.Α. συμμετέχουν στη σχεδίαση και υπογράφουν μια προγραμματική σύμβαση διαδημοτικής συνεργασίας,

(γ) η σύμβαση αυτή σχεδιάζεται και υλοποιείται κατά κύριο λόγο από την Τοπική Αναπτυξιακή Εταιρεία, στην οποία συμμετέχουν και οι Ο.Τ.Α. Η διαχείριση των χρηματοδοτήσεων γίνεται από την Τοπική Αναπτυξιακή Εταιρεία. Επίσης εκεί γίνεται και ο συντονισμός με τις άλλες δράσεις από τα υπόλοιπα εθνικά και κοινοτικά προγράμματα που αφορούν την μικροπεριφέρεια,

(δ) η Περιφέρεια σχεδιάζει δράσεις συντονισμού για όλες τις μικροπεριφέρειες προγραμματισμού,

(ε) στη συνέχεια επιδιώκεται ο συντονισμός των δράσεων των περιφερειών, πρώτα σε επίπεδο οροσειράς και έπειτα σε εθνικό επίπεδο.

2.3 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΠ)

2.3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) αποτελεί πλέον, από τα μέσα της δεκαετίας του '80, το πρότυπο με βάση το οποίο χαράζεται η εθνική πολιτική γης στον αγροτικό χώρο και όσον αφορά στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές συνοψίζεται στην ενίσχυση ορισμένων σύγχρονων ή παραδοσιακών καλλιεργειών, στην ενίσχυση συγκεκριμένων κτηνοτροφικών

και δασοκομικών τεχνικών και έργων και στην προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η ΚΑΠ, δηλαδή το σύνολο των κανόνων που αφορούν στη διάρθρωση της γεωργίας και στη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων μέσα στην Κοινότητα, διαμορφώθηκε με βάση τις κατευθύνσεις της Συνθήκης της Ρώμης και η εναρμόνιση των κρατών μελών με τις αρχές της είναι υποχρεωτική (Μαραβέγιας 1992).

Η γεωργική πολιτική της Κοινότητας έχει τους εξής ειδικούς αντικειμενικούς στόχους, όπως αναφέρεται στην Ενοποιημένη Απόδοση περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, άρθρο 33 (Ευρωπαϊκή Ένωση 1997α, β):

- α) Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας με την αξιοποίηση της τεχνικής προόδου, την εξασφάλιση ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής, καθώς και την άριστη χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής και κυρίως του εργατικού δυναμικού.
- β) Εξασφάλιση κατ' αυτό τον τρόπο ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον γεωργικό πληθυσμό, κυρίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία.
- γ) Σταθεροποίηση των αγορών.
- δ) Εξασφάλιση του ανεφοδιασμού της αγοράς.
- ε) Διασφάλιση λογικών τιμών κατά τη διάθεση των προϊόντων στην κατανάλωση.

Στην αρχική μορφή της ΚΑΠ, η διακίνηση των προϊόντων οργανώθηκε με βάση την προτίμηση έναντι του εξωτερικού, την προοδευτική πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς στο εσωτερικό της Κοινότητας και την κοινή χρηματοδοτική ευθύνη. Τα μέτρα αποσκοπούσαν δηλαδή, στη στήριξη των ενδοκοινοτικών προϊόντων και στην επίτευξη αυτάρκειας στην Κοινότητα. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ως πρώτη προτεραιότητα τέθηκε η ανάγκη εξοικονόμησης πόρων από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό για στόχους περισσότερο αναπτυξιακούς (έρευνα, τεχνολογία κτλ). Οι διεθνείς πιέσεις (κυρίως από τις ΗΠΑ) στα πλαίσια της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου, General Agreement on Tariffs and Trade) για μείωση της προστασίας της ΚΑΠ, λόγω των υπερβολικών εντάσεων στις διεθνείς αγορές αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με τη μείωση του πολιτικού βάρους των αγροτών ως ομάδας πίεσης (και ως ποσοστού εκλογικού σώματος), οδήγησαν τελικά στην μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Κρίθηκε σχετικά και επιβλήθηκε ότι η στήριξη και η προστασία της γεωργίας είναι αντίθετη με τις διατάξεις της GATT και ότι η κατάργηση

των προστατευτικών μηχανισμών θα οδηγήσει στην αύξηση της παγκόσμιας ευημερίας (Μαραβέγιας 1992).

2.3.2 ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ

2.3.2.1 ΟΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1984

Οι πρώτες ανάγκες αλλαγών στην ΚΑΠ άρχισαν να γίνονται αισθητές στις αρχές της δεκαετίας του 80, εξ αιτίας της υποβάθμισης της κατάστασης στον γεωργικό τομέα, του αντίστοιχου υψηλού δημοσιονομικού κόστους για το ΕΓΤΠΕ, καθώς επίσης και λόγω της έλλειψης ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στις ευρωπαϊκές και διεθνείς αγορές. Έτσι, το 1984 εγκρίθηκαν μέτρα περιορισμού των δαπανών (με την εφαρμογή ποσοστώσεων για το γάλα και διατάξεων για τον έλεγχο των αγορών των δημητριακών και του κρασιού). Παράλληλα, η Επιτροπή παρουσίαζε το "Πράσινο Βιβλίο" COM(85)333, στο οποίο υπογράμμιζε την ανάγκη προσαρμογής της ΚΑΠ προς τους οικονομικούς περιορισμούς και αναζήτησης μιας καλύτερης ισορροπίας των αγορών, αναβαθμίζοντας παράλληλα τον οικονομικό και κοινωνικό ρόλο της γεωργίας.

2.3.2.2 ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 1988

Οι ενέργειες που έγιναν δεν βελτίωσαν την κατάσταση της ευρωπαϊκής γεωργίας. Έτσι, η Επιτροπή παρουσίασε νέες προτάσεις για την ενίσχυση των σταθεροποιητικών μέτρων, που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Φεβρουαρίου του 1988

- τήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας αυστηρότερης από εκείνη που θεσπίστηκε το 1984
- επέκταση των δημοσιονομικών σταθεροποιητών σχεδόν σε όλους τους τομείς, με σκοπό τη μείωση των δαπανών του ΕΓΤΠΕ-Τμήματος Εγγυήσεων, των οποίων η υπέρβαση τιμωρείται με μείωση των τιμών, των ενισχύσεων και των άλλων θεσμικών ποσών
- Διπλασιασμό των πιστώσεων των διαρθρωτικών ταμείων κατά την περίοδο 1988-1993 σε αντιστάθμιση των περικοπών στο ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Εγγυήσεων
- εφαρμογή κοινωνικοδιαρθρωτικών μέτρων με στόχο αφενός να συμβάλουν στην προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση περιορίζοντας τις καλλιεργούμενες εκτάσεις ή το ζωικό κεφάλαιο και, αφετέρου, να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις των

σταθεροποιητών στο επίπεδο των αγροτικών εισοδημάτων (σύστημα παγώματος των καλλιεργουμένων εκτάσεων ("set-aside"), καθεστώς ενθάρρυνσης της παύσης της αγροτικής δραστηριότητας ή της "πρώρης συνταξιοδότησης", καθεστώς αμέσων εισοδηματικών ενισχύσεων, καθεστώς επεκτατοποίησης της παραγωγής και μετατροπής των πλεονασματικών καλλιεργειών, βασισμένο στη χορήγηση πριμοδοτήσεων σε όσους παραγωγούς αναλαμβάνουν να μειώσουν την παραγωγή τους).

2.3.2.3 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1992

Τα μέτρα αυτά αποδείχθηκαν ανεπαρκή. Αντιμετωπίζοντας πιέσεις δημοσιονομικές (λόγω των πλεονασμάτων), περιβαλλοντικές (κυρίως λόγω της εντατικοποίησης των καλλιεργειών) και διεθνείς (λόγω των συμφωνιών της GATT), η Επιτροπή αποφάσισε να προτείνει μια πραγματική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Η μεταρρύθμιση του 1992, η οποία παρουσιάστηκε σε δυο έγγραφα προβληματισμού, το COM(91)100 και το COM(91)258, σχετικά με την εξέλιξη και το μέλλον της ΚΑΠ και εγκρίθηκε με την πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου στις 21 Μαΐου 1992, σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή του συστήματος στήριξης της γεωργίας που βρισκόταν τότε σε ισχύ. Πράγματι, για τον περιορισμό της προσφοράς, το σύστημα στήριξης των εισοδημάτων μέσω των εγγυημένων τιμών αντικαταστάθηκε από ένα σύστημα άμεσων ενισχύσεων. Άρχισε να εφαρμόζεται από την περίοδο 93/94, στους τομείς των καλλιεργειών ποωδών φυτών, του βοείου, προβείου και αιγείου κρέατος, των γαλακτοκομικών και του καπνού. Λίγο αργότερα επεκτάθηκε στις αφυδατωμένες ζωοτροφές, στο βαμβάκι και στη ζάχαρη και, τον Ιούνιο του 1996, στον τομέα των οπωροκηπευτικών. Η μεταρρύθμιση στους τομείς του κρασιού και του ελαιολάδου, οι οποίοι είχαν ήδη προσαρμοστεί από τον Ιούνιο του 1995, προκειμένου να συμμορφωθούν στις συμφωνίες της GATT, εξακολούθησε να εκκρεμεί μέχρι την επόμενη μεταρρύθμιση, στο πλαίσιο της Ατζέντας 2000.

Η "μεταρρύθμιση του 1992" επέδρασε θετικά στον τομέα των σιτηρών, καθώς έδωσε τη δυνατότητα να προσανατολιστεί η παραγωγή, να προαχθεί η κατανάλωση και να μειωθούν σημαντικά τα δημόσια αποθέματα, τα οποία από 32 εκατ. τόννους (MT) την περίοδο 1992-1993, το 1998 μειώθηκαν σε 12,9 εκατ. τόννους. Η πλέον εντυπωσιακή συνέπεια της μείωσης της τιμής των σιτηρών, η οποία αποφασίστηκε το 1992, ήταν η δυναμική επανάκαμψη του σίτου και του αραβοσίτου ως ζωοτροφών: ενώ κατά τη

δεκαετία του '80 σημείωνε συνεχή κάμψη, ο όγκος των σιτηρών που χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη στις ζωοτροφές, αυξήθηκε από 83 εκατ. τόννους το 1992, σε 107 τόννους το 1998, που σημαίνει αύξηση κατά 29%. Ωστόσο, η Επιτροπή αναγκάστηκε να καταργήσει "προσωρινά" τις επωφελούμενες από επιστροφές εξαγωγές, προκειμένου να αποτραπεί η υπερβολική αύξηση των κοινοτικών τιμών και να προστατευθεί η εσωτερική κατανάλωση. Στον τομέα των ελαιούχων σπόρων, τα αποτελέσματα ήταν καλύτερα, καθόσον η Επιτροπή θεωρεί ότι οι μειώσεις των τιμών αντισταθμίστηκαν εν μέρει από τις άμεσες ενισχύσεις που χορηγήθηκαν ανά εκτάριο, μέθοδος που δεν επαληθεύθηκε στον τομέα των πρωτεϊνούχων σπόρων, όπου οι ενισχύσεις δεν αντισταθμίσαν τη μείωση των τιμών.

Στο βόειο κρέας, σημειώθηκαν μεγάλες επιτυχίες, αφού τα παρεμβατικά αποθέματα μειώθηκαν, από 1 εκατ. τόννους που ήταν πριν από τη μεταρρύθμιση, σε 20.000 τόννους στα τέλη του 1995, όμως μετά την κρίση των "τρελών αγελάδων" του Ιουνίου 1996, τα θετικά αποτελέσματα της μεταρρύθμισης περιορίστηκαν κάπως και τα αποθέματα άρχισαν πάλι να αυξάνονται.. Ως προς τα άλλα είδη κρέατος, στο μεν πρόβειο και αίγιο κρέας οι αλλαγές στο σύστημα των πριμοδοτήσεων απέδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα, στο δε χοίρειο και στα πουλερικά, αντίθετα, η μείωση των τιμών των σιτηρών, δεν οδήγησαν στην προβλεπόμενη μείωση του κόστους διατροφής των ζώων, και οι τομείς αυτοί δεν κατόρθωσαν να βελτιώσουν τη ανταγωνιστική τους θέση στις παγκόσμιες αγορές, η οποία και επιδεινώθηκε εξαιτίας της μείωσης των εξαγωγικών επιστροφών, της πανώλης των χοίρων και του προβλήματος των διοξινών.

Στον γαλακτοκομικό τομέα, οι εξαγωγές της ΕΕ μειώθηκαν σταδιακά, μέχρι την άνοιξη του 1999. Ωστόσο, εξακολουθούν να αποτελούν το 40% των παγκοσμίων συναλλαγών.

2.3.2.4 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 1999

Η μεταρρύθμιση αυτή πραγματοποιήθηκε το 1999. Όπως αναφέρεται στο κείμενο της μεταρρύθμισης (European Commission 2000a, b) αλλά και στο Κεφάλαιο 14 της Agenda 21 (UN Commission for Sustainable Development 1992) το οποίο αναφέρεται στην «αιεφόρο γεωργία» και στην περιφερειακή ανάπτυξη, οι βασικές αρχές της νέας πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης συνοψίζονται στην προώθηση και ανάδειξη του πολυλειτουργικού

χαρακτήρα της γεωργίας, δηλαδή στον ποικίλο ρόλο της πέραν της παραγωγής ειδών διατροφής, στη διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων προκειμένου να δημιουργηθούν νέες πηγές εισοδήματος και απασχόλησης, στην προώθηση της αποκέντρωσης και στην απλούστευση της σχετικής νομοθεσίας.

Ως στόχος της μεταρρύθμισης αναφέρεται ο «εκσυγχρονισμός» και η «βιωσιμότητα» του Ευρωπαϊκού γεωργικού τομέα στο μέλλον. Η μελέτη όμως των κατευθύνσεων και των μέτρων της αναθεωρημένης ΚΑΠ, οδηγεί στη διαπίστωση ότι έχουν γίνει υποχωρήσεις απέναντι στις διεθνείς πιέσεις για κατάργηση των προστατευτικών μηχανισμών. Επιπλέον, η εισαγωγή κάποιων προϊόντων (π.χ. βαμβάκι) από τρίτες χώρες είναι φθηνότερη για την Ε.Ε. απ' ό,τι η χορήγηση ενισχύσεων στα κράτη μέλη για την παραγωγή τους, με αποτέλεσμα να ασκούνται πιέσεις για μείωση της παραγωγής τέτοιων προϊόντων. Ταυτόχρονα παρατηρείται αύξηση των ενισχύσεων για παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων και ιδιαίτερα προϊόντων που προέρχονται από βόειο κρέας, παραγωγικό κλάδο που παραπέμπει σε χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης, οι οποίες κατ' εξοχήν στηρίζουν τη γεωργία τους σε αυτά τα προϊόντα. Τέλος, στην αναθεωρημένη ΚΑΠ γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο περιβάλλον και σε γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Όλα τα πιο πάνω, αποτελούν τις βασικές διαφορές της αναθεωρημένης ΚΑΠ σε σχέση με ό,τι ίσχυε τα προηγούμενα χρόνια. Η αλλαγή πολιτικής και στόχων καθρεφτίζεται και στα μέτρα πολιτικής γης για τον αγροτικό χώρο, τα οποία αποσκοπούν στην συρρίκνωσή του, στην συσσώρευση γεωργικών εκμεταλλεύσεων μεγαλύτερου μεγέθους σε λιγότερα άτομα και στη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά σε ορισμένα φυτικά είδη (π.χ. βαμβάκι, ελιά κ.α.).

Συγκεκριμένα, στην αναθεωρημένη ΚΑΠ του 1999 εξαγγέλθηκαν τα εξής μέτρα αγροτικής ανάπτυξης τα οποία αφορούσαν και στις ορεινές περιοχές και επηρέαζαν απολύτως οριακά τις σχετικές πολιτικές γης:

1. *Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις*: Όσον αφορά στις μειονεκτικές περιοχές⁴ οι κρατικές και κοινοτικές ενισχύσεις μπορούν να φτάνουν το 50% του όγκου των

⁴ Μειονεκτικές περιοχές από γεωργική άποψη θεωρούνται: α) οι ορεινές περιοχές, που χαρακτηρίζονται από σημαντικούς περιορισμούς των δυνατοτήτων αξιοποίησης της γης και αισθητή αύξηση του κόστους εκμετάλλευσής της. β) οι περιοχές που χαρακτηρίζονται από εγκατάλειψη και στις οποίες η διατήρηση του φυσικού χώρου είναι απαραίτητη. γ) άλλες περιοχές που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα μειονεκτήματα στις οποίες είναι απαραίτητη η διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση ή η βελτίωση του περιβάλλοντος, η προστασία του φυσικού χώρου ή οι δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης (European Commission, 2000b).

επιλέξιμων δαπανών, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές το 40%. Στην περίπτωση που οι επενδύσεις πραγματοποιούνται από νέους γεωργούς οι ενισχύσεις είναι αυξημένες κατά 5%.

2. *Ανθρώπινο δυναμικό: νέοι γεωργοί, πρόωρη συνταξιοδότηση, κατάρτιση:* Τα μέτρα αυτά αφορούν στην ηλικιακή αναδιάρθρωση του αγροτικού πληθυσμού και την κατάρτισή του σε θέματα τα οποία συνδέονται με την προώθηση της ποιότητας και μεθόδους παραγωγής φιλικές προς το περιβάλλον.

3. *Μειονεκτικές περιοχές:* Συνεχίζεται η χορήγηση αντισταθμιστικών αποζημιώσεων και προστίθεται ένα νέο μέτρο που αφορά σε περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς⁵.

4. *Δάση:* Η στήριξη στη δασοκομία εντάσσεται στη δασοκομική στρατηγική που υιοθετήθηκε με στόχο τη διασφάλιση της προστασίας, της «αιφόρου» διαχείρισης και της ανάπτυξης των δασών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με την Ε.Ε., η στρατηγική αυτή αξιοποιεί το βασικό ρόλο των δασών από οικολογική, οικονομική και κοινωνική άποψη, δηλαδή αξιοποιεί τον πολυλειτουργικό ρόλο των δασών.

5. *Μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων:* Και σε αυτή την περίπτωση οι ενισχύσεις για επενδύσεις σε μειονεκτικές περιοχές είναι αυξημένες σε σχέση με άλλες περιοχές.

6. *Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα:* Αυτά είναι υποχρεωτικά για τα κράτη-μέλη, αλλά παραμένουν προαιρετικά για τους γεωργούς, στους οποίους χορηγούνται ενισχύσεις με την υποχρέωση να ακολουθήσουν συγκεκριμένες γεωργικές πρακτικές για 5 χρόνια.

7. *Διάφορα μέτρα για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών:* Περιλαμβάνονται μέτρα όπως έγγειες βελτιώσεις, αναδασμοί, εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας, ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών κ.α.

2.3.2.5 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟΥ 2003 – 2004

Στις 26/06/2003 οι Υπουργοί Γεωργίας της ΕΕ ενέκριναν μια νέα εκ θεμελίων μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής της οποίας η έναρξη πραγματοποιήθηκε το 2005. Η μεταρρύθμιση άλλαξε εντελώς τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ στηρίζει το

⁵ Στις μειονεκτικές περιοχές προστίθενται οι περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς, στις οποίες είναι δυνατόν να χορηγηθούν στους γεωργούς αποζημιώσεις με στόχο την αντιστάθμιση των δαπανών και της απώλειας εισοδήματος που απορρέουν από την εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος, στο βαθμό που οι αποζημιώσεις αυτές είναι απαραίτητες για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων που προκαλούνται από τις εν λόγω διατάξεις.

γεωργικό κλάδο της. Η νέα ΚΓΠ στράφηκε προς τους καταναλωτές και τους φορολογούμενους, ενώ παράλληλα έδωσε στους αγρότες της ΕΕ την ελευθερία να παράγουν τα προϊόντα που ζητάει η αγορά. Στο μέλλον, η μεγάλη πλειονότητα των επιδοτήσεων θα καταβάλλεται ανεξάρτητα από τον όγκο παραγωγής. Για να αποφευχθεί η εγκατάλειψη της παραγωγής τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να διατηρήσουν περιορισμένη σύνδεση μεταξύ επιδοτήσεων και παραγωγής υπό καλώς καθορισμένες προϋποθέσεις και εντός σαφών ορίων. Οι νέες αυτές «ενιαίες ενισχύσεις εκμετάλλευσης» θα συνδέονται με την τήρηση προτύπων ως προς το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων. Η κατάργηση της σύνδεσης μεταξύ επιδοτήσεων και παραγωγής θα καταστήσει τους αγρότες της ΕΕ ανταγωνιστικότερους και περισσότερο στραμμένους προς την αγορά, ενώ θα προσφέρει την αναγκαία σταθερότητα εισοδήματος. Θα διατεθούν περισσότερα χρήματα στους αγρότες για προγράμματα σχετικά με το περιβάλλον, την ποιότητα ή τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, μέσω της μείωσης των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις. Το Συμβούλιο αποφάσισε επιπλέον να αναθεωρήσει τις οργανώσεις αγοράς για το γάλα, το ρύζι, τα σιτηρά, το σκληρό σίτο, τις ξηρές χορτονομές και τους καρπούς με κέλυφος.

Τα καίρια στοιχεία της νέας, αναμορφωμένης ΚΓΠ έχουν ως εξής, εν συντομία:

- ενιαία ενίσχυση εκμετάλλευσης για τους αγρότες της ΕΕ, ανεξάρτητη από την παραγωγή: επιτρέπεται να διατηρηθούν περιορισμένου βαθμού συνδέσεις ενισχύσεως με την παραγωγή, για να αποτραπεί η εγκατάλειψή της,
- η ενίσχυση αυτή θα εξαρτάται από την τήρηση προτύπων για το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των ζώων και των φυτών και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, καθώς και την απαίτηση διατήρησης των γεωργικών εκτάσεων σε καλές συνθήκες γεωργικής αξιοποίησης και περιβάλλοντος ("πολλαπλή συμμόρφωση"),
- ισχυρότερη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης με περισσότερα χρήματα από την ΕΕ, νέα μέτρα για την προώθηση του περιβάλλοντος, της ποιότητας και των συνθηκών διαβίωσης των ζώων, όπως και για να βοηθηθούν οι αγρότες να ανταποκριθούν στα ευρωπαϊκά πρότυπα παραγωγής με έναρξη το έτος 2005,
- μείωση των άμεσων ενισχύσεων ("διαφοροποίηση") για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, ώστε να χρηματοδοτηθεί η νέα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης,

- μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας, ώστε να διασφαλιστεί η μη υπέρβαση του γεωργικού προϋπολογισμού που έχει καθοριστεί έως το 2013,
- αναθεωρήσεις της ΚΓΠ ως προς τα μέτρα παρέμβασης στην αγορά:
 - ασύμμετρες περικοπές τιμών στον τομέα του γάλακτος: η τιμή παρέμβασης για το βούτυρο θα μειωθεί κατά 25% σε διάστημα τετραετίας, το οποίο σημαίνει επιπρόσθετη μείωση τιμών κατά 10% σε σύγκριση με το Πρόγραμμα Δράσης 2000, ενώ για το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη διατηρείται μείωση κατά 15% σε διάστημα τριετίας, όπως είχε συμφωνηθεί στο Πρόγραμμα Δράσης 2000
 - μείωση των μηνιαίων προσαυξήσεων κατά το ήμισυ για τα σιτηρά, ενώ θα διατηρηθεί η σημερινή τιμή παρέμβασης
 - μεταρρυθμίσεις στους τομείς του ρυζιού, του σκληρού σίτου, των καρπών με κέλυφος, των γεωμήλων αμυλοπαραγωγής και των αποξηραμένων χορτονομών.

2.4 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013

Στις 20 Φεβρουαρίου 2006, το Συμβούλιο Γεωργίας ενέκρινε κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη - πέντε μήνες μετά την έκδοση του κανονισμού του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν μια στρατηγική προσέγγιση και διάφορες επιλογές που τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εντάξουν στα εθνικά στρατηγικά τους σχέδια και στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης.

Από τη μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και μετά, η αγροτική ανάπτυξη διαδραματίζει όλο και σημαντικότερο ρόλο όσον αφορά την παροχή βοήθειας στις αγροτικές περιοχές για να ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του 21ου αιώνα. Οι αγροτικές περιοχές αποτελούν το 90 τοις εκατό του εδάφους της διευρυμένης ΕΕ και το νέο νομικό πλαίσιο αποσκοπεί σαφέστερα στην ώθηση της ανάπτυξης και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε αγροτικές

περιοχές - σύμφωνα με το Στρατηγική της Λισαβόνας – καθώς και στη βελτίωση της αειφορίας - σύμφωνα με τους στόχους αειφορίας του Göteborg.

Η μελλοντική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 θα εστιαστεί σε τρεις τομείς ζωτικής σημασίας σύμφωνα με τους τρεις θεματικούς άξονες που καθορίζονται στο νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη: βελτίωση του ανταγωνισμού στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας· βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου· βελτίωση της ποιότητας ζωής και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας. Ένας τέταρτος άξονας με την ονομασία άξονας "Leader " που βασίζεται στην πείρα που αποκτάται από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες Leader προσφέρει δυνατότητες για τοπικές προσεγγίσεις της αγροτικής ανάπτυξης από τη βάση προς την κορυφή.

Η νέα περίοδος προγραμματισμού παρέχει μια μοναδική ευκαιρία να επανεστιαστεί η στήριξη που προσφέρει το νέο ταμείο αγροτικής ανάπτυξης στην ανάπτυξη, την απασχόληση και την αειφορία.

Δεδομένου ότι έχει καθοριστεί το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο, τα κράτη μέλη μπορούν τώρα να επεξεργαστούν τα εθνικά στρατηγικά τους σχέδια και τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης προτού τα υποβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Για κάθε σύνολο προτεραιοτήτων, οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές προτείνουν βασικές δράσεις. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διαμορφώσουν τις εθνικές τους στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης βάσει έξι κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών που θα συμβάλουν στα παρακάτω:

- στον προσδιορισμό των τομέων στους οποίους η χρήση της στήριξης της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη δημιουργεί τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ
- στη σύνδεση με τις κύριες προτεραιότητες της ΕΕ (Λισαβόνα, Göteborg)
- στην εξασφάλιση συνέπειας με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ, ιδίως στους τομείς της συνοχής και του περιβάλλοντος·
- στην πλαισίωση της εφαρμογής της νέας ΚΓΠ που είναι προσανατολισμένη στις απαιτήσεις της αγοράς και των αναγκαίων αναδιαρθρώσεων στα παλαιά και στα νέα κράτη μέλη..

Οι έξι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές είναι οι εξής:

1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του δασοκομικού τομέα
2. Βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου
3. Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης
4. Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και την διαφοροποίηση
5. Μετατροπή των προτεραιοτήτων σε προγράμματα
6. Συμπληρωματικότητα των κοινοτικών μέσων

2.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ LEADER

Οι πρωτοβουλίες LEADER I και II, οι οποίες εφαρμόστηκαν στη Χώρα μας την τελευταία δεκαετία επέφεραν σημαντικά αποτελέσματα στον αγροτικό χώρο.

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **LEADER I** υλοποιήθηκαν 25 προγράμματα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης από αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης, ύψους Δημόσιας Δαπάνης 70 εκ. euro περίπου.

Συνολικά υλοποιήθηκαν 1732 έργα και δράσεις, από τα οποία τα 163 αφορούσαν ενέργειες τεχνικής στήριξης στην αγροτική ανάπτυξη και στους Φορείς Υλοποίησης, τα 154 επαγγελματική κατάρτιση, τα 807 επενδύσεις αγροτουρισμού, τα 258 επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, τα 264 επενδύσεις αξιοποίησης και εμπορίας της γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, τα 86 επενδύσεις αξιοποίησης και προστασίας περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **LEADER II** εγκρίθηκε η εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων 49 Ομάδων Τοπικής Δράσης και 7 θεματικών προγραμμάτων Συλλογικών Φορέων. Συνολικά εγκρίθηκε η υλοποίηση 3.270 έργων και δράσεων, η συνολική Δημόσια Δαπάνη των οποίων ανέρχεται σε 210,7 εκ. euro περίπου. Ειδικότερα, εγκρίθηκαν 2 σχέδια απόκτησης ικανοτήτων, 70 δράσεις στα πλαίσια της τεχνικής

στήριξης των Φορέων Υλοποίησης, 160 περίπου καταρτίσεις, 1150 έργα αγροτικού τουρισμού και ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, 508 επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, 765 έργα αξιοποίησης και εμπορίας γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, 600 επενδύσεις προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς και 16 σχέδια διακρατικής συνεργασίας.

Επιχειρώντας έναν ποιοτικό απολογισμό της επίδρασης των πρωτοβουλιών αυτών διαπιστώνονται τα ακόλουθα :

- Έφεραν τις τοπικές κοινωνίες σε επαφή με τη λογική των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και καλλιέργησαν στον τοπικό πληθυσμό την ανάγκη ενεργοποίησής του για συμμετοχή τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή πρωτοβουλιών που θα του δώσουν νέες διεξόδους απασχόλησης και εισοδημάτων.
- Αφυπνίσθηκε το τοπικό επιστημονικό δυναμικό και δημιουργήθηκαν “τοπικοί πυρήνες” που στην πλειοψηφία τους, επιτέλεσαν το ρόλο που τους ανατέθηκε, δηλαδή αυτόν των αναπτυξιακών εκείνων μονάδων, που αναλαμβάνουν να εντοπίσουν τις ανάγκες της περιοχής τους σε συνεργασία με τον τοπικό πληθυσμό, να προτείνουν ολοκληρωμένες λύσεις ανάπτυξης και να εφαρμόσουν τη διαδικασία της αποκεντρωμένης χρηματοδότησης – ενίσχυσης και παρακολούθησης των έργων με διαφάνεια και ευελιξία.
- Έγινε κατανοητή η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με έμφαση στην αξιοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων, ώστε να υπάρχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις περιοχές.
- Δόθηκε η δυνατότητα “διαφοροποίησης της απασχόλησης και της παραγωγής” και προώθησης της τοπικής παραγωγής με αυξημένη προστιθέμενη αξία.
- Αποκτήθηκε εμπειρία και αναπτύχθηκαν νέες μέθοδοι προγραμματισμού και διοίκησης με κατεύθυνση την άμεση στήριξη των κοινών τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

- Ενισχύθηκαν μικρές επενδυτικές πρωτοβουλίες, προωθήθηκε η τοπική αγροτική παραγωγή, αξιοποιήθηκαν τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αναδείχθηκαν αξιόλογοι φυσικοί και ιστορικοί χώροι και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις εναλλακτικού εισοδήματος.
- Δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού των περιοχών παρέμβασης στις νέες τεχνολογίες για τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας παραγωγής, πληροφόρησης και επικοινωνίας (χρήση πληροφορικής και τεχνική στήριξη) με αποτέλεσμα να δοθούν νέες διέξοδοι στην ανταγωνιστικότητα της κάθε περιοχής.
- Στηρίχθηκε η καινοτομία και η μεταφορά της σαν "πολλαπλασιαστής" που δρα σε όλα τα επίπεδα έκφρασης των κατοίκων της υπαίθρου.
- Δημιουργήθηκαν και διατηρήθηκαν θέσεις εργασίας σε περιοχές με έντονα προβλήματα ανεργίας και αυτό λειτούργησε θετικά, στο μέτρο του δυνατού, στον περιορισμό της εσωτερικής μετανάστευσης.
- Έγινε κατανοητή η σημασία της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ αγροτικών περιοχών της Ελλάδας και άλλων αγροτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για προβληματισμό και σωστή προετοιμασία του αγροτικού πληθυσμού με σκοπό την αντιμετώπιση των πιθανών προβλημάτων που θα επιφέρει η αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Ωστόσο και παρά τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, η εφαρμογή των πρωτοβουλιών συνάντησε και δυσχέρειες, οι οποίες λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη κατά το σχεδιασμό του παρόντος προγράμματος. Τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν είναι :

- Εξαιτίας της ανάγκης κάλυψης διαπιστωμένων αναγκών πολλών περιοχών, εγκρίθηκε σχετικά μεγάλος αριθμός τοπικών προγραμμάτων, γεγονός, που σε συνδυασμό με τους μικρούς σχετικά διαθέσιμους πόρους, οδήγησε στη μη αποτελεσματική συγκέντρωση οικονομικών πόρων και την επιλογή Φορέων μικρής σχετικά δυναμικότητας, με συνέπεια την μη αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, τη μη κινητοποίηση όλων των συντελεστών

παραγωγής και την ύπαρξη προγραμμάτων πολλών ταχυτήτων που οδήγησαν σε μείωση της συνοχής και της ισόρροπης αποτελεσματικότητας του Εθνικού προγράμματος.

➤ Στην προσπάθεια κάλυψης των μεγάλων αναγκών, σε ορισμένες περιοχές, οι υιοθετηθέντες στόχοι ήταν λιγότερο ρεαλιστικοί, ξεκάθαροι και υλοποιήσιμοι, ενώ οι δεσμοί μεταξύ των προτεινόμενων ενεργειών ήταν χαλαροί, με συνέπεια τη μειωμένη αποτελεσματικότητα και ποιοτική διαφοροποίηση στις περιοχές αυτές.

➤ Παρατηρήθηκαν ευάλωτες εταιρικές σχέσεις, γεγονός που οφείλεται κυρίως στο ότι ορισμένοι Φορείς συγκροτήθηκαν με στόχο μόνο την ανάληψη υλοποίησης του συγκεκριμένου προγράμματος. Σε αυτές τις περιπτώσεις η δημιουργία των Φορέων αυτών δεν αποτέλεσε προϊόν προβληματισμού των τοπικών εταίρων για την καθιέρωση μιας συνεχούς αναπτυξιακής διαδικασίας στην περιοχή τους, πράγμα που επηρέασε σημαντικά τόσο τη διοικητική διάρθρωση, όσο και τον τρόπο λειτουργίας τους, ο οποίος αποδείχθηκε λιγότερο αποτελεσματικός.

➤ Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρήθηκαν καθυστερήσεις στην εφαρμογή των προγραμμάτων, γεγονός που οφείλεται στη μη ετοιμότητα των φορέων υλοποίησης, στην έλλειψη εμπειρίας στη διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και στις διαδικασίες διαχείρισης δημόσιου χρήματος από ορισμένους Φορείς Υλοποίησης.

➤ Η πρωτοτυπία της LEADER για αποκεντρωμένη συνολική επιχορήγηση μέσω “τοπικών διαχειριστικών και αναπτυξιακών δομών” είχε σαν συνέπεια να εφαρμοσθούν διαδικασίες για την ορθολογική διαχείριση του δημόσιου χρήματος που, κατά κανόνα, ήταν χρονοβόρες.

➤ Η κάλυψη της ίδιας συμμετοχής αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα έγκαιρης υλοποίησης του προγράμματος και ιδιαίτερα στις περισσότερο μειονεκτικές περιοχές. Το γεγονός αυτό παρατηρήθηκε κυρίως στους μικρούς ΟΤΑ.

➤ Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, το οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ήταν σαφές, είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην έναρξη των εργασιών ή και την εξαίρεση έργων από το πρόγραμμα.

- Καθυστερήσεις που διαπιστώθηκαν κυρίως στην υλοποίηση δημοσίων έργων, εξαιτίας των αναγκαίων χρονοβόρων διαδικασιών δημοπράτησης και ανάθεσης.

3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ, ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1 ΤΟΜΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ – ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Στο Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης για τον Πρωτογενή Τομέα: 2000-2006 (Υπουργείο Γεωργίας 1999) αναγνωρίζονται τα προβλήματα των ορεινών περιοχών και η αναποτελεσματική μέχρι τώρα αντιμετώπισή τους και αναφέρεται ως κλειδί για την αντιμετώπισή τους η τοπική ανάπτυξη και ο προσδιορισμός των μικροπεριφερειών με τα μεγαλύτερα προβλήματα, των ιδιαιτεροτήτων τους και τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα. Στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006 δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας. Τα μέτρα τα οποία εξαγγέλλονται είναι πλήρως εναρμονισμένα με τους Κοινοτικούς Κανονισμούς και πλην ελαχίστων εξαιρέσεων μένουν στις γενικές κατευθύνσεις που δίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να εξειδικεύονται τα μέτρα ανά περιοχή, παρά τις προηγούμενες εξαγγελίες, για ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων με βάση «μικροπεριφέρειες».

Το βασικότερο μέτρο αποτελεί η χορήγηση ετησίως εξισωτικής αποζημίωσης σε 130.000 – 150.000 γεωργοκτηνοτρόφους μόνιμους κάτοικους των περιοχών αυτών και στους μετακινούμενους κτηνοτρόφους ως αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος την οποία υφίστανται από την επίδραση των μονίμων φυσικών μειονεκτημάτων που επικρατούν στις περιοχές αυτές. Οι εξισωτικές αποζημιώσεις είναι αυξημένες στις ορεινές, σε σχέση με άλλες μειονεκτικές περιοχές, ενώ οι ενισχύσεις αυξάνονται επιπλέον στην περίπτωση νέων γεωργών, ιδιαίτερα εάν έχουν πράσινο πιστοποιητικό και «βιώσιμη» εκμετάλλευση. (Υπουργείο Γεωργίας, 2003)

Στην αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική του 1999 αλλά και στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. του 2007 αναφέρεται ως μία από τις βασικές αρχές ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της γεωργίας, δηλαδή ο ποικίλος ρόλος της, πέραν της παραγωγής ειδών διατροφής. Αυτό αντικατοπτρίζεται στο ύψος των ενισχύσεων. Υψηλότερων ενισχύσεων όσον αφορά στις καλλιέργειες τυγχάνουν οι ζωοτροφές για πόληση, τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά,

τα ψυχανθή και σιτηρά και τα είδη εκτός διατροφής. Οι λοιπές καλλιέργειες, τυγχάνουν της μισής αποζημίωσης και ανάμεσα σ' αυτές είναι και η ελιά, η οποία όπως αναφέρθηκε αποτελεί την πιο εκτεταμένη ορεινή καλλιέργεια. Τα μέτρα αυτά αποτελούν μέρος της ευρύτερης κοινοτικής πολιτικής γης η οποία στοχεύει στη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων ελιάς, έστω κι αν αποτελεί καλλιέργεια προσαρμοσμένη στις ορεινές ελληνικές συνθήκες. Πολύ ψηλές ενισχύσεις δίνονται στους βοσκότοπους με συγκομιζόμενες τροφές για αυτοκατανάλωση. Το μέτρο αυτό θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά την ελληνική κτηνοτροφία, να αμβλύνει το χάσμα ανάμεσα στην γεωργική και την κτηνοτροφική παραγωγή στην Ελλάδα και παράλληλα να μειώσει την εξάρτηση των ορεινών περιοχών από τις πεδινές για την προμήθεια ζωοτροφών, δεδομένου ότι λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα και δίνονται κατευθύνσεις για ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων.

Ένα άλλο μέτρο το οποίο σχετίζεται άμεσα με τις ορεινές περιοχές είναι αυτό της πρόωρης συνταξιοδότησης, για τη βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης των αγροτών. Η ενίσχυση η οποία χορηγείται είναι αυξημένη εάν οι δικαιούχοι του προγράμματος επιλέξουν να μεταβιβάσουν τη γεωργική τους εκμετάλλευση σε διάδοχο γεωργό ηλικίας μέχρι 30 ετών. Παράλληλα επιδιώκεται και η αναδιάρθρωση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων αφού ως προϋπόθεση τίθεται το μέγεθος να είναι τουλάχιστον 30 στρ. ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδύναμής της.

Πίνακας 3.1 : Ελάχιστο μέγεθος γεωργικής εκμετάλλευσης για ένταξη στο πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (είδος)	ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)
Ξηρικές	30
Ποτιστικές	12
Καπνά	6 (+ ποσόστωση)
Δενδρώδεις	12
Αμπέλια	6

Πηγή : Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000 – 2006, Υπουργείο Γεωργίας

Επίσης ορίζονται τα 50 στρ. ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδύναμής της, ως ελάχιστο μέγεθος «βιώσιμης» γεωργικής εκμετάλλευσης. Ως εκ τούτου, εφόσον η γεωργική εκμετάλλευση του αποχωρούντος γεωργού είναι μικρότερη των 50 στρ. ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδύναμής της, ο διάδοχος γεωργός θα πρέπει άμεσα, με την ανάληψη της αρχηγίας της

γεωργικής εκμετάλλευσης, να την επεκτείνει και να την φθάσει τουλάχιστον στο παραπάνω μέγεθος. Το πρόβλημα εξακολουθεί όμως να είναι ο τρόπος με τον οποίο θα εξασφαλιστεί ότι μελλοντικά η εκμετάλλευση θα παραμείνει ενιαία και δεν θα διασπαστεί εκ νέου. Σύμφωνα με σχετική απόφαση, ο δικαιούχος υποχρεούται να διατηρήσει την εκμετάλλευσή του στην κατηγορία των βιώσιμων εκμεταλλεύσεων (όπως αυτή ορίστηκε προηγουμένως) για διάστημα τουλάχιστον 10 ετών από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης⁶. Το χρονικό αυτό διάστημα δεν φαίνεται να είναι αρκετό για να εξασφαλίσει την αποφυγή εκ νέου διάσπασης της γεωργικής εκμετάλλευσης. Πέρα από αυτό, η αύξηση του μεγέθους των ορεινών γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα 50 στρ. φαίνεται δύσκολα πραγματοποιήσιμος στόχος σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα, από τη στιγμή που όπως ήδη αναφέρθηκε, το μέσο μέγεθός των ορεινών γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι 33 στρ., τα οποία μάλιστα αναφέρονται στο μέσο μέγεθος του συνόλου κάθε γεωργικής εκμετάλλευσης η οποία είναι κατά μέσο όρο (λόγω γεωμορφολογίας και μεγάλου και ραγδαία εναλλασσόμενου τοπογραφικού αναγλύφου) διασπασμένη σε 6,8 αγροτεμάχια. Ακόμα όμως κι αν κάτι τέτοιο ήταν εφικτό, στις ορεινές σε αντίθεση με άλλες περιοχές, ένα τέτοιο μέτρο πολιτικής γης, ίσως τελικά να μην έχει κανένα αποτέλεσμα αφού στη συγκεκριμένη περίπτωση πρώτη προτεραιότητα είναι η εξασφάλιση της ύπαρξης νέων καλλιεργητών και εργατικού δυναμικού, ενώ πολύ μικρότερης σημασίας είναι ο πολυτεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα όταν δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να τεθεί ως στόχος η μεγιστοποίηση της παραγωγής και των αποδόσεων. Κάτι τέτοιο, δηλαδή πολιτική γης που στοχεύει στη μεγιστοποίηση των αποδόσεων, θα ενέτεινε τα προβλήματα του ορεινού χώρου γιατί από τη μία θα αύξανε τις απαιτήσεις σε εργατικά χέρια και αγορές (επομένως κάθε άλλο παρά θα διασφαλιζόταν η βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων) και από την άλλη θα οδηγούσε σε σημαντική υποβάθμιση του ευαίσθητου ορεινού φυσικού περιβάλλοντος.

Τα προγράμματα πρόωρης συνταξιοδότησης πραγματοποιούνται παράλληλα με προγράμματα ενίσχυσης νέων αγροτών, ηλικίας κάτω των 40 ετών. Τα κίνητρα είναι αυξημένα στην περίπτωση εγκατάστασης σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και οι προϋποθέσεις λιγότερο αυστηρές για την ενίσχυση νέων που κατοικούν στις περιοχές αυτές. Τα κίνητρα είναι ακόμα πιο αυξημένα στην περίπτωση που οι γεωργικές

⁶ Βλ. Απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας με Θέμα: «Βελτίωση της Ηλικιακής Σύνθεσης του Αγροτικού Πληθυσμού» (2001)

εκμεταλλεύσεις συμπεριλάβουν τουριστικά και βιοτεχνικά κτίσματα. Και σε αυτή την περίπτωση οι δικαιούχοι αναλαμβάνουν 10ετή υποχρέωση να παραμείνουν μόνιμοι κάτοικοι του τόπου και αρχηγοί της εκμετάλλευσης για την οποία ενισχύθηκαν, χρονικό διάστημα που είναι αμφίβολο κατά πόσο μπορεί να αποτρέψει την εγκατάλειψη των ορεινών περιοχών και να εξασφαλίσει τη συνέχιση αξιοποίησης της εκμετάλλευσης και από τις επόμενες γενιές. Τέλος, σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής γης στις ορεινές περιοχές διαδραματίζουν τα αποκαλούμενα «Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα». Οι διάφορες δράσεις οι οποίες εντάσσονται σε αυτά και σχετίζονται με τις ορεινές περιοχές είναι η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, η εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας, η μακροχρόνια παύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών και το πρόγραμμα απειλούμενων αυτοχθόνων φυλών αγροτικών ζώων.

Όπως αναφέρεται και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» οι περιοχές στις οποίες οι συνθήκες ευνοούν τη βιολογική γεωργία είναι οι νησιωτικές, ορεινές και μειονεκτικές. Για την ένταξη σε προγράμματα βιολογικής καλλιέργειας καθορίζονται τα εξής επιπλέον κριτήρια:

- Ιεραρχούνται ως πρώτης προτεραιότητας περιοχές, εκείνες στις οποίες διατηρούνται τα φυσικά ή τεχνητά διαχωριστικά όρια των αγροτεμαχίων (φυτοφράκτες, ξερολιθιές). Συνήθως αυτές είναι περιοχές στις οποίες δεν έχει πραγματοποιηθεί αναδάσμος,
- Οι περιοχές με σχετική απομόνωση από ζώνες εντατικής γεωργίας,
- Οι περιοχές οι οποίες περιβάλλονται ή γειτνιάζουν με φυσικές ζώνες (δάση, δασικές εκτάσεις, υγρά τοπους).

Επίσης προτεραιότητα έχουν οι περιοχές του Δικτύου «Φύση 2000», παραποτάμιες⁷, παραλίμνιες⁸, παράκτιες⁹ κλπ. Προϋποθέσεις υπάρχουν και όσον αφορά στο μέγεθος της εκμετάλλευσης που θα ενταχθεί στο Πρόγραμμα, ανάλογα με το καλλιεργούμενο είδος.

⁷ Παραποτάμιες περιοχές για τις ανάγκες του προγράμματος ορίζονται οι περιοχές που εκτείνονται σε πλάτος μέχρι 300μ ένθεν και ένθεν από της όχθης των ποταμών όπως καθορίζονται στους χάρτες κλίμακας 1:5000 της ΓΥΣ.

⁸ Παραλίμνιες περιοχές για τις ανάγκες του προγράμματος ορίζονται οι περιοχές που εκτείνονται σε πλάτος μέχρι 600μ από τις όχθες των λιμνών όπως αυτές καθορίζονται στους χάρτες κλίμακας 1:5000 της ΓΥΣ.

⁹ Παράκτιες περιοχές για τις ανάγκες του προγράμματος ορίζονται οι περιοχές που εκτείνονται σε πλάτος μέχρι 1000μ από την ακτογραμμή όπως αυτή καθορίζεται στους χάρτες κλίμακας 1 : 5000 της ΓΥΣ.

Οι πιο πάνω προϋποθέσεις φαίνεται να ευνοούν την ένταξη παραγωγών από ορεινές περιοχές σε προγράμματα για παραγωγή βιολογικών προϊόντων. Από την άλλη πλευρά οι ενισχύσεις ποικίλλουν αναλόγως της καλλιέργειας, με τα μεγαλύτερα ποσά να δίνονται στα εσπεριδοειδή, των οποίων η καλλιέργεια δεν ευνοείται στις ορεινές περιοχές, ενώ για την καλλιέργεια ελαιώνων αντιστοιχεί το 25-44% των ενισχύσεων που δίνονται για καλλιέργεια βιολογικών εσπεριδοειδών. Για τα δε σιτηρά το αντίστοιχο ποσοστό είναι 14-20%.

Όσον αφορά στην βιολογική κτηνοτροφία, σημαντικές ενισχύσεις δίδονται στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας που είναι και ο κύριος κτηνοτροφικός κλάδος των ορεινών περιοχών. Ανάμεσα στις περιοχές προτεραιότητας για την εφαρμογή του μέτρου, αναφέρονται η Πίνδος η οποία συγκεντρώνει τον μεγάλο όγκο της κτηνοτροφίας της χώρας, ο Ψηλορείτης και τα Λευκά Όρη στην Κρήτη, τα όρη της Δυτικής Μακεδονίας και ο Έβρος.

Τέλος, στο πλαίσιο των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων, ορίζονται οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π), δηλαδή μέτρα τα οποία σχετίζονται με τη διαχείριση και εκμετάλλευση της γεωργικής γης με εφαρμογή γεωργικών πρακτικών που είναι αυστηρότερες από τις συνήθως εφαρμοζόμενες, με στόχο τον περιορισμό των περιβαλλοντικών οχλήσεων σε ιδιαίτερα ευαίσθητα οικοσυστήματα και περιοχές. Ο αγρότης ο οποίος θα ενταχθεί στο πρόγραμμα δεσμεύεται για μια πενταετία να εφαρμόσει συγκεκριμένες γεωργικές πρακτικές, ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνονται:

- η εφαρμογή κατάλληλου συστήματος άρδευσης με βάση την κλίση και τον τύπο του εδάφους. Σε ελαφρά εδάφη και σε εδάφη με κλίσεις > 6% θα πρέπει εφαρμόζεται στάγδην άρδευση, εάν το επιτρέπει η καλλιέργεια,
- η αποφυγή χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων σε απόσταση δύο μέτρων από όχθες υδάτινων όγκων (ποταμών, λιμνών, διωρύγων ή καναλιών άρδευσης ή στράγγισης) και ενός μέτρου από φυσικούς χώρους, φυτοφράκτες και δάση,
- συγκεκριμένες αμειψισπορές οι οποίες αναφέρονται στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006
- η λήψη μέτρων που εξασφαλίζουν την βιοποικιλότητα και σχετίζονται με το αγροτικό τοπίο, π.χ. τη διατήρηση ακαλλιέργητου χώρου ενός μέτρου ανάμεσα σε αγροτεμάχια

όμορων εκμεταλλεύσεων, ο οποίος μπορεί να έχει τη μορφή ακαλλιέργητου περιθωρίου, μιας σειράς δέντρων ή φυτοφράκτη αποτελούμενου από θάμνους και δέντρα. Επίσης, για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας θεωρείται αρκετή η μη εφαρμογή ζιζανιοκτόνων σε απόσταση ενός μέτρου από τα όρια των φυτοφρακτών. Τέλος, απαγορεύεται η καλλιέργεια εκτάσεων οι οποίες αποκαλύπτονται από την υποχώρηση υδάτινων αποδεκτών σε περιόδους ξηρασίας, εκτός και αν υπάρχει νόμιμη άδεια, οπότε στην περίπτωση αυτή, η καλλιέργεια επιτρέπεται χωρίς χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Αντίστοιχα, χορηγούνται αποζημιώσεις σε κτηνοτρόφους που εντάσσονται σε αγροπεριβαλλοντικά προγράμματα για την ορθή διαχείριση ημιορεινών και ορεινών βοσκοτόπων.

3.2 ΤΟΜΕΑΣ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ

Στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006, ο τέταρτος Άξονας Στρατηγικής αναφέρεται σε δασώσεις γεωργικών γαιών και αφορά κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, για «την ανάπτυξη των δασικών πόρων και την αειφόρο διαχείριση των δασών». Οι ενισχύσεις δίνονται σε ενδιαφερόμενους οι οποίοι δεν εντάσσονται σε πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης και δεν ασχολούνται με φύτευση χριστουγεννιάτικων δέντρων και δίδονται κατευθύνσεις για φύτευση συγκεκριμένων δασικών ειδών. Τα δασικά είδη τα οποία εντάσσονται στο Πρόγραμμα είναι κυρίως πλατύφυλλα, τα οποία είναι ανθεκτικά στις δασικές πυρκαγιές. Κάτω από ειδικές προϋποθέσεις προτείνονται είδη ευκαλύπτων στο πλαίσιο προγραμμάτων ενεργειακής πολιτικής (π.χ. παραγωγή βιομάζας κλπ.). Το μέτρο αφορά στη δάσωση συγκεκριμένων γαιών όπως:

- αρόσιμες γαίες, με σιτηρά όσπρια και λαχανικά, γεώμηλα, σακχαρότευτλα, σκαλιστικά φυτά, βιομηχανικά φυτά, καλλιέργειες θερμοκηπίου, καλλωπιστικά φυτά, κτηνοτροφικά φυτά και γαίες υπό καθεστώς αγρανάπαυσης για διάστημα μέχρι δύο έτη (στην κατηγορία 'γαίες υπό καθεστώς αγρανάπαυσης' υπάγονται γαίες αμειψισποράς που δεν παρέχουν συγκομιδή για χρονικό διάστημα μέχρι δύο έτη),
- γαίες οι οποίες έχουν σπαρθεί για την παραγωγή χλωρής λίπανσης,
- λιβάδια και εκτάσεις που χρησιμοποιούνται ως μόνιμοι βοσκότοποι,
- μόνιμες καλλιέργειες (οπωροφόρα δένδρα και σαρκώδεις καρποί, εσπεριδοειδή, ελαιώνες, φυτώρια, κλπ).

Σύμφωνα με το Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) του 2003 για την περίοδο προγραμματισμού (2000 – 2006), το μέτρο περιλαμβάνει τα εξής :

- Επέκταση των δασωδών εκτάσεων με τη δάσωση γεωργικών εκτάσεων σύμφωνα με το άρθρο 31 του Κανονισμού (ΕΚ) 1257/99
- Συνέχιση των δράσεων για τις οποίες έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις στα πλαίσια του Κανονισμού 2080/92

Με τις δράσεις αυτές συμπληρώνονται τα μέτρα που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο του 3^{ου} ΚΠΣ για την ανάπτυξη των δασικών πόρων. Παράλληλα εξασφαλίζεται συμπληρωματικό εισόδημα στον πληθυσμό των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών και καθιερώνεται η ορθολογική, από περιβαλλοντική άποψη, διαχείριση του αγροτικού χώρου, με την επέκταση δασωδών εκτάσεων.

Τέλος δίνονται αναλυτικές οδηγίες για τη διαχείριση των δασωμένων εκτάσεων. Το συγκεκριμένο μέτρο πολιτικής αποτελεί σημαντική προσπάθεια για την αειφόρο διαχείριση των ορεινών δασικών εκτάσεων, δεδομένου ότι μέχρι το 2006 θα έχει υλοποιηθεί όπως προβλέπεται. Επίσης θα συνεχιστεί η προσπάθεια διευθέτησης των χειμάρρων και η διάνοιξη δασικών δρόμων και η προσπάθεια διαχείρισης των δασικών βοσκοτόπων.

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» (Υπουργείο Γεωργίας 2001) ο Άξονας Προτεραιότητας 2 αναφέρεται σε «Παρεμβάσεις στο επίπεδο μεταποίησης και εμπορίας του πρωτογενούς γεωργικού και δασικού προϊόντος». Ένα από τα μέτρα του Άξονα, στοχεύει στη βελτίωση της υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας δασοκομικών προϊόντων, αλλά περιορίζεται σε ενισχύσεις για προμήθεια εξοπλισμού και εκτέλεση έργων υποδομής, χωρίς να φαίνεται ότι προβλέπεται και διατύπωση κανόνων ποιότητας των δασικών προϊόντων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της βιομηχανίας και του καταναλωτή.

3.3 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.3.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, το οποίο αποτελεί κομμάτι του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. του 2007, η βασική κατεύθυνση τουριστικής αξιοποίησης του ορεινού χώρου συνίσταται στη μέριμνα για την προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη των πόρων, τη βελτίωση της προσβασιμότητας, τη συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων, την αξιοποίηση του οικιστικού πλεονάσματος των φθίνοντων και εγκαταλελειμμένων οικισμών και την προβολή των προορισμών.

Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται, επιπρόσθετα των όσων προβλέπονται ειδικά για κάθε κατηγορία χώρου και μορφή τουρισμού που συναντάται στον ορεινό χώρο, τα εξής:

- Η διατήρηση της ποιότητας των φυσικών (στοιχεία χλωριδικά, πανιδικά, γεωλογικά – υδρογεωλογικά, τοπιακά κ.α.) και ανθρωπογενών (οικισμοί, κατασκευές, υποδομές, μνημεία, παραδοσιακές ασχολίες, εκδηλώσεις κ.λπ.) πόρων με μέτρα πρόληψης των κινδύνων υποβάθμισης τους,
- Λήψη ειδικών μέτρων ενσωμάτωσης τρίτων δραστηριοτήτων αναγκαίων για τη λειτουργία του χώρου που παρουσιάζουν ασυμβατότητες με την τουριστική δραστηριότητα και ειδικότερα μέτρων αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης των υποδομών τους (π.χ. σύνταξη ειδικών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας).
- Δημιουργία βασικών προτύπων καθώς και εξειδικευμένων κατά περίπτωση κανόνων για το σχεδιασμό και τη δόμηση λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις τοπικές παραδόσεις, χρήσης, υλικών και μορφών δόμησης,
- Υιοθέτηση πρακτικών που θα εξασφαλίζουν μειωμένη κατανάλωση ενέργειας και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών.
- Δημιουργία ειδικών κατασκευαστικών προτύπων για την εκτέλεση έργων συμβατικών υποδομών στον ορεινό χώρο (οδοποιία, κατασκευές δημόσιων κτιρίων, εγγειοβελτιωτικά, διαμορφώσεις χώρων κ.λπ.).

Στις ορεινές περιοχές που ανήκουν στο Δίκτυο Φύση (NATURA) 2000 προβλέπονται τα εξής :

- Αξιοποίηση των πόρων με την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.α.).
- Ανάδειξη και προστασία περιβάλλοντος και τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία μουσείων κ.α.).
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.).
- Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών).
- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης (Eco-Management and Audit Scheme- EMAS).
- Οργανωτική και λειτουργική υποστήριξη των Φορέων Διαχείρισης.
- Θέσπιση ειδικού τέλους υπέρ των Φορέων Διαχείρισης, επί των δραστηριοτήτων του τουρισμού που αναπτύσσονται στις περιοχές αυτές, με σκοπό να χρησιμοποιείται για την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των πόρων.

3.3.2 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, ένα από τα γενικά μέτρα του αθλητικού τουρισμού, που αφορά ορεινές περιοχές, είναι η ανάπτυξη προπονητικών κέντρων σε περιοχές του ορεινού και ημιορεινού χώρου που διαθέτουν ήδη ικανοποιητική πρόσβαση και δεν απαιτούν περαιτέρω βελτίωσή της, καθώς και ικανοποιητική ξενοδοχειακή υποστήριξη. Επίσης τα προπονητήρια και οι λοιπές σχετικές υποδομές πρέπει να εναρμονίζονται με την κλίμακα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής εγκατάστασης. Ειδικότερα για τον χιονοδρομικό τουρισμό και τις αθλητικές δραστηριότητες του ορεινού χώρου προβλέπονται τα εξής:

i) Χιονοδρομικός τουρισμός

- Δεν προβλέπεται η ανάπτυξη νέων χιονοδρομικών κέντρων.
- Απαιτείται ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων, συμπεριλαμβανομένης πιθανής συμπλήρωσης, επέκτασης και αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών στα σημαντικότερα τουλάχιστον χιονοδρομικά κέντρα και η ταυτόχρονη βελτίωση της ασφάλειας των υποδομών πρόσβασης (οδικό δίκτυο).
- Προτείνεται η δημιουργία δικτύων διαδρομών ορειβατικού σκι σε υφιστάμενες δασικές οδούς και ορειβατικά μονοπάτια, κατά προτεραιότητα σε ορεινά συγκροτήματα που δεν διαθέτουν χιονοδρομικά κέντρα καθώς και γύρω από ορεινούς οικισμούς, οι οποίοι διαθέτουν ικανοποιητική υποδομή φιλοξενίας και εστίασης.
- Όσον αφορά στη βελτίωση της προσβασιμότητας, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και του τοπίου. Τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των οδών να είναι στο αναγκαίο μέτρο για την εξυπηρέτηση των περιοχών και γενικότερα να λαμβάνεται μέριμνα για τον περιορισμό των επιπτώσεων στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών.

ii) Αθλητικές δραστηριότητες του ορεινού χώρου

- Προώθηση δράσεων που αφορούν στην ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων (σπορ) του ορεινού χώρου (π.χ. ορειβασία, αναρρίχηση, κανόε-καγιάκ, rafting, αιωροπτερισμός, αλεξίπτωτο πλαγιάς).
- Ενίσχυση σωματείων και των συλλόγων των αθλημάτων του ορεινού χώρου.

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στο Κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η προσέγγιση της περιφερειακής πολιτικής για τις ορεινές περιοχές της Ελλάδας, για κάθε μία Περιφέρεια ξεχωριστά, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματά τους (2000 – 2006). Στα ΠΕΠ καθορίζονται Στρατηγικοί Στόχοι - Άξονες Προτεραιότητας από τις ίδιες τις Περιφέρειες και σε κάθε Άξονα συγκεκριμένα Μέτρα για την υλοποίηση των στόχων.

Σε ορισμένες Περιφέρειες έχει σχεδιαστεί ειδικός Άξονας Προτεραιότητας ή Υποάξονας, που να προσανατολίζεται στην ανάπτυξη των ορεινών περιοχών, ενώ σε άλλες, οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα “Ανάπτυξη της Υπαίθρου”. Αρχή εφαρμογής των Μέτρων είναι η Περιφέρεια στην οποία πραγματοποιούνται και η χρονική διάρκεια αυτών αφορά την περίοδο 2000 – 2006.

Τα δεδομένα που παρατίθενται αφορούν τις 11 από τις 13 Περιφέρειες της χώρας καθώς για τις Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου δεν προβλέπονται δράσεις για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στα κείμενα των ΠΕΠ.

4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

4.2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταλαμβάνει το βορειοανατολικό ακραίο τμήμα της χώρας, συνορεύει ανατολικά με την Τουρκία, βόρεια με την Βουλγαρία και δυτικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και ειδικότερα με το Νομό Σερρών. Επίσης νοτιοδυτικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και νοτιοανατολικά από το Θρακικό Πέλαγος. Η Περιφέρεια αποτελείται από τους εξής πέντε νομούς: Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου.

Έχει συνολική έκταση 14.157 χιλ. στρέμματα και καλύπτει το 10,7% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η Περιφέρεια διασχίζεται από τους μεγάλους ποταμούς Νέστο, Στρυμόνα και Έβρο. Ο Νέστος αποτελεί το όριο ανάμεσα στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Επίσης, έχει πολλές λίμνες, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν επιφανειακή διέξοδο σε ποταμούς.

4.2.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Στα πλαίσια του Στρατηγικού Στόχου «Αμβλυνση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων & βελτίωση της ποιότητας ζωής» προβλέπεται ολοκληρωμένη παρέμβαση στις ορεινές, τις απομακρυσμένες και τις νησιώτικες περιοχές της Περιφέρειας, αποβλέποντας στην αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων τους, την αναθέρμανση της τοπικής οικονομίας και την συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 1 “Ανάπτυξη της Υπαίθρου” του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης

Η Πρώτη Προτεραιότητα καλύπτει τις δράσεις για την ανάπτυξη του Πρωτογενή Τομέα καθώς και των άλλων δύο τομέων και τις παρεμβάσεις για τη στήριξη των Ορεινών και Μειονεκτικών Περιοχών.

Η προώθηση και επιτάχυνση του εξορθολογισμού του πρωτογενή τομέα με την κατά προτεραιότητα υλοποίηση επενδύσεων υποδομής σε δραστηριότητες που προσδίδουν ευελιξία και ανταγωνιστικότητα, ιδιωτικών επενδύσεων σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης κυρίως, καθώς και η δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης των αναδιαρθρώσεων αναμένεται να συμβάλουν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και στην ομαλοποίηση των διαδικασιών αφομοίωσης των απολεσθεισών θέσεων απασχόλησης.

Ακόμη, βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας αποτελεί η προώθηση των αναγκαίων βελτιώσεων και συμπληρώσεων που αίρουν τους

υφιστάμενους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι και οι αγρότες - παραγωγοί της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης στους τομείς των εγγειοβελτιωτικών - περιβαλλοντικών υποδομών.

Οι προτεινόμενες ενέργειες για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών δραστηριοτήτων περιλαμβάνουν:

- την διαφοροποίηση και ποιοτική αναβάθμιση της φυτικής, ζωικής, δασικής και αλιευτικής παραγωγής,
- την υποστήριξη των ομάδων παραγωγών ή άλλων εταιρικών σχέσεων που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο και αυξάνουν την προστιθέμενη αξία της παραγωγής,
- την παροχή σύγχρονης τεχνογνωσίας, εφαρμογή καινοτομικών δράσεων σε όλο το φάσμα των γεωργικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με πιλοτικές εφαρμογές ανά κλάδο,
- την δημιουργία των απαραίτητων υποστηρικτικών υποδομών,
- την δόμηση νέων και την αναβάθμιση υφιστάμενων περιβαλλοντικών υποδομών όσον αφορά την ποιότητα των υδάτων και του εδάφους σε αγροτικές περιοχές.

Η ανάδειξη της πολιτισμικής, οικολογικής και οικονομικής σημασίας του Ορεινού Χώρου της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης στα πλαίσια μιας γενικευμένης (και όχι πιλοτικής) πολιτικής, καθιστά επιβεβλημένη την ολοκληρωμένη αναπτυξιακή παρέμβαση με κατανομή ικανών πόρων σε υποδομές και σε ενδογενείς δραστηριότητες στη βάση μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για αναθέρμανση της οικονομίας των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών και του ευρύτερου χώρου της υπαίθρου, και την συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού. Ειδικότερα, προβλέπεται η αξιοποίηση των δυνατοτήτων δημιουργίας θέσεων εργασίας και βιώσιμου εισοδήματος σε τομείς της τοπικής παραγωγής και των υπηρεσιών που μέχρι σήμερα έχουν υποχρησιμοποιηθεί, καθώς και η ενεργός, με ολοκληρωμένη μορφή, στήριξη της δημιουργίας των αναγκαίων υποδομών διαβίωσης, πρόσβασης και υποστήριξης της παραγωγικής δραστηριότητας στις ορεινές περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην πρόοδο προς μια

πλέον ισορροπημένη, παραγωγικά και χωροταξικά, ανάπτυξη και στην ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής κοινωνικής συνοχής.

Απαιτείται, τέλος, ειδική ενισχυτική παρέμβαση με μικρής κλίμακας δράσεις, στις υποδομές του νησιώτικου χώρου και των άλλων περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών της Περιφέρειας ώστε να διασφαλισθεί το επιδιωκόμενο επίπεδο διαβίωσης και ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών και δη αυτών που προσδιορίζονται από ιδιαίτερα φυσικά, γεωγραφικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά.

Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις τοπικού χαρακτήρα στον ορεινό χώρο, θα προσεγγίσουν περιοχές με προβλήματα υστέρησης, αλλά ταυτόχρονα θα έχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης, ώστε οι περιοχές αυτές να γίνουν πόλοι έλξης και να ενισχυθεί η αναπτυξιακή τους διαδικασία. Οι παρεμβάσεις αυτές θα καλύπτουν κατά περίπτωση και τομεακές ανάγκες. Οι περιοχές των τοπικών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων θα προσδιοριστούν με πραγματικά και αντικειμενικά κριτήρια. Οι ολοκληρωμένες αυτές παρεμβάσεις θα επιλεγούν σύμφωνα με τη διαδικασία και τα κριτήρια που θα καθοριστούν από την Επιτροπή Παρακολούθησης και θα καταγραφούν με επαρκή λεπτομέρεια στο συμπλήρωμα προγραμματισμού. Οι παρεμβάσεις αυτές θα υποστηριχτούν με βασικές υποδομές, αλλά και με την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και την αξιοποίησή τους με στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση της ανεργίας και την προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους στην πρόσβαση της περιφερειακής και κυρίως τοπικής αγοράς εργασίας. Οι δράσεις ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων θα συνδέονται άμεσα και θα στηρίζουν τις ενέργειες που θα υλοποιηθούν διαμέσου των άλλων Διαρθρωτικών Ταμείων.

Το ποσό της Δημόσιας Δαπάνης που έχει προγραμματισθεί να δοθεί για τις δράσεις που θα υλοποιηθούν στον ορεινό χώρο ανέρχεται ενδεικτικά σε 84,20 εκατ. € και καλύπτεται από τα Μέτρα 1.1, 1.2(τμήμα), 1.5(τμήμα), 1.7, 1.9, 1.12, 1.13, 1.14 και 1.15.

Στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων τοπικού χαρακτήρα στον ορεινό χώρο, έχει προγραμματισθεί να δοθεί από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ, ποσό Δημόσιας Δαπάνης ύψους 24,850 εκατ. €. Οι πόροι αυτοί συμπεριλαμβάνονται στα Μέτρα 1.14 και 1.15 και πρόκειται

να συμπληρωθούν με επιπλέον πόρους από το ποσό της Δημόσιας Δαπάνης του ΕΓΤΠΕ (από τα Μέτρα που αναφέρονται παραπάνω), που θα οριστικοποιηθούν μετά τον χαρακτηρισμό των περιοχών παρέμβασης, καθώς και από άλλα Μέτρα του ΕΤΠΑ (3.1 & 5.1), αποδίδοντας συνολική επένδυση τουλάχιστον 50 εκατ. €.

Ειδικότερα, οι προτεινόμενες ενέργειες περιλαμβάνουν :

- τον μετασχηματισμό της αγρό-οικονομικής δραστηριότητας προς πλέον σύγχρονες και ανταγωνιστικές μορφές παραγωγής, προβολής, εμπορίας, κ.λ.π.,
- την εκτατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού σε οργανωμένο και κατάλληλα μεθοδευμένο πλαίσιο,
- την στήριξη της οικοτεχνίας και βιοτεχνίας μικρής κλίμακας,
- τη συγκρότηση ημιαστικών κέντρων ανάπτυξης σε κομβικά σημεία του ορεινού χώρου,
- τη βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης στα ορεινά κέντρα,
- την κάλυψη των αναγκών σε βασικές υποδομές και σε υποδομές διασύνδεσης στις περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στα πλαίσια της διασφάλισης της αειφόρου ανάπτυξης.

Παράλληλα θα υποστηριχθεί και ο γεωργικός τομέας, που αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της οικονομικής τους δραστηριότητας στις περιοχές αυτές για ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της γεωργικής τους παραγωγής, με έμφαση στην ποιότητα. Ιδιαίτερη σημασία θα αποδοθεί στη θέσπιση συλλογικών πρωτοβουλιών και υποστηρικτικών μηχανισμών.

4.2.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 1^{ου} ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η επίτευξη του Γενικού στόχου του προγράμματος αλλά και των ειδικών στόχων μέσα από τον 1ο άξονα προτεραιότητας επιδιώκεται με τα εξής μέτρα:

- Μέτρο 1.1.: Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Μέτρο 1.2.: Ανακαίνιση και Ανάπτυξη οικισμών Αγροτικού Χώρου

- Μέτρο 1.4.: Αναδασμός – Παράλληλα έργα
- Μέτρο 1.5.: Διαχείριση υδάτινων πόρων, Έργους βελτιώσεις, υποδομές του Αγροτικού Χώρου
- Μέτρο 1.7.: Ανασύσταση δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού & προστασία δασικού περιβάλλοντος
- Μέτρο 1.8.: Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη δασοκομία & κτηνοτροφία
- Μέτρο 1.9.: Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία
- Μέτρο 1.10.: Υποδομές για Αξιοποίηση & Ανάπτυξη παραλίμιων και παράκτιων περιοχών & Συμπλήρωση - ενίσχυση υποδομών νησιωτικών & περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών
- Μέτρο 1.11.: Υποδομές συνδυασμένης εγγειοβελτιωτικής προστασίας
- Μέτρο 1.12.: Στήριξη τουριστικών & τοπικών δραστηριοτήτων (βιοτεχνικών κλπ)
- Μέτρο 1.13.: Βελτίωση της Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών Προϊόντων
- Μέτρο 1.14.: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΤΠΑ
- Μέτρο 1.15.: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΚΤ
- Μέτρο 1.17 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ως μοχλού ανάπτυξης της υπαίθρου.

Συνοπτικό χρηματοδοτικό σήμα του 1^{ου} Άξονα Προτεραιότητας

Συνολικό Κόστος:	368.850.023 ΕΥΡΩ	100,00%
Ιδιωτική Δαπάνη:	71.997.043 ΕΥΡΩ	19,51%
Δημόσια Δαπάνη:	296.852.980 ΕΥΡΩ	80,48%
Κοινοτική Συμμετοχή:	228.922.688 ΕΥΡΩ	62,06%
Εθνική Συμμετοχή:	67.930.292 ΕΥΡΩ	18,41%

Η Δημόσια Δαπάνη του 1^{ου} Άξονα προτεραιότητας, αποτελεί το 29,83% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος, ενώ των Μέτρων αποτυπώνεται στον Πίνακα 2 (Παράρτημα)

Παρακάτω αναφέρονται λεπτομερώς τα μέτρα που καλύπτουν τις δράσεις για τον ορεινό χώρο της Περιφέρειας (1.1, 1.2, 1.5, 1.7, 1.9, 1.12, 1.13, 1.14 και 1.15).

Μέτρο 1.1 : Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα : 16,99% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι :

- Αγρότες της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.
- Φυσικά Πρόσωπα, εταιρείες κάθε μορφής (Ο.Ε.-Ε.Ε.-ΕΠΕ-Α.Ε), συνεταιριστικές οργανώσεις κάθε μορφής, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης 1ου ή 2ου Βαθμού) μόνο σε απόλυτα τεκμηριωμένες και σημαντικές περιπτώσεις, εταιρείες στις οποίες συμμετέχουν ΟΤΑ, και Συνεταιρισμοί – Αναπτυξιακές εταιρείες, - και άλλα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, διεπαγγελματικές οργανώσεις.
- Γεωργοί, κατά κύρια απασχόληση ή μη, και ορισμένες άλλες κατηγορίες προσώπων, όπως αυτοί προσδιορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και οι οποίοι θα αποκαταστήσουν στην αρχική τους μορφή, τις ζημιές που υπέστησαν οι γεωργοκτηνοτροφικές τους εκμεταλλεύσεις, από θεομηνίες, εκτεταμένες πυρκαγιές και άλλα έκτακτα γεγονότα. Η επιλογή των δικαιούχων θα πραγματοποιείται από τις Νομαρχιακές Δ/σεις Αγροτικής Ανάπτυξης ή τον ΕΛ.Γ.Α., με βάση τα στοιχεία εξατομίκευσης των ζημιών.

Περιοχές εφαρμογής : Αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Τελικοί δικαιούχοι : Δ/ση Γεωργικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.Θ., κ.λ.π.

Επίσης ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.ΓΑ.)

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, κυρίως φυτικής παραγωγής (περιλαμβανομένης και της εγκατάστασης θερμοκηπιακών μονάδων με την αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας) για τη βελτίωση των όρων της εκμετάλλευσης, τη μείωση του κόστους παραγωγής, τη βελτίωση και τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής, τη διαφύλαξη και προώθηση της αειφορικής γεωργίας, τη βελτίωση, ανάδειξη και προώθηση της ποιότητας και την στήριξη της παραγωγής βιολογικών και πιστοποιημένων προϊόντων καθώς και τη διαρκή διασφάλιση της ποιότητας αυτών. Ο αριθμός των επενδυτικών σχεδίων θα ανέλθει σε 1300 περίπου.

Η Υλοποίηση των επενδύσεων θα συμβάλλει κατά περίπτωση στη βελτίωση των κριτηρίων της οικονομικής βιωσιμότητας της εκμετάλλευσης και στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών και όρων για την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων, πέραν των απαιτούμενων ελαχίστων.

Τα προβλεπόμενα επενδυτικά σχέδια σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης θα είναι συμβατά με τις αρχές της ΚΓΠ και με το άρθρο 37, παράγρ. 3 του κανονισμού. Επομένως δεν ενισχύονται επενδύσεις που οδηγούν σε αύξηση της παραγωγής, παρά μόνο αν διασφαλίζεται η κανονική διέξοδός της στην αγορά. Τέτοιες περιπτώσεις είναι : Τα βιολογικά προϊόντα, τα ΠΟΠ/ΠΓΕ, τα προϊόντα που πιστοποιούνται με βάση διεθνώς αναγνωρισμένες προδιαγραφές, ειδικά παραδοσιακά προϊόντα εγγυημένα (ΕΠΠΕ), προϊόντα ιδιοτυπίας, προϊόντα στα οποία απονέμεται σήμα ποιοτικής διάκρισης ως αποτέλεσμα εφαρμογής συστημάτων αγροτοπεριβαλλοντικής διαχείρισης (HACCP) , συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης στην γεωργική παραγωγή (Low input), προϊόντα τύπου ISO 9000 και πρότυπα τύπου ISO κλπ, τα προϊόντα από προωθούμενες ποικιλίες και είδη όπως καθορίζονται από το Υπ. Γεωργίας με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης της εσωτερικής και διεθνούς αγοράς, καθώς και εκείνα για τα οποία προκύπτει, με βάση ειδικές τομεακές ή θεματικές μελέτες που εκπονούνται για λογαριασμό της Περιφέρειας ή του Υπ. Γεωργίας, ότι δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης. Σε κάθε όμως περίπτωση τηρούνται οι τομεακοί περιορισμοί και απαγορεύσεις που απορρέουν από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία. Δεν ενισχύονται επενδύσεις που emπίπτουν στα πλαίσια των ΚΟΑ. Ειδικότερα για τα οπωροκηπευτικά δεν χορηγείται ενίσχυση στα πλαίσια του

παρόντος μέτρου στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) Σε μέτρα που εφαρμόζονται από αναγνωρισμένη από την ΚΟΑ οργάνωση παραγωγών (ΟΠ). β) Σε μέτρα που εφαρμόζονται από ατομικές εκ/σεις που ανήκουν ή όχι σε ΟΠ αναγνωρισμένη από την ΚΟΑ εφόσον τα μέτρα αυτά έχουν συλλογική διάσταση. γ) Στην περίπτωση που τα ανωτέρω μέτρα δεν έχουν συλλογική διάσταση, δύνανται να ενισχυθούν μεμονωμένοι παραγωγοί από το παρόν μέτρο είτε ανήκουν είτε όχι στην ΟΠ μόνο εφόσον 1) η ενίσχυση δεν αντιτίθεται ή δεν αποδυναμώνει τη στρατηγική της αναγνωρισμένης ΟΠ και σε περίπτωση που οι παραγωγοί είναι μέλη της ΟΠ, έχουν τη ρητή εξουσιοδότηση της τελευταίας. 2) Δεν υπάρχει δυνατότητα ενίσχυσης του ίδιου μέτρου και της ίδιας κατηγορίας δικαιούχων από άλλη πηγή.

Επιλέξιμες δαπάνες και ύψος ενίσχυσης: Το μέγιστο ύψος επιλέξιμης επένδυσης δύναται να φθάσει τα ποσά κατά περίπτωση επένδυσης, όπως ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας : 75.000 ΕΥΡΩ ανά ΜΑΕ, 225.000 ΕΥΡΩ, ανά εκμετάλλευση φυσικού προσώπου και 600.000 ΕΥΡΩ ανά εκμετάλλευση ΝΠ και συνεργαζόμενης εκμετάλλευσης. Τα ανωτέρω ποσά δύνανται να τροποποιούνται με νέα απόφαση του ΥπΓ μετά από πρόταση της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Τα ποσοστά ενίσχυσης είναι τα οριζόμενα στο άρθρο 7 του κ. 1257/99, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.

Η Γεωργική Εκμετάλλευση στην οποία θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις (την ημερομηνία ένταξης του Δικαιούχου στο Καθεστώς) θα πρέπει να πληρεί τις ελάχιστες προϋποθέσεις (ελάχιστα πρότυπα) σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων. Οι ελάχιστες αυτές προϋποθέσεις εξειδικεύονται στο συμπλήρωμα προγραμματισμού.

Στην περίπτωση θέσπισης νέων ελαχίστων προϋποθέσεων (νεοεισαχθέντα ελάχιστα πρότυπα) για το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων, οι επενδύσεις πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση με αυτές τις προϋποθέσεις. Σε αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να χορηγείται ενίσχυση και να προβλέπεται περίοδος χάριτος για τη συμμόρφωση με τα νέα αυτά πρότυπα μέχρι το τέλος της επενδυτικής περιόδου.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέρους αφορά στις περιοχές των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

«Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, παράλληλα με τη στήριξη των επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για την ενίσχυση των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας (πεδίο παρέμβασης 114, άρθρα 25 -28, του Καν. 1257/99) . Οι συγκεκριμένες δράσεις αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, τη βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των προϊόντων την ικανοποίηση των απαιτήσεων της αγοράς, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών της Περιφέρειας.»

Σκοποί - Στόχοι

Επιδιώκεται η στήριξη της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα με την εισαγωγή νέων κλάδων και προϊόντων, όπως επίσης και την εισαγωγή καινοτόμου τεχνολογίας στα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι του τελικού καταναλωτή.

Μέτρο 1.2 : Ανακαίνιση και Ανάπτυξη οικισμών Αγροτικού Χώρου

Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέρους: 9,39% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι των οικισμών αγροτικού χώρου.

Περιοχές εφαρμογής : Οικισμοί του αγροτικού χώρου.

Τελικοί δικαιούχοι : Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ

Περιγραφή μέτρου

Περιλαμβάνει την ανάπλαση οικιστικών συνόλων αγροτικών οικισμών της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., καθώς επίσης και παρεμβάσεις ανάπτυξης αυτών των περιοχών με απαραίτητα έργα υποδομών για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέρους αφορά στις περιοχές των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Σκοποί - Στόχοι

Επιδιώκεται η δημιουργία εναλλακτικών δραστηριοτήτων και εισοδημάτων στις υπόψη περιοχές καθώς επίσης και η ανάπτυξη με την κατασκευή αναγκαίων έργων υποδομής του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας.

Μέτρο 1.5 : Διαχείριση υδάτινων πόρων, έργους βελτιώσεις, υποδομές του Αγροτικού Χώρου

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέτρου : 17,80% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Αγρότες της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Περιοχές εφαρμογής: Αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια ΑΜΘ, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, κλπ.

Περιγραφή μέτρου

Περιλαμβάνει τις εξής Ομάδες παρεμβάσεων:

1. Σε επίπεδο των 6 Δ/σεων Αγροτικής Ανάπτυξης, θα επιλεγούν ορεινοί βοσκότοποι όπου θα εκτελεσθούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αξιοποίησης και ορθολογικής διαχείρισής τους.

Βελτίωση όξινων εδαφών και αλατούχων εδαφών με την εφαρμογή καταλλήλων εδαφοπλαστικών και των κατά περίπτωση, απαραίτητων μικρών τεχνικών έργων:

2. Κατασκευή φραγμάτων, μικροφραγμάτων, λιμνοδεξαμενών, στραγγιστικών, αρδευτικών δικτύων, ως επίσης και έργα εμπλουτισμού υδροφόρου ορίζοντα και συμπληρωματικά έργα για ολοκλήρωση και εξασφάλιση λειτουργικότητας των έργων του Β'ΚΠΣ.

Κριτήρια για την ένταξη νέων αρδευτικών έργων, τα οποία θα εξειδικευτούν στο συμπλήρωμα προγραμματισμού:

Τα έργα δικτύων διανομής του νερού να περιορίζονται στην βελτίωση των υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων για βελτίωση της διαχείρισης και μείωση των απωλειών. Επομένως εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων (π.χ. εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της άριστης λειτουργικότητας ενός έργου, σαφής σύνδεση του έργου με τοπικό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών)

- Δεν θα επεκτείνεται το δίκτυο σε ξηρικές εκτάσεις.
- Τα έργα να αποβλέπουν στην αξιοποίηση επιφανειακών νερών. Επομένως κατά γενικό κανόνα, εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων (ως ανωτέρω), αποκλείεται η ανόρυξη γεωτρήσεων για την άντληση υπόγειων νερών για άρδευση.
- Στις περιπτώσεις που τα έργα αφορούν σαφώς την βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων με μείωση απωλειών νερού, αυτή η μείωση να είναι μετρήσιμη.
- Ο προσδιορισμός ενός ελαχίστου μεγέθους έργου (που θα οριστεί στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού) έχει σαν στόχο τον αποκλεισμό πολύ μικρών και διάσπαρτων έργων που διαφεύγουν ευκολότερα από τους κανόνες περιβαλλοντικού ελέγχου και ορθής διαχείρισης και που δεν εξασφαλίζουν προϋποθέσεις επαρκούς βιωσιμότητας.
- Προτεραιότητα θα δίνεται στις περιοχές όπου το υδατικό ισοζύγιο έχει διαταραχθεί σοβαρά, ή όπου για λόγους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς η διατήρηση μιας ανθρωπογενούς δραστηριότητας είναι απαραίτητη (π.χ. νησιά, απομονωμένες ορεινές περιοχές, ζώνες εντατικής γεωργίας με περιβαλλοντικά προβλήματα).

Όλες οι δράσεις που αφορούν τη διαχείριση των υδατικών πόρων θα προγραμματίζονται / υλοποιούνται με βάση τις διατάξεις του Νόμου 3199/2003 «για την προστασία και διαχείριση των υδάτων – εναρμόνιση με την οδηγία 2000/60 της Ε.Ε.» για την εφαρμογή της οδηγίας 60/2000/ΕΕ.

3. Συμπλήρωση & βελτίωση της υποδομής στα έργα αγροτικής οδοποιίας & αγροτικού εξηλεκτρισμού.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά στις περιοχές των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ανάπτυξης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Σκοποί - Στόχοι

Με τις δράσεις του υπόψη μέτρου, επιδιώκεται η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων, ως επίσης και η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφορική διαχείριση των παραγωγικών πόρων.

Πράγματι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας θα προέλθει από την ορθολογική αξιοποίηση του εδάφους & την αύξηση της παραγωγικότητας των εδαφών, καθώς και την ορθολογική χρήση των εδαφών και του ύδατος, ενώ το σύνολο των υπόψη δράσεων στηρίζει αποτελεσματικά την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορική διαχείριση των παραγωγικών πόρων.

Μέτρο 1.7 : Ανασύσταση δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού & προστασία δασικού περιβάλλοντος

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα : 10,40% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι των παραδασόβιων οικισμών και γενικότερα οι κάτοικοι της Περιφέρειας.

Περιοχές εφαρμογής : Δημόσια δασικά συμπλέγματα της Περιφέρειας

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια ΑΜΘ., Δασαρχεία, Δ/νσεις Δασών, Δ.Τ.Υ.

Περιγραφή Μέτρου

Πρόκειται για συμπληρωματικές παρεμβάσεις κατά ευρύτερο δασικό σύμπλεγμα, στο σύνολο των δασικών εκτάσεων της Περιφέρειας. Οι παρεμβάσεις αυτές αποσκοπούν, αφενός μεν στην ανασύσταση του δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές (αναδασωτικές εργασίες, βελτίωση υποβαθμισμένων δασών) και αφετέρου στην διαμόρφωση κατάλληλων προληπτικών μέτρων για πυρκαγιές (δασοπροστασία, διανοίξεις δασικών οδών για δυνατότητα άμεσης πρόσβασης για καταστολή πυρκαγιάς και πρόληψη ή επιτήρηση των δασικών εκτάσεων).

Επίσης περιλαμβάνονται και δράσεις που αποσκοπούν στην βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των Δημόσιων δασών.

Σκοποί - Στόχοι

Η αναδημιουργία δασικών εκτάσεων σε περιοχές που έχουν καταστραφεί στο παρελθόν από πυρκαγιές και άλλα φυσικά φαινόμενα και δεν έχουν αναδασωθεί ακόμη και η διαμόρφωση κατάλληλων προληπτικών μέσων όπως και η δυνατότητα διαφύλαξης των δασικών συμπλεγμάτων από πυρκαγιές με την κατά το δυνατόν συντομότερη πρόσβαση με τα επίγεια μέσα κατάσβεσής τους.

Επίσης επιδιώκεται η διευθέτηση λεκανών απορροής καταστροφικών χειμάρρων, με την βελτίωση των υποβαθμισμένων δασών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και η οικολογική και κοινωνική αξιοποίηση των δημόσιων δασών.

Μέτρο 1.9 : Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα : 0,56% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Αγρότες της Περιφέρειας που ασχολούνται με την φυτική παραγωγή

Περιοχές εφαρμογής : Περιοχές προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Αγροτικού Χώρου και λοιπές αγροτικές περιοχές.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια ΑΜΘ (Δ/ση Γεωργικής Ανάπτυξης ΑΜΘ), κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει την εγκατάσταση πιλοτικών – επιδεικτικών αγρών, όπως επίσης και δράσεις διάδοσης και προβολής των καινοτόμων ενεργειών καθώς και δράσεις διάδοσης, προβολής τοπικών αγροτικών προϊόντων στις αγορές (ημερίδες, οργάνωση τοπικών εκδηλώσεων προβολής κ.λ.π.).

Ενδεικτικά περιλαμβάνονται δράσεις στις παρακάτω κατηγορίες:

- Αρωματικά – Φαρμακευτικά προϊόντα
- Ενεργειακά φυτά

- Κτηνοτροφικά φυτά

Η διαδικασία υλοποίησης , της δράσης των επιδεικτικών αγρών, θα καθορίζεται σε σχετική ΚΥΑ.

Επίσης περιλαμβάνονται δράσεις προβολής της τοπικής αγροτικής παραγωγής με την διοργάνωση σχετικών εκδηλώσεων και θα υλοποιηθεί σύμφωνα με την σχετική ΚΥΑ.

Οι δράσεις προβολής τοπικών αγροτικών προϊόντων καλύπτονται χρηματοδοτικά με Κρατικές Ενισχύσεις, σύμφωνα με την ΚΥΑ 505/19.11.2002.

Σκοποί - Στόχοι

Επιδιώκεται η στήριξη της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα με την εισαγωγή νέων κλάδων και προϊόντων, όπως επίσης και την εισαγωγή καινοτόμου τεχνολογίας στο σύνολο των σταδίων της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι του τελικού καταναλωτή, και η προβολή τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Μέτρο 1.12 : Στήριξη τουριστικών & τοπικών δραστηριοτήτων (βιοτεχνικών κλπ)

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέτρου: 3,60% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Περιοχές εφαρμογής : Ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας

Τελικοί δικαιούχοι : Υπηρεσίες της Περιφέρειας , (Δ/νση Γεωργικής Ανάπτυξης Α.Μ.Θ.), κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου

Περιλαμβάνει την ενίσχυση φυσικών και νομικών προσώπων που δραστηριοποιούνται στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και περιοχές ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αγροτικού χώρου για την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων ανάπτυξης τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Σκοποί - Στόχοι

Η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και συμπληρωματικού εισοδήματος σε κατοίκους των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Μέτρο 1.13 : Βελτίωση της Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών Προϊόντων

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέτρου: 0,17% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Νομικά ή Φυσικά πρόσωπα της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Περιοχές εφαρμογής : Περιοχές ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αγροτικού χώρου της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Α.Μ.Θ.(Δ/νη Γεωργικής Ανάπτυξης), κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου

Προβλέπεται η εγκατάσταση και ο εκσυγχρονισμός μικρών μεταποιητικών μονάδων και δράσεων στήριξης εμπορίας προϊόντων του αγροτικού τομέα. Ενδεικτικά και κατά προτεραιότητα αναφέρεται στα αρωματικά και φαρμακευτικά προϊόντα, τυροκόμιση αιγοπρόβειου γάλακτος, σπαράγγι, όσπρια, πατάτα, κεράσι. Προβλέπονται επίσης ενέργειες στήριξης του εμπορικού τομέα (π.χ. ΣΔΠ κατά ISO 9001 κλπ) Το μέτρο προβλέπεται να εφαρμοστεί αποκλειστικά στις περιοχές ειδικών ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.

Ύψος και όροι ενίσχυσης: Για επενδύσεις πρώτης μεταποίησης αγροτικών προϊόντων στο παραγωγικό δυναμικό των επιχειρήσεων, η ενίσχυση θα είναι μέχρι 50% του επιλέξιμου συνολικού κόστους σύμφωνα με τους όρους του κεφαλαίου VII του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 1783/03. Για δράσεις στήριξης εμπορικού τομέα, το ύψος ενίσχυσης θα είναι μέχρι 100.000 ΕΥΡΩ ανά τριετία και δικαιούχο, ή μέχρι 75% του επιλέξιμου κόστους όταν αυτή υπερβαίνει το παραπάνω ποσό στις περιπτώσεις επιχειρήσεων που ανήκουν στον κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορισμό των ΜΜΕ.

Σκοποί - Στόχοι

Επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων του αγροτικού τομέα, με την κάθετη οργάνωση παραγωγής τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων και την βελτίωση της ποιότητας των υπόψη προϊόντων στις αγορές μέχρι του τελικού καταναλωτή.

Μέτρο 1.14 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΤΠΑ

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέτρου: 5,91% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Το μέτρο, υλοποιείται με δράσεις που καλύπτονται κατά 100% από Δημόσια Δαπάνη

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Περιοχές εφαρμογής : Ειδικές περιοχές ολοκληρωμένης ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια ΑΜΘ, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου:

Το μέτρο περιλαμβάνει τη βελτίωση υποδομών (μεταφορές, υγεία, παιδεία, κλπ). Το μέτρο θα υλοποιηθεί βάσει ολοκληρωμένης προσέγγισης, με δέσμες ενεργειών εξειδικευμένου χαρακτήρα και μικρής κλίμακας, που θα επιλεγούν και θα υλοποιηθούν με ειδικές διαδικασίες και κριτήρια που θα καθορίσει η Επιτροπή Παρακολούθησης μετά από σχετική εισήγηση της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος. Η εισήγηση αυτή θα διαμορφωθεί σε συνεργασία με τους σχετικούς κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς. Οι διαδικασίες και τα κριτήρια θα καταγραφούν με επαρκή λεπτομέρεια στο συμπλήρωμα προγραμματισμού.

Επισημαίνεται ότι οι δράσεις του Μέτρου αυτού συμπληρώνονται με αναπτυξιακές δράσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο υλοποίησης, κυρίως των Μέτρων 1.1,1.2, 1.12, 1.13 και 1.15.

Σκοποί - Στόχοι

Επιδιώκεται η προώθηση της ανάπτυξης ζωνών με προβλήματα υστέρησης και ταυτόχρονα με προϋποθέσεις ανάπτυξης, καθώς και η μετατροπή τους σε πόλους έλξης με στόχο τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τους. Με τις παρεμβάσεις του μέτρου θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέρχονται είτε από οικονομική και κοινωνική ανισότητα ή από τις αλλαγές της ΚΑΠ.

Μέτρο 1.15 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΚΤ

Ενδεικτική Χρηματοδοτική Βαρύτητα Μέτρου: 2,46% επί της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα.

Ωφελούμενοι : Το ανθρώπινο δυναμικό των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας.

Περιοχές εφαρμογής : Οι 5 νομοί της Περιφέρειας.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια ΑΜΘ (ΔΙΣΑ), , Νομ. Αυτοδ., ΟΤΑ, Επιχειρήσεις των ΟΤΑ, ΟΑΕΔ, ΕΟΜΜΕΧ κλπ.

Περιγραφή Μέτρου:

Το μέτρο αφορά την υλοποίηση υποστηρικτικών ενεργειών του ΕΚΤ στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων του αγροτικού χώρου που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ ή το ΕΓΤΠΕ. Οι ενέργειες του μέτρου στοχεύουν στη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών ή απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Επίσης προβλέπονται δράσεις ειδικά για την προώθηση της απασχόλησης των γυναικών.

Οι δράσεις του μέτρου θα υλοποιηθούν αφενός σύμφωνα με επιχειρησιακά σχέδια που θα καταρτισθούν για κάθε περιοχή και σε συνέργια με τις δράσεις των άλλων διαρθρωτικών ταμείων, αφετέρου σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας

Όσον αφορά στα Επιχειρησιακά Σχέδια, οι περιοχές εφαρμογής τους θα επιλεγούν βάσει κριτηρίων που θα καθορισθούν.

Στο πλαίσιο του μέτρου αυτού θα χρηματοδοτηθούν ενέργειες κατάρτισης, προκατάρτισης, συμβουλευτικής, δομές υποστήριξης ανθρώπινου δυναμικού, προώθησης της απασχόλησης και αυταπασχόλησης, γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Σκοποί - Στόχοι

Οι δράσεις του μέτρου αυτού στοχεύουν:

- στη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές ή απομακρυσμένες περιοχές και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής,
- στη βελτίωση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, παράλληλα με τη διαφοροποίηση της οικονομικής και παραγωγικής δραστηριότητας.

4.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

4.3.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελείται από τους Νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου με συνολική έκταση 3.836 τ.χλμ

Ο Νομός Λέσβου έκτασης 2.154 τ.χλμ. με κυριότερα νησιά την Λέσβο, Λήμινο και Αγ. Ευστράτιο, περιλαμβάνει δέκα επτά (17) Δήμους και μία κοινότητα σε τέσσερις Επαρχίες.

Ο Νομός Χίου έκτασης 904 τ.χλμ. με κυριότερα νησιά τη Χίο, Ψαρά και Οινούσες περιλαμβάνει δέκα (10) Δήμους σε μία Επαρχία.

Ο Νομός Σάμου, έκτασης 778 τ.χλμ. με κυριότερα νησιά τη Σάμο, την Ικαρία και τους Φούρνους, περιλαμβάνει οκτώ (8) Δήμους σε δύο (2) Επαρχίες.

Το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει περίπου το 33,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας.

4.3.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από σημαντικό ποσοστό ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει το 33,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και των ημιορεινών το 35,3%. Από το σύνολο των δήμων και κοινοτήτων (195) που υπάρχουν στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου το 35,4% ανήκει σε ορεινές περιοχές (69), ενώ το 22,9% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο.

Οι περιοχές αυτές μειονεκτούν σε σχέση με τις πεδινές εκτάσεις κυρίως λόγω κλίματος, γεωμορφολογίας και θέσης. Λόγω των χαμηλών εισοδημάτων και της έλλειψης κοινωνικοπολιτιστικής υποδομής, παρατηρούνται τις τελευταίες δεκαετίες σημαντικές μετακινήσεις πληθυσμού στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας και της Ηπειρωτικής χώρας.

Οι υπάρχουσες υποδομές σε όλους σχεδόν τους τομείς είναι ελλιπείς και η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Έτσι σήμερα υπάρχουν στις περιοχές αυτές εγκαταλελειμμένοι οικισμοί και χωριά με μεγάλο ποσοστό γηρασμένου πληθυσμού.

Στον Άξονα Προτεραιότητας 4 “Στήριξη Αγροτικής Ανάπτυξης – Ανάπτυξη της Υπαίθρου” του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου περιλαμβάνεται το μοναδικό Μέτρο που αφορά τον ορεινό χώρο το οποίο είναι το Μέτρο 4.2 “Προστασία και αξιοποίηση δασών”. Το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης για τον Άξονα 4 ανέρχεται σε 81.015.414 ευρώ και βαρύτητα του Μέρους φαίνεται στον Πίνακα 3 (Παράρτημα)

Μέτρο 4.2 Προστασία και αξιοποίηση δασών

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 4,34% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του άξονα.

Τελικοί Δικαιούχοι : είναι κυρίως Γ.Γ. Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, οι Ν.Α. & ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ εποπτευόμενα από το Δημόσιο, το Δημόσιο για τις παρεμβάσεις του άρθρου 30 παραγραφος 1 εκτη παύλα, οι ιδιώτες κλπ.

Περιγραφή Μέρους

Οι επιλέξιμες δράσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του μέτρου αφορούν ενδεικτικά τα παρακάτω:

- Τη δάσωση εκτάσεων (που δεν καλύπτονται από το άρθρο 31 του ΚΑΝ 1257/99).
- Επενδύσεις σε δάση για την βελτίωση της οικονομικής, οικολογικής η κοινωνικής αξίας τους.
- Την προώθηση νέων διεξόδων για τη χρήση και εμπορία δασοκομικών προϊόντων.
- Την ανασύσταση του δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού και τη διαμόρφωση των κατάλληλων προληπτικών μέτρων.
- Τη διατήρηση και βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των δασών.
- Τη συντήρηση αντιτυρικών ζωνών με τη χρήση γεωργικών μέτρων.

Οι δράσεις του μέτρου αφορούν κυρίως την προστασία των δασών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές, με έργα αναδάσωσης και ενέργειες προστασίας, όπως αντιτυρικές ζώνες, δεξαμενές, πυροσβεστικά σημεία, παρατηρητήρια, καθαρισμοί, υλοτομήσεις, προστασία από διαβρώσεις και πλημμυρικά φαινόμενα, καθώς και άλλες συμπληρωματικές δράσεις.

Σκοποί - Στόχοι:

Το μέτρο έχει σαν βασικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την αναβάθμιση και αξιοποίησή του.

Οι γενικότεροι στόχοι είναι η προστασία και αξιοποίηση των δασικών οικοσυστημάτων, η αειφορική διαχείριση δασών, η ανάπτυξη της δασοκομίας, η συντήρηση και βελτίωση των δασικών πόρων.

4.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

4.4.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος. Περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Η συνολική της έκταση είναι 11.350 km² και καλύπτει το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της είναι ορεινά (45,3%) και ημιορεινά (25,6%) ενώ μόλις το 29,1% είναι πεδινές εκτάσεις. Έχει εκτεταμένα παράλια και στους τρεις Νομούς, που βρέχονται από τη θάλασσα του Ιονίου Πελάγους και των κόλπων: Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού.

Η γεωμορφολογία της Περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλία, αφού σε αυτήν περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα μεγάλο υψόμετρο (Αροάνια 2.335 m, Ερύμανθος 2.222 m, Παναχαϊκό 1.926 m), μεγάλες φυσικές λίμνες (Τριχωνίδα 95,8 km², που είναι η μεγαλύτερη της χώρας, Αμβρακία 14,4 km², Λυσιμαχεία 13 km², Καϊάφα κλπ) και ποταμοί (Αχελώος 220 km, που είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος και Γλαύκος).

Ειδικότερα, ο Νομός *Αιτωλοακαρνανίας*, που είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Νομός της χώρας (5.448 km²), παρουσιάζει ένα συνδυασμό ορεινών όγκων με πολλές φυσικές και τεχνητές λίμνες. Οι ποταμοί Αχελώος και Εύηνος μαζί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία του νομού και αποτελούν την βασική πηγή της οικονομικής του δραστηριότητας.

Ο Νομός *Αχαΐας* με συνολική έκταση 3.274 km², χαρακτηρίζεται από έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις. Τα εδάφη του είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (60% περίπου) ορεινά και διασχίζονται από μικρούς σχετικά ποταμούς (Βουραϊκό, Γλαύκο, Σελινούντα, Πείρο) και μικρότερους χειμάρρους, που εκβάλλουν στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Επίκεντρο της οικονομικής ζωής του Νομού αλλά και της Περιφέρειας αποτελεί η πόλη των Πατρών.

Τέλος, ο Νομός *Ηλείας* με συνολική έκταση 2.621 km², έχει έδαφος πεδινό κατά 60% και διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό, Ερύμανθο και τους παραποτάμους τους. Ο Νομός χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων υδροβιότοπων (Κοτύχι, Καϊάφα) εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου. Η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο.

Ενδοπεριφερειακές ανισότητες

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος χαρακτηρίζονται από την κυριαρχία της Πάτρας, που είναι ο τέταρτος σε πληθυσμιακό μέγεθος δήμος της Χώρας και ο κύριος πόλος ανάπτυξης στην Νοτιοδυτική Ελλάδα. Περισσότερο ανεπτυγμένος Νομός είναι η Αχαΐα, ενώ την μικρότερη ανάπτυξη παρουσιάζει η Ηλεία. Πέρα από τις διανομαρχιακές ανισότητες, υφίστανται έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες με κύριο χαρακτηριστικό την υποβάθμιση των ορεινών και των εσωτερικών ζωνών. Σημαντικές δυσκολίες επίσης υπάρχουν στην ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των αστικών κέντρων της Περιφέρειας.

4.4.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει μεγάλο ποσοστό ορεινών (45,1%) και ημιορεινών (25,6%) εκτάσεων. Η κατανομή του πληθυσμού σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Το 12.9% του πληθυσμού της Περιφέρειας κατοικεί σε ορεινές περιοχές και το 15.5% σε ημιορεινές. Ειδικά στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας το 16.22% κατοικεί σε ορεινές περιοχές και το 33.8% σε ημιορεινές.

Οι ενότητες των ορεινών περιοχών περιλαμβάνουν τους ορεινούς όγκους Ξηρομέρου, Βάλτου, Πανατωλικού και την ορεινή Ναυπακτία στο Νομό Αιτωλ/νίας, τους ορεινούς

όγκους Παναχαϊκού, Καλαβρύτων, Ερύμανθου και την ορεινή Αιγιάλεια στο Νομό Αχαΐας, τους ορεινούς όγκους Φιγαλείας, Φολόης και τις ορεινές περιοχές Αρχαίας Ολυμπίας και Πηνειάς στο Νομό Ηλείας.

Οι εν λόγω περιοχές μειονεκτούν σε σχέση με τις πεδινές λόγω κλίματος, γεωμορφολογίας και θέσης. Το μεγάλο υψόμετρο επηρεάζει την βλαστική περίοδο και κατ' επέκταση τις αποδόσεις των καλλιεργειών και τα εισοδήματα.

Οι μεγάλες κλίσεις των εδαφών εμποδίζουν τη εκμηχάνιση της γεωργίας και την αξιοποίηση της γης. Τα εδάφη είναι λιγότερο γόνιμα, υποβαθμισμένα και σε πολλές περιπτώσεις διαβρωμένα με αποτέλεσμα να απατούνται πρόσθετες δαπάνες για την καλλιέργεια με μειωμένα οικονομικά αποτελέσματα.

Οι επικρατούσες καλλιέργειες αποδίδουν χαμηλή πρόσοδο και παραδοσιακά η οικονομία των περιοχών αυτών στηρίχθηκε στην κτηνοτροφία. Οι υπάρχουσες υποδομές σ' όλους σχεδόν τους τομείς είναι ελλιπείς. Η διαχείριση των βοσκοτόπων δεν γίνεται ορθολογικά με αποτέλεσμα την ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση της βοσκής. Επίσης η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Τα χαμηλά εισοδήματα στις περιοχές αυτές σε συνδυασμό με την έλλειψη ενός ελαχίστου ανεκτού επιπέδου υπηρεσιών υγείας, πολιτισμού και αναψυχής, σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα συνθηκών διαβίωσης, οδήγησαν από τα μέσα της 10ετίας του 1950 σε μετακινήσεις πληθυσμού στο εξωτερικό και στα αστικά κέντρα του εσωτερικού με αποτέλεσμα τα ορεινά κυρίως χωριά να εμφανίζουν εικόνα ερήμωσης.

Στις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας υπάρχουν φυσικοί πόροι οι οποίοι αν αξιοποιηθούν σε συνδυασμό με άλλα μέτρα (άρσης της απομόνωσης, στήριξης εξωγεωργικών δραστηριοτήτων, ανάπτυξης κοινωνικών υποδομών κλπ) μπορούν να οδηγήσουν στη δημογραφική σταθεροποίηση του πληθυσμού και στην αγροτική ανάπτυξη. Οι βοσκοτόποι, τα δάση, οι υδάτινοι πόροι, αλλά και τα μοναδικά σε ομορφιά φυσικά οικοσυστήματα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, αποτελούν τους κυριότερους πλουτοπαραγωγικούς πόρους των περιοχών αυτών.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 6 “Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου” στον Υποάξονα 6/β “ Παρεμβάσεις στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές” του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 4 (Παράρτημα)

Το κόστος του Υποάξονα φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί

Συνολικό κόστος	:	29.518,989 ΧΙΛ. EURO
Δημόσια Δαπάνη	:	21.193,189 ΧΙΛ. EURO
Εθνική Συμμετοχή	:	6.257,995 ΧΙΛ. EURO
Κοινοτική Συμμετοχή	:	14.935,194 ΧΙΛ. EURO
- ΕΤΠΑ	:	4.249,289 ΧΙΛ. EURO
- ΕΚΤ	:	---
- ΕΓΤΠΕ	:	10.685,905 ΧΙΛ. EURO
- ΧΜΠΑ	:	---
Ιδιωτική Συμμετοχή	:	8.325,800 ΧΙΛ. EURO

Ο υποάξονας προτεραιότητας "Παρεμβάσεις σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές" περιλαμβάνει δράσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης και στη δημιουργία συμπληρωματικών εισοδημάτων στις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας, έργα άρσης των προβλημάτων απομόνωσης των περιοχών αυτών και έργα υποδομών που διασφαλίζουν ένα καλύτερο επίπεδο υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, πολιτισμού και αναψυχής στους κατοίκους που διαμένουν μόνιμα σ' αυτές τις περιοχές.

Οι παρεμβάσεις σχεδιάζονται κατά το δυνατό με τη μορφή ολοκληρωμένων προγραμμάτων σε επίπεδο ορεινών μικροπεριφερειών, κατά προτίμηση των νέων Δήμων, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών αυτών.

4.4.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΥΠΟΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6Β

Μέτρο 1 : Ανάπτυξη ορεινών και ημιορεινών περιοχών, βελτίωση του οικιστικού ιστού σε οικισμούς της υπαίθρου

Με το Μέτρο αυτό θα υποστηριχθούν παρεμβάσεις στα ολοκληρωμένα προγράμματα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος.

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 2,92% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, Αναπτυξιακές Εταιρείες των ΟΤΑ, Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδ. Δικαίου, κλπ

Περιγραφή του Μέτρου

Περιλαμβάνει έργα που συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην αναβάθμιση του επιπέδου των προσφερομένων υπηρεσιών στους κατοίκους, όπως έργα άρσης της απομόνωσης, έργα κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, έργα ανακαίνισης, ανάπλασης και ανάπτυξης των χωριών, έργα προστασίας και διατήρησης της αγροτικής κληρονομιάς.

Συγκεκριμένα, το μέτρο αυτό περιλαμβάνει βασικά έργα υπηρεσιών για την βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, όπως:

- ανακαίνιση παραδοσιακών στοιχείων και ανάπλαση του τοπικού οικιστικού περιβάλλοντος.
- προστασία και διατήρηση παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (π.χ. νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, γεφύρια κλπ).
- διατήρηση παραδοσιακών αγροτικών εργασιών και συνηθειών
- δημιουργία και λειτουργία λαογραφικών μουσείων.

Σκοποί - στόχοι:

- Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των ορεινών και ημιορεινών περιοχών.
- Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας των κατοίκων αυτών.
- Η δημιουργία θέσεων εργασίας και η εξασφάλιση εναλλακτικών πηγών απασχόλησης.
- Η διατήρηση, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης των ορεινών και ημιορεινών περιοχών.
- Αντιμετώπιση φαινομένων οικονομικής υστέρησης και υποβάθμισης ορεινών και ημιορεινών περιοχών.

Μέτρο 2 : Στήριξη της Επιχειρηματικότητας σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές

Με το Μέτρο αυτό θα υποστηριχθούν επενδύσεις κυρίως στα ολοκληρωμένα προγράμματα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος.

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 4,35% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδος (Δ/ση Γεωργικής Ανάπτυξης της ΠΔΕ), κλπ.

Περιγραφή του Μέτρου

Στο Μέτρο περιλαμβάνονται οι εξής δράσεις :

- Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων για την προσέλκυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως ορειβατικού, χειμερινού, αθλητικού, οικολογικού, περιπατητικού, θρησκευτικού κλπ ανάλογα με τους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους, τα αξιοθέατα και τα πλεονεκτήματα κάθε τοπικής κοινωνίας.
- Μικρά δημόσια έργα διατήρησης, σήμανσης και αξιοποίησης αξιοθέατων της περιοχής, δημιουργία περιπατητικών μονοπατιών, καταφυγίων, οργανωμένων χώρων αναψυχής, πολιτιστικών κέντρων κλπ.
- Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων βιοτεχνίας – οικοτεχνίας ίδρυσης και εκσυγχρονισμού μονάδων που αξιοποιούν αγροτική παραγωγή, όπως μονάδες επεξεργασίας, συσκευασίας, τυποποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων ή άλλες βιοτεχνικές μονάδες, κατά προτίμηση εκείνες που επεξεργάζονται τοπική πρώτη ύλη (Παραγωγής υφαντών, επεξεργασίας ξύλου κλπ).
- Ενίσχυση επιχειρηματικών καινοτομικών πρωτοβουλιών για δημιουργία πάρκων οικοτεχνίας-βιοτεχνίας, δικτύων συνεργασίας επιχειρήσεων για την πρόσβαση σε υπηρεσίες οργάνωσης, στην πληροφόρηση και στις χρηματοοικονομικές πηγές, για τη σύνδεση της τοπικής αγροτικής παραγωγής και του αγροτικού τουρισμού.

Με το Μέτρο αυτό θα υποστηριχθούν και επενδύσεις αγροτών εκτός περιοχών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ορεινών και μειονεκτικών περιοχών του ΠΕΠ, Υπ, Γεωργίας ή Leader+, με ενδεικτικό προϋπολογισμό 400.000 Euro.

Σκοποί- Στόχοι

Στόχοι του Μέτρου είναι:

- Η διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών

δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων των κατοίκων των ορεινών – ημιορεινών περιοχών.

- Η ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Ύψος ενίσχυσης:

Για ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις εκτός γεωργικού τομέα που υλοποιούνται στις περιοχές εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Ορεινών Όγκων του Ε.Π. Δυτικής Ελλάδος , από μικρές επιχειρήσεις σύμφωνα με τον κανονισμό Ε.Ε. 70/2001, ισχύει το ποσοστό ενίσχυσης 55% για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος , εκπεφρασμένο στο σύνολο του επιλέξιμου κόστους των επενδυτικών σχεδίων .

Μέτρο 3 : Συγκρότηση ορεινών κέντρων - βελτίωση ποιότητας ζωής (ΕΤΠΑ)

Με το Μέτρο αυτό θα υποστηριχθούν -παρεμβάσεις στα ολοκληρωμένα προγράμματα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος και του Υπ. Γεωργίας.

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 2,92% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας.

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι: Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κλπ.

Περιγραφή του Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει έργα που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην αναβάθμιση του επιπέδου των προσφερομένων υπηρεσιών στους κατοίκους, έργα ύδρευσης, εσωτερικής οδοποιίας, έργα κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών. Ιδιαίτερη βαρύτητα και προτεραιότητα θα δοθεί στα Κέντρα Μικροπεριφερειών, τα οποία θα αποτελέσουν Κέντρα Ανάπτυξης και θα καλύπτουν ανάγκες του πληθυσμού σε βασικές υπηρεσίες υγείας-πρόνοιας, εκπαίδευσης και κατάρτισης, και πολιτισμού.

Σκοποί - Στόχοι

- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η αναβάθμιση του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.
- Η άρση της απομόνωσης της ενδοχώρας της Περιφέρειας
- Η βελτίωση της προσβασιμότητας

Μέτρο 4 : Μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων στα πλαίσια των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων

Με το Μέτρο αυτό θα υποστηριχθούν επενδύσεις στα ολοκληρωμένα προγράμματα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδος.

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 0,73% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδος (Δ/ση Γεωργικής Ανάπτυξης της ΠΔΕ), κλπ.

Περιγραφή του Μέτρου

Η στήριξη επενδύσεων διευκολύνει τη βελτίωση και τον εξορθολογισμό της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αυτών. Το μέτρο περιλαμβάνει επενδύσεις των ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων που στοχεύουν κατά προτεραιότητα στην επίτευξη ενός ή περισσοτέρων από τους στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 25 του Κεφ. 7 του 1257/99.

Σκοποί - Στόχοι:

Η διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας μέσω επενδύσεων που αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τοπικών γεωργικών προϊόντων μέσω της μεταποίησης – τυποποίησης – εμπορίας τους σε τοπικό επίπεδο.

Ύψος ενίσχυσης : Η συνολική ενίσχυση που χορηγείται στο φορέα επένδυσης δεν μπορεί να ξεπεράσει το 50% των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης.

4.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

4.5.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας και συνορεύει με την Αλβανία και την FYROM. Αποτελείται από τους Νομούς Γρεβενών , Καστοριάς , Κοζάνης και Φλώρινας και έχει έδρα την Κοζάνη , που αποτελεί την Πρωτεύουσα του ομώνυμου Νομού.

Η Δυτική Μακεδονία έχει έκταση 9.451 χλμ² και καταλαμβάνει το 7,2 % της συνολικής έκτασης της χώρας. Είναι περιοχή κατ' εξοχήν ορεινή , με το 82 % του εδάφους της να καλύπτεται από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις.

Η Περιφέρεια έχει σημαντικούς φυσικούς πόρους όπως ενεργειακά ορυκτά , μεταλλεύματα , δάση (50 % της συνολικής της έκτασης) , βοσκότοπους και το 65 % των επιφανειακών υδάτινων πόρων της χώρας.

4.5.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Η Περιφέρεια είναι μία κατ' εξοχήν ορεινή Περιφέρεια. Οι ορεινές εκτάσεις της Δυτικής Μακεδονίας καλύπτουν το 51,9% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ο αριθμός των ορεινών οικισμών ανέρχεται στους 144 (επί συνόλου 361) και αποτελούν το 39,9% του συνόλου των οικισμών, ενώ ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών είναι 60.193 κάτ., ποσοστό 20,5% του συνολικού πληθυσμού.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 6 “Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Ορεινών και Παραλίμνιων Περιοχών” του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας.

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη διακριτών χωρικών μονάδων που θα δημιουργεί τις προϋποθέσεις ενδογενούς ανάπτυξης και θα συγκρατήσει τον πληθυσμό στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές αποτελεί προτεραιότητα και αδήριτη ανάγκη για την Περιφέρεια.

Η ανάπτυξη αυτή θα στηριχθεί σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας με την αξιοποίηση των τοπικών πόρων και προϊόντων, τη διεύρυνση των αγορών της τοπικής παραγωγής και την κατοχύρωση των προϊόντων (ΠΟΠ, ΠΓΕ), την δημιουργία εναλλακτικών πηγών εισοδήματος, την ενίσχυση - αναβίωση των κωμοπόλεων στις ορεινές περιοχές, την ενίσχυση του ρόλου των Καποδιστριακών ΟΤΑ, την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη της πρωτότυπης και μοναδικής τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης.

Η δημόσια δαπάνη του Άξονα Προτεραιότητας ανέρχεται σε 45.820.542 €, ποσοστό 8,8% της δημόσιας δαπάνης του προγράμματος.

Οι κύριοι στόχοι αυτής της προτεραιότητας είναι η στήριξη ενεργειών για την ενδυνάμωση της υπαίθρου, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και την ορθολογική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών της Περιφέρειας και κυρίως των περιοχών Ορεινών Γρεβενών - Βοίου, Βούρινου - Ασκίου - Δυτικής Εορδαίας, Νυμφαίου - ευρύτερης περιοχής Αμυνταίου, Γράμμου - Οντρίων - Καστοριάς - Βιτσιού, Φλώρινας - Πισοδερίου - Πρεσπών, Πιερίων - Πολυφύτου - Αιανής και Βερμίου. Στο πλαίσιο του άξονα προβλέπονται ειδικές ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε ορεινές/απομονωμένες περιοχές που θα εφαρμοστούν με ειδική διαδικασία.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, η στήριξη θα εστιαστεί με σεβασμό του κανόνα 35 % του άρθρου 29(4)β. του κανονισμού 1260/99 στο μέτρο 6.4, και στα παρακάτω μέτρα :

Μέτρο 6.1 : Ανάπτυξη βασικών υποδομών - υπηρεσιών και μεταφορών

Μέτρο 6.2 : Προστασία και ανάδειξη περιβάλλοντος

Μέτρο 6.3 : Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς

Μέτρο 6.4 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών με συγκροτημένες και αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις

Μέτρο 6.5 : Αξιοποίηση τοπικών πόρων

Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 5 (Παράρτημα)

Αναμενόμενα Αποτελέσματα :

- Κατασκευή – βελτίωση περίπου 110 Km ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου
- Παρεμβάσεις αναπλάσεων σε 5 οικισμούς
- Δύο παρεμβάσεις σε περιοχές φυσικού κάλους
- Κατασκευή – βελτίωση 30 km υδρευτικού δικτύου
- Κατασκευή – βελτίωση 20 km αποχετευτικού δικτύου
- Κατασκευή 2 μονάδων εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ)
- Επεμβάσεις σε 25 αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία
- Ενίσχυση περίπου 30 παραγωγικών – τουριστικών μονάδων
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε 2 ειδικές ορεινές ζώνες

- Δημιουργία περίπου 950 θέσεων εργασίας κατά την υλοποίηση (ισοδύναμα ανθρωποέτη εργασίας)
- Δημιουργία περίπου 200 θέσεων απασχόλησης κατά τη λειτουργία

4.5.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 6ΟΥ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 6.1 : Ανάπτυξη βασικών υποδομών - υπηρεσιών και μεταφορών

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 30% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας.

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ΝΑ, ΟΤΑ, κ.α.

Περιγραφή Μέτρου

Η παροχή επαρκών υποδομών ποιότητας ζωής αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών και τη δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και του τουρισμού. Η Δυτική Μακεδονία είναι μία κατ' εξοχήν ορεινή Περιφέρεια (52% της συνολικής της έκτασης) με πλειάδα ορεινών οικισμών (144 επί συνόλου 361). Παρά τις σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης που έχουν αυτές οι περιοχές χάρη στο αξιόλογο φυσικό τους περιβάλλον και τα ποιοτικά τοπικά τους προϊόντα, το φαινόμενο της εγκατάλειψής τους είναι έντονο και συνοδεύεται από την εγκατάλειψη της κτηνοτροφίας και γενικά την έξοδο από τον πρωτογενή τομέα.

Βασικά στοιχεία αυτών των υποδομών είναι η ευχερής οδική σύνδεση με το κύριο οδικό δίκτυο της περιοχής, η κάλυψη των αναγκών σε βασικές δομές και υποδομές ποιότητας ζωής, αναψυχής - πολιτισμού - περιβάλλοντος και βελτίωση των υπηρεσιών στις περιοχές αυτές.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- ⊙ Βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- ⊙ Αναθέρμανση της ορεινής οικονομίας.
- ⊙ Συγκράτηση του πληθυσμού στον ορεινό χώρο.

- ⊙ Ανάπτυξη ορεινών κωμοπόλεων.

Ενδεικτικές Δράσεις

- ☞ Κατασκευή οδικών δικτύων
- ☞ Ανάπτυξη βασικών υποδομών και υπηρεσιών

Μέτρο 6.2 : Προστασία και ανάδειξη περιβάλλοντος

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 17% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : ΝΑ, ΟΤΑ, Επιχειρήσεις ΝΑ – ΟΤΑ, Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας κ.α. Υπεύθυνη Αρχή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας Χρονική Διάρκεια 2000 - 2006

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Το φυσικό περιβάλλον στις ορεινές περιοχές αποτελεί το συγκριτικό τους πλεονέκτημα. Ένα πλήθος δράσεων τουριστικής ανάπτυξης όπως οι περιηγητικές ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες βασίζονται σ' αυτό.

Το γεγονός ότι ο ορεινός χώρος καλύπτει παραπάνω από το ήμισυ της έκτασης της Περιφέρειας δείχνει από μόνο του την περιβαλλοντική του σημασία.

Η σπάνια βιοποικιλότητα των υδάτινων οικοσυστημάτων, των περιοχών Natura 2000 και Ramsar, ο σημαντικός αριθμός παραδοσιακών οικισμών (Ορεινών Γρεβενών, Βοΐου, Γραμμοχωρίων, Κορεστέων, Νυμφαίου, κ.λπ.), αποτελούν στοιχεία της ζητούμενης περιβαλλοντικής προστασίας και ανάδειξης.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- ⊙ Διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.
- ⊙ Συμβολή του φυσικού περιβάλλοντος στη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών.

Ενδεικτικές Δράσεις

- ☞ Δράσεις προστασίας περιβάλλοντος, όπως προστασία υδάτινων πόρων, ύδρευση - αποχέτευση και συστήματα επεξεργασίας λυμάτων (εφαρμογή της οδηγίας 60/2000) .
- ☞ Αναπλάσεις περιοχών φυσικού κάλλους με σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον και ενδεχόμενες δράσεις στις περιοχές Natura 2000.

Με συμπληρωματικότητα των δράσεων που προβλέπονται στο Μέτρο 5.6.

Μέτρο 6.3 : Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 21,0% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Υπ. Πολιτισμού, ΝΑ, ΟΤΑ, Επιχειρήσεις ΝΑ – ΟΤΑ, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα κ.α. Υπεύθυνη Αρχή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Οι ορεινοί όγκοι της Δυτικής Μακεδονίας συνδέονται άρρηκτα με την μακραίωνη και πυκνή ανθρώπινη παρουσία στον ορεινό χώρο. Αποτέλεσμα αυτής της παρουσίας είναι η ύπαρξη σημαντικού πολιτιστικού πλούτου στις περιοχές αυτές.

Στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ έγιναν σημαντικά έργα αναστήλωσης μοναστηριών, βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων και αναστηλώσεις γεφυριών στον ορεινό όγκο.

Η προσπάθεια πρέπει να συνεχισθεί με έμφαση στα πολιτιστικά μνημεία όλων των περιόδων που βρίσκονται σε συγκεκριμένες διαδρομές μοναστηριακού, φυσιολατρικού και πολιτιστικού τουρισμού.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- ⊙ Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ⊙ Δημιουργία ανταγωνιστικών πολιτιστικών προϊόντων.
- ⊙ Τουριστική αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων.

Ενδεικτικές Δράσεις

- ☞ Δράσεις εμπλουτισμού του τουριστικού τομέα με πολιτιστικά γεγονότα θέματα.
- ☞ Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων.
- ☞ Δημιουργία θεματικών διαδρομών εμπλουτισμένων με πολιτιστικά στοιχεία.

Μέτρο 6.4 : Αξιοποίηση τοπικών πόρων

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 13% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια, ΝΑ, ΟΤΑ, Επιχειρήσεις ΟΤΑ, κ.α.
Υπεύθυνη Αρχή Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Στο συγκεκριμένο Μέτρο θα υλοποιηθούν οι παρακάτω δράσεις σε συνδυασμό με δράσεις που αφορούν την ολοκληρωμένη ανάπτυξη ορεινών και παραλίμνιων περιοχών:

• **Ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων**

(Καν. 1257/99, Άρθρο 33 (10))

Η ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα συνδέεται άμεσα με την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα των τοπικών πόρων.

Η ενθάρρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων για την αξιοποίηση των τοπικών πόρων, αλλά και την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, αποτελεί ένα αλληλένδετο σύστημα δραστηριοτήτων.

Στο πλαίσιο του LEADER II αυτή η σύνθετη διαδικασία έδωσε τα καλύτερα αποτελέσματα μέσα από την ανάπτυξη του αγροτουρισμού και την παράλληλη αξιοποίηση των προϊόντων αγροτικής προέλευσης. Η συνέχιση αυτής της στρατηγικής αποτελεί προτεραιότητα για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της Περιφέρειας.

• **Άλλες δράσεις Καν. 1257/99 - Άρθρο 33 (4, 5, 6 και 7)**

-Εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας

-Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

- Ανακαίνιση και ανάπλαση χωριών, καθώς και προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς
- Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για τη δημιουργία πολυαπασχόλησης με αξιοποίηση των τοπικών πόρων

Το ύψος επιλέξιμης επένδυσης και οι λοιποί όροι και προϋποθέσεις, καθορίζονται στις σχετικές ΚΥΑ του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- ⊙ Βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος
- ⊙ Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα
- ⊙ Αναπροσανατολισμός της παραγωγής
- ⊙ Ενθάρρυνση της πολυαπασχόλησης στον αγροτικό χώρο
- ⊙ Μείωση του κόστους παραγωγής
- ⊙ Ενθάρρυνση παραγωγικών δραστηριοτήτων αγροτικού χώρου με έμφαση στον αγροτουρισμό
- ⊙ Οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών
- ⊙ Αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων

Ενδεικτικές Δράσεις

- ☞ Στήριξη σύγχρονων και περιβαλλοντικά φιλικών συστημάτων αγροτικής παραγωγής
- ☞ Προώθηση της διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων στην εκμετάλλευση
- ☞ Ενέργειες τουριστικής αξιοποίησης και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς
- ☞ Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών – προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς
- ☞ Προώθηση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
- ☞ Εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας
- ☞ Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

Μέτρο 6.5 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών με συγκροτημένες και αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 19,0% επί της δημόσιας δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Υπ. Γεωργίας, Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ΝΑ, ΟΤΑ, Επιχειρήσεις ΝΑ - ΟΤΑ, κ.α.

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Στο πλαίσιο του μέτρου προβλέπονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις με ειδικές διαδικασίες εφαρμογής σε ορεινές/απομονωμένες ζώνες που θα καθοριστούν από την Περιφέρεια.

Πέραν των πόρων του μέτρου αυτού, οι ειδικές αυτές παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν και από μέρος των μέτρων 5.6, 5.8 και 6.4.

Ο προσδιορισμός ειδικών ζωνών παρέμβασης στις οποίες θα εφαρμοστούν οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ενδογενούς ανάπτυξης, δίνει την δυνατότητα εστίασης στις τοπικές συνθήκες για την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης επίλυσης των προβλημάτων τους.

Οι ειδικές ζώνες χαρακτηρίζονται από προβληματικότητα που προκύπτει είτε από αναπτυξιακές και κοινωνικές ανισότητες είτε εξ' αιτίας των προβλημάτων που θα προκύπτουν από τις αλλαγές στην Κοινή Γεωργική Πολιτική.

Η εξειδίκευση και υλοποίηση των ειδικών δράσεων θα προσανατολίζεται στη βελτίωση της υποδομής και στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τον ορθολογικό σχεδιασμό της ανάπτυξης αυτών των περιοχών. Τα αποτελέσματα αναμένεται να δώσουν πνοή στις περιοχές και να αποτρέψουν την απερήμωση και την πληθυσμιακή συρρίκνωση.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- ☉ Ο ορθολογικός σχεδιασμός και ανασχεδιασμός του προτύπου ανάπτυξης των περιοχών αυτών.
- ☉ Η αντιμετώπιση των νέων δεδομένων που δημιουργούνται από την εφαρμογή της ΚΓΠ.

Ενδεικτικές Δράσεις

- ☞ Δράσεις προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος
- ☞ Βελτίωση υποδομών υδρεύσεων, αποχετευτικών δικτύων και συστημάτων επεξεργασίας λυμάτων
- ☞ Δράσεις ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς και σύγχρονου πολιτισμού
- ☞ Δράσεις βελτίωσης οδικού δικτύου πρόσβασης, εισόδων οικισμών και οικιστικής ανάπτυξης

4.6 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

4.6.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Ηπείρου καταλαμβάνει το Βορειοδυτικό τμήμα της χώρας. Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος, ενώ ανατολικά συνορεύει με την Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Νότια εκτείνεται μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο και το νομό Αιτωλοακαρνανίας. Τέλος, στα Βόρεια συνορεύει με την Αλβανία.

Αποτελείται από τους νομούς Άρτας, Πρεβέζης, Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, με έδρα τα Ιωάννινα, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Έχει συνολική έκταση 9.203 χμ² και καλύπτει το 6,7% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Από γεωμορφολογική άποψη, οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 74,2% της συνολικής έκτασης. Οι μόνες πεδινές εκτάσεις είναι των νομών Άρτας και Πρεβέζης, καθώς και οι κοιλάδες των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά. Τα όρη της αποτελούν συνέχεια των Αλβανικών Άλπεων και φέρουν το όνομα Πίνδος. Η βόρεια Πίνδος χωρίζει την Ήπειρο από την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, ενώ η νότια Πίνδος από την Περιφέρεια της Θεσσαλίας και αποτελεί φυσικό εμπόδιο και βασικό παράγοντα απομόνωσης της Περιφέρειας από την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα. Οι κυριότεροι ποταμοί της Περιφέρειας είναι ο Αώος, ο Καλαμάς, ο Αχέροντας, ο Λούρος και ο Άραχθος, ενώ η σημαντικότερη λίμνη είναι αυτή των Ιωαννίνων.

4.6.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Η περιφέρεια Ηπείρου έχει μεγάλο ποσοστό ορεινών εκτάσεων που καλύπτουν το 74,2% της συνολικής έκτασης. Το μεγάλο ποσοστό ορεινότητας οφείλεται κυρίως στην κυριαρχία της οροσειράς της Πίνδου που αποτελεί τον βασικό παράγοντα της γεωγραφικής απομόνωσης της Περιφέρειας. Από το σύνολο των δήμων και κοινοτήτων που υπάρχουν στην περιφέρεια Ηπείρου το 66,6% ανήκει σε ορεινές περιοχές, ενώ το 33,4% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο.

Υπάρχουν τέσσερις βασικές ζώνες στην Περιφέρεια: α) η παράκτια ζώνη των νομών Πρέβεζας και Θεσπρωτίας, η οποία χαρακτηρίζεται από την τουριστική ανάπτυξη, τις θαλάσσιες μεταφορές και την αλιεία, και συγκεντρώνει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, β) η ζώνη των ορεινών όγκων που εκτείνεται κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας στους νομούς Ιωαννίνων (Ζαγόρι, Μέτσοβο, Κόνιτσα, βόρεια Τζουμέρκα) και Άρτας (κεντρικά και νότια Τζουμέρκα) και παρουσιάζει δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει (παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορική-πολιτιστική κληρονομιά, περιοχές φυσικού κάλλους), γ) η ζώνη γεωργικής γης με δυνατότητα υψηλής απόδοσης που περιλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας (τμήματα των νομών Πρέβεζας και Άρτας) και στην οποία συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των αρδευτικών έργων και δ) η ευρύτερη ζώνη των ορεινών και ημιορεινών περιοχών.

Η τελευταία αυτή ζώνη που είναι και η πιο εκτεταμένη παρουσιάζει περιορισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες, λόγω της ορεινότητας του εδάφους και της γεωγραφικής απομόνωσης. Ωστόσο, σε ορισμένες περιοχές είναι δυνατόν να υπάρξει τουριστική ανάπτυξη, καθώς και ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με την κατασκευή αρδευτικών έργων, αλλά κυρίως ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Σημαντικός στόχος για τις περιοχές αυτές είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και η άρση της απομόνωσης.

Λόγω της ιδιαιτερότητας της Περιφέρειας Ηπείρου, η οποία αποτελεί την πλέον ορεινή Περιφέρεια της χώρας, κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθούν κάποια επιπλέον στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα του προηγούμενου ΠΕΠ 1994 – 1999 αλλά και τους στόχους και τη στρατηγική για την περίοδο 2000 – 2006.

4.6.3 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ ΗΠΕΙΡΟΥ 1994 – 1999

- **Βασικοί στόχοι και στρατηγική**

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Ηπείρου για την προγραμματική περίοδο 1994-99 βασίσθηκε στους παρακάτω πρωταρχικούς στόχους:

- ✓ Άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας (με ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα των μεταφορών και κυρίως στα μεγάλα έργα).
- ✓ Βελτίωση της οικονομίας για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς εκτός του πρωτογενή, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διανοίγονται στη γειτονική Αλβανία.
- ✓ Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, κυρίως των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, για να μειωθεί η μετανάστευση στα μεγάλα αστικά κέντρα.

- **Κύρια Έργα - Δράσεις**

Οι βασικοί τομείς παρέμβασης για την επίτευξη των παραπάνω στόχων ήταν:

- ✓ Βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών υποδομών
- ✓ Αγροτική ανάπτυξη – ορεινοί όγκοι
- ✓ Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων
- ✓ Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού

- **Αποτελέσματα – Βαθμός επίτευξης στόχων**

Η εγκεκριμένη Δημόσια Δαπάνη για την περίοδο 1994 - 99 στο ΠΕΠ Ηπείρου ήταν 376,1 εκ. EURO.

Οι πόροι που διετεθήσαν και απορροφήθηκαν για την περίοδο 1994-99 αφορούσαν όλους τους τομείς παρέμβασης, αλλά κυρίως κατευθύνθηκαν σε δύο βασικές κατηγορίες: στον τομέα των μεταφορικών υποδομών και στον τομέα των υποδομών της ποιότητας ζωής.

Με τις παρεμβάσεις στον τομέα των μεταφορικών υποδομών δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας και την λειτουργική της δικτύωση στα γεωγραφικά υποσύνολα που την περιβάλλουν. Η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων (Εγνατία Οδός, Λιμάνι Ηγουμενίτσας) και οι παρεμβάσεις για την επόμενη

προγραμματική περίοδο (Δυτικός Άξονας, Ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου) θα ολοκληρώσουν αυτό τον στόχο και θα μετατρέψουν την Ήπειρο σε βασική πύλη της Βόρειας Ελλάδας προς την Δυτική Ευρώπη μέσω του λιμανιού της Ηγουμενίτσας και προς την Βαλκανική μέσω της ενίσχυσης των Ιωαννίνων και της μετατροπής του σε Περιφερειακό – Διακρατικό Πόλο Ανάπτυξης.

Παράλληλα, έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Οι ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές έχουν πλέον καλύτερη πρόσβαση στα αστικά κέντρα και στα δίκτυα μεταφορών, ενώ με τις παρεμβάσεις στις τεχνικές και κοινωνικές υποδομές έχει βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των κατοίκων. Ο στόχος αυτός αναμένεται να ενισχυθεί και να ολοκληρωθεί στην επόμενη προγραμματική περίοδο.

Ειδικότερα, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του προγράμματος εμφανίζει ικανοποιητική πορεία που αντικατοπτρίζει την γενικότερη βελτίωση στην πορεία της φυσικής του ολοκλήρωσης. Συγκεκριμένα, τα περισσότερα βασικά Υποπρογράμματα του ΠΕΠ εμφανίζουν ικανοποιητική εικόνα υλοποίησης. Ο τομέας της βελτίωσης των κοινωνικών υποδομών (Υποπρόγραμμα 1), που αποτελούσε το μεγαλύτερο υποπρόγραμμα από πλευράς προϋπολογισμού, εμφάνιζε ικανοποιητικό βαθμό αποτελεσματικότητας δεδομένου ότι πολλά από τα σχετικά έργα έχουν ολοκληρωθεί. Με την προϋπόθεση της μεταφοράς επιπρόσθετων πόρων και την επιτυχή ολοκλήρωση των νεοενταχθέντων έργων η περαιτέρω θετική εικόνα του υποπρογράμματος θα ενισχυθεί και θα επιτευχθούν πλήρως οι φυσικοί στόχοι που έχουν τεθεί.

Στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης των ορεινών όγκων (Υποπρόγραμμα 2), κρίνεται επίσης ικανοποιητική η αποτελεσματικότητα και η πορεία υλοποίησης των σχετικών έργων, σε αντίθεση με το επόμενο υποπρόγραμμα που αναφέρεται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, το οποίο κρίθηκε ως το πλέον προβληματικό. Ιδιαίτερη δε υστέρηση παρουσίασαν έργα τα οποία υλοποιήθηκαν από κεντρικές υπηρεσίες εκτός Περιφέρειας.

Όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους (Υποπρόγραμμα 4), τα κατασκευαστικά έργα εκπαιδευτικής υποδομής υλοποιήθηκαν ικανοποιητικά, σε αντίθεση με τις δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που παρουσίασαν σχετική καθυστέρηση, κυρίως λόγω

θεσμικών και νομικών προβλημάτων (σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο των ΚΕΚ, ΚΕΚΚΑ κ.λπ.), προβλήματα τα οποία ξεπεράστηκαν.

Το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-Υποπρόγραμμα 5) ολοκληρώθηκαν στα χρονικά όρια που είχαν τεθεί όπως και τα ημιτελή έργα του Α' ΚΠΣ (Υποπρόγραμμα 6)

4.6.4 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000 – 2006

Συγκριτικά πλεονεκτήματα – Προβλήματα και περιορισμοί

Όπως αναφέρεται και στο Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-06, τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Ηπείρου, που διαμορφώνουν και τις βασικές κατευθύνσεις της αναπτυξιακής της στρατηγικής για τη νέα προγραμματική περίοδο είναι:

- ✓ Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας και οι δυνητικές δυνατότητες ανάπτυξης (πύλη διασύνδεσης με τη Δυτική Ευρώπη, κυρίως μέσω του λιμένα της Ηγουμενίτσας στον οποίο απολήγει η Εγνατία Οδός).
- ✓ Η παρουσία των Ιωαννίνων και των λοιπών αστικών σχηματισμών στον ευρύτερο χώρο (διοικητικά – εμπορικά κέντρα - κέντρα εκπαίδευσης - περιθάλψης) και οι δυνατότητες ανάπτυξης τους (Περιφερειακός – Διακρατικός Πόλος Ανάπτυξης).
- ✓ Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του ΤΕΙ Ηπείρου που μπορούν να αποτελέσουν βασικούς φορείς παραγωγής Ε&Τ, και διάχυσης καινοτομικών δραστηριοτήτων στο Περιφερειακό παραγωγικό κύκλωμα.
- ✓ Το πλούσιο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Παράλληλα, υπάρχουν και ορισμένα σημαντικά μειονεκτήματα τα οποία αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην αναπτυξιακή διαδικασία και τα οποία έχουν ληφθεί υπόψη κατά την διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας. Αυτά είναι:

- ✓ Η γεωγραφική απομόνωση από την υπόλοιπη χώρα (κυρίως λόγω του ορεινού όγκου της Πίνδου).
- ✓ Ο βαθμός ορεινότητας.
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης (το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας).
- ✓ Οι έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες και η απομόνωση των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών.

- ✓ Η ανεπάρκεια των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών συνδέσεων.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 4 “Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου” του ΠΕΠ Ηπείρου

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι

Στόχος του Άξονα είναι η υποστήριξη με ολοκληρωμένο τρόπο της ανάπτυξης των περιοχών της υπαίθρου, αφ’ ενός με την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων με έμφαση στα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα της Περιφέρειας στον τομέα της γεωργίας, του τουρισμού, της επιχειρηματικότητας αφετέρου με την αναβάθμιση των υποδομών στους τομείς των μεταφορών, της παιδείας, της πρόνοιας, της αλιείας και του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη των στόχων θα ενισχυθούν δράσεις που αφορούν αρδευτικά δίκτυα, προστασία και αξιοποίηση δασών, επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, μετεγκαταστάσεις οχλουσών μονάδων, υποδομές στην γεωργία, δημόσια και ιδιωτικά έργα σε περιοχές ΟΠΑΑΧ, δράσεις ανάδειξης αλιευτικού τομέα, μεταφορές, βελτίωση οδικού δικτύου, υποδομές προνοιακών υποδομών και εκπαίδευσης, έργα υδρεύσεων και αναπλάσεων κλπ.

Στο πλαίσιο των επιδιώξεων του Άξονα δύναται να ενισχυθούν δράσεις ιδιωτών, του δευτερογενή και τριτογενή τομέα, που θα συμβάλλουν στην αρτιότερη και πιο ολοκληρωμένη επίτευξη των στόχων του.

Συνέπεια ως προς το Σ.Α./ Κ.Π.Σ.

Οι δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας 4 συμβάλουν στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας στον πρωτογενή τομέα, στην αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της Περιφέρειας και στην κοινωνική και οικονομική ανασυγκρότηση των ορεινών περιοχών και τη συγκράτηση του πληθυσμού που αποτελούν στρατηγικές επιλογές του ΣΑ. Τα προτεινόμενα μέτρα είναι εναρμονισμένα με τις εθνικές πολιτικές για την ανάπτυξη της υπαίθρου, την απασχόληση και την προστασία του περιβάλλοντος

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Προστασία-ανάπτυξη και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων με έμφαση στους δασικούς και υδατικούς πόρους, βάσει ολοκληρωμένων σχεδίων και μελετών
- Βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, μείωση του κόστους παραγωγής
- Αύξηση της εξαγωγικής δυνατότητας των παραγομένων αγροτικών προϊόντων.
- Παραγωγή πρότυπων και βιολογικών καλλιεργειών καθώς και ανάδειξη προϊόντων ονομασίας προέλευσης και γεωγραφικής ένδειξης.
- Συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο και προσέλκυση νέων αγροτών ώστε να επιτευχθεί μια στέρεα βάση για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών αυτών.
- Δημιουργία εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης και συμπληρωματικού εισοδήματος (προς το αγροτικό), για τους κατοίκους των ορεινών περιοχών.
- Συγκρότηση μικροπεριφερειών με κέντρα τους νέους Δήμους και σκοπό την ολοκληρωμένη ανάπτυξή τους που θα συμβάλει στην άρση της απομόνωσης και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.
- Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.
- Αύξηση του τουρισμού και επιμήκυνση τουριστικής περιόδου.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας
- Η αύξηση της απασχόλησης
- Ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος
- Η ενίσχυση του συστήματος παρεχομένων υπηρεσιών στον τομέα της Πρόνοιας

Χρηματοδοτική βαρύτητα

Η βαρύτητα του άξονα προτεραιότητας ως προς την συνολική Δημόσια δαπάνη είναι περίπου 35,10 %. Επίσης ποσό περίπου 37.906 χιλ. € προγραμματίζεται να διατεθούν στις περιοχές ολοκληρωμένης ανάπτυξης όπως αυτό αναλύεται στα μέτρα. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 6 (Παράρτημα).

Χρηματοδοτικό σχήμα (ΔΔ 35,10%)

Συνολικό κόστος	259.108.821
Δημόσια δαπάνη	219.314.154
Εθνική συμμετοχή	52.842.203
Κοινοτική συμμετοχή	166.471.951
ΕΤΠΑ	84.318.834
ΕΓΤΠΕ	80.278.117
ΕΚΤ	1.875.000
Ιδιωτική συμμετοχή	39.794.667

4.6.5 ΜΕΤΡΑ 4ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ**Μέτρο 4.1 : Διαχείριση των υδατικών πόρων - Έγχειρες βελτιώσεις**

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 17,01%.

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις , ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι :

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην καλύτερη αξιοποίηση και προστασία του υδάτινου δυναμικού με την κατασκευή των απαιτούμενων αποστραγγιστικών / αντιπλημμυρικών έργων και έργων βασικών ισοπεδώσεων. Επίσης στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων και συμπληρωματικών δράσεων.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

- Έργα εκσυγχρονισμού και βελτίωσης αρδευτικών δικτύων

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Μείωση των απωλειών αρδευτικού νερού.
- Προστασία των υπόγειων υδάτων
- Παραγωγή τοπικών προϊόντων υψηλής ζήτησης

Κριτήρια ένταξης

Για την ένταξη νέων έργων θα πρέπει να τηρηθούν οι εξής αρχές:

- Τα έργα δικτύων διανομής του νερού να περιορίζονται στη βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων για βελτίωση της διαχείρισης και μείωση των απωλειών. Επομένως, εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων (π.χ. εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της άριστης λειτουργικότητας ενός έργου, σαφής σύνδεση του έργου με τοπικό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών), δεν θα επεκτείνεται το δίκτυο σε ξερικές εκτάσεις.
- Τα έργα θα αποβλέπουν στην αξιοποίηση επιφανειακών νερών. Επομένως κατά γενικό κανόνα, εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων, αποκλείεται η ανόρυξη γεωτρήσεων για την άντληση υπόγειων νερών για άρδευση.
- Στις περιπτώσεις που τα έργα αφορούν σαφώς τη βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων με μείωση των απωλειών νερού, αυτή η μείωση να είναι μετρήσιμη.
- Ο προσδιορισμός ενός ελάχιστου μεγέθους έργου που θα έχει στόχο τον αποκλεισμό πολύ μικρών και διάσπαρτων έργων που διαφεύγουν ευκολότερα από τους κανόνες περιβαλλοντικού ελέγχου και ορθής διαχείρισης και που δεν εξασφαλίζουν προϋποθέσεις επαρκούς βιωσιμότητας.
- Προτεραιότητα θα δίνεται στις περιοχές όπου το υδατικό ισοζύγιο έχει διαταραχθεί σοβαρά ή όπου για λόγους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς, η διατήρηση μιας ανθρωπογενούς δραστηριότητας είναι απαραίτητη (π.χ. νησιά, απομονωμένες ορεινές περιοχές, ζώνες εντατικής γεωργίας με περιβαλλοντικά προβλήματα).

- Οι μηχανισμοί διαχείρισης να ευνοούν ολοκληρωμένη διαχείριση στο πλαίσιο συνολικών διαχειριστικών σχεδίων, σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται στο επίπεδο του ΚΠΣ συνολικά για τη διαχείριση των νερών (π.χ. διαχείριση ανά λεκάνη απορροής).
- Οι αρχές διαχείρισης να διεξάγουν κατάλληλους ελέγχους των περιβαλλοντικών όρων και της συμμόρφωσης των έργων στις απαιτήσεις της ΚΓΠ, πριν την εγκατάσταση του εργοταξίου και κατά τη διάρκεια της κατασκευής του έργου. Τα αποτελέσματα των ελέγχων ν' αναφέρονται στην Επ. Π.α. του προγράμματος και στην ετήσια σύσκεψη με την αρχή διαχείρισης (άρθρο 34, παρ. 2 του Κ.(ΕΚ) 1260/99) καθώς και στις ετήσιες εκθέσεις πεπραγμένων.

Μέτρο : 4.2 : Ανάπτυξη της Δασοπονίας και αειφόρος διαχείριση των δασικών Οικοσυστημάτων

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 3,83%.

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην προστασία, παραγωγική αξιοποίηση και αειφορική διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων καθώς και στην αξιοποίηση των οικονομικών, οικολογικών και κοινωνικών δυνατοτήτων της δασοπονίας

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

- Απαιτούμενα συνοδευτικά μέτρα για την αειφόρο διαχείριση των δασών και την ανάπτυξη της δασοκομίας.
- Προστασία (συμπεριλαμβάνονται κέντρα δασοπροστασίας, υλικά επικοινωνίας, μέσα περιπολίας), συντήρηση, βελτίωση και αποκατάσταση των δασικών πόρων
- Δάσωση μη γεωργικών εκτάσεων
- Επενδύσεις σε δάση και δασικές εκτάσεις
- Δράσεις βελτίωσης της οικολογικής, οικονομικής και κοινωνικής αξίας των δασών (ιδιωτικά δάση)

- Δράσεις βελτίωσης της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών (δημόσια δάση, π.χ. χώροι αναψυχής-δασικά χωριά-ποδηλατόδρομοι κλπ)

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Αύξηση απασχόλησης στον δασικό τομέα
- Αύξηση των δασικών εκτάσεων και των παραγόμενων δασικών προϊόντων
- Διατήρηση και βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας
- Μείωση της συχνότητας των πυρκαϊών, συντήρηση αντιπυρικών ζωνών
- Ανασύσταση του δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές
- Βελτίωση της οικολογικής, οικονομικής και κοινωνικής αξίας των δασών

Μέτρο 4.3 : Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις – Προβολή τοπικών προϊόντων

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 7,87%.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια , Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην παραγωγική ανασυγκρότηση του πρωτογενή τομέα της υπαίθρου με την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού ιστού στον τομέα κυρίως της φυτικής αλλά και της ζωικής κατεύθυνσης με την προϋπόθεση ότι θα διασφαλισθεί η προστασία του περιβάλλοντος η υγιεινή και η καλή διαβίωση των ζώων για τις οποίες οι ελάχιστες προϋποθέσεις θα αναλυθούν στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού.

Είναι δυνατόν στο πλαίσιο του Μέτρου να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις με δαπάνες από την 1.1.2000 που έχουν ήδη εγκριθεί κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις κατά την

περίοδο που καλύπτει το 3ο ΚΠΣ, σύμφωνα με το άρθρο 52(3) του κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα, παράλληλα με τη στήριξη των επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για την ενίσχυση των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας (πεδίο παρέμβασης 114, άρθρα 25-28, του Καν.1257/99) . Οι συγκεκριμένες δράσεις αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, τη βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των προϊόντων την ικανοποίηση των απαιτήσεων της αγοράς, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών της Περιφέρειας.

Δεδομένου ότι οι ζημιές που προκαλούνται στη γεωργία από θεομηνίες, εκτεταμένες πυρκαγιές, δυσμενείς καιρικές συνθήκες, σεισμούς και άλλα έκτακτα γεγονότα κλονίζουν σοβαρά την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα, το Μέτρο στοχεύει επίσης στην ανασύσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και στην εφαρμογή κατάλληλων προληπτικών μέσων (Καν 1257/99, άρθρο 33). Στο πλαίσιο αυτό το Μέτρο περιλαμβάνει τη χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων στους γεωργοκτηνοτρόφους των οποίων οι εκμεταλλεύσεις υπέστησαν σοβαρές ζημιές στο φυτικό κεφάλαιο, σε γεωργοκτηνοτροφικά κτίσματα, θερμοκήπια, ζώα κ.λ.π. από θεομηνίες, εκτεταμένες πυρκαγιές και άλλα έκτακτα γεγονότα της περιόδου 2000-2006 (πεδίο παρέμβασης 1313). Οι εν λόγω ενισχύσεις στόχο έχουν την υποβοήθηση των παραγωγών για ανασύσταση του ζημιωμένου κεφαλαίου των εκμεταλλεύσεων τους και δεν σχετίζονται με ασφάλιση του φυτικού, ζωικού και παγίου κεφαλαίου.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

- Επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που αφορούν στην ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Επενδύσεις που αφορούν στην διαφοροποίηση της γεωργικής δραστηριότητας
- Επενδύσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων

- Ενισχύσεις και τεχνική στήριξη για την καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, την διάδοση νέων τεχνικών κλπ
- Βιολογικές, οικολογικές καλλιέργειες της κατηγορίας αυτής, προϊόντα ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ), και προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ).
- Επέκταση ειδών και ποικιλιών και βελτίωση της ποιότητας με ορθολογικές παρεμβάσεις.
- Ενέργειες ενίσχυσης καλλιέργειας αρωματικών-φαρμακευτικών φυτών.
- Εγκαταστάσεις θερμοκηπίων σύγχρονης τεχνολογίας με χρησιμοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας
- Τεχνική στήριξη και παροχή υπηρεσιών στους αγρότες για άλλες δραστηριότητες και την διάδοση νέων τεχνικών, όπως μικρά πιλοτικά έργα και έργα επίδειξης
- Ενισχύσεις για συμβουλευτικές υπηρεσίες δραστηριοτήτων έρευνας της αγοράς, σχεδιασμό των προϊόντων και για αναγνώριση ονομασιών προέλευσης ή πιστοποιητικών ιδιοτυπίας
- Ενισχύσεις για την καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας (σειρές ISO9000 & ISO14000, σύστημα HACCP ή περιβαλλοντικού ελέγχου.
- Ενισχύσεις για κόστος κατάρτισης προσωπικού ώστε να εφαρμόζει συστήματα διασφάλισης των παραπάνω συστημάτων καθώς και ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους των επιβαρύνσεων που εισπράττουν οι αναγνωρισμένοι οργανισμοί πιστοποίησης για την αρχική πιστοποίηση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας των παρόμοιων συστημάτων.
- Ενισχύσεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, για παροχή υπηρεσιών γεωργικής διαχείρισης και υπηρεσιών αντικατάστασης στο αγρόκτημα, για αμοιβές συμβούλων, διοργάνωση διαγωνισμών & εκθέσεων καθώς και για άλλες δραστηριότητες για την διάδοση νέων τεχνικών όπως είναι πιλοτικά έργα μικρής κλίμακας ή έργα επίδειξης.

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Αύξηση παραγωγής βιολογικών και επώνυμων προϊόντων
- Αποτελεσματικότερη διείσδυση των παραδοσιακών ηπειρωτικών προϊόντων ποιότητας στην ελληνική και διεθνή αγορά.
- Μείωση κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας στα θερμοκήπια
- Ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται

Οι ενισχύσεις μπορούν να χορηγηθούν σε επενδύσεις που δεν οδηγούν σε καμιά αύξηση της παραγωγής. Ωστόσο είναι δυνατόν να δοθούν ενισχύσεις για επενδύσεις που στοχεύουν στην αύξηση της παραγωγής, όπου υπάρχουν κανονικές διέξοδοι για τη διάθεσή της.

Επίσης η γεωργική εκμετάλλευση στην οποία θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις (την ημερομηνία ένταξης του Δικαιούχου στο καθεστώς) θα πρέπει να πληροί τις ελάχιστες προϋποθέσεις (ελάχιστα πρότυπα) σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων. Οι ελάχιστες αυτές προϋποθέσεις εξειδικεύονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού.

Στην περίπτωση θέσπισης νέων ελαχίστων προϋποθέσεων (νεοεισαχθέντα ελάχιστα πρότυπα) για το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων, οι επενδύσεις πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση με αυτές τις προϋποθέσεις. Σε αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να χορηγείται ενίσχυση και να προβλέπεται περίοδος χάριτος για τη συμμόρφωση με τα νέα αυτά πρότυπα μέχρι το τέλος της επενδυτικής περιόδου.

Επιλέξιμες δαπάνες

Το μέγιστο ύψος δαπανών που μπορεί να ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς δύναται να φθάσει :

- Κατά περίπτωση επένδυσης τα ποσά που ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

- Ανά Μονάδα Ανθρώπινης Εργασίας (ΜΑΕ) τα 150.000 €
- Ανά εκμετάλλευση φυσικού προσώπου τα 225.000 €
- Ανά εκμετάλλευση νομικού προσώπου και συνεργαζόμενης εκμετάλλευσης το 600.000 €

Ποσοστά ενίσχυσης

Δικαιούχος	Περιοχή υλοποίησης της επένδυσης	
	Ορεινές και μειονεκτικές περιοχές	Κανονική (πεδινή) περιοχή
Νέος γεωργός, ο οποίος είναι κάτω των 40 ετών, εφόσον δεν έχει παρέλθει 5ετία από την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης	60	50
Λοιποί Δικαιούχοι	50	40

Σημειώνεται ότι η προϋπόθεση της ηλικίας του Νέου Γεωργού θα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο της εγκατάστασης ενώ η προϋπόθεση της 5ετίας από την πρώτη εγκατάσταση θα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο ένταξης στο καθεστώς των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις .

Για την περίπτωση των ενισχύσεων(δράσεις που αναφέρονται στο Άρθρο 33, παύλα 4 και 5 του Κ. 1257) το συνολικό ποσό της ενίσχυσης δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 100.000 Euro ανά δικαιούχο σε οποιαδήποτε περίοδο τριών ετών και μέχρι το 75% του συνολικού επιλέξιμου κόστους ή στην περίπτωση ενίσχυσης προς τις επιχειρήσεις που εμπίπτουν στον κατά την επιτροπή ορισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων , το 50% του επιλέξιμου κόστους αν το ποσό αυτό είναι υψηλότερο.

Μέτρο 4.4 : Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου καθώς και τις συνθήκες εκτροφής ζώων

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 2,17%.

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι :

Το Μέτρο θα συμβάλλει στη προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία , την κτηνοτροφία, τη δασοκομία και με τη διατήρηση του τοπίου .

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

- Μετεγκαταστάσεις οχλουσών πτηνοκτηνοτροφικών μονάδων
- Δραστηριότητες βελτίωσης και συμπλήρωσης εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Βελτίωση συνθηκών εκτροφής ζώων
- Προστασία δημόσιας υγείας
- Βελτίωση ποιότητας παραγομένου κρέατος
- Προστασία του περιβάλλοντος

Μέτρο 4.5 : Παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής γης – Αναδάσμοι – Έγχειρες βελτιώσεις – Γεωργική υποδομή

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 3,08%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι: Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις , ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην μείωση του κόστους παραγωγής και στη βελτίωση των γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων καθώς και στην άμβλυνση του προβλήματος του πολυτεμαχισμού.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

- Μέτρα μείωσης του πολυτεμαχισμού
- Διαχειριστικά σχέδια αξιοποίησης βοσκοτόπων και έργα υποδομής και αύξησης της παραγωγικότητας της χορτοβοσκής - παραγωγή ζωοτροφών.
- Υποδομές στον γεωργικό τομέα

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Καλύτερη αξιοποίηση γεωργικής περιοχής
- Μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων
- Αύξηση του γεωργικού εισοδήματος
- Βελτίωση υγιεινής, αποδόσεων, συνθηκών εκτροφής ζώων
- Βελτίωση της δημόσιας υγείας
- Προστασία του περιβάλλοντος

Μέτρο 4.6 : Μικρά δημόσια έργα χρηματοδοτούμενα από το ΕΓΤΠΕ στις περιοχές ΟΠΑΑΧ

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέρους στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 4,71%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, ΟΤΑ Α και Β βαθμού, κλπ

Συνοπτική περιγραφή – στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλει στην προστασία και αναβάθμιση περιοχών ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης της Περιφέρειας.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

Ενέργειες υποστήριξης της ανάπτυξης ολοκληρωμένης μορφής οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως με την κατασκευή μικρών δημόσιων έργων που αναδεικνύουν μικροπεριοχές, όπως: μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα προστασίας του οικοσυστήματος, υποδομές στο γεωργικό τομέα, έργα μείωσης του πολυτεμαχισμού, ανάπλαση οικισμών, ενέργειες προστασίας και ανάδειξης αξιόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων της αγροτικής υπαίθρου κλπ. και των προστατευόμενων περιοχών Natura. Η δημιουργία δομών για την διαχείριση των ζωνών αυτών είναι προτεραιότητα.

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
- Προστασία της αγροτικής κληρονομιάς
- Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων

Μέτρο 4.7 : Ιδιωτικά έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ στις περιοχές ΟΠΑΑΧ

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα **11,34%**

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι: Περιφέρεια, κλπ

Συνοπτική περιγραφή – στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλει στην προστασία και αναβάθμιση περιοχών ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης της Περιφέρειας

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

Ενέργειες υποστήριξης της ανάπτυξης ολοκληρωμένης μορφής οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως με την ενίσχυση επενδύσεων σε ότι αφορά τα δάση, τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τον τουρισμό, την βιοτεχνία, την μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, την ανάπλαση ιδιωτικών κτισμάτων σε παραδοσιακούς οικισμούς, κλπ

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Προστασία, παραγωγική αξιοποίηση και αειφορική διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων
- Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και των συνθηκών διαβίωσης, εργασίας και παραγωγής των κατοίκων της υπαίθρου
- Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς των περιοχών

Μέτρο 4.8 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης περιοχών στην ύπαιθρο με συγκροτημένες και συνεκτικές δράσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 9,33%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις , ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή – στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στην ανάδειξη των αγροτικών περιοχών.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

Ενέργειες υποστήριξης της ανάπτυξης ολοκληρωμένης μορφής οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως με την κατασκευή μικρών δημόσιων έργων που αναδεικνύουν μικροπεριοχές, όπως: υποδομές πρόνοιας, υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος , οδοποιία, υποστηρικτικές υποδομές τουρισμού και πολιτισμού , κλπ.

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
- Προστασία του υδάτινου δυναμικού και ορθολογική αξιοποίηση του
- Άρση της απομόνωσης των περιοχών

Μέτρο 4.9 : Παρεμβάσεις στην αλιεία

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 3,66%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, κλπ

Μέτρο 4.10 : Υποδομές μεταφορών στην ύπαιθρο

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 22,10%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή - στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλει στη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος οδικής επικοινωνίας στις ορεινές και παράκτιες περιοχές της Περιφέρειας, με στόχο την άρση της ενδοπεριφερειακής απομόνωσης, δρώντας σε συνέργια με τις άλλες δράσεις του ΠΕΠ, άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΚΠΣ, του Εθνικού Σκέλους και του Ταμείου Συνοχής.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

Έργα βελτίωσης του οδικού δικτύου όπως το επαρχιακό οδικό δίκτυο, την σύνδεση των τουριστικών και αγροτικών περιοχών με το εθνικό δίκτυο και τους αυτοκινητοδρόμους, την βελτίωση του υπολοίπου επαρχιακού οδικού δικτύου, το διαδημοτικό και τοπικό οδικό δίκτυο κλπ.

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Αύξηση της οδικής ασφάλειας
- Αύξηση της ταχύτητας και συντόμευση των χρόνων διαδρομής
- Μείωση του κόστους μεταφοράς των εμπορευμάτων
- Άρση της ενδοπεριφερειακής απομόνωσης

Μέτρο 4.11 : Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών πρόνοιας - εκπαίδευσης στην ύπαιθρο

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 9,27%

Συνοπτική περιγραφή – στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών της δημόσιας εκπαίδευσης και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών πρόνοιας στην ύπαιθρο.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

- Τις υποδομές και τον εξοπλισμό προνοιακών υποδομών, όπως παιδικής προστασίας και Ατόμων με αναπηρίες
- Τις υποδομές και τον εξοπλισμό πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως κατασκευή ή βελτίωση αιθουσών διδασκαλίας, τεχνολογικών εργαστηρίων, βιβλιοθηκών κλπ

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Αναβάθμιση της ποιότητας εκπαίδευσης
- Αναβάθμιση της ποιότητας των δομών κοινωνικής πρόνοιας
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας
- Δημιουργία ενός ελκυστικού περιβάλλοντος διαβίωσης

Μέτρο 4.12 : Ανάδειξη φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέτρου στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 4,55%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή -στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην βελτίωση των περιβαλλοντικών υποδομών, στην προστασία των ευαίσθητων παράκτιων και εσωτερικών οικοσυστημάτων και στην αναβάθμιση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού της Περιφέρειας.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει :

- Έργα βελτίωσης των εγκαταστάσεων υδροληψίας και επεξεργασίας νερού (δράσεις που περιλαμβάνουν άντληση υπόγειων υδάτων δεν είναι επιλέξιμες)
- Έργα αναπλάσεων – διαμορφώσεων περιοχών
- Έργα διαχείρισης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Έργα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.
- Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων ιδιωτών, του δευτερογενή και τριτογενή τομέα

Αναμενόμενα αποτελέσματα και επιπτώσεις

- Η προστασία και ανάδειξη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Προστασία του υδάτινου δυναμικού και ορθολογικότερη αξιοποίηση του
- Επίλυση των προβλημάτων ύδρευσης
- Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων.
- Αύξηση τουριστικού ρεύματος

Μέτρα προπαρασκευής παρακολούθησης και αξιολόγησης του Ε.Π.

Διαχειριστικά σχέδια για την στοχοθέτηση και την προετοιμασία των έργων στους τομείς του Μέρους και μηχανισμός παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Μέτρο 4.13 : Ολοκληρωμένες Δράσεις Αγροτικής Ανάπτυξης – ΕΚΤ

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : Συμμετοχή του Μέρους στη δημόσια δαπάνη του Άξονα 4,55%

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι: Περιφέρεια , ΟΤΑ, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΚΕΚ, Φορείς Εφαρμογής, ΟΑΕΔ, κλπ

Συνοπτική περιγραφή-στόχοι

Το Μέτρο αναφέρεται κυρίως στην αναβάθμιση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των περιοχών της υπαίθρου.

Οι δράσεις του Μέτρου κυρίως θα υλοποιηθούν σύμφωνα με τα Επιχειρησιακά Σχέδια που καταρτίστηκαν για κάθε περιοχή και σε συνέργια με τις δράσεις άλλων Διαρθρωτικών Ταμείων .

Το Μέτρο επίσης περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, στήριξης, δικτύωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης για τις αγροτικές.

Το Μέτρο ενδεικτικά θα χρηματοδοτήσει:

Δράσεις κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση, συμβουλευτικής ανέργων καθώς και την δημιουργία δομών κοινωνικών υπηρεσιών.

Αναμενόμενα αποτελέσματα & επιπτώσεις

- Βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών πρόνοιας
- Ενίσχυση του επιχειρηματικού κλίματος
- Ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας

4.7 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

4.7.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας καταλαμβάνει το κεντρικό – ανατολικό τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδος. Αποτελείται από τους Νομούς Καρδίτσας, Λαρίσης, Μαγνησίας και Τρικάλων και καταλαμβάνει συνολική έκταση 14.036 χλμ² (10,6% της συνολικής έκτασης της χώρας). Συνορεύει προς Βορρά με τις Περιφέρειες Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, προς Νότο με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, Δυτικά με την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος.

Το 36,0% του εδάφους είναι πεδινό, το 17,1% ημιορεινό, ενώ το 44,9% είναι ορεινό. Η εδαφική της διαμόρφωση είναι τέτοια ώστε ψηλά βουνά περιβάλλουν το Θεσσαλικό κάμπο, ο οποίος αποτελεί τη μεγαλύτερη πεδιάδα της χώρας που διαρρέεται δυτικά προς τα ανατολικά από τον ποταμό Πηνειό που είναι το τρίτο μεγαλύτερο ποτάμι της χώρας. Τα βουνά αυτά είναι ο Όλυμπος, το νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου, ο Ιταμός, το

Πήλιο και η Όθρυς. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η τεχνητή λίμνη του Ταυρωπού, η οποία δημιουργήθηκε ύστερα από απόφαξη της κοίτης του Ταυρωπού, παραπόταμου του Αχελώου.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει αξιόλογο ορυκτό πλούτο όπως χρωμίτη, θειούχα μεταλλεύματα, αμιάντο, ιλμενίτη και τελευταία, ανακαλυφθέντα κοιτάσματα λιγνίτη.

Οι ορεινές εκτάσεις καλύπτουν το 45,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ενώ ο πληθυσμός τους είναι 109.660 κάτοικοι και καλύπτει το 14,9% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας.

4.7.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 2 “Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου” του ΠΕΠ Θεσσαλίας

Ο Άξονας 2 “Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου” θα απορροφήσει συνολικά 244.672εκ ΕΥΡΩ δηλ. το 32,79% του Προϋπολογισμού της Δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ. Μέρος των παραπάνω πόρων θα χρηματοδοτήσει «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις» στις ορεινές – μειονεκτικές περιοχές, με πόρους ΕΓΤΠΕ που θα προέλθουν από το σύνολο των πόρων του Μέτρου 2.12 και μέρος των πόρων των Μέτρων 2.2, 2.8, 2.11, 2.13 και το 2.17 ήτοι 28εκ ΕΥΡΩ το οποίο αντιστοιχεί στο 3,75% του Προϋπολογισμού της Δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ. Οι πόροι των παραπάνω «Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων» αφορούν μόνο στις περιοχές που θα επιλεγούν με ευθύνη της Περιφέρειας, ενώ ο τρόπος εφαρμογής τους θα καθοριστεί στα πλαίσια των γενικών αρχών του μοντέλου που θα χρησιμοποιηθεί από το Υπ. Γεωργίας και θα συμφωνηθεί με την Περιφέρεια. Επιπλέον αυτών, πόροι του ΠΕΠ Θεσσαλίας και ειδικά των Μέτρων 2.9 του ΕΚΤ και των Μέτρων 2.10 και 2.12 του ΕΤΠΑ συνολικού προϋπολογισμού 41,5εκατ. ΕΥΡΩ πού αντιστοιχούν στο 5,56% του Προϋπολογισμού της Δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ θα διατεθούν για ενίσχυση των Ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε ορεινές - μειονεκτικές περιοχές της Θεσσαλίας. Από αυτούς τους πόρους του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ (συνολικά 41.740.000 ευρώ) το 70,74% (29,53 εκ. ευρώ) θα κατευθυνθεί στις περιοχές που θα επιλεγούν με ευθύνη της

Περιφέρειας και το υπόλοιπο 29,25% (12,21 εκ. ευρώ) στις περιοχές που θα επιλεγούν και θα χρηματοδοτηθούν από το μονοταμειακό (ΕΓΤΠΕ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Γεωργίας και θα υλοποιηθούν με ευθύνη του σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας.

Συνολικά οι πόροι για τις ειδικές παρεμβάσεις σε ορεινές – απομακρυσμένες περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας ανέρχονται σε 69.50 ΕΥΡΩ και αντιστοιχούν στο 9.31% του Προϋπολογισμού της Δημόσιας δαπάνης του Π.Ε.Π. Εκτός αυτών των πόρων στις παραπάνω ορεινές - απομακρυσμένες περιοχές που θα υλοποιηθούν οι Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα υπάρχει συνέργεια και συμπληρωματικότητα με συμβατικές ενέργειες των Μέτρων 2.8 έως και 2.12 του άξονα Β που αφορούν επίσης ορεινές - μειονεκτικές περιοχές, αλλά δεν θα έχουν τον χαρακτήρα των ειδικών παρεμβάσεων. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 7 (Παράρτημα).

4.7.3 ΜΕΤΡΑ 2ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Αναφορά μέτρων που αφορούν τις «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις» στις ορεινές – μειονεκτικές περιοχές του 2^{ου} Άξονα Προτεραιότητας :

- Μέτρο 2.2 : Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και διεθνή οικονομία
- Μέτρο 2.8 : Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων
- Μέτρο 2.9 : Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου – εκτ
- Μέτρο 2.10 : Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων οικισμών της θεσσαλικής υπαίθρου
- Μέτρο 2.11 : Προστασία και διαχείριση δασών
- Μέτρο 2.12 : Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών, τουριστικών κέντρων και μειονεκτικών περιοχών
- Μέτρο 2.13 : Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων του αγροτουρισμού και της μεταποίησης
- Μέτρο 2.17 : Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα υπαίθρου

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικότερα τα μέτρα 2.11, 2.12 και 2.13 που αφορούν περισσότερο τις «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις» στις ορεινές – μειονεκτικές περιοχές

Μέτρο 2.11 : Προστασία και διαχείριση δασών

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 9.87 εκατ. ΕΥΡΩ Δ.Δ ήτοι 4,04% του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα και 1,32% της Δ.Δ. του ΠΕΠ

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Δ/νσεις Δασών νομών, Περιφέρεια Θεσσαλίας (Δ/ση Δασών Περιφέρειας), κ.λ.π.

Περιοχή εφαρμογής : Όλα τα δάση της Θεσσαλίας

Ωφελουμένοι : Κάτοικοι της Θεσσαλίας

Ύψος ενίσχυσης : Η ενίσχυση ανέρχεται στο 100% του επιλέξιμου κόστους μόνο για τα δημόσια έργα.

Συνοπτική περιγραφή του Μέτρου

Το Μέτρο εμπεριέχει προς υλοποίηση δύο τύπους ενεργειών με αντιστοιχία στην Νομική Βάση του Καν. ΕΕ 1257/99 και του Καν. 1783/2003 που τροποποιεί τον προηγούμενο.

Ενέργεια Α

Για τα δημόσια και δημοτικά-συνεταιριστικά δάση που αφορούν σε:

1. Πρόληψη δασικών πυρκαγιών με κατασκευή και βελτίωση δασικών οδών, αντιπυρικών ζωνών, καθαρισμούς, δεξαμενές, υδατοφράγματα και γενικά έργα πρόληψης
2. Αναδασώσεις για την αποκατάσταση κατεστραμμένου φυσικού τοπίου ή αναδασώσεις για την αύξηση της πυραντοχής των συστάδων, έργα αποκατάστασης κατεστραμμένων περιοχών.
3. Αντιπλημμυρικά έργα και αντιδιαβρωτικής προστασίας (διευθέτηση χειμάρρων που διασχίζουν δασικές εκτάσεις και γειτνιάζουν με οικισμούς, μικρά ορεινά φράγματα για την αποφυγή της διάβρωσης).
4. Προστασία και αποκατάσταση βιοτόπων άγριας πανίδας από φυσικές καταστροφές (καταφύγια, δρυμοί)
5. Περιβαλλοντικές δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού για προστασία των δασών από πυρκαγιές και έργα όπως διαχειριστικά σχέδια και γενικά δράσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας του δάσους (θέσεις θέας, δασικά χωριά, ποδηλατόδρομοι, μονοπάτια, παρατηρητήρια).

6. Άλλες δράσεις αποτροπής πυρκαγιών (πέραν των δασοπονικών έργων υποδομής) όπως κέντρα δασοπροστασίας, υλικά επικοινωνίας και μέσα περιπολίας.

Ενέργεια Β

Αφορά επεμβάσεις στα δημοτικά, συνιδιόκτητα, ιδιωτικά δάση με αναπτυξιακού χαρακτήρα παρεμβάσεις που θα περιλαμβάνουν δάσωση μη γεωργικών εκτάσεων, εισαγωγή δασοπονικών ειδών, δημιουργία φυτωρίων, εκτροφείο θηραμάτων, ελεγχόμενες κυνηγητικές περιοχές, δημιουργία κέντρων ενημέρωσης, χώρων διημέρευσης και αναψυχής, διαμόρφωση μονοπατιών-διαδρομών, θέσεων θέας και θα υπόκεινται στο καθεστώς της ΚΥΑ 806004/30 της 9/1/2002 καθώς και της τροποποίησης της με την ΚΥΑ 105431/2458/ της 4/8/03

Νομική βάση : Καν. 1257/99 άρθρο 30 παράγρ. 1 και Καν. 1783/2003 καθώς και οι ΚΥΑ 806004/30 της 9/1/2002 η οποία τροποποιείται με την ΚΥΑ 105431/2458/ της 4/8/03

Το Μέτρο αφορά επίσης την υλοποίηση δράσεων που θα προκύψουν και από τα ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου (ΟΠΑΑΧ).

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Το Μέτρο στοχεύει: στην υλοποίηση έργων / δράσεων πρόληψης και αποκατάστασης από φυσικές καταστροφές καθώς και στην ανάδειξη της κοινωνικής και οικολογικής αξίας όλων των δασών (δημόσια, δημοτικά / κοινοτικά, ιδιωτικά).

Επιπλέον για τα δημοτικά /κοινοτικά, ιδιωτικά δάση, το μέτρο στοχεύει στην εκπόνηση διαχειριστικών και αναπτυξιακών σχεδίων και παραγωγικών επενδύσεων για την διατήρηση της οικονομικής αξίας του δάσους.

Μέτρο 2.12 : Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών, τουριστικών κέντρων και μειονεκτικών περιοχών

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 57.11 εκατ. ΕΥΡΩ Δ.Δ. ήτοι 23,34% του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα και 7,65% της Δ.Δ. του ΠΕΠ.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Θεσσαλίας, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Δήμοι, κ.λ.π.

Αρχή εφαρμογής : Περιφέρεια Θεσσαλίας , Υπ. Γεωργίας

Περιοχή εφαρμογής : Το Μέτρο θα εφαρμοστεί σε ορεινά, τουριστικά κέντρα και περιοχές της Περιφέρειας καθώς και σε οικισμούς της Θεσσαλικής Υπαίθρου.

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Θεσσαλικής Υπαίθρου

Συνοπτική περιγραφή του Μέτρου

Το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν στη βελτίωση και επέκταση της οδικής σύνδεσης ορεινών, τουριστικών κέντρων και μειονεκτικών περιοχών με βασικά αστικά κέντρα και την μεταξύ τους σύνδεση, καθώς και στη βελτίωση των εσωτερικών συνδέσεων των οικισμών της Θεσσαλικής Υπαίθρου. Επίσης περιλαμβάνει δράσεις δημιουργίας δημόσιων υποδομών ανάδειξης των ιστορικών ορεινών κέντρων και τουριστικών πόλων της υπαίθρου. Οι δράσεις αφορούν στη διαμόρφωση και ολοκλήρωση τουριστικών διαδρομών, μονοπατιών, αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων, σημάτων, χώρων στάθμευσης, κέντρων πληροφόρησης, ηλεκτροφωτισμών. Επίσης το μέτρο χρηματοδοτεί μελέτες χωροταξικού σχεδιασμού σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Νόμο 2742/99 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» οι οποίες θα νομιμοποιηθούν κατά την προγραμματική περίοδο.

Σημαντικό μέρος του Προϋπολογισμού του Μέτρου θα διατεθεί σε έργα που προκύπτουν από τις μελέτες των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (ΟΠΑΑΧ)

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Το Μέτρο θα συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης, στη διευκόλυνση της πρόσβασης και επισκεψιμότητας, στη μείωση του κόστους παραγωγής τοπικών προϊόντων, στην ομαλή διακίνηση προϊόντων, στην τόνωση της τουριστικής ζήτησης, στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ανάπτυξη των υπηρεσιών και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών .

Οι δράσεις αυτού του μέτρου λειτουργούν συμπληρωματικά και σε συνέργεια και κατά προτεραιότητα με τις δράσεις, του άξονα 1 «Παραγωγικό Περιβάλλον» και ιδίως του μέτρου 1.5, και του άξονα 3 «Ποιότητα Ζωής» και ιδίως του μέτρου 3.4 καθώς επίσης και των μέτρων του άξονα 4 του ΠΕΠ Θεσσαλίας.

Μέτρο 2.13 : Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων του αγροτουρισμού και της μεταποίησης

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 14.39 εκατ. ΕΥΡΩ Δ.Δ. ήτοι 5.89% του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα και 1,93% της Δ.Δ. του ΠΕΠ.

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Θεσσαλίας, Υπ. Γεωργίας, κ.λ.π.

Ωφελούμενοι : Γεωργοί, φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ΟΤΑ, επιχειρήσεις των ΟΤΑ, πολιτιστικοί και λοιποί φορείς, Εταιρείες κάθε μορφής (ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ), Συνεταιρισμοί κάθε μορφής, ΝΠΔΔ, Διεπαγγελματικές Οργανώσεις, Αναπτυξιακές Εταιρείες και συνεργαζόμενες εκμεταλλεύσεις

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο εφαρμόζεται στις περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτικού χώρου (ΟΠΑΑΧ)

Συνοπτική περιγραφή του Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει 4 ενέργειες με αντιστοιχία στη νομική βάση του Καν. 1257/99 και της τροποποίησης του με τον Καν. 1783/2003:

Ενέργεια 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Κεφάλαιο Ι)

Ενισχύονται οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας, για δραστηριότητες που έχουν σχέση με την πρωτογενή παραγωγή στα πλαίσια της καθετοποίησης της παραγωγής μέσα στην γεωργική εκμετάλλευση

Ενέργεια 2. Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων (Άρθρο 33,7^η-)

Ενισχύονται επενδυτικά σχέδια από γεωργούς κατά κύρια ή μερική απασχόληση, τα οποία θα αφορούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών προς την γεωργία δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα και της μεταποίησης (αγροτουρισμός, οικοτεχνία κ.α.)

α) ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται οι επενδύσεις οι οποίες:

- Αυξάνουν την επισκεψιμότητα της περιοχής παρέμβασης και την επέκταση της τουριστικής περιόδου σε αυτή, με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Βελτιώνουν την οργάνωση του αγροτικού τουριστικού προϊόντος

β) ενίσχυση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται οι επενδύσεις οι οποίες:

- Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες βιοτεχνικές, οικοτεχνικές δραστηριότητες
- Βελτιώνουν την οργάνωση του βιοτεχνικού και οικοτεχνικού προϊόντος

Ενέργεια 3. Ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων_ (Άρθρο 33, 10^η-)

Ενισχύονται επενδυτικά σχέδια τα οποία αφορούν στην συμπλήρωση ή ανάπτυξη τουριστικής υποδομής στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον αγροτουρισμό. Επίσης ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για την βελτίωση και ανάπτυξη βιοτεχνικών δραστηριοτήτων εκτός της πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων. Τέλος προβλέπεται η ενίσχυση δραστηριοτήτων σχετικών με την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών με στόχο αφενός την ενημέρωση και προσέλκυση επενδυτών σε αυτές αφετέρου δε την προβολή των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τους στο ευρύτερο κοινό.

α) ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται οι επενδύσεις οι οποίες:

- Αυξάνουν την επισκεψιμότητα της περιοχής παρέμβασης και την επέκταση της τουριστικής περιόδου σε αυτή, με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Βελτιώνουν την οργάνωση του αγροτικού τουριστικού προϊόντος

β) ενίσχυση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται οι επενδύσεις οι οποίες:

- Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες οικοτεχνικές και χειροτεχνικές δραστηριότητες
- Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες βιοτεχνικές δραστηριότητες
- Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες δραστηριότητες κοινωνικής εξυπηρέτησης και παροχής υπηρεσιών στα πλαίσια υποστήριξης της κοινωνικής οικονομίας
- Βελτιώνουν την οργάνωση του βιοτεχνικού προϊόντος

γ) προβολή συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών παρέμβασης

Ενέργεια 4. Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων (Άρθρο 25, του Κεφ.)

Επενδύσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη της μεταποιητικής δραστηριότητας για την τοπική αγροτική παραγωγή με την ίδρυση νέων μονάδων και τον εκσυγχρονισμό υπάρχουσών και στην διασφάλιση των όρων υγιεινής και προστασίας της δημόσιας υγείας.

Σκοποί – Γενικοί Στόχοι

1. Η βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών, η διατήρηση της απασχόλησης στη γεωργία, η προστασία του φυσικού και αγροτικού περιβάλλοντος.
2. η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων για την μείωση της υποαπασχόλησης, δημιουργία ίσων ευκαιριών, βελτίωση εισοδημάτων, συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις εστίες τους.

3. Η δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης σε τομείς εκτός της γεωργίας για τους κατοίκους της περιοχής αυτής, όσο και την δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προσέλκυση και την εγκατάσταση και νέων κατοίκων και επιχειρήσεων, με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου.

4. Η διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας μέσω επενδύσεων που αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τοπικών γεωργικών προϊόντων με την μεταποίηση – τυποποίηση – εμπορία τους σε τοπικό επίπεδο.

4.8 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

4.8.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ - ΕΚΤΑΣΗ - ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποτελεί μια νησιωτική περιφέρεια, η οποία συγκροτήθηκε με βάση κυρίως το κοινό ιστορικό και πολιτισμικό παρελθόν της. Τα νησιά έχουν κοινά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, που απορρέουν από την δομή του νησιωτικού χώρου στον οποίο εντάσσονται. Το κοινό ιστορικό και πολιτιστικό παρελθόν με τους πλούσιους πολιτιστικούς πόρους έχει διαμορφώσει την ταυτότητά της Περιφέρειας. Παράλληλα η Περιφέρεια διαθέτει αξιόλογο φυσικό περιβάλλον με διακεκριμένους οικότοπους που παρουσιάζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιωτικού χώρου.

Η περιφερειακότητα των Ιονίων Νήσων δεν έχει αντιμετωπισθεί ακόμη αποτελεσματικά και αποτελεί άμεσα ιεραρχημένο στόχο σε συνδυασμό με την άμβλυνση των ενδο-περιφερειακών και ενδονομαρχιακών αντιθέσεων. Οσον αφορά στην συνοχή των νησιών, αυτή είναι συνυφασμένη με την άρση της απομόνωσης και την σύνδεση με κέντρα του ηπειρωτικού χώρου, με θαλάσσια και εναέρια δίκτυα καθώς και με την μείωση της περιφερειακότητας.

Η προώθηση των περιφερειακών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δυνατόν να οδηγήσει την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, μέσα από την ανάδειξη της γεωγραφικής της θέσης, στο κέντρο του διαδρόμου Αδριατικής-Ιονίου. Τα Ιόνια Νησιά μπορούν να διαδραματίσουν ένα στρατηγικό ρόλο στις προγραμματιζόμενες δράσεις για την ανάπτυξη διασυνοριακών συνεργασιών ανάμεσα σε Ελλάδα-Ιταλία και τις χώρες της Βαλκανικής καθώς και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Επίσης έχουν την δυνατότητα

ανάπτυξης διαπεριφερειακών σχέσεων στο χώρο της Κεντρικής Μεσογείου με προώθηση οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων και ολοκληρωμένη διαχείριση του νησιωτικού πλέγματος της Κεντρικής Μεσογείου.

Η Περιφέρεια έχει συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ, καλύπτει δε το 1,8% της συνολικής έκτασης της χώρας. Αποτελείται από τους Νομούς Κερκύρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας & Ιθάκης και Ζακύνθου και σύμφωνα με τη νέα διοικητική διαίρεση («Καποδίστριας») αποτελείται από 33 νέους δήμους και 6 κοινότητες, οι οποίες παρέμειναν για εθνικούς ή οικονομικούς λόγους. Η έδρα της Περιφέρειας ευρίσκεται στην Κέρκυρα.

Συνολικά η Περιφέρεια αριθμεί 32 νησιά (μικρά και μεγάλα) εκ των οποίων κατοικούνται μόνο τα 13. Περιλαμβάνει από τα βόρεια προς τα νότια τα νησιά Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαθράκι, Κέρκυρα, Παξοί, Αντίπαξοι, Λευκάδα, Μεγανήσι, Κάλαμος, Καστός, Ιθάκη, Κεφαλληνία και Ζάκυνθο.

Βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά των Ιόνιων Νησιών είναι οι ορεινοί όγκοι με μεγάλο υψόμετρο, οι λιμνοθάλασσες, τα ποτάμια καθώς και οι καταπράσινες πεδιάδες. Τα υψηλότερα όρη είναι ο Λίνος στην Κεφαλληνία, η Ελάτη στην Λευκάδα, ο Παντοκράτορας στην Κέρκυρα και ο Βραχίωνας στην Ζάκυνθο. Ανάμεσα στα όρη απλώνονται εύφορες κοιλάδες κατάφυτες στο μεγαλύτερο μέρος από ελιές.

Το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει το 28,3% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, των ημιορεινών το 35,8%, ενώ το 35,9% των εκτάσεων είναι πεδινές. Η Κεφαλληνία και η Ζάκυνθος έχουν εκτεταμένες ζώνες ημιορεινών εκτάσεων, 41,84% και 55,15% αντίστοιχα. Μεγάλο τμήμα ορεινών ζωνών έχει η Λευκάδα 62,25%, ενώ μεγάλα τμήματα πεδινών εκτάσεων διαθέτει η Κέρκυρα, το 68,32% περίπου της έκτασής της. Όλα τα νησιά έχουν πλούσια βλάστηση και το καθένα έχει μια ιδιαίτερη φυσικογεωγραφική ταυτότητα.

Γενικά η Περιφέρεια των Ιονίων Νήσων, λόγω της σημαντικής ανάπτυξης του τουριστικού τομέα τις τελευταίες δεκαετίες, δίνει την εντύπωση στον μακρινό παρατηρητή ότι

πρόκειται για μια σχετικά ανεπτυγμένη Περιφέρεια. Στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για μια νησιωτική ακριτική περιφέρεια με τις συνακόλουθες ενδοπεριφερειακές διαφορές στο επίπεδο της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και με σημαντικά προβλήματα οργανικής διασύνδεσης μεταξύ των νησιών αλλά και στην σύνδεσή τους με την ηπειρωτική χώρα.

4.8.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Στα πλαίσια του Στρατηγικού Στόχου 4 «Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου» επιδιώκεται η ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με πιλοτικού χαρακτήρα πολιτικές που προωθούν την πολυ-τομεακή και ολοκληρωμένη προσέγγιση στην ανάπτυξη με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των αγροτών και τη συγκράτηση του αγροτικού δυναμικού. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν δράσεις για τη βελτίωση των βασικών υποδομών των ειδικών αυτών περιοχών, των αγροτικών υποδομών, την αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος των οικισμών (ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών, αρχιτεκτονικά στοιχεία υπαίθρου), και ενισχύσεις για τη βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και τη δημιουργία συμπληρωματικών τομέων απασχόλησης και ήπιας τουριστικής και βιοτεχνικής ανάπτυξης (με την ενίσχυση αγροτουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων).

Επίσης στον Στρατηγικό Στόχο 5 «Ενίσχυση του Ανθρώπινου Δυναμικού» αναφέρεται ότι μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αγροτικής ανάπτυξης στις οποίες συμμετέχει και το Ε.Κ.Τ. θα επιδιωχθεί η ανασυγκρότηση των ορεινών ή απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών και η δημιουργία απασχόλησης, στα πλαίσια των αντίστοιχων ολοκληρωμένων πολιτικών του Άξονα Προτεραιότητας

Για την υλοποίηση του σχεδιασμού αυτού προβλέπονται συνολικά 8.828.900 ευρώ από τα Μέτρα 4.13., 4.14. του Άξονα -4- και το Μέτρο 5.4 του Άξονα -5-.

Παρακάτω ακολουθεί η αναλυτική περιγραφή των Μέτρων 4.13 και 4.14 του Άξονα Προτεραιότητας 4 «Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου» καθώς και το Μέτρο 5.4 του Άξονα Προτεραιότητας 5 «Ενίσχυση του Ανθρώπινου Δυναμικού» τα οποία αφορούν ειδικά τις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 8 (Παράρτημα).

4.8.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 4ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 4.13. : Ολοκληρωμένες δράσεις αγροτικής ανάπτυξης ΕΤΠΑ

Χρηματοδοτική βαρύτητα : η Δημόσια Δαπάνη του Μέτρου ανέρχεται στο **3,2 %** του Αξονα Προτεραιότητας (ΕΤΠΑ).

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι. : Δήμοι & Κοινότητες, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, κλπ.

Περιοχές εφαρμογής : Αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας (ορεινές , μειονεκτικές, απομονωμένες).

Περιγραφή Μέτρου

Το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για τη βελτίωση των βασικών υποδομών (οδικό δίκτυο, υδρεύσεις, αποχετεύσεις), καθώς και δράσεις για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε επιλεγμένες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια περιοχές-ζώνες του αγροτικού χώρου με έντονο το στοιχείο της απομόνωσης και της μειονεκτικότητας αλλά και του αναξιοποίητου δυναμισμού από την άλλη.

Οι δράσεις αυτές υλοποιούνται στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων και επιμερίζονται στις εξής κατηγορίες:

- 1.«ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ» και
- 2.«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ».

Ύψος ενίσχυσης : για τις δημόσιες δράσεις 100% του επιλέξιμου κόστους.

Σκοποί – Στόχοι

Το Μέτρο στοχεύει στην προώθηση της νέας στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη, που χαρακτηρίζεται από το συνδυασμό τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων και από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με σκοπό τη συνολική και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών , τη συγκράτηση του πληθυσμού και γενικότερα την ανασυγκρότηση της υπαίθρου.

Επιμέρους ενδεικτικές δράσεις για την επίτευξη των στόχων

- 1.Βελτίωση οδικού δικτύου
- 2.Έργα ύδρευσης και αποχέτευσης
- 3.Ανάδειξη τουριστικών μονοπατιών
- 4.Αξιοποίηση σπηλαίων τουριστικού ενδιαφέροντος κλπ

Μέτρο 4.14. : Ολοκληρωμένες δράσεις αγροτικής ανάπτυξης ΕΓΤΠΕ

Χρηματοδοτική βαρύτητα : η Δημόσια Δαπάνη του Μέτρου ανέρχεται στο **8,9 %** του Άξονα Προτεραιότητας (ΕΓΤΠΕ).

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια, Δήμοι & Κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ. και ΝΠ.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, κλπ, κλπ.

Περιοχές εφαρμογής : Αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας (ορεινές, μειονεκτικές, απομονωμένες).

Περιγραφή Μέτρου

Το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για τη βελτίωση-εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τη βελτίωση των αγροτικών υποδομών, την ανακαίνιση-ανάπλαση του δομημένου αγροτικού χώρου, την ενίσχυση της πολυ-απασχόλησης των αγροτών, την ενθάρρυνση του αγροτουρισμού και της μικρής βιοτεχνίας, καθώς και της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, σε επιλεγμένες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια περιοχές-ζώνες του αγροτικού χώρου με έντονο το στοιχείο της απομόνωσης και της μειονεκτικότητας αλλά και του αναξιοποίητου δυναμισμού από την άλλη.

Οι δράσεις αυτές υλοποιούνται στα πλαίσια Ολοκληρωμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων και επιμερίζονται στις εξής κατηγορίες (τα ποσά αντιστοιχούν στη δημόσια δαπάνη):

- 1.«ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ» (Καν. 1257/99-άρθρο 33, 9^ο εδάφιο)
- 2.«ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ» (Καν. 1257/99- Κεφ.Ι και άρθρο 33, 7^ο εδάφιο)
- 3.«ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ» (Καν. 1257/99- άρθρο 33, 6^ο εδάφιο)
- 4.«ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ - ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ» (Καν.1257/99 – άρθρο 33, 10^ο εδάφιο)

5.«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ» (Καν. 1257/99 – Κεφ. VII).

Ύψος ενίσχυσης

- A. Για τις δημόσιες δράσεις 100% του επιλέξιμου κόστους.
- B. Για τις λοιπές δράσεις με βάση τα εγκεκριμένα καθεστώτα ενίσχυσης

Σκοποί - Στόχοι

Το Μέτρο στοχεύει στην προώθηση της νέας στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη, που χαρακτηρίζεται από το συνδυασμό τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων και από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με σκοπό τη συνολική και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, τη συγκράτηση του πληθυσμού και γενικότερα την ανασυγκρότηση της υπαίθρου.

Επιμέρους ενδεικτικές δράσεις για την επίτευξη των στόχων

- 1.Αγροτική οδοποιία
- 2.Σχέδια βελτίωσης βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα πλαίσια της καθετοποίησης της παραγωγής μέσα στην εκμετάλλευση
- 3.Σχέδια βελτίωσης για την προώθηση της πολυ-απασχόλησης
- 4.Παρεμβάσεις ανάπλασης εντός επιλεγμένων παραδοσιακών, διατηρητέων ή υποβαθμισμένων οικισμών, όπως αποκαταστάσεις κτιρίων , αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων, δίκτυα υποδομών
- 5.Ανάδειξη στοιχείων αρχιτεκτονικής και αγροτικής κληρονομιάς υπαίθρου
- 6.Ενισχύσεις αγροτουριστικών σχεδίων και μικρών βιοτεχνιών
- 7.Ενισχύσεις μονάδων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων

4.8.4 ΜΕΤΡΟ 5ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 5.4 : Ολοκληρωμένες Δράσεις Αγροτικής Ανάπτυξης - ΕΚΤ

Χρηματοδοτική βαρύτητα : η Δημόσια Δαπάνη του Μέτρου ανέρχεται στο **7,7%** του Άξονα Προτεραιότητας (ΕΚΤ).

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρειες, ΟΑΕΔ, ΟΤΑ , Επιχειρήσεις ΟΤΑ , κλπ.

Περιοχές εφαρμογής : Αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας , ορεινές και απομονωμένες

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο αφορά την υλοποίηση υποστηρικτικών ενεργειών του ΕΚΤ στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΠΕ (Μέτρα 4.13 και 4.14) και περιλαμβάνει δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης, δημοσιότητας / ευαισθητοποίησης, δικτύωσης, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση και ενίσχυσης της λειτουργίας κοινωνικών δομών, σε επιλεγμένες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια περιοχές-ζώνες του αγροτικού χώρου με έντονο το στοιχείο της απομόνωσης και της μειονεκτικότητας αλλά και του αναξιοποίητου δυναμισμού από την άλλη.

Οι δράσεις του μέτρου θα υλοποιηθούν με επιχειρησιακά σχέδια που θα καταρτισθούν για κάθε περιοχή και σε συνέργεια με τξς δράσεις των άλλων διαρθρωτικών ταμείων

Το Μέτρο μπορεί να ενισχύσει αντίστοιχες δράσεις των ΟΠΑΑΧ του Υπ.Γεωργίας.

Το Μέτρο επίσης περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις: αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που υλοποιεί έργα των εγκεκριμένων Επ.Σχεδίων, στήριξης, δικτύωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης για το σύνολο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων.

Ύψος ενίσχυσης :

A. Για τις δημόσιες δράσεις 100% του επιλέξιμου κόστους.

B. Για τις λοιπές δράσεις (ΝΘΕ) με βάση τα εγκεκριμένα καθεστώτα ενίσχυσης.

Σκοποί - Στόχοι

Το Μέτρο στοχεύει στην προώθηση της νέας στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη, που χαρακτηρίζεται από το συνδυασμό τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων και από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με στόχο τη συνολική και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών , τη συγκράτηση του πληθυσμού και γενικότερα την ανασυγκρότηση της υπαίθρου.

Επιμέρους ενδεικτικές δράσεις για την επίτευξη των στόχων

1. Ενέργειες πληροφόρησης, δημοσιότητας/ευαισθητοποίησης και δικτύωσης προς όφελος των ανέργων, των εργαζομένων και των αυτο-απασχολούμενων με γνώμονα την ολοκληρωμένη παρέμβαση στο τοπικό ανθρώπινο δυναμικό.

2. Εξειδικευμένες δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης για τη βελτίωση της απασχόλησης, τη διατήρηση και αύξηση της απασχόλησης και την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δράσης στην κατεύθυνση της υποστήριξης των παρεμβάσεων του ΕΓΤΠΕ και του ΕΤΠΑ και της ενίσχυσης δυναμικών δραστηριοτήτων.

3. Δράσεις προώθησης στην απασχόληση και την αυτο-απασχόληση στην κατεύθυνση της υποστήριξης των παρεμβάσεων του ΕΓΤΠΕ και του ΕΤΠΑ και της ενίσχυσης δυναμικών δραστηριοτήτων.

4. Ενίσχυση της λειτουργίας δομών κοινωνικής φροντίδας

4.9 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

4.9.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας συγκροτεί το διαμέρισμα Β. Ελλάδας μαζί με τις περιφέρειες Δ. Μακεδονίας, Αν. Μακεδονίας, Θράκης και Θεσσαλίας. Καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της Βόρειας Ελλάδας, αποτελείται από τους νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας, και Πιερίας και έχει έδρα την Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Συνορεύει Βόρεια με δύο Βαλκανικές χώρες, την Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια της Θεσσαλίας. Δυτικά συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ανατολικά με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Έχει συνολική έκταση 19.146 χμ² και καλύπτει το 14,5% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η Περιφέρεια έχει πλούσιους φυσικούς, εδαφικούς και υδάτινους πόρους, καθώς και πλούσιο υπέδαφος που αξιοποιούνται εν μέρει, αλλά απαιτούν και περαιτέρω εκσυγχρονισμό υποδομών και ερευνητική προσπάθεια. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατέχει μια ιδιαίτερα ευνοϊκή θέση στη διασταύρωση των εθνικών αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ. Η κεντρικότητα αυτή σε συνδυασμό με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης θα τονωθεί περισσότερο με την ολοκλήρωση της ΕΓΝΑΤΙΑΣ και την σύνδεση με την Αδριατική. Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας διαμορφώνει με τα δεδομένα της συγκυρίας (διαπεριφερειακή, διαβαλκανική και Ευρωπαϊκή λειτουργία της περιφέρειας), ένα σημαντικό 'πεδίο' ανάπτυξης πρωτοβουλιών. Η Θεσσαλονίκη θα ανταποκριθεί στις

προσδοκίες του Βαλκανικού σχεδιασμού, στο βαθμό που θα μετατρέπει το οργανωτικό, λειτουργικό και παραγωγικό της πλεονέκτημα σε πολιτικό βάρος.

4.9.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ο ορεινός χώρος της Κ. Μακεδονίας έχει έκταση 4.146,0 χιλ. στρ. στην οποία κατοικούν περίπου 80.000 άτομα σε 74 οικισμούς (Κοινότητες ή Δήμοι). Η έκταση του ορεινού χώρου αντιπροσωπεύει το 22% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και ο πληθυσμός το 4,6% του συνολικού Πληθυσμού της Περιφέρειας. Η καλλιεργούμενη έκταση του ορεινού χώρου (499,3 χιλ. στρ.) αντιπροσωπεύει το 6,5% της συνολικά καλλιεργούμενης έκτασης στην Περιφέρεια, οι βοσκότοποι του ορεινού χώρου (1499,1 χιλ. στρ.) αντιπροσωπεύουν το 31,1% της συνολικής έκτασης των βοσκοτόπων της Περιφέρειας και τα δάση (1860,8 χιλ. στρ.) αντιπροσωπεύουν το 38,8% της συνολικής έκτασης των δασών της Περιφέρειας. (Τα δεδομένα αυτά αφορούν τους ορεινούς ΟΤΑ σύμφωνα με το ορισμό της ΕΣΥΕ).

Ο αγροτικός τομέας στηρίχθηκε κυρίως σε παραδοσιακές εκμεταλλεύσεις, στην κτηνοτροφία και στην εκμετάλλευση των δασών. Οι υπάρχουσες υποδομές σε όλους σχεδόν τους τομείς είναι ελλιπείς και η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Οι υπάρχοντες φυσικοί πόροι δεν έχουν αξιοποιηθεί σημαντικά, όπως π.χ. μοναδικά σε φυσική ομορφιά οικοσυστήματα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Γενικότερο χαρακτηριστικό του ορεινού χώρου είναι η μείωση του πληθυσμού την μεταπολεμική περίοδο και μέχρι το 1981. Η συγκράτηση του πληθυσμού και ενδεχομένως η αύξηση του στον ορεινό χώρο της Περιφέρειας αποτελεί εκφρασμένο στόχο της Πολιτείας για την αξιοποίηση και προστασία των διαθέσιμων φυσικών πόρων, αλλά κυρίως για την διαφύλαξη των παραδοσιακών κοιτίδων του Ελληνικού Πολιτισμού.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 6 “Ανάπτυξη ορεινού χώρου, εσωτερικών και μειονεκτικών / προβληματικών περιοχών” του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.

Βασικός στόχος του Άξονα είναι η μείωση της απομόνωσης του ορεινού χώρου, η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και η στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο

ανεπτυγμένες αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας, η ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων των περιοχών αυτών και η δημιουργία βιώσιμων συνθηκών για τους τοπικούς πληθυσμούς.

Στο πλαίσιο του Άξονα ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ορεινών / απομονωμένων περιοχών. Οι πόροι που θα διατεθούν για αυτά τα προγράμματα ανέρχονται το λιγότερο σε 4.6% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του προγράμματος και προέρχονται από πόρους και των τριών Ταμείων (ΕΓΤΠΕ, ΕΤΠΑ,ΕΚΤ). Πιο συγκεκριμένα στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνεται το σύνολο των δεσμεύσεων των Μέτρων 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 6.8 και 6.11 και τμήμα των δεσμεύσεων των Μέτρων 6.9, 6.10 και 6.11. Τμήμα των δεσμεύσεων των Μέτρων 6.9, 6.10 και 6.11 θα διατεθούν για δράσεις του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ που θα αφορούν στα ολοκληρωμένα προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας.

Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα αφορούν ορεινές / απομονωμένες περιοχές οι οποίες θα προσδιοριστούν με κριτήρια που θα καθοριστούν από την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ Κ. Μακεδονίας.

Ο τρόπος εφαρμογής των ολοκληρωμένων προγραμμάτων θα καθοριστεί στο πλαίσιο των γενικών αρχών του μοντέλου που θα χρησιμοποιηθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και θα συμφωνηθεί με την Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας.

Ειδικοί στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι οι ακόλουθοι:

- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και στις επιχειρήσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων.
- Η προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων συμπληρωματικών στη γεωργία: διαφοροποίηση γεωργικής δραστηριότητας, ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, στήριξη βιοτεχνίας και οικοτεχνίας μικρής κλίμακας κ.ά.
- Η στήριξη της αγροτικής οικονομίας και του αγροτικού πληθυσμού, η βελτίωση των υποδομών που σχετίζονται με την ανάπτυξη της γεωργίας, η ορθολογική διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και η αξιοποίηση και ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς.

- Δράσεις ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με έμφαση στη συγκρότηση ορεινών κέντρων ανάπτυξης: υποδομές για βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, ύδρευση-αποχέτευση και οδοποιία.
- Η βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης στα ορεινά κέντρα.

Με βάση τη μέχρι σήμερα εξειδίκευση και υλοποίηση των δράσεων στα πλαίσια του Προγράμματος, αλλά και τον προγραμματισμό ένταξης δράσεων, καθώς και των αποτελεσμάτων της ενδιάμεσης έκθεσης αξιολόγησης στο τέλος του 2003, εκτιμάται ότι είναι δυνατόν να επιτευχθούν τα ακόλουθα αποτελέσματα και επιπτώσεις, που οριστικοποιούνται στο συμπλήρωμα προγραμματισμού.

Τα μέτρα του άξονα είναι 11 (6.1 – 6.11) και παραθέτονται παρακάτω, όπως επίσης οι εκροές, τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 9 (Παράρτημα)

Εκροές

Έργα ανάπλασης σε 9 οικισμούς (σε παρένθεση τα μέτρα)

– 245 Επενδυτικά σχέδια (ΕΣ), ως εξής:

- Καθετοποίηση 80 εκμεταλλεύσεων (6.1)
- 20 ΕΣ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας (6.2)
- 50 δασοκομικά ΕΣ (6.3)
- 50 ΕΣ στον τομέα του τουρισμού (6.7)
- 30 ΕΣ στον τομέα βιοτεχνίας-χειροτεχνίας (6.7)
- 15 ΕΣ διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής (6.7)

– 5 παρεμβάσεις σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές

Αποτελέσματα

Αύξηση κλινών τουριστικών καταλυμάτων κατά 13.3%

- Βελτίωση ή δημιουργία 3.750 τόνων/έτος ονομαστική μεταποιητική δυναμικότητα
- Δημιουργία 547 αθροιστικών απασχόλησης κατά την περίοδο υλοποίησης.

Επιπτώσεις

- Αύξηση του Γεωργικού Εισοδήματος κατά 60% στις επιδοτούμενες εκμεταλλεύσεις
- Δημιουργία 182 μονίμων θέσεων απασχόλησης μετά από την υλοποίηση.
- Άμεση ωφέλεια για το 30% του πληθυσμού αναφοράς από τα δημόσια έργα υποδομής

4.9.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 6ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 6.1 : Βελτίωση ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Χρηματοδοτική Βαρύτητα : 0,8% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, κ.λπ.

Ωφελούμενοι : Γεωργοί, Φυσικά Πρόσωπα, Νομικά Πρόσωπα και συνεργαζόμενες εκμεταλλεύσεις στις περιοχές παρέμβασης των ολοκληρωμένων προγραμμάτων

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του Μέτρου προβλέπονται από το Κεφάλαιο I του τίτλου 2 του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων

Το μέτρο περιλαμβάνει ενδεικτικά τις ακόλουθες ενέργειες : επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που στοχεύουν στη μείωση του κόστους παραγωγής, στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων της εκμετάλλευσης, της προστασίας του περιβάλλοντος και στη βελτίωση της υγιεινής και διαβίωσης των ζώων.

Δικαιούχοι

Γεωργοί σύμφωνα με τους εννοιολογικούς προσδιορισμούς που περιγράφονται στο μέτρο 1 του Υποπρογράμματος 4 με τους όρους και τις προϋποθέσεις που επίσης περιγράφονται στο μέτρο 1 του Υποπρογράμματος 4.

Οι δικαιούχοι του μέτρου δεν έχουν δικαίωμα υποβολής επενδυτικών σχεδίων στα αντίστοιχα μέτρα του ΠΕΠ και δεν έχουν δικαίωμα υποβολής άλλου επενδυτικού σχεδίου σε κανένα πρόγραμμα εάν δεν παρέλθει τριετία από την ολοκλήρωση του σχεδίου.

Υψος ενίσχυσης

Το ύψος ενίσχυσης είναι αυτό που περιγράφεται στο μέτρο 1 του Υποπρογράμματος 4

Σκοποί - Στόχοι

Στόχοι του Μέτρου είναι η βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών, η διατήρηση της απασχόλησης στη γεωργία και η προστασία του φυσικού και αγροτικού περιβάλλοντος.

Ωφελούμενοι : Γεωργοί, Φυσικά Πρόσωπα, Νομικά Πρόσωπα και συνεργαζόμενες εκμεταλλεύσεις στις περιοχές παρέμβασης των ολοκληρωμένων προγραμμάτων

Μέτρο 6.2 : Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 5,8% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές ολοκληρωμένων προγραμμάτων

Ωφελούμενοι : Φυσικά Πρόσωπα, Νομικά Πρόσωπα

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του Μέτρου προβλέπονται από το Κεφάλαιο 7 του τίτλου 2 του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων

Το μέτρο περιλαμβάνει επενδύσεις μικρού προϋπολογισμού το ύψος του οποίου θα οριστεί στο συμπλήρωμα προγραμματισμού που στοχεύουν στην ανάπτυξη της μεταποιητικής δραστηριότητας για την τοπική αγροτική παραγωγή με την ίδρυση νέων μονάδων και τον εκσυγχρονισμό υπαρχουσών και στη διασφάλιση των όρων υγιεινής και προστασίας της δημόσιας υγείας. Τηρούνται οι τομεακοί περιορισμοί που θα καθορίσει το Υπ. Γεωργίας

και θα προστεθούν στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού. Εκεί θα προσδιοριστούν επίσης και οι ελάχιστες προϋποθέσεις για το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων.

Δικαιούχοι

Φυσικά και νομικά πρόσωπα με τους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Οι δικαιούχοι του μέτρου δεν έχουν δικαίωμα υποβολής άλλου επενδυτικού σχεδίου αν δεν περάσει τριετία από την ολοκλήρωση του εγκριθέντος σχεδίου.

Ύψος ενίσχυσης

Η συνολική ενίσχυση που χορηγείται στον φορέα της επένδυσης δεν μπορεί να ξεπεράσει το 50% των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχος του Μέτρου είναι η διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας μέσω επενδύσεων που αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τοπικών γεωργικών προϊόντων μέσω της μεταποίησης - τυποποίησης - εμπορίας τους σε τοπικό επίπεδο. Το μέτρο περιλαμβάνει επενδύσεις των ολοκληρωμένων σχεδίων που στοχεύουν κατά προτεραιότητα στην επίτευξη ενός ή περισσότερων από τους στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 25 του Κεφ. 7 του 1257/99, όπως ισχύει.

Μέτρο 6.3 : Επενδύσεις για τη βελτίωση και τον εξορθολογισμό υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 0,6% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας. Επενδύσεις που εντάσσονται στο μέτρο αυτό αποκλείονται από το αντίστοιχο μέτρο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη-ανασυγκρότηση της υπαίθρου 2000-2006» του Υπουργείου Γεωργίας.

Ωφελούμενοι : Φυσικά Πρόσωπα, Νομικά Πρόσωπα

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του Μέτρου προβλέπονται από το Κεφάλαιο 8 του τίτλου 2 , άρθρο 30 παρ. 1 του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων

Το μέτρο περιλαμβάνει επενδύσεις μικρού προϋπολογισμού το ύψος του οποίου θα οριστεί στο συμπλήρωμα προγραμματισμού που στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των δασεργατών, τον εξορθολογισμό της υλοτόμησης και γενικά τη βελτίωση των συνθηκών αποθήκευσης μεταφοράς και αξιοποίησης των δασικών προϊόντων.

Δικαιούχοι

Φυσικά και νομικά πρόσωπα

Ύψος ενίσχυσης

Το ύψος της ενίσχυσης δεν θα υπερβαίνει το 50% του συνολικού κόστους της επένδυσης

Σκοποί - Στόχοι

Στόχος του Μέτρου είναι η αξιοποίηση του δασικού πλούτου και παράλληλα ην αύξηση της προστιθέμενης αξίας της παραγωγής.

Μέτρο 6.4 : Εγγειοβελτιωτικά έργα -Διαχείριση υδατικών πόρων της γεωργίας

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 5,5% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Ωφελούμενοι : Τα οφέλη της υλοποίησης του μέτρου διαχέονται σε μεγάλο αριθμό παραγωγών στις περιοχές των έργων.

Τελικοί δικαιούχοι : Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου περιλαμβάνουν επιλέξιμα έργα σύμφωνα με το άρθρο 33, 1^η και 8^η παύλα του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων

Ενέργεια 1^η: Έργα εγγείων βελτιώσεων (Άρθρο 33, 1^η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Λόγω της μεγάλης ποικιλομορφίας που παρουσιάζει ο αγροτικός χώρος η πολιτική και το είδος των δράσεων που θα υλοποιηθούν για τα έργα εγγείων βελτιώσεων θα είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα στα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ανάγκες κάθε περιοχής.

Ενέργεια 2η: Διαχείριση υδατικού δυναμικού (Άρθρο 33, 8η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Το Μέτρο αφορά στην κατασκευή μικρών φραγμάτων, μικρών λιμνοδεξαμενών καθώς και των απαραίτητων δικτύων ή και βελτίωση των υπαρχόντων με στόχο την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των υδατικών πόρων των περιοχών εφαρμογής των ολοκληρωμένων προγραμμάτων (Για τα κριτήρια ένταξης νέων έργων ισχύουν τα ίδια με το αντίστοιχο μέτρο 2 του Υποπρογράμματος 4).

Σκοποί – Στόχοι

Οι βασικοί στόχοι του Μέτρου είναι:

A) Με την υλοποίηση των εγχειοβελτιωτικών έργων η προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων της υπαίθρου και ιδίως των εδαφικών πόρων.

B) Με τα έργα διαχείρισης υδατικού δυναμικού τα εξής:

- Άμβλυση των προβλημάτων ελλειμματικότητας του υδατικού ισοζυγίου σε τοπικό επίπεδο.
- Συγκράτηση και αξιοποίηση των όμβριων υδάτων σε κρίσιμες περιόδους για τη γεωργία και περιορισμός του φαινομένου της διάβρωσης των εδαφών.
- Πιθανή εξυπηρέτηση υφιστάμενων αναγκών σε υδατικούς πόρους του γεωργικού τομέα και του ευρύτερου αγροτικού χώρου.
- Εξοικονόμηση απωλειών ύδατος

Μέτρο 6.5 : Δράσεις στήριξης για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 4,3% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Ωφελούμενοι : Φυσικά και Νομικά πρόσωπα, οι κάτοικοι των περιοχών παρέμβασης

Τελικοί δικαιούχοι : ΟΤΑ, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου - Στόχοι

Οι δράσεις του μέτρου προβλέπονται από το άρθρο 33, του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Στο Μέτρο περιλαμβάνονται:

α) μέτρα ενίσχυσης που αποσκοπούν να παρέχουν κίνητρα για την βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τείνουν να προσθέτουν στην αξία της γεωργικής παραγωγής με στόχο η γεωργική παραγωγή να προσαρμοσθεί στη ζήτηση των καταναλωτών, η οποία αποδίδει ιδιαίτερη και ολοένα αυξανόμενη σημασία στην ποιότητα και

β) δράσεις που αποσκοπούν να παρέχουν τεχνική υποστήριξη στο γεωργικό τομέα μέσα από ήπιες ενισχύσεις οι οποίες βελτιώνουν την αποδοτικότητα και τον επαγγελματισμό της γεωργικής δραστηριότητας και συμβάλλουν στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της και δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Τύποι δράσεων

Ενέργεια 1^η: Εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας (Άρθρο 33, 4η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Το μέτρο αφορά σε ενισχύσεις που αφορούν αναγνώριση και διασφάλιση της ποιότητας γεωργικών προϊόντων:

- Για την αναγνώριση γεωργικών προϊόντων: ετοιμασία φακέλου-αίτησης σύμφωνα με τους Κανονισμούς 2081/92/ΕΟΚ και 2082/92/ΕΟΚ.
- Για τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας η/και περιβαλλοντικής διαχείρισης: α) ανάπτυξη συστήματος διασφάλισης ποιότητας η/και περιβαλλοντικής διαχείρισης/ετοιμασία σχεδίου σύμφωνα με τα ανάλογα πρότυπα η/και προδιαγραφές, β) κατάρτιση εκπαίδευση προσωπικού για τη σωστή εφαρμογή του συστήματος που θα υλοποιηθεί από το φορέα που εγκαθιστά τα συστήματα, γ) πιστοποίηση του συστήματος διασφάλισης ποιότητας από αρμόδιους Οργανισμούς.

Υψος ενίσχυσης

Το συνολικό ποσό της στήριξης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 100.000 ΕΥΡΩ για περίοδο 3 ετών ανά δικαιούχο/ανάδοχο.

Ενέργεια 2^η: Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό (Άρθρο 33, 4η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Ενδεικτικές δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν τα εξής :

- Διοργάνωση διαγωνισμών και τοπικών παραδοσιακών εκδηλώσεων
- Διάδοση νέων τεχνικών (πυλοτικά έργα μικρής κλίμακας ή έργα επίδειξης)
- Αμοιβές συμβούλων.
- Παροχή υπηρεσιών γεωργικής διαχείρισης και υπηρεσιών αντικατάστασης στο αγρόκτημα
- Βρεφονηπιακοί σταθμοί για εξυπηρέτηση των αγροτισσών
- Δίκτυα και σημεία πληροφόρησης του αγροτικού πληθυσμού
- Υπηρεσίες (μικρής κλίμακας) αναβάθμισης υγειονομικής περιθαλψης

Υψος ενίσχυσης

Για τα μικρά δημόσια έργα υποδομής, το ποσοστό ενίσχυσης θα ανέρχεται σε 100 % του επιλέξιμου κόστους. Στα ιδιωτικά έργα, το συνολικό ποσό της στήριξης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 100.000 ΕΥΡΩ για περίοδο 3 ετών ανά δικαιούχο.

Μέτρο 6.6 : Ανακαίνιση και ανάπτυξη γωριών, προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 12,6% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Ωφελοόμενοι : Νέοι Δήμοι, Κοινότητες, Φορείς, Φυσικά Πρόσωπα.

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ΟΤΑ, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου προβλέπονται από το άρθρο 33, 6^η παύλα του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Το Μέτρο αφορά ενισχύσεις για την προώθηση της προστασίας και ανάδειξης του παραδοσιακού και τοπικού οικιστικού περιβάλλοντος του αγροτικού χώρου και της προστασίας και διατήρησης της αγροτικής κληρονομιάς.

Τύποι δράσεων

Ενδεικτικά οι δράσεις του Μέτρου συμπεριλαμβάνουν τα εξής :

- Εκπόνηση των σχετικών μελετών σχεδιασμού με ολοκληρωμένη προσέγγιση
- Ανακαίνιση παραδοσιακών στοιχείων του τοπικού οικιστικού περιβάλλοντος
- Προστασία και διατήρηση παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς (π.χ. νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, γεφύρια κ.λπ.)
- Διατήρηση παραδοσιακών αγροτικών εργασιών και συνηθειών
- Δράσεις που αφορούν τον εξηλεκτρισμό αγροτικών οικισμών.

Υψος ενίσχυσης

Για τα μικρά δημόσια έργα υποδομής, το ποσοστό ενίσχυσης θα ανέρχεται σε 100 % του επιλέξιμου κόστους. Στα ιδιωτικά έργα, το ποσοστό ενίσχυσης θα φθάνει μέχρι 100% του επιλέξιμου κόστους με την τήρηση των όρων του σημείου 4.1.2.4 των κατευθυντηρίων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στη Γεωργία (2000/C28/02), και εφόσον οι

επενδύσεις είναι σε μη ανταποδοτικό κεφαλαιουχικό εξοπλισμό της εκμετάλλευσης και δεν οδηγούν σε αύξηση της παραγωγικής της ικανότητας.

Σκοποί – Στόχοι

Οι δράσεις του Μέτρου δεν θα έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα, αλλά θα αφορούν συνολικές παρεμβάσεις που θα αποσκοπούν τεκμηριωμένα στη διατήρηση της παραδοσιακής εικόνας των οικισμών, την τοπική αρχιτεκτονική και την αγροτική κληρονομιά, σε πλήρη όμως συμβατότητα με την προώθηση του στόχου της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης.

Μέτρο 6.7 : Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σε αγροτικές περιοχές

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 28,2% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Ποσοστό 76% της δημόσιας δαπάνης του Μέτρου αφορά στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Ωφελούμενοι : Γεωργοί, Φυσικά και Νομικά πρόσωπα, οι κάτοικοι των περιοχών παρέμβασης,

Τελικοί δικαιούχοι : Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου προβλέπονται από το άρθρο 33, 7^η, 10^η και 11^η παύλα του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων

Ενέργεια 1^η: Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων (Άρθρο 33, 7η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Ενισχύονται επενδύσεις που διαφοροποιούν τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται :

- α) ο παραγωγός μέσα στην εκμετάλλευσή του, σε τομείς γεωργικής δραστηριότητας που διαφοροποιούν την υφιστάμενη διάρθρωση της παραγωγής της εκμετάλλευσης.
- β) ο παραγωγός μέσα στην εκμετάλλευσή του, προς δραστηριότητες που δεν σχετίζονται με την γεωργία, και ενδεικτικά έχουν τη μορφή του αγροτουρισμού, χειροτεχνικών επιχειρήσεων, κλπ.

Δικαιούχοι

Γεωργοί, φυσικά και νομικά πρόσωπα με την έννοια 'Γεωργοί' του Μέρους 1 του Υποπρογράμματος 4 καθώς και τις προϋποθέσεις, που προβλέπονται σ' αυτό.

Ενέργεια 2^η: Ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (Άρθρο 33, 10η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Ενισχύονται επενδύσεις ήπιας μορφής:

- που αυξάνουν την επισκεψιμότητα της περιοχής της υπαίθρου (εναλλακτικές μορφές τουρισμού)
- που βελτιώνουν την οργάνωση του αγροτουριστικού και βιοτεχνικού προϊόντος
- για την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών
- για τη δημιουργία συλλογικών σχημάτων και δικτύων για τη βελτιστοποίηση της χρησιμοποίησης των φυσικών, ανθρώπινων και επενδυτικών αγροτουριστικών και βιοτεχνικών πόρων
- για τη δημιουργία και βελτίωση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Ενέργεια 3η: Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση τοπίου, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων. (Άρθρο 33, 11η παύλα του 1257/99, όπως ισχύει)

Το μέτρο περιλαμβάνει τις εξής δράσεις:

- Δράσεις για την προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του γεωργικού και αγροτικού περιβάλλοντος και ειδικότερα δράσεις ανάδειξης και διατήρησης τοπίου σε δασικά

συμπλέγματα μεγάλης οικολογικής σημασίας και οικολογικά συμπλέγματα του δικτύου Natura 2000.

Οι παραπάνω δράσεις της Ενέργειας 3 θα υλοποιηθούν εφόσον διαπιστωθεί η αναγκαιότητα τους στα πλαίσια των επιχειρησιακών σχεδίων των ορεινών περιοχών αποκλειστικά εντός των περιοχών αυτών.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχοι του Μέτρου είναι:

A) Να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων σε κατοίκους των περιοχών παρέμβασης για την μείωση της υποαπασχόλησης, την δημιουργία ίσων ευκαιριών, την βελτίωση των εισοδημάτων και τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο τους.

B) Η δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης σε τομείς εκτός της γεωργίας για τους κατοίκους της περιοχής αυτής και η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προσέλκυση και την εγκατάσταση και νέων κατοίκων και επιχειρήσεων.

Γ) Δράσεις που στοχεύουν στην προστασία και ανάδειξη οικολογικά ευαίσθητων περιοχών και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Μέτρο 6.8 : Ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 2,3% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή Εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας.

Ωφελούμενοι : Οι γεωργοί των περιοχών παρέμβασης.

Τελικοί – δικαιούχοι : Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Ο.Τ.Α. κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου προβλέπονται από το άρθρο 33, 9^η παύλα του Κανονισμού 1257/99, όπως τροποποιήθηκε από τον 1783/2003.

Τύποι δράσεων : Το Μέτρο αφορά έργα υποδομής για την κατασκευή και βελτίωση αγροτικών δρόμων που συνδέουν οικισμούς με αγροτικές εκμεταλλεύσεις και επαρχιακά δίκτυα.

Σκοποί - Στόχοι

Στόχος του Μέτρου είναι η βελτίωση των αναγκαίων υποδομών για την ανάπτυξη της γεωργίας και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.

Μέτρο 6.9 : Δράσεις ανάπτυξης του ορεινού γώρου με έμφαση στη συγκρότηση ορεινών κέντρων ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 14,8% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας και του Υπουργείου Γεωργίας και σε ορεινές μειονεκτικές και προβληματικές περιοχές εκτός των επιλεγμένων περιοχών.

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι ορεινών μικρο-περιφερειών

Τελικοί δικαιούχοι : Ο.Τ.Α., Ν. Αυτοδιοικήσεων, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου αφορούν έργα που αποτελούν την απαραίτητη προϋπόθεση για την βελτίωση των συνθηκών παραμονής στον ορεινό χώρο. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης διευκολύνει την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων και την ανάπτυξη.

Τύποι δράσεων

Στόχος του μέτρου είναι η συμπλήρωση της αναγκαίας υποδομής για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις ορεινές περιοχές. Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις συμπλήρωσης της υποδομής, κυρίως στα κέντρα των ορεινών μικρο-περιφερειών, για την

κάλυψη των αναγκών σε βασικές υπηρεσίες (υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης και κατάρτισης, αναψυχής και πολιτισμού, επαφής με τη δημόσια διοίκηση).

Επίσης περιλαμβάνει δράσεις με τις οποίες συμπληρώνεται η υποδομή για ύδρευση, αποχέτευση και οδοποιία. Πρόκειται για έργα που αποτελούν προϋπόθεση για την δημιουργία ορεινών κέντρων ανάπτυξης αλλά και στοιχειώδεις υποδομές για την διαβίωση στις ορεινές κοινότητες.

Το μέτρο περιλαμβάνει ενδεικτικά τις παρακάτω δράσεις:

- Υποδομές για βασικές κοινωνικές υπηρεσίες
- Ύδρευση και αποχέτευση κοινοτήτων
- Διαχείριση αστικών απορριμμάτων και υγρών λυμάτων.
- Ενδοδημοτική οδοποιία

Σκοποί – Στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι να δημιουργηθούν συνθήκες συγκράτησης του πληθυσμού και ανάπτυξης των κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Μέτρο 6.10 : Βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης στα ορεινά κέντρα (ΕΤΠΑ)

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 19,2% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα.

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας και του Υπουργείου Γεωργίας και σε ορεινές μειονεκτικές και προβληματικές περιοχές εκτός των επιλεγμένων περιοχών.

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι Ορεινών μικρο-περιφερειών

Τελικοί δικαιούχοι : Ο.Τ.Α, Ν. Αυτοδιοικήσεων, κ.λπ.

Περιγραφή - Σκοπιμότητα Μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου αφορούν κυρίως έργα οδοποιίας με σκοπό την άμβλυνση της απομόνωσης (όπου υπάρχει) των ορεινών περιοχών. Η συντόμευση του χρόνου επικοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη.

Τύποι δράσεων

Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις συμπλήρωσης της οδοποιίας για την σύνδεση των οικισμών μεταξύ τους και την πρόσβαση στα κύρια οδικά δίκτυα του νομού. Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση των συνθηκών οδικής επικοινωνίας μεταξύ των κοινοτήτων και με τα κέντρα της ευρύτερης περιοχής.

Το μέτρο περιλαμβάνει τις παρακάτω δράσεις:

- Ενδοπεριφερειακή οδοποιία (ορεινών μικρο-περιφερειών)
- Οδοποιία για τη σύνδεση με τα κύρια οδικά δίκτυα της περιοχής

Μέτρο 6.11 : Ειδικές δράσεις αγροτικής ανάπτυξης (ΕΚΤ)

Χρηματοδοτική βαρύτητα : 7,0% της δημόσιας δαπάνης του Άξονα

Περιοχή εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις επιλεγμένες περιοχές των ολοκληρωμένων προγραμμάτων της Περιφέρειας και του Υπουργείου Γεωργίας

Ωφελούμενοι : Άνεργοι, ημιαπασχολούμενοι και εργαζόμενοι στις περιοχές παρέμβασης με έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα που επωφελείται των μέτρων του άξονα 6.

Τελικοί δικαιούχοι : Στην υλοποίηση του Μέτρου θα εμπλακούν η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ο ΟΑΕΔ, φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κ.λπ.

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο αφορά την υλοποίηση υποστηρικτικών ενεργειών του ΕΚΤ στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ ή το ΕΓΤΠΕ στον άξονα 6 του ΠΕΠ.

Οι δράσεις του μέτρου θα υλοποιηθούν σύμφωνα με επιχειρησιακά σχέδια που θα καταρτισθούν για κάθε περιοχή και σε συνέργεια με τις δράσεις των άλλων διαρθρωτικών ταμείων .

Οι περιοχές εφαρμογής τους θα επιλεγούν βάσει κριτηρίων που θα καθορισθούν.

Τύποι δράσεων

Οι δράσεις στοχεύουν:

- στη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές ή απομακρυσμένες περιοχές και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής,
- στη βελτίωση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, παράλληλα με τη διαφοροποίηση της οικονομικής και παραγωγικής δραστηριότητας.

Στο πλαίσιο του μέτρου αυτού θα χρηματοδοτηθούν ενέργειες προκατάρτισης, κατάρτισης, συμβουλευτικής, κοινωνικών υπηρεσιών και προώθησης της απασχόλησης. Επίσης προβλέπονται θετικές δράσεις για την προώθηση της απασχόλησης των γυναικών.

Το Μέτρο επίσης περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, που υλοποιεί έργα των εγκεκριμένων επιχειρησιακών σχεδίων, στήριξης - δικτύωσης - ευαισθητοποίησης και διάχυσης για το σύνολο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων.

Σκοποί – Στόχοι

Οι ενέργειες του μέτρου στοχεύουν στη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών ή απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών και τη δημιουργία απασχόλησης.

4.10 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

4.10.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ - ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η περιφέρεια Κρήτης, αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων και έχει έδρα το Ηράκλειο, Πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 8.335 χμ² και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα.

Η μορφολογία της Κρήτης χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τριών βασικών ζωνών: την ζώνη με υψόμετρο 400 μ. και άνω (υψηλή ή ορεινή), τη ζώνη από 200-400 μ. (μέση) και την χαμηλή ζώνη που αφορά τις περιοχές που εκτείνονται από την επιφάνεια της θάλασσας έως τα 200 μ. υψόμετρο. Οι δύο πρώτες ζώνες καταλαμβάνουν σχεδόν τα 3/5 της νήσου και αποτελούν μια συνεχή οροσειρά από τα δυτικά προς τα ανατολικά, διακοπτόμενη από μικρές κοιλάδες και φαράγγια. Η οροσειρά αυτή έχει έξι κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μ.

4.10.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Οριοθετούνται 3 εκτεταμένες ορεινές ζώνες: η πρώτη καταλαμβάνει τον ορεινό όγκο των Λευκών Ορέων και της Ίδης, η δεύτερη είναι η επιμήκης ζώνη των Αστερουσίων στα νότια του νομού Ηρακλείου και η Τρίτη ζώνη οριοθετείται ανατολικότερα και περιλαμβάνει τα Λασιθιώτικα Όρη. Το 49,4% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας είναι ορεινό. Από το σύνολο των παλαιών δήμων και κοινοτήτων (567) που υπάρχουν στην περιφέρεια Κρήτης το 35,6% ανήκει σε ορεινές περιοχές (202), ενώ το 17,1% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που εντοπίζονται αφορούν τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Καθοριστικές παράμετροι είναι η διασπορά του πληθυσμού σε μικρούς οικισμούς με επικρατούν μέγεθος τα 200-250 άτομα, το οποίο δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σε υποδομές ύδρευσης – αποχέτευσης και οδικών συνδέσεων, ενώ τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και ιδιαίτερα ο δείκτης γήρανσης, που σε αρκετές περιπτώσεις κυμαίνεται από 150% έως 225%, καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη στην περιοχή ενδιάμεσων κέντρων που θα καλύπτουν τις ανάγκες σε κοινωνικές υποδομές.

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 5 “Ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών” του ΠΕΠ Κρήτης.

Το σύνολο της δημόσιας δαπάνης που έχει προβλεφθεί για την υλοποίηση των δράσεων του εν λόγω άξονα ανέρχεται 198.679 εκατ. ευρώ που αντιστοιχεί στο 27,18 % του συνόλου της δημόσιας δαπάνης. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 10 (Παράρτημα)

Ειδικοί Στόχοι

- Προστασία και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος : Μέτρα 2 και 3
- Τόνωση της τοπικής οικονομίας : Μέτρα 1, 4, 8 και 9
- Βελτίωση ποιότητας ζωής - Τόνωση τοπικής οικονομίας - Βελτίωση συνοχής - Βελτίωση δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού : Μέτρα 5, 6, 7 και 10

4.10.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 5ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 5.1 Επεμβάσεις σε επίπεδο γεωργικής γης – υποδομές

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 36.47 %

Περιοχή Εφαρμογής : Όλη η Κρήτη

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Οργανισμοί Ανάπτυξης, ΟΤΑ κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει έργα που αφορούν:

- Ταμείυση και εκμετάλλευση επιφανειακών απορροών, κατασκευή έργων μεταφοράς και διανομής νερού ταμείωσης
- Εκσυγχρονισμός και βελτίωση παλαιών αρδευτικών δικτύων
- Εκμετάλλευση υπόγειου υδροφορέα σε εξαιρετικές και απόλυτα δικαιολογημένες περιπτώσεις.
- Εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων
- Έγγεια βελτίωση – βελτίωση βοσκοτόπων
- Λοιπές υποδομές (Αγροτική Οδοποιία – Αγροτικός εξηλεκτρισμός)

Κριτήρια αξιοποίησης υδάτων :

- Τα έργα δικτύων διανομής νερού θα περιορίζονται στη βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων για βελτίωση της διαχείρισης και μείωση των απωλειών. Επομένως, εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων (π.χ. εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της άριστης λειτουργικότητας ενός έργου, σαφής σύνδεση του έργου με τοπικό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών), δεν θα επεκτείνεται το δίκτυο σε ξερικές εκτάσεις.
- Τα έργα θα αποβλέπουν στην αξιοποίηση επιφανειακών νερών. επομένως κατά γενικό κανόνα, εκτός εξαιρετικών και απόλυτα δικαιολογημένων περιπτώσεων (βλ. ανωτέρω), αποκλείεται η ανόρυξη γεωτρήσεων για την άντληση υπόγειων νερών για άρδευση.
- Στις περιπτώσεις που τα έργα αφορούν σαφώς τη βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών συστημάτων με μείωση των απωλειών νερού, αυτή η μείωση είναι μετρίσιμη.
- Προτεραιότητα θα δίνεται στις περιοχές όπου το υδατικό ισοζύγιο έχει διαταραχθεί σοβαρά, ή όπου για λόγους οικονομικούς και περιβαλλοντικούς η διατήρηση μιας ανθρωπογενούς δραστηριότητας είναι απαραίτητη (π.χ. απομονωμένες ορεινές περιοχές, ζώνες εντατικής γεωργίας με περιβαλλοντικά προβλήματα).

Σκοποί - Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της περιφέρειας για την αποτελεσματικότερη και ορθολογικότερη χρήση του και λοιπών υποδομών για τη βελτίωση της βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Μέτρο 5.2 Δασικά μέτρα

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 2.85 %

Περιοχή Εφαρμογής : Όλη η Κρήτη

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, ΟΤΑ κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

Α) Έργα / Δράσεις για την βελτίωση, επέκταση και αειφόρο διαχείριση των δασωδών εκτάσεων που αποτελούν ιδιοκτησία Δήμων ή Ιδιωτών ή και των Ενώσεων.

Β) Έργα / Δράσεις για την ανασύσταση και προστασία του δασοκομικού δυναμικού της περιφέρειας που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές και τη διαμόρφωση κατάλληλων προληπτικών μέσων.

Γ) Έργα-Δράσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών στα πλαίσια της καλλιέργειας φιλοδοσικού πνεύματος

Σκοποί – Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, η αποκατάσταση φυσικού τοπίου η αειφόρος διαχείριση των δασών και η βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής αξίας των δασών στα πλαίσια της καλλιέργειας φιλοδοσικού πνεύματος.

Μέτρο 5.3 Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου καθώς και την βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ζώων

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 1 %

Περιοχή Εφαρμογής : Όλη η Κρήτη

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, ΟΤΑ κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

- Έργα / Δράσεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, φαραγγιών, μικρών νησιών και βιοτόπων του δικτύου NATURA 2000 και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών.
- Μετεγκατάσταση πτηνοτροφικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. (Υψος επιχορήγησης μέχρι 50% της επιλέξιμης δαπάνης)

Οι ελάχιστες προϋποθέσεις που θα αφορούν το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων θα προσδιοριστούν στο συμπλήρωμα προγραμματισμού.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, η αποκατάσταση του φυσικού τοπίου και η βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ζώων.

Μέτρο 5.4 Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης**Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 9.24 %****Περιοχή Εφαρμογής :** Όλη η Κρήτη**Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι :** Περιφέρεια Κρήτης, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α) κ.λ.π**Περιγραφή Μέτρου**

Παρέχονται ενισχύσεις για την ενθάρρυνση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας και εφαρμόζονται σε δραστηριότητες της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Τα παραγόμενα προϊόντα θα πρέπει να έχουν κανονική διέξοδο στην αγορά οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες θα πραγματοποιηθούν οι επενδύσεις θα πρέπει να πληρούν ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων όπως θα ορισθούν στο Σ.Π.

Στην περίπτωση θέσπισης νέων ελαχίστων προϋποθέσεων (νεοεισαχθείσα ελάχιστα πρότυπα) για το περιβάλλον, την υγιεινή και την καλή διαβίωση των ζώων, οι επενδύσεις πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση με αυτές τις προϋποθέσεις. Σε αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να χορηγείται ενίσχυση και να προβλέπεται περίοδος χάριτος για τη συμμόρφωση με τα νέα αυτά πρότυπα μέχρι το τέλος της επενδυτικής περιόδου.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχοι του μέτρου είναι η βελτίωση και ο αναπροσανατολισμός της παραγωγής, η μείωση του κόστους παραγωγής, η διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές, η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων και η διατήρηση – δημιουργία θέσεων απασχόλησης, η βελτίωση των όρων εργασίας και διαβίωσης, η διατήρηση και προώθηση καλλιεργητικών συστημάτων χαμηλών εισροών, η διαφύλαξη και προώθηση της αειφόρου γεωργίας υψηλής φυσικής αξίας και τέλος η εξάλειψη των ανισοτήτων και η προώθηση ίσων ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες, ιδίως μέσω της στήριξης σχεδίων που προωθούνται και υλοποιούνται από γυναίκες.

Ύψος επιλέξιμων δαπανών

Το μέγιστο ύψος των επενδύσεων (συνολικό κόστος) που μπορεί να ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς των ενισχύσεων την περίοδο 2000-2006 δύναται να φθάσει :

- κατά περίπτωση επένδυσης τα ανώτατα ποσά ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- ανά μονάδα ανθρώπινης εργασίας (ΜΑΕ) της εκμετάλλευσης τα 150.000 ΕΥΡΩ
- ανά εκμετάλλευση φυσικού προσώπου τα 225.000 ΕΥΡΩ
- ανά εκμετάλλευση Νομικού προσώπου και συνεργαζόμενης εκμετάλλευσης τα 600.000 ΕΥΡΩ

Όταν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές στις οποίες οι διαρθρωτικές δυσχέρειες που οφείλονται στο ιδιαίτερα περιορισμένο οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την εκπλήρωση των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999, τα κράτη μέλη δύνανται, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2002 και με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 37 παράγραφος 1 του εν λόγω κανονισμού και του δεύτερου εδαφίου του παρόντος άρθρου, να προβλέπουν την παροχή στήριξης για επενδύσεις συνολικού κόστους κάτω των 25.000 ευρώ, στόχος της οποίας είναι να επιτρέψει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη από την ημερομηνία λήψης της απόφασης για την παροχή της στήριξης.

Ποσοστά ενίσχυσης

Ισχύουν τα εκάστοτε ποσοστά ενίσχυσης που ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων 7 και 28 του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1783/2003 και του άρθρου 29.4 του κανονισμού 1260/99 για επενδύσεις σε περιοχές του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 2019/93.

Δεδομένου ότι οι ζημιές που προκαλούνται στη γεωργία από θεομηνίες, εκτεταμένες πυρκαγιές, δυσμενείς καιρικές συνθήκες, σεισμούς και άλλα έκτακτα γεγονότα κλονίζουν σοβαρά την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα, το μέτρο στοχεύει επίσης στην ανασύσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και στην εφαρμογή κατάλληλων προληπτικών μέσων (Καν 1257/99, άρθρο

33, δωδέκατη παύλα). Στο πλαίσιο αυτό το μέτρο περιλαμβάνει τη χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων στους γεωργοκτηνοτροφικά κτίσματα, θερμοκήπια, ζώα κ.λ.π. από θεομηνίες εκτεταμένες πυρκαγιές και άλλα έκτακτα γεγονότα της περιόδου 2000-2006 (πεδίο παρέμβασης 1313). Οι εν λόγω ενισχύσεις στόχο έχουν την υποβοήθηση των παραγωγών για ανασύσταση του ζημιωμένου κεφαλαίου των εκμεταλλεύσεων τους και δεν σχετίζονται με ασφάλιση του φυτικού, ζωϊκού και παγίου κεφαλαίου.

Μέτρο 5.5 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών αγροτικών περιοχών (ολοκληρωμένα σχέδια)

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 13.55 %

Περιοχή Εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοστεί στις περιοχές εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, ΟΤΑ και επιχειρήσεις τους κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει τις δράσεις:

1. Εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας

- Δραστηριότητες έρευνας της αγοράς, σύλληψη και σχεδιασμό των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων που χορηγούνται για την προπαρασκευή αιτήσεων για την αναγνώριση ονομασιών προέλευσης ή για πιστοποιητικά ιδιοτυπίας σύμφωνα με τους σχετικούς κοινοτικούς κανονισμούς
- Την καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας, όπως είναι οι σειρές ISO 14000, συστημάτων που βασίζονται στην ανάλυση κινδύνων και κρίσιμα σημεία ελέγχου (HACCP) ή συστημάτων περιβαλλοντικού ελέγχου

Το κόστος της κατάρτισης του προσωπικού, ώστε να εφαρμόζει συστήματα διασφάλισης της ποιότητας και συστήματα τύπου HACCP.

2. Ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών (πληθυσμού μέχρι 2000 κατοίκων) και προστασία – διατήρηση αγροτικής κληρονομιάς

3. Διαφοροποίηση αγροτικών δραστηριοτήτων και ενίσχυση της οικοτεχνίας, βιοτεχνίας και του αγροτουρισμού

Για τις δράσεις υπ' αριθ. 2 και 3 θα ληφθεί μέριμνα για την διατήρηση της αρχιτεκτονικής και της αισθητικής των οικισμών καθώς και της αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

4. Τοπική μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων.

Τηρούνται οι τομεακοί περιορισμοί που ισχύουν στο καθεστώς σε Εθνικό Επίπεδο. Ύψος ενίσχυσης έως και 50%.

5. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Παρέχονται ενισχύσεις για την ενθάρρυνση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας και οι οποίες στοχεύουν στην διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων της παραγωγής (καθετοποίηση). Οι επενδύσεις αυτές θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό του συνολικού κόστους των σχεδίων βελτίωσης

Τα παραγόμενα προϊόντα θα πρέπει να έχουν κανονική διέξοδο στην αγορά, θα πρέπει επίσης να πληρούν ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων όπως θα ορισθούν στο Σ.Π.

Στην περίπτωση θέσπισης νέων ελάχιστων προϋποθέσεων (νεοεισαχθείσα ελάχιστα πρότυπα) για το περιβάλλον, την υγιεινή και την καλή διαβίωση των ζώων, οι επενδύσεις πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση με αυτές τις προϋποθέσεις. Σε αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να χορηγείται ενίσχυση και να προβλέπεται περίοδος χάριτος για τη συμμόρφωση με τα νέα αυτά πρότυπα μέχρι το τέλος της επενδυτικής περιόδου

Λεπτομέρειες σε ότι αφορά τους δικαιούχους και τις προϋποθέσεις θα εξειδικεύονται στο Σ.Π, και στην ΚΥΑ εφαρμογής.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η εξασφάλιση απασχόλησης και εισοδήματος, η ανάπτυξη υποβαθμισμένων αγροτικών περιοχών και η προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του περιβάλλοντος και των πόρων της υπαίθρου, για εξασφάλιση βιωσιμότητας και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Ύψος επιλέξιμων δαπανών

Το μέγιστο ύψος των επενδύσεων (συνολικό κόστος) που μπορεί να ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς των ενισχύσεων την περίοδο 2000-2006 δύναται να φθάσει :

- κατά περίπτωση επένδυσης τα ανώτατα ποσά ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
- ανά μονάδα ανθρώπινης εργασίας (ΜΑΕ) της εκμετάλλευσης τα 150.000 ΕΥΡΩ
- ανά εκμετάλλευση φυσικού προσώπου τα 225.000 ΕΥΡΩ
- ανά εκμετάλλευση Νομικού προσώπου και συνεργαζόμενης εκμετάλλευσης τα 600.000 ΕΥΡΩ

Ποσοστά ενίσχυσης

Ισχύουν τα εκάστοτε ποσοστά ενίσχυσης που ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων 7 και 28 του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1783/2003 και του άρθρου 29.4 του κανονισμού 1260/99 για επενδύσεις σε περιοχές του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 2019/93.

Μέτρο 5.6 : Υποδομές ορεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών στα ορεινά κέντρα στα πλαίσια του μέτρου 5.5 (ολοκληρωμένα σχέδια)

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 10.07 %

Περιοχή Εφαρμογής : Το μέτρο θα εφαρμοστεί σε επιλεγμένες περιοχές της Κρήτης μετά από ειδική διαδικασία

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ΟΤΑ και επιχειρήσεις τους, Οργανισμοί Ανάπτυξης, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ καθ' αρμοδιότητα

ανάλογα με το είδος και τη φύση της πράξης, Υπουργείο Πολιτισμού με τις Περιφερειακές του Υπηρεσίες και τα εποπτευόμενα από αυτό ΝΠΙΔ καθ' αρμοδιότητα ανάλογα με το είδος και τη φύση της πράξης, Νοσοκομεία του ΕΣΥ, ΠΕΣΥ Κρήτης κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις για;

- **ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

- Κατασκευή / βελτίωση δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης.
- Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων.

- **ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ**

- Ολοκλήρωση – εκσυγχρονισμός υφιστάμενων υποδομών υγείας και εξοπλισμό / δημιουργία νέων
- Αναβάθμιση και συμπλήρωση υποδομών πρόνοιας ή δημιουργίας νέων.

- **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

- Συμπλήρωση – εκσυγχρονισμός – δημιουργία νέων υποδομών Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης .
- Ανάπτυξη υποστηρικτικών εξοπλισμών λειτουργίας, βιβλιοθηκών και εργαστηρίων

- **ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**

- Ανάδειξη και προστασία πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία) και οργάνωση δικτύου πολιτιστικών διαδρομών

- **ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ**

- Συμπλήρωση και βελτίωση / αναβάθμιση του οδικού δικτύου από και προς τα ορεινά κέντρα

Σκοποί – Στόχοι

Στόχοι του μέτρου είναι η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με την επίτευξη αστικού επιπέδου ζωής για τον τοπικό πληθυσμό, η δημιουργία ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης και απασχόλησης και η προβολή και ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου σε επιλεγμένες αγροτικές περιοχές. Παράλληλα με την άρση της απομόνωσης και περιθωριοποίησης των ορεινών ζωνών και ενοποίησης τους με τον υπόλοιπο γεωγραφικό και οικονομικό χώρο της Περιφέρειας θα γίνει προσπάθεια ανάσχεσης των φθινουσών

πληθυσμιακών τάσεων και αλλοιώσεων. Το μέτρο θα εφαρμοσθεί σε ειδικές ζώνες όπου θα εφαρμοσθούν ολοκληρωμένα σχέδια παρέμβασης.

Μέτρο 5.7 : Υποδομές ορεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών στα ορεινά κέντρα

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 18.37 %

Περιοχή Εφαρμογής : Ο ορεινός όγκος της Κρήτης

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις & εποπτευόμενοι φορείς τους, ΟΤΑ και Επιχειρήσεις τους, Οργανισμοί Ανάπτυξης, Υπουργείο Πολιτισμού με τις περιφερειακές του υπηρεσίες και τα εποπτευόμενα από αυτό ΝΠΙΔ καθ' αρμοδιότητα, ανάλογα με το είδος και τη φύση της πράξης, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και οι εποπτευόμενοι από αυτό φορείς καθ' αρμοδιότητα, ανάλογα με το είδος και τη φύση της πράξης, Νοσοκομεία του ΕΣΥ, ΠΕΣΥ Κρήτης, ΝΠΙΔ και ΝΠΔΔ καθ' αρμοδιότητα ανάλογα με το είδος και τη φύση της πράξης κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει τις δράσεις;

• **ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

- Κατασκευή / βελτίωση δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης.
- Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων.

• **ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ**

- Ολοκλήρωση – εκσυγχρονισμός υφιστάμενων υποδομών υγείας και εξοπλισμό / δημιουργία νέων
- Αναβάθμιση και συμπλήρωση υποδομών πρόνοιας ή δημιουργίας νέων.

• **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

- Συμπλήρωση – εκσυγχρονισμός – δημιουργία νέων υποδομών Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης.
- Ανάπτυξη υποστηρικτικών εξοπλισμών λειτουργίας, βιβλιοθηκών και εργαστηρίων
- Δράσεις ενίσχυσης των σχολείων Β' ευκαιρίας

• ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- Ανάδειξη και προστασία πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία)

• ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

- Συμπλήρωση και βελτίωση / αναβάθμιση του οδικού δικτύου από και προς τα ορεινά κέντρα

Σκοποί – Στόχοι

Οι στόχοι του παρόντος μέτρου συγκλίνουν με αυτούς του μέτρου 6.

Μέτρο 5.8 : Υποδομές αλιείας

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 4.43 %

Η περιγραφή του Μέτρου αυτού δεν περιλαμβάνεται στα πλαίσια της παρούσας εργασίας

Μέτρο 5.9 : Εκτατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 1.76 %

Περιοχή Εφαρμογής : Ορεινές, μειονεκτικές και λοιπές αγροτικές περιοχές της Κρήτης

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης κ.λ.π.

Περιγραφή Μέτρου

- Εκσυγχρονισμός όλων των λειτουργικών μορφών τουριστικών επιχειρήσεων
- Υλοποίηση έργων και ενεργειών προώθησης θεματικών μορφών τουρισμού στον ορεινό χώρο και σύνδεση του τουρισμού με την τοπική παραγωγή και τη σύγχρονη πολιτιστική πραγματικότητα .
- Ενέργειες ενημέρωσης και προβολής

Η χορήγηση ενισχύσεων για νέες ξενοδοχειακές κλίνες πρέπει να γίνεται με βάση την φυσική, περιβαλλοντική και κοινωνικά φέρουσα ικανότητα των τουριστικών περιοχών σε όλες τις περιφέρειες. Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται από επάρκεια τουριστικών καταλυμάτων προσδιορίζονται με γνώμονα την ικανότητα αυτή.

Είναι δυνατόν στο πλαίσιο του Μέτρου να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις του Αναπτυξιακού Νόμου με δαπάνες από 1.1.2000 που έχουν ήδη εγκριθεί κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο που έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις κατά την περίοδο που καλύπτει το Γ' ΚΠΣ, σύμφωνα με το άρθρο 52 του Καν (ΕΚ) 1260/99.

Σκοποί – Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η αύξηση της απασχόλησης του συνόλου του ενεργού πληθυσμού, η αύξηση του τοπικού εισοδήματος, η ανάσχεση των φθινουσών πληθυσμιακών τάσεων και αλλοιώσεων και η ανάπτυξη νέων τουριστικών προορισμών.

Μέτρο 5.10 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών αγροτικών περιοχών – ΕΚΤ

Χρηματοδοτική Βαρύτητα (% Δ.Δ. στον Άξονα) : 2.26 %

Περιοχή Εφαρμογής : Όλη η Κρήτη

Ενδεικτικοί Τελικοί Δικαιούχοι : Περιφέρεια Κρήτης, ΟΑΕΔ, ΟΤΑ και επιχειρήσεις τους κ.λ.π

Περιγραφή Μέτρου

Στα πλαίσια της εφαρμογής ολοκληρωμένων δράσεων του ΕΓΤΠΕ σε ειδικά επιλεγμένες αγροτικές περιοχές το ΕΚΤ θα δράσει συμπληρωματικά με δράσεις όπως:

- Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης με την υποστήριξη για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και την επιδότηση της αυτοαπασχόλησης .
- Ενίσχυση των παρεμβάσεων του ΕΓΤΠΕ με την εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης μικρής κλίμακας
- Ενίσχυση της απασχόλησης με την επιδότηση νέων θέσεων εργασίας
- Ενίσχυση των υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης προς τους κατοίκους των περιοχών παρέμβασης

Το Μέτρο επίσης περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που υλοποιεί έργα των εγκεκριμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων,

στήριξης, δικτύωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης για το σύνολο των υλοποιουμένων παρεμβάσεων

Σκοποί – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην αύξηση και στην βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης στις παραπάνω αγροτικές περιοχές .

4.11 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

4.11.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Γενικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας είναι η μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης της ενδοχώρας και των απομακρυσμένων περιοχών της από τα αστικά και ημιαστικά της κέντρα, αλλά και από την πρωτεύουσα της Χώρας, σε συνδυασμό με την εξωστρέφειά της, τόσο προς την υπόλοιπη Χώρα και δη προς τα μητροπολιτικά κέντρα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη), όσο και προς το Νότο του εξωτερικού με «γέφυρα» την Κρήτη. Η επίτευξη του στόχου αυτού βασίζεται και θα έχει ως αιχμές, αφ' ενός την τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών αποθεμάτων της, αφ' ετέρου και συμπληρωματικά, τη βιώσιμη διαχείριση των πόρων των ήδη ανεπτυγμένων περιοχών της.

4.11.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 2 “Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου” στον δεύτερο Υποάξονα “Ανάπτυξη της ορεινής ενδοχώρας” στο ΠΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Περιγραφή

Τα συσσωρευμένα και εντεινόμενα προβλήματα του διογκωμένου αλλά φθίνοντος πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας, ο οποίος θα πρέπει να προσαρμοστεί στις διατάξεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον, καθώς και μία σειρά ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, απαιτούν ένα πλέγμα αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων και παρεμβάσεων με στόχο την βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου. Το στόχο αυτό εξυπηρετεί ο δεύτερος Άξονας

Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος, ο οποίος έχει συνολικό προϋπολογισμό 229,36 εκατ. ΕΥΡΩ, αντιπροσωπεύοντας το 32,11% του συνολικού προϋπολογισμού του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Το σύνολο των παρεμβάσεων υπέρ του πρωτογενή τομέα και κυρίως για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας, περιλαμβάνονται σε δύο υποάξονες προτεραιότητας.

Ο πρώτος υποάξονας “Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ανασυγκρότηση της υπαίθρου” αναφέρεται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στην ανασυγκρότηση της υπαίθρου. Περιλαμβάνει έργα / δράσεις, οι οποίες θα υλοποιηθούν στο σύνολο της υπαίθρου και αναφέρονται σε όλους τους τομείς, οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη του αγροτικού χώρου.

Οι δράσεις που προβλέπονται στον πρώτο υποάξονα προτεραιότητας περιλαμβάνονται στα παρακάτω Μέτρα :

- Μέτρο 2.1.1 : Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, υποδομές ύδρευσης και προστασία από τη διάβρωση των ακτών
- Μέτρο 2.1.2 : Βασικές αγροτικές υποδομές
- Μέτρο 2.1.3 : Προστασία, αναβάθμιση των δασών
- Μέτρο 2.1.4 : Αλιευτικά Καταφύγια
- Μέτρο 2.1.5 : Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- Μέτρο 2.1.6 : Εφαρμογή καινοτομικών δράσεων στην αγροτική παραγωγή
- Μέτρο 2.1.7 : Υποδομές υγείας – πρόνοιας στην ύπαιθρο
- Μέτρο 2.1.8 : Υποδομές εκπαίδευσης στην ύπαιθρο

Ο δεύτερος υποάξονας “Ανάπτυξη της ορεινής και μειονεκτικής ενδοχώρας” περιλαμβάνει ένα πλέγμα δράσεων στην ορεινή και μειονεκτική ενδοχώρα, η οποία εμφανίζει έντονη αναπτυξιακή υστέρηση, έχοντας όλα τα χαρακτηριστικά των μειονεκτικών περιοχών. Οι δράσεις αυτές αναφέρονται σε όλους τους παραγωγικούς και κοινωνικούς τομείς, στοχεύοντας στην συνολική και ισόρροπη ανάπτυξη της μειονεκτικής ενδοχώρας της Περιφέρειας και στην λειτουργική / παραγωγική και κοινωνική διασύνδεσή της με τις υπόλοιπες αστικές, ημιαστικές και παράκτιες περιοχές.

Επιπρόσθετα των δράσεων αυτών, περιλαμβάνονται συμπληρωματικά ολοκληρωμένες συνεκτικές παρεμβάσεις συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΓΤΠΕ και το ΕΚΤ σε συγκεκριμένες / ειδικές αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονη αναπτυξιακή υστέρηση και, οι οποίες προσδιορίστηκαν με βάση δέσμη ειδικών κριτηρίων, ύστερα από σχετική εμπειρογνωμοσύνη.

Όλες οι παραπάνω δράσεις που προβλέπονται στο δεύτερο υποάξονα προτεραιότητας περιλαμβάνονται στα παρακάτω Μέτρα :

- Μέτρο 2.2.1 : Οδοποιία σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές
- Μέτρο 2.2.2 : Ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Μέτρο 2.2.3 : Ενίσχυση και βελτίωση των βασικών / τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στην ορεινή και μειονεκτική ενδοχώρα
- Μέτρο 2.2.4 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών μειονεκτικών αγροτικών περιοχών (ΕΓΤΠΕ)
- Μέτρο 2.2.5 : Ανάπτυξη και υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού, στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (ΕΚΤ)

Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 11 (Παράρτημα)

4.11.3 ΜΕΤΡΑ 2ου ΥΠΟΑΞΟΝΑ

Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης

Μέτρο 2.2.1 : Οδοποιία σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από το ορεινό και ημιορεινό ανάγλυφο του εδάφους, καθώς και από την αραιοκατοίκηση της έκτασής της, με διάσπαρτους οικισμούς, αλλά και με διάσπαρτα πλούσια πολιτιστικά και φυσικά στοιχεία στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της. Κατά συνέπεια, η εύκολη προσπελασιμότητα στους ορεινούς / ημιορεινούς οικισμούς και στα πλούσια φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία απαιτεί ένα μεγάλο μήκος και καλής ποιότητας οδικό δίκτυο στις περιοχές αυτές. Επιπρόσθετα η νέα διάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δημιουργεί την ανάγκη καλύτερης οδικής σύνδεσης των Διοικητικών Διαμερισμάτων με την έδρα του κάθε Δήμου. Ως προς τις απαιτήσεις αυτές, το υπάρχον ορεινό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις τόσο ως προς το μήκος τους, όσο και κυρίως ως προς την ποιότητά του, παρά τις κάποιες σημαντικές παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το Β' ΚΠΣ. Το συνολικό μήκος του ορεινού και ημιορεινού οδικού δικτύου της

Περιφέρειας ανέρχεται σε 5.250 χιλιόμετρα και αφορά σε δευτερεύοντες επαρχιακούς, καθώς και σε διακοινοτικούς / διαδημοτικούς δρόμους.

Μέτρο 2.2.2 : Ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η ορεινή και μειονεκτική ενδοχώρα της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από δραστική μείωση του πληθυσμού, γεγονός που οφείλεται στην έλλειψη βασικών υποδομών, καθώς και στην έλλειψη πηγών απασχόλησης και εισοδήματος. Παράλληλα όμως στην ενδοχώρα της Περιφέρειας (κυρίως ορεινή και ημιορεινή) συγκεντρώνεται πλούσια πολιτιστική κληρονομιά με διαχρονική ιστορική διαδρομή όταν σ' αυτές τις περιοχές ήκμαζαν παραγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο πραγματοποιήθηκαν δράσεις αναπλάσεων και αναβάθμισης των πολιτιστικών στοιχείων των περιοχών αυτών, με θετικά αποτελέσματα για ορισμένους σημαντικούς οικισμούς. Με δεδομένο όμως ότι οι παρεμβάσεις αυτές άρχισαν να υλοποιούνται με καθυστέρηση και ήταν μικρής σχετικά κλίμακας, οι ανάγκες και δυνατότητες αξιοποίησης ενός μεγαλύτερου μέρους των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας της Περιφέρειας παραμένουν σημαντικές, προκειμένου ο συγκεκριμένος χώρος να αποκτήσει μια νέα δυναμική, σε συνδυασμό και με άλλες δράσεις που προβλέπονται στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας.

Στα πλαίσια του Υποάξονα, προκειμένου η Περιφέρεια να ανατρέψει τη δημογραφική συρρίκνωση και αναπτυξιακή υστέρηση θα υλοποιήσει δράσεις τόσο στις Δημόσιες όσο και ιδιωτικές επενδύσεις για την προώθηση της πολυδραστηριότητας και δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας.

Μέτρο 2.2.3 : Ενίσχυση και βελτίωση των βασικών / τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στην ορεινή και μειονεκτική ενδοχώρα

Οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζονται από τη δραστική μείωση του πληθυσμού, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, οι κυριότεροι των οποίων είναι η έλλειψη πηγών απασχόλησης και άντλησης εισοδήματος και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού, λόγω έλλειψης βασικών υποδομών. Η για πολλά χρόνια έλλειψη δημιουργίας βασικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στην ορεινή και

ημιορεινή ενδοχώρα της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με τη σε μεγάλη έκταση διασπορά των οικισμών και την αραιοκατοίκηση των περιοχών αυτών δημιούργησαν ένα φαύλο κύκλο υποβάθμισης και εγκατάλειψης, με αποτέλεσμα τη σημαντική επιβάρυνση του κόστους υποδομών ανά κάτοικο. Το γεγονός αυτό συντέλεσε κατά ένα βαθμό στην περαιτέρω καθυστέρηση ή/και αναστολή δημιουργίας των αναγκαίων κοινωνικών και τεχνικών υποδομών. Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο η κατάσταση αυτή άρχισε να αναστρέφεται και τόσο από το ΠΕΠ Πελοποννήσου 1994-1999, όσο και από διάφορα άλλα συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα, αλλά και πρόσφατα από αμιγώς εθνικούς πόρους (στο πλαίσιο ενίσχυσης της αναδιοργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης) δημιουργήθηκαν ή/και δημιουργούνται τέτοιου είδους υποδομές, οι οποίες όμως δεν καλύπτουν παρά ελάχιστα τις ανάγκες των περιοχών αυτών. Οι βασικότερες ανάγκες σε υποδομές (εκτός εκείνων του οδικού δικτύου) αναφέρονται στην ύδρευση και αποχέτευση καθώς επίσης και σε δημόσιες οικιστικές αναπλάσεις, χώρους στάθμευσης και αθλητικές υποδομές.

Μέτρο 2.2.4 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών μειονεκτικών αγροτικών περιοχών (ΕΓΤΠΕ)

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το μεγαλύτερο μέρος της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από το ορεινό και ημιορεινό ανάγλυφο του εδάφους, ενώ σ' αυτές τις περιοχές κατοικεί λιγότερο από το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Οι περιοχές αυτές σχεδόν στο σύνολό τους αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα υποβάθμισης, παραγωγικής και πληθυσμιακής συρρίκνωσης.

Από το σύνολο όμως των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών ορισμένες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα οξυμένα αναπτυξιακά προβλήματα, εμφανίζοντας συνεχή και έντονη πληθυσμιακή συρρίκνωση, δραματική γήρανση του πληθυσμού τους, με αντίστοιχες επιπτώσεις στο παραγωγικό τους δυναμικό, το οποίο στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στον αγροτικό τομέα, έτσι ώστε να κινδυνεύει η συνοχή του συνολικού κοινωνικο-οικονομικού ιστού. Οι περιοχές αυτής της κατηγορίας δεν κατόρθωσαν να ανακόψουν τη φθίνουσα αναπτυξιακή τους εξέλιξη, παρά τις όποιες παρεμβάσεις πραγματοποιήθηκαν σ' αυτές κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, τόσο στο επίπεδο των υποδομών όσο και στο επίπεδο της στήριξης της παραγωγικής τους βάσης, δηλαδή, όπως προαναφέρθηκε, του πρωτογενή τομέα. Η αδυναμία αναστροφής της φθίνουσας πορείας αυτών των περιοχών οφείλεται κυρίως στις διαρθρωτικές αδυναμίες του αγροτικού τομέα (πολλές και μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, υψηλοί δείκτες

γήρανσης των απασχολούμενων στη γεωργία κλπ), καθώς επίσης και σε θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες (έλλειψη υποδομών μεταποίησης και οργάνωσης της εμπορίας, χαμηλό επίπεδο τεχνικής στήριξης κλπ).

Για τους λόγους αυτούς οι περιοχές αυτής της κατηγορίας κατά τη νέα προγραμματική περίοδο αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερων παρεμβάσεων, έτσι ώστε να επιτευχθούν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μίας βιώσιμης ολοκληρωμένης ανάπτυξης για την αποκατάσταση της διαταραγμένης κοινωνικής ισορροπίας αυτών των περιοχών.

Στο πλαίσιο αυτών των διαδικασιών από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου», 2000-2006 επελέγησαν με συγκεκριμένα κριτήρια τέσσερις τέτοιες περιοχές στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, των οποίων οι δράσεις ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης θα χρηματοδοτηθούν από το συγκεκριμένο τομεακό Ε.Π. του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Με δεδομένο όμως ότι στην Περιφέρεια υπάρχουν και άλλες ορεινές / μειονεκτικές περιοχές με ανάλογα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθούν αντίστοιχες παρεμβάσεις και στις υπόλοιπες ανάλογες περιοχές της Περιφέρειας, οι οποίες θα χρηματοδοτηθούν από το παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Μέτρο 2.2.5 : Ανάπτυξη και υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού, στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (ΕΚΤ)

Ορισμένα από τα αρνητικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπως σ' όλες σχεδόν τις αντίστοιχες περιοχές της Χώρας, είναι η αποδυνάμωση των περιοχών αυτών από τον ενεργό οικονομικά πληθυσμό, με σημαντικά μεγάλους δείκτες γήρανσης, με πολύ χαμηλούς δείκτες νεανικότητας και με χαμηλό ποσοστό εργατικού δυναμικού (ποσοστό συμμετοχής).

Παράλληλα στις περιοχές αυτές παρατηρούνται οι χαμηλότεροι δείκτες εκπαιδευτικού επιπέδου των κατοίκων, τα μεγαλύτερα ποσοστά μη ενεργού γυναικείου πληθυσμού, με παράλληλα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης, ενώ ο βαθμός υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού είναι σημαντικά αυξημένος, έτσι ώστε το ποσοστό ανεργίας να εμφανίζεται χαμηλό, αφού υπάρχει μεγάλο ποσοστό λανθάνουσας ανεργίας.

Η κατάσταση αυτή έχει δημιουργηθεί -επιδεινούμενη συνεχώς- στη διάρκεια μεγάλης σειράς ετών, ως αποτέλεσμα ενός φαύλου κύκλου αποδυνάμωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, εξόδου από τις περιοχές αυτές των πλέον δυναμικών ηλικιών, αλλά και του πληθυσμού με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Με δεδομένη αυτή την κατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού αυτών των περιοχών είναι πολύ δύσκολο έως ανέφικτο να υπάρξει δυνατότητα θετικής αναπτυξιακής προοπτικής, έστω και αν οι παρεμβάσεις σε υποδομές και παραγωγικές δραστηριότητες είναι έντονες.

Για το λόγο αυτό προκειμένου να είναι αποδοτικές και αποτελεσματικές οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις του προηγούμενου Μέτρου (2.2.4), είναι αναγκαίες παράλληλες παρεμβάσεις για ενίσχυση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των συγκεκριμένων προβληματικών, αλλά και με προοπτικές, περιοχών.

Μέτρο 2.2.1 : Οδοποιία σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές

Χρηματοδότηση : 19,780,690 ευρώ, 11,21% της Δ.Δ του Άξονα

Περιοχές εφαρμογής : Όλοι οι Νομοί της Περιφέρειας Πελοποννήσου (αγροτικές/ορεινές και μειονεκτικές περιοχές)

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι αγροτικών/ορεινών και μειονεκτικών περιοχών Περιφέρειας Πελοποννήσου

Τελικοί δικαιούχοι : Τελικοί Δικαιούχοι των έργων του Μέτρου είναι οι αρμόδιες Περιφερειακές υπηρεσίες δημοσίων έργων, η Νομαρχιακή ή η Τοπική Αυτοδιοίκηση, κλπ.

Περιγραφή περιεχομένου του Μέτρου

Οι δράσεις του Μέτρου αναφέρονται στη βελτίωση ή/και στην αναγκαία επέκταση του ορεινού οδικού δικτύου της Περιφέρειας για τη διασύνδεση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με τους κεντρικούς οδικούς άξονες. Επίσης ανάλογα έργα αναφέρονται στη διασύνδεση των ορεινών οικισμών μεταξύ τους, αλλά και στη σύνδεση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων των ορεινών περιοχών με τα οικιστικά κέντρα, τόσο του ορεινού και ημιορεινού χώρου, όσο και με τα οικιστικά κέντρα των πεδινών περιοχών της Περιφέρειας.

Η βελτίωση του οδικού δικτύου συνίσταται στη βελτίωση των γεωμετρικών του στοιχείων (διαπλατύνσεις, ευθυγραμμίσεις, κατασκευή ή επέκταση τεχνικών στοιχείων κλπ), τη βελτίωση

του οδοστρώματος, την αύξηση της λειτουργικότητας και ασφάλειας (κόμβοι, πεζοδρόμια, ηλεκτροφωτισμοί, διευθετήσεις ομβρίων, προστασία πρανών, σηματοδοτήσεις, λήψη μέτρων προστασίας περιβάλλοντος κλπ). Όπου δεν υφίστανται οδικοί άξονες που να εξυπηρετούν τους παραπάνω σκοπούς προβλέπεται να διανοιχτούν νέοι.

Η βελτίωση των οδικών αξόνων της ορεινής ενδοχώρας και η διευκόλυνση της προσπελασιμότητας προς τις περιοχές αυτές έχει βαρύνουσα σημασία για την επίτευξη του στόχου του Άξονα 2, δηλαδή την αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου με την εξάλειψη ή άμβλυνση του λειτουργικού και αναπτυξιακού δυϊσμού της Περιφέρειας.

Η προσπάθεια για άρση της συγκοινωνιακής απομόνωσης των μειονεκτικών και κυρίως των ορεινών περιοχών αναμένεται να εξυπηρετήσει το σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας στις περιοχές αυτές, με τη διευκόλυνση της διάθεσης των προϊόντων τους προς τα καταναλωτικά κέντρα, την προσέλκυση τουριστών, με τη δημιουργία ενός οδικού δικτύου που συνδέει τους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους των περιοχών αυτών και επιτρέπει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την παράλληλη αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων & ενδεικτικές προβλεπόμενες πράξεις.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του Μέτρου προβλέπονται τρεις βασικές κατηγορίες πράξεων:

1. Βελτίωση επαρχιακού/ διακοινοτικού ορεινού οδικού δικτύου
2. Κατασκευή νέου Επαρχιακού/ διακοινοτικού οδικού δικτύου
3. Τεχνικά Έργα Οδοποιίας.

Σκοποί - Στόχοι

Γενικός στόχος αυτών των διαδικασιών είναι η παραγωγική, λειτουργική και οργανωτική διασύνδεση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας, τόσο μεταξύ τους, όσο και με τις υπόλοιπες περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές της.

Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων του μέτρου και σημαντικότητα ως προς την επίτευξη του στόχου του Μέτρου.

Με βάση τις διαπιστωμένες ανάγκες και τις προοπτικές ανάπτυξης της Περιφέρειας, ιδιαίτερα της ορεινής και ημιορεινής ενδοχώρας, οι προτεραιότητες που τίθενται για τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο του Μέτρου ιεραρχούνται ως εξής :

- Διάνοιξη / επέκταση ή/και βελτίωση των συνδεδηγριων οδών των οικισμών με το πρωτεύον επαρχιακό και με το εθνικό δίκτυο.
- Διάνοιξη / επέκταση ή/και βελτίωση του οδικού δικτύου που συνδέει τους ορεινούς – ημιορεινούς οικισμούς μεταξύ τους.
- Διάνοιξη / επέκταση ή/και βελτίωση του ορεινού / ημιορεινού οδικού δικτύου που συνδέει του οικισμούς αλλά και το πρωτεύον επαρχιακό και εθνικό οδικό δίκτυο με τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής.

Μέτρο 2.2.2 : Ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Χρηματοδότηση : 6.175.520 ευρώ, 3,5% της Δ.Δ του Άξονα

Περιοχές εφαρμογής : Όλοι οι Νομοί της Περιφέρειας Πελοποννήσου (αγροτικές περιοχές)

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι υπαίθρου Περιφέρειας Πελοποννήσου

Τελικοί δικαιούχοι

Τελικοί Δικαιούχοι των ενεργειών / έργων του Μέτρου είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, οι Δήμοι και γενικότερα η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Αναπτυξιακές Εταιρείες των ΟΤΑ, το Υπουργείο Πολιτισμού, οι Ιερές Μητροπόλεις, κοινωφελή ιδρύματα και λοιπά νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου

Περιγραφή του περιεχομένου του Μέτρου

Οι δράσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν μια σειρά δημοσίων επενδύσεων για την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίες αφενός θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, αφετέρου θα συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη ήπιων μορφών θεματικού τουρισμού.

Ως εκ τούτου στο Μέτρο αυτό εντάσσονται δράσεις, οι οποίες αναδεικνύουν την πολιτιστική υποδομή της ορεινής και μειονεκτικής ενδοχώρας της Περιφέρειας με την προστασία, διατήρηση και αξιοποίηση τόσο του παραδοσιακού και τοπικού οικιστικού περιβάλλοντος, όσο και της αγροτικής κληρονομιάς και αφορούν:

- ◆ Στην ανάδειξη και αξιοποίηση παραδοσιακών οικισμών και πολιτιστικών μνημείων (ναοί, παραδοσιακά γεφύρια και λοιπά παραδοσιακά κτίσματα).

- ◆ Στη δημιουργία και λειτουργία λαογραφικών και θεματικών σχετικών με την αγροτική κληρονομιά μουσείων και ενίσχυση λοιπών δράσεων διατήρησης πολιτισμικών στοιχείων των ορεινών περιοχών (π.χ. γλωσσικά, παραγωγικά, τεχνικά κ.λπ.).
- ◆ Σε οικιστικές αναπλάσεις των ορεινών οικισμών.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων & ενδεικτικές προβλεπόμενες πράξεις.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του Μέτρου προβλέπονται δύο βασικές κατηγορίες πράξεων:

1. Ανακαίνιση παραδοσιακών στοιχείων του τοπικού οικιστικού περιβάλλοντος
2. Προστασία και διατήρηση παραδοσιακών στοιχείων της αγροτικής κληρονομιάς

Ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά, οι δράσεις που ενισχύονται αναφέρονται στα:

- Προστασία και διατήρηση ναών, παραδοσιακών γεφυριών, ανεμόμυλων, και λοιπών παραδοσιακών κτισμάτων
- Ανάπλαση και ανάδειξη παραδοσιακών ορεινών οικισμών
- Δημιουργία και λειτουργία λαογραφικών και θεματικών σχετικών με την αγροτική κληρονομιά μουσείων
- Διατήρηση πολιτισμικών στοιχείων των ορεινών περιοχών (cd- διάλεκτοι).

Σκοποί - Στόχοι

Ο βασικός στόχος του Μέτρου είναι η ανάδειξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων των ορεινών και μειονεκτικών αγροτικών περιοχών, με σκοπό την τουριστική αξιοποίηση των σπάνιων σε πολιτιστική αξία πόρων των συγκεκριμένων περιοχών της Περιφέρειας, έτσι ώστε να αναπτυχθεί ένα νέο είδος τουρισμού, με μεγάλες τουριστικές περιόδους, προσελκύοντας υψηλού εισοδηματικού επιπέδου τουρίστες.

Οι ενέργειες του Μέτρου στοχεύουν εκτός από τη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης της υπαίθρου, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και εξασφάλιση εναλλακτικών πηγών απασχόλησης για τον αγροτικό πληθυσμό προκειμένου να αποφευχθεί η δημογραφική συρρίκνωση σε ορισμένες περιοχές, ενώ σε άμεση συνάφεια με άλλα Μέτρα του Άξονα 2, θα συμβάλλουν και στην προβολή χειροτεχνικών προϊόντων καθώς και τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα.

Έτσι, το Μέτρο θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της ορεινής και μειονεκτικής ενδοχώρας, καθώς και στην αντιμετώπιση φαινομένων οικονομικής υστέρησης και υποβάθμισης ορισμένων περιοχών και στην αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάπτυξης και μετασχηματισμού του αγροτικού χώρου, για την εξάλειψη του λειτουργικού και αναπτυξιακού διύσμου της Περιφέρειας, που είναι ένας από τους βασικότερους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων του Μέτρου και σημαντικότητα ως προς την επίτευξη του στόχου του Μέτρου.

Κυρίαρχη ανάγκη για την επίτευξη του στόχου του Μέτρου αποτελεί η οικιστική ανάπλαση των ορεινών οικισμών, τόσο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των διαμενόντων σ' αυτούς, όσο και για την προσέλκυση και διαμονή τουριστών. Η αναστήλωση και προστασία παραδοσιακών κτισμάτων, η δημιουργία λαογραφικών μουσείων και η διατήρηση παραδοσιακών πολιτισμικών στοιχείων των ορεινών περιοχών, θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο ολοκληρωμένων και βιώσιμων παρεμβάσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας, με στόχο την τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Άμεση προτεραιότητα και ιεράρχηση για τέτοιου είδους παρεμβάσεις θα έχουν οι θεσμικά χαρακτηρισμένοι, ως παραδοσιακοί οικισμοί, σε συνδυασμό με την δυνατότητά τους να δημιουργηθούν σ' αυτούς παραγωγικές / οικονομικές δραστηριότητες.

Μέτρο 2.2.3 : Ενίσχυση και βελτίωση των βασικών / τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στην ορεινή και μειονεκτική ενδοχώρα

Χρηματοδότηση : 9.989.340 ευρώ, 5,61% της Δ.Δ του Άξονα

Περιοχές εφαρμογής : Όλοι οι Νομοί της Περιφέρειας Πελοποννήσου (ορεινές και μειονεκτικές περιοχές)

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι ορεινών και ημιορεινών περιοχών Περιφέρειας Πελοποννήσου

Τελικοί δικαιούχοι : Τελικοί Δικαιούχοι των ενεργειών / έργων του Μέτρου είναι κυρίως η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι επιχειρήσεις των ΟΤΑ, καθώς και οι αρμόδιες υπηρεσίες των Νομαρχιών.

Περιγραφή του περιεχομένου του Μέτρου

Στο Μέτρο αυτό εντάσσονται κυρίως δράσεις δημιουργίας, επέκτασης ή/και βελτίωσης των υποδομών αποχέτευσης και ύδρευσης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Παράλληλα προβλέπονται έργα ανάπλασης, βελτίωσης δημοσίων χώρων, εντός των οικισμών, όπως πλατείες, πεζοδρομήσεις και χώροι στάθμευσης.

Τέλος, ένα μέρος των δράσεων του Μέτρου αναφέρεται στη δημιουργία ή/και βελτίωση υποδομών αθλοπαιδιών, καθώς και παιδικές χαρές.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων & ενδεικτικές προβλεπόμενες πράξεις.

Ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά, οι δράσεις που ενισχύονται αναφέρονται στα εξής:

- Βελτίωση αποχετευτικού δικτύου (π.χ. αντικατάσταση, επέκταση)
- Επέκταση ή βελτίωση δικτύου ύδρευσης, ιδιαίτερα των πεπαλαιωμένων δικτύων που δημιουργούν προβλήματα απώλειας ύδατος, αλλά και κινδύνους στην υγεία των κατοίκων

Για τα έργα βασικής υποδομής (ύδρευση – αποχέτευση), το ελάχιστο μέγεθος έργου ανέρχεται σε 146.735 ευρώ.

- Αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων εντός οικισμών (π.χ. πλατείες, χώροι στάθμευσης)
- Δημιουργία ή/και βελτίωση αθλοπαιδιών και παιδικών χαρών.

Σκοποί - Στόχοι

Βασικός στόχος του Μέτρου είναι η επίτευξη της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων του ορεινού χώρου, μέσω των οικιστικών παρεμβάσεων, η ορθολογική αξιοποίηση και προστασία των φυσικών πόρων της τοπικής οικονομίας, η προσέλκυση τουριστών. Σε συνδυασμό και με άλλες δράσεις του Άξονα η υλοποίηση των δράσεων του Μέτρου αναμένεται να δημιουργήσει συνθήκες ικανοποιητικής διαβίωσης των κατοίκων των ορεινών και ημιορεινών περιοχών, παραμονής των νέας ηλικίας ατόμων στις περιοχές αυτές, αλλά και αναστροφής των τάσεων συρρίκνωσης δημογραφικών και κοινωνικών φαινομένων.

Τα έργα βελτίωσης και διεύρυνσης των βασικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών της υπαίθρου της Περιφέρειας, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών και παράλληλα στη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων -σε άμεση συνέργια με τα έργα

οδοποιίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς στη μειονεκτική ενδοχώρα- για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Όσον αφορά τα έργα που σχετίζονται με το υδρευτικό ή και αποχετευτικό δίκτυο θα ληφθεί η δέουσα προσοχή προκειμένου να αποφευχθούν επικαλύψεις με τις αντίστοιχες δράσεις που είναι επιλέξιμες προς χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ.

Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων του μέτρου και σημαντικότητα ως προς την επίτευξη του στόχου του Μέτρου

Προτεραιότητα έχουν οι δράσεις του Μέτρου για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης και αποχέτευσης στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές, που προκύπτουν είτε από την έλλειψη δικτύων είτε από την παλαιώση και δυσλειτουργία αυτών.

Μέτρο 2.2.4 : Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών μειονεκτικών αγροτικών περιοχών (ΕΓΤΠΕ)

Χρηματοδότηση : 24.905.150 ευρώ , 14,11% της Δ.Δ του Άξονα

Περιοχές εφαρμογής : Περιφέρεια Πελοποννήσου (μειονεκτικές αγροτικές περιοχές οι οποίες ορίζονται με απόφαση της ΕπΠα του ΠΕΠ με βάση τα κριτήρια που θα καθοριστούν από την ΕπΠα)

Ωφελούμενοι : Κάτοικοι μειονεκτικών αγροτικών περιοχών Περιφέρειας Πελοποννήσου, Τουριστικές Επιχειρήσεις, Επιχειρήσεις α' Μεταποίησης και Εμπορίας γεωργικών προϊόντων, Γεωργοί

Τελικοί δικαιούχοι : Τελικοί δικαιούχοι για την υλοποίηση των δράσεων του Μέτρου είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ) οι υπηρεσίες της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Περιγραφή του περιεχομένου του Μέτρου

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης για συγκεκριμένες περιοχές της Περιφέρειας που έχουν επιλεγεί με βάση ειδικά κριτήρια ύστερα από εκπόνηση ειδικής εμπειρογνωμοσύνης, οι δράσεις που θα υλοποιηθούν σ' αυτές είναι συναφείς με εκείνες που προβλέπονται στο άρθρο 33 του Κ (ΕΚ) 1257/99, όπως εκάστοτε ισχύει και αφορούν σε βελτίωση και ανάπτυξη κοινωνικών, καθώς και βασικών τεχνικών υποδομών μικρής κλίμακας, με παράλληλη ενίσχυση ανάλογων παραγωγικών επενδύσεων στον πρωτογενή, δευτερογενή / μεταποιητικό / χειροτεχνικό αλλά και στον τουριστικό τομέα, ιδιαίτερα με την ενίσχυση της ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα, μία από τις προβλεπόμενες κατηγορίες δράσεων του Μέτρου είναι η ενίσχυση επενδύσεων των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών για τον εκσυγχρονισμό και αναδιοργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεών τους.

Πιο συγκεκριμένα οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Μέτρου αντιστοιχούν σε παύλες του άρθρου 33 του Κ (ΕΚ) 1257/99, όπως εκάστοτε ισχύει και αναφέρονται στα εξής:

- Μικρά έργα εγγείων βελτιώσεων που σχετίζονται με αντιπλημμυρική προστασία και την προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος (π.χ. έργα αντιδιαβρωτικής προστασίας, αποστραγγιστικά, έργα διευθέτησης χειμάρρων κ.λπ.) (πρώτη παύλα)
- Υποστήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε θέματα τεχνικής, οικονομικής και χρηματοδοτικής διαχείρισης (τρίτη παύλα)
- Ενίσχυση της εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας (τέταρτη παύλα)
- Ενίσχυση βασικών υπηρεσιών για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό (π.χ. διοργάνωση εκθέσεων και τοπικών παραδοσιακών εκδηλώσεων, δίκτυα και σημεία πληροφόρησης του αγροτικού πληθυσμού, δίκτυα βιβλιοθηκών κ.λπ.) (πέμπτη παύλα)
- Ανακαίνιση και ανάπτυξη χώρων προστασίας και διατήρησης της αγροτικής κληρονομιάς (έκτη παύλα)
- Δράσεις διαφοροποίησης της γεωργικής δραστηριότητας και δράσεις που δε σχετίζονται με τη γεωργία, εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης (π.χ. αγροτουρισμός, χειροτεχνία κ.λπ.), σύμφωνα με την έβδομη παύλα
- Μικρά έργα ορθολογικής διαχείρισης υδάτινων πόρων της γεωργίας (π.χ. μικρά φράγματα, μικρές λιμνοδεξαμενές, μικρής κλίμακας αρδευτικά δίκτυα κ.λπ.), σύμφωνα με την όγδοη παύλα
- Έργα ανάπτυξης και βελτίωσης της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας σύμφωνα με την ένατη παύλα
- Επενδύσεις ήπιας μορφής για τουριστικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες (δέκατη παύλα)

- Δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων (ενδέκατη παύλα).

Οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Μέτρου έχουν ολοκληρωμένο χαρακτήρα, εξασφαλίζοντας μεγάλο βαθμό συνέργιας μεταξύ τους για την επίτευξη του μέγιστου αποτελέσματος, ως προς την αύξηση της απασχόλησης, την εξασφάλιση ικανοποιητικών εισοδημάτων και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Οι περιοχές στις οποίες υλοποιούνται οι παρεμβάσεις που προβλέπονται στο Μέτρο, έχουν επιλεγεί με συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ Πελοποννήσου και αναφέρονται κυρίως στην δημογραφική συρρίκνωση, στη χαμηλή παραγωγική δραστηριότητα και στην γεωγραφική προβληματικότητα. Για τις περιοχές αυτές εκπονήθηκαν ειδικές μελέτες προκειμένου να εξειδικευθούν τα έργα / δράσεις και οι ωφελούμενοι απ' αυτές τις δράσεις.

Οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Μέτρου αναφέρονται σε πέντε (5) περιοχές οι οποίες προσδιορίστηκαν από σχετική εμπειρογνομosύνη και εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Παρακολούθησης.

Οι πέντε περιοχές που επελέγησαν από την Περιφέρεια είναι διαφορετικές από εκείνες στις οποίες εφαρμόζονται αντίστοιχα προγράμματα στο πλαίσιο του Τομειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου».

Κυρίαρχοι στόχοι των δράσεων του Μέτρου είναι η στήριξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου με άλλα μέτρα συναφή με τις γεωργικές δραστηριότητες και τη μετατροπή τους / διαφοροποίησή τους, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να βασίζεται η αγροτική ανάπτυξη, κατά ένα μέρος, σε μη γεωργικές δραστηριότητες και υπηρεσίες, ώστε να αναστραφεί η τάση προς την οικονομική και κοινωνική παρακμή και τη μείωση του πληθυσμού της υπαίθρου.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων & ενδεικτικές προβλεπόμενες πράξεις.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του Μέτρου προβλέπονται δύο βασικές κατηγορίες πράξεων οι οποίες περιλαμβάνουν τα παρακάτω επί μέρους ενδεικτικά είδη πράξεων:

1. Δράσεις που αφορούν στον ιδιωτικό τομέα

- Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων
- Δράσεις ενίσχυσης της ορεινής οικοτεχνίας και βιοτεχνίας,
- προώθηση μορφών τουρισμού,
- ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας εν γένει

2. Δημόσιες υποδομές, που αφορούν βασικές υποδομές

- Εγγειοβελτιωτικά έργα – διαχείριση υδατικών πόρων της γεωργίας
- Ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με τη γεωργία (αγροτικοί δρόμοι, εξηλεκτρισμοί κλπ)
- Δράσεις ανακαίνισης χωριών, προστασίας και διατήρησης της αγροτικής κληρονομιάς
- Συμπληρωματική υποδομή στήριξης των ορεινών κέντρων ανάπτυξης για να καλύψουν τις παραγωγικές, κοινωνικές και καταναλωτικές ανάγκες της ευρύτερης περιοχής – δράσεις ανάπτυξης του ορεινού χώρου με έμφαση στα ορεινά κέντρα (υποδομές για βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικά, ύδρευση – αποχέτευση, κλπ) όπως ορίζεται από τον Οδηγό Εφαρμογής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Σκοποί - Στόχοι

Βασικός στόχος του Μέτρου είναι η άμβλυνση των παραγωγικών, δημογραφικών προβλημάτων των μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας με την ενίσχυση των βασικών και κοινωνικών υποδομών, την αξιοποίηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την επίτευξη πολυδραστηριότητας των κατοίκων της περιοχής για την αύξηση των εισοδημάτων τους, με απώτερο στόχο την παραμονή στις συγκεκριμένες περιοχές κατοίκων νεαρής ηλικίας για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων και τη διατήρηση και ενίσχυση της συνεκτικότητας του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί τόσο στη προστασία και διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς οικισμών στο σύνολό τους ή μεμονωμένων κτιρίων ιδιαίτερου κάλλους όσο και στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος χώρου

προκειμένου να διατηρηθεί η κληρονομιά της υπαίθρου. Η οικονομική εκμετάλλευση του αρχιτεκτονικού και φυσικού περιβάλλοντος δεν αποτελεί αυτοσκοπό.

Σε συμπληρωματικότητα με τις δράσεις ανάπτυξης και υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού αυτών των περιοχών που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Μέτρου 2.2.5, οι δράσεις του Μέτρου θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την εξάλειψη των φαινομένων ύπαρξης θυλάκων χαμηλής ανάπτυξης στον αγροτικό χώρο της Περιφέρειας, συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην επίτευξη του στόχου του Άξονα για αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου.

Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων του μέτρου και σημαντικότητα ως προς την επίτευξη του στόχου του Μέτρου.

Σύμφωνα με τα εγκεκριμένα επιχειρησιακά σχέδια των περιοχών ΟΠΑΑΧ ι παρεμβάσεις στις συγκεκριμένες περιοχές που υλοποιούνται αναφέρονται στην προστασία και διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος, στην αποδοτικότητα της πρωτογενούς παραγωγής, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας εν γένει και εν γένει στην ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας των κατοίκων των περιοχών αυτών.

Μέτρο 2.2.5 : Ανάπτυξη και υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού, στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (ΕΚΤ)

Χρηματοδότηση : 4.499.890 ευρώ, 2.55% της Δ.Δ του Άξονα

Περιοχές εφαρμογής : Περιφέρεια Πελοποννήσου (μειονεκτικές αγροτικές περιοχές οι οποίες ορίζονται με απόφαση της Επ. Πα. του ΠΕΠ με βάση τα κριτήρια που θα καθοριστούν από την Επ. Πα

Ωφελούμενοι : Καταρτιζόμενοι (άνεργοι και εργαζόμενοι), ΜΜΕ, άνεργοι που τοποθετούνται σε θέσεις εργασίας

Τελικοί δικαιούχοι

Τελικοί Δικαιούχοι φορείς υλοποίησης των δράσεων του Μέτρου είναι, για τις δράσεις προώθησης της απασχόλησης ο ΟΑΕΔ, για τις δράσεις κατάρτισης και προκατάρτισης η ΔΙΣΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τις δράσεις συμβουλευτικής, δημοσιότητας ευαισθητοποίησης κλπ, οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού και οι επιχειρήσεις τους, καθώς και μη

κυβερνητικές οργανώσεις, κοινωνικές οργανώσεις και κοινωνικοί / επαγγελματικοί φορείς. Τέλος, για τις δράσεις των Κοινωνικών Υπηρεσιών, τελικοί δικαιούχοι δύνανται να είναι οι επιχειρήσεις των ΟΤΑ, καθώς και οι διαδημοτικές επιχειρήσεις και οι αστικές εταιρίες.

Περιγραφή του περιεχομένου του Μέτρου

Για την επίτευξη της ολοκληρωμένης αναπτυξιακής παρέμβασης στις ειδικές ορεινές και μειονεκτικές αγροτικές περιοχές, στις οποίες εφαρμόζονται / υλοποιούνται δράσεις του προηγούμενου Μέτρου που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ, στο παρόν Μέτρο προβλέπονται ενέργειες ανάπτυξης και υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού των περιοχών αυτών, οι οποίες συνδέονται άμεσα και είναι συμπληρωματικές με τις δράσεις του προηγούμενου Μέτρου.

Το Μέτρο περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που υλοποιεί έργα των εγκεκριμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων, στήριξης, δικτύωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης για το σύνολο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων. Οι ενέργειες ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού που περιλαμβάνονται σ' αυτό το Μέτρο αναφέρονται κυρίως σε κατάρτιση εργαζομένων και ανέργων, σε αντικείμενα που εξυπηρετούν, είτε την υλοποίηση, είτε τη λειτουργικότητα των δράσεων που συγχρηματοδοτεί το ΕΓΤΠΕ στο πλαίσιο του Μέτρου 2.2.4. Επιπρόσθετα όμως θα υλοποιηθούν δράσεις εξυπηρέτησης του γυναικείου πληθυσμού για την πρόσβασή του στην αγορά εργασίας και την προώθησή του στην απασχόληση.

Σε κάθε περίπτωση ο ακριβής προσδιορισμός των δράσεων αυτού του Μέτρου για κάθε μια από τις πέντε περιοχές εφαρμογής του Μέτρου 2.2.4 προκύπτει από την εγκεκριμένη σχετική μελέτη (Επιχειρησιακό Σχέδιο) που εκπονήθηκε, στο πλαίσιο προσδιορισμού των δράσεων για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής, όπως έχει ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο Μέτρο.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων & ενδεικτικές προβλεπόμενες πράξεις.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του Μέτρου οι ενδεικτικές δράσεις που ενισχύονται είναι οι εξής:

- Συμβουλευτική (Συμβουλευτικές Υπηρεσίες, Δημοσιότητα / Ευαισθητοποίηση, Δικτύωση)
- Προκατάρτιση / Κατάρτιση

- Προώθηση στην απασχόληση (επιδότηση της απασχόλησης, επιδότηση της αυτοαπασχόλησης, επιδότηση για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας
- Κοινωνικές Υπηρεσίες (Βοήθεια στο Σπίτι, ΚΔΑΠ, ΚΔΑΠ ΜΕΑ)

Σκοποί - Στόχοι

Στόχος των δράσεων του Μέτρου αυτού είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των ειδικών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, έτσι ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο αποτέλεσμα και να ενισχυθεί η απασχόληση σ' αυτές τις περιοχές, εξασφαλίζοντας παράλληλα την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Ιεράρχηση αναγκών και προτεραιοτήτων του μέτρου και σημαντικότητα ως προς την επίτευξη του στόχου του μέτρου

Η ιεράρχηση των αναγκών και των προτεραιοτήτων του Μέτρου προσδιορίστηκε από τις μελέτες – σχέδια ολοκληρωμένης ανάπτυξης που εκπονήθηκαν για τις συγκεκριμένες περιοχές. Σε κάθε περίπτωση όμως άμεσης προτεραιότητας και υψηλής ιεράρχησης θα είναι οι απόλυτα συμπληρωματικές δράσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, με εκείνες τις δράσεις που χρηματοδοτούνται από το προηγούμενο Μέτρο (2.2.4).

Επίσης πρώτης προτεραιότητας δράσεις θα είναι εκείνες υπέρ των γυναικών προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και να απασχοληθούν σταθερά στην περιοχή.

Τέλος, σημαντικής προτεραιότητας και ιεράρχησης δράσεις είναι εκείνες που προωθούν την πολυδραστηριότητα / πολυαπασχόληση σε συμπληρωματικές προς την πρωτογενή παραγωγή δραστηριότητα.

4.12 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

4.12.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος βρίσκεται στο κέντρο της χώρας, συνορεύει προς Βορρά με Θεσσαλία, προς δυσμάς με τη Δυτική Ελλάδα και προς νότο με την Αττική. Βρέχεται ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος και τον Ευβοϊκό Κόλπο, ενώ νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο. Αποτελείται από τους νομούς Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Καταλαμβάνει συνολική έκταση 15.549 τ.χλμ. (ποσοστό 11,8% της συνολικής έκτασης της χώρας). Έχει έδρα τη Λαμία, πρωτεύουσα του νομού Φθιώτιδας. Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει αναπτυγμένη γεωργία, κτηνοτροφία και τουριστικούς πόρους που προσφέρονται για συνδυασμό χειμερινού, θαλασσινού, ιαματικού και αγροτουρισμού.

Το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας είναι ορεινό ή ημιορεινό (ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής έκτασης) ενώ το πεδινό είναι μόνο το 20,8% της έκτασης. Οι ορεινές περιοχές είναι από τις πιο μειονεκτικές της χώρας.

Το υπέδαφος της Στερεάς Ελλάδας είναι πλούσιο σε κοιτάσματα μετάλλου (μαγνησίτης, σιδηρονικέλιο, βωξίτης, δολομίτης), σε μάρμαρο και χρώμιο, τα οποία δεν αξιοποιούνται επαρκώς.

4.12.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΩΡΟΣ

Οι ενέργειες για τον ορεινό χώρο περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 1 “Μείωση των έντονων φαινομένων δυϊσμού με έμφαση στις ορεινές και αγροτικές περιοχές” του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας

Όπως προκύπτει από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης που αναφέρεται λεπτομερώς στο πλήρες κείμενο του ΠΕΠ, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αντιμετωπίζει ακόμη σημαντικά προβλήματα στις προβληματικές και κυρίως ορεινές περιοχές. Το διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον λόγω της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ και των περιορισμών που άρχισε να εισάγει το 1998, έχει επηρεάσει αρνητικά και τον ελληνικό αγροτικό τομέα.

Οι διανομαρχιακές ανισότητες όπως αυτές αναπτύσσονται στο Κεφάλαιο 1.3 του ΠΕΠ σε συνδυασμό με τη χαμηλή παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας λόγω μη εισαγωγής νέων τεχνολογιών, έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή και ομαλή λειτουργία του συνόλου της Περιφέρειας. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η εξισορρόπηση των χωρικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αναπτυξιακή διαδικασία.

Η εσωτερική μετανάστευση προς τα πεδινά και κυρίως προς τα αστικά κέντρα οδήγησε στη μεγάλη μείωση του ορεινού πληθυσμού και ανέτρεψε ολοκληρωτικά την ηλικιακή πυραμίδα.

Ορισμένα από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας, όπως είναι η ηλικία των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων μέσου μεγέθους και η αναλογία φυτικής – ζωικής παραγωγής, βελτιώνονται σταδιακά. Παράλληλα, η εικόνα που παρουσιάζει η Περιφέρεια είναι σε αρκετά σημεία καλύτερη από αυτή που εμφανίζει η Ελλάδα ως σύνολο.

Ωστόσο, οι παράγοντες που επηρεάζουν τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και την πορεία του πρωτογενή τομέα δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα να απαιτείται περαιτέρω ενίσχυση και στήριξη προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστικά αποτελέσματα και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα που θα πρέπει όμως να αντανakλούν τις “χωρικές” και “κλαδικές” ιδιαιτερότητες.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να δρομολογηθούν οι διαδικασίες / ενέργειες για τη μείωση της εξάρτησης από την καλλιέργεια βάμβακος. Εξίσου “προβληματική” μπορεί να αποδειχθεί και η κατάσταση για τον καπνό που αποτελεί και καλλιέργεια εντάσεως “εργασίας” και δύσκολα μπορεί να υποκατασταθεί λόγω των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών των εδαφών που καλλιεργείται ο καπνός.

Βασικοί στόχοι του 1^{ου} Άξονα

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
- Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου
- Εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και προστασίας του αγροτικού πληθυσμού

Αναλυτικότερα:**Κύριοι στόχοι**

- Η άρση της απομόνωσης των ορεινών περιοχών.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου και η εξισορρόπηση των χωρικών ανισοτήτων.
- Η βελτίωση της πρόσβασης κυρίως προς τα αστικά κέντρα και τους τοπικούς πόλους Ανάπτυξης της Περιφέρειας .
- Η ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού και των ίσων ευκαιριών.
- Η συγκράτηση του πληθυσμού.
- Η προστασία του Περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Ειδικοί στόχοι του αγροτικού τομέα:

- Η ενίσχυση των υποδομών του αγροτικού τομέα.
- Η ενίσχυση της συμπληρωματικής απασχόλησης στην ύπαιθρο.
- Η ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός επιλεγμένων κλάδων και η ενίσχυση της Γεωργικής Έρευνας.
- Η προσαρμογή και αναδιάρθρωση των κλάδων παραγωγής
- Η βελτίωση των δομών μεταποίησης, εμπορίας και διακίνησης των προϊόντων.
- Η προώθηση των προϊόντων ονομασίας προέλευσης και των επώνυμων προϊόντων.
- Η αξιοποίηση των δασικών πόρων, η ανάπτυξη της αλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών.

Εκείνο όμως που αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση είναι ότι οι δράσεις για τον ορεινό χώρο, δεν μπορούν μεμονωμένα να επιτύχουν τους προαναφερθέντες στόχους. Μόνο αθροιστικά, συντονισμένα και στα πλαίσια συγκεκριμένων περιοχών προγραμματισμού μπορούν να υπάρξουν επιτυχή αποτελέσματα. Συνεπώς η ολοκληρωμένη προσέγγιση αποτελεί βασική προϋπόθεση.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη ειδικών περιοχών της υπαίθρου που αντιμετωπίζουν προβλήματα που προέρχονται είτε από οικονομική και κοινωνική ανισότητα είτε από δυσκολίες προσαρμογής στην ΚΑΠ. Οι τοπικές αυτές ζώνες, που θα υποβοηθηθούν μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων με συγκροτημένες και συνεκτικές δράσεις, θα επιλεγούν με συνεργασία εθνικών, περιφερειακών, τοπικών αρχών και κοινωνικών εταίρων.

Τα ειδικά μέτρα για τις περιοχές αυτές εξειδικεύονται και υλοποιούνται από την Επιτροπή Παρακολούθησης.

Ο 1^{ος} άξονας χρηματοδοτείται με 187.116 εκατ. ΕΥΡΩ (ποσοστό 27,32% της δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας). Οι ειδικού σχεδιασμού ολοκληρωμένες δράσεις (ΟΠΑΑΧ) για τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές θα ενισχυθούν έως 45 εκατ. ΕΥΡΩ δημόσιας δαπάνης εκ των οποίων ποσό έως 33,1 εκατ. ευρώ αφορούν το ΕΓΤΠΕ, ποσό έως 9,9 εκατ. ευρώ αφορούν το ΕΤΠΑ και ποσό έως 2,8 εκατ. ευρώ αφορούν το ΕΚΤ. Βαρύτητα Μέτρων Πίνακας 12 (Παράρτημα).

4.12.3 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ 1ου ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μέτρο 1.1: Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου :16,38% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι :

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Δ/ση Γεωργικής Ανάπτυξης), το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Δνση Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων), ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛ.Γ.Α.) κ.λ.π.

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Οι ενέργειες που περιλαμβάνονται στο μέτρο αναφέρονται σε ενίσχυση γεωργικών εκμεταλλεύσεων κυρίως φυτικής παραγωγής, ενίσχυση βιολογικών και οικολογικών καλλιεργειών καθώς και δράσεων που βελτιώνουν την ποιότητα των παραγομένων προϊόντων. Ενισχύονται δράσεις που αξιοποιούν ήπιες μορφές ενέργειας καθώς και επενδύσεις που πραγματοποιούνται με σκοπό τη συμμόρφωση με νεοεισαχθέντα ελάχιστα πρότυπα για το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων. Σ' αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να χορηγείται ενίσχυση και να προβλέπεται περίοδος χάριτος για τη συμμόρφωση με τα νέα αυτά πρότυπα μέχρι το τέλος της επενδυτικής περιόδου.

Το μέτρο δύναται επίσης να χρηματοδοτήσει και άλλες παράλληλες ενέργειες στήριξης του πρωτογενούς τομέα, όπως η χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων στήριξης του πρωτογενούς τομέα, η χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων στους γεωργοκτηνοτρόφους των οποίων οι εκμεταλλεύσεις υπέστησαν σοβαρές ζημιές (στο φυτικό ή το ζωικό κεφάλαιο, σε γεωργοκτηνοτροφικά κτίσματα, θερμοκήπια κλπ) από θεομηνίες, πυρκαγιές και άλλα έκτακτα γεγονότα (Καν. 125799, άρθρο 33, δωδέκατη παύλα).

Όπου γίνονται επενδύσεις (στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στο πλαίσιο Σχεδίου Βελτίωσης) από νέους γεωργούς, όπως αναφέρονται στο Κεφάλαιο II του 1257/99 όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον 1783/2003, αυτά τα ποσοστά μπορούν να φθάσουν το μέγιστο σε 50% και στις Ορεινές και Μειονεκτικές Περιοχές σε 60% κατά την διάρκεια μιας περιόδου, που να μην υπερβαίνει τα πέντε (5) χρόνια από την εγκατάσταση (του νέου γεωργού). Η προϋπόθεση της ηλικίας του Νέου Γεωργού θα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο της εγκατάστασης ενώ η προϋπόθεση της 5ετίας από την πρώτη εγκατάσταση θα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο ένταξης στο καθεστώς των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Επίσης τα ποσοστά ενίσχυσης για τα Μικρά Νησιά Αιγαίου Πελάγους (Σκύρος και κατοικημένα μικρά νησιά του Νομού Εύβοιας) διαμορφώνονται σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΛΡΑ/ΜΟΝΙΜΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ			
	Μικρό νησί του Αιγαίου Πελάγους (Σκύρος και μικρά νησιά του Ν. Εύβοιας)		Υπόλοιπη Περιφέρεια	
	Ορεινή και μειονεκτική περιοχή	Κανονική (πεδινή) περιοχή	Ορεινή και μειονεκτική περιοχή	Κανονική (πεδινή) περιοχή
Νέος Γεωργός ηλικίας μικρότερης των 40 ετών, εφόσον δεν έχει παρέλθει πενταετία από την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης	75%	65%	60%	50%
Λοιπά πρόσωπα	65%	55%	50%	40%

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να τηρούνται οι τομεακοί περιορισμοί και απαγορεύσεις που απορρέουν από την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού 2075/00, σε εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές, όπου τα διαρθρωτικά προβλήματα που προκαλεί το πολύ μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων είναι τέτοια ώστε καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη η τήρηση των προϋποθέσεων του άρθρου 5 του Καν. 1257/99 από τις εν λόγω εκμεταλλεύσεις (βιωσιμότητα, ελάχιστες προϋποθέσεις για περιβάλλον, υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων, επαγγελματική επάρκεια του δικαιούχου) είναι δυνατή η χορήγηση ενίσχυσης μέχρι 31.12.02 για επενδύσεις μέχρι 25.000 ΕΥΡΩ, ώστε αυτές οι εκμεταλλεύσεις να μπορέσουν

μέσα σε διάστημα 3 ετών από την ημερομηνία χορήγησης να προσαρμοστούν στις παραπάνω προϋποθέσεις.

Η παρέκκλιση αυτή θα εφαρμοστεί στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που δεν πληρούν τα κριτήρια οικονομικής βιωσιμότητας όπως αυτά καθορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ).

Οι επενδύσεις που εντάσσονται στο παρόν μέτρο στις περιοχές των ΟΠΑΑΧ στοχεύουν στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων της παραγωγής(καθετοποίηση) και αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό του συνολικού κόστους του Σχεδίου Βελτίωσης. Λεπτομέρειες όσον αφορά το προϋπολογισμό, τους δικαιούχους, τις προϋποθέσεις, τα ποσά και ποσοστά ενίσχυσης εξειδικεύονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού και στη ΚΥΑ Εφαρμογής.

Όροι :

- ◆ Η Γεωργική Εκμετάλλευση στην οποία θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις (την ημερομηνία ένταξης του Δικαιούχου στο Καθεστώς) θα πρέπει να πληρεί τις ελάχιστες προϋποθέσεις (ελάχιστα πρότυπα) σχετικά με το περιβάλλον, την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων. Οι ελάχιστες αυτές προϋποθέσεις εξειδικεύονται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού.
- ◆ Η ύπαρξη κανονικών διεξόδων στην αγορά θα προκύπτει από τη φύση των επενδύσεων ή από κλαδικές μελέτες που εκπονούνται για λογαριασμό της Περιφέρειας ή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Σκοποί - Στόχοι

Με το μέτρο παρέχεται ενίσχυση σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις με στόχο την μείωση του κόστους παραγωγής αυτών, την βελτίωση και αναπροσανατολισμό της παραγωγής, την βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. (Καν. 1257/1999 Κεφ.1 όπως

αυτός τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 1783/2003 και ισχύει κάθε φορά). Επίσης είναι δυνατόν στο πλαίσιο του Μέτρου να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις με δαπάνες από την 1-1-2000 που έχουν ήδη εγκριθεί κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις κατά την περίοδο που καλύπτει το 3ο ΚΠΣ, σύμφωνα με το άρθρο 52(3) του κανονισμού (ΕΚ) 1260/99.

Το μέτρο συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, τη βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των προϊόντων την ικανοποίηση των απαιτήσεων της αγοράς, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών της Περιφέρειας.

Το μέτρο στοχεύει επίσης στην ανασύσταση του γεωργικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και στην εφαρμογή κατάλληλων προληπτικών μέσων (Καν 1257/99, άρθρο 33.).

Μέτρο 1.2. Ορθολογική αξιοποίηση υδάτινων πόρων

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 17,43% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα
Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κλπ.

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Στο συγκεκριμένο μέτρο θα περιληφθούν δράσεις ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινου δυναμικού και εξοικονόμησης ύδατος μέσω βελτίωσης των συνθηκών άρδευσης, κατασκευής φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών για συγκέντρωση και αξιοποίηση των υπέργειων υδάτων και εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα (άρθρο 33/8η-). Επίσης στο πλαίσιο του μέτρου θα ενισχυθούν και δράσεις που αφορούν γενικότερα την αγροτική παραγωγή όπως εγγαιοβελτιωτικά έργα, και αντιπλημμυρικά,

Βασικές αρχές για χρηματοδότηση αρδευτικών έργων είναι :

- Η ύπαρξη σχεδίου αναδιάρθρωσης καλλιεργειών

- Η άρδευση είναι επιτρεπτή μόνο από υφιστάμενες γεωτρήσεις και αφού διασφαλίζεται η εξοικονόμηση και εν γένει η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Δεν χρηματοδοτούνται επεκτάσεις δικτύων.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Βασικοί στόχοι του συγκεκριμένου μέτρου είναι :

- Η άμβλυνση του προβλήματος που προκύπτει στον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας από την δραματική υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα και την έλλειψη υδάτινων πόρων, με την αποτελεσματική αξιοποίηση των επιφανειακών αλλά και την ορθολογική αξιοποίηση των υπογείων υδάτων.
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας με την μείωση του κόστους παραγωγής των παραγόμενων προϊόντων, την βελτίωση των συνθηκών παραγωγής και γενικότερα την δημιουργία βιώσιμων εκμεταλλεύσεων.
- Η προστασία των αγροτικών περιοχών από φυσικές καταστροφές.

Μέτρο 1.3: Αναδάσμοι, παράλληλα έργα

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 3,85% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Εφαρμογή του αναδάσμου και κατασκευή των παράλληλων έργων.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο

Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Δημιουργία οικονομικά βιώσιμων εκμεταλλεύσεων, με τη μείωση του πολυτεμαχισμού μέσω της ανταλλαγής αγροτοτεμαχίων και των παράλληλων έργων (άρθρο 33/2)

Μέτρο 1.4 : Λοιπές υποδομές σχετικά με την ανάπτυξη της Γεωργίας

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 8,13% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κλπ

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Στα πλαίσια του μέτρου (Κ.Δ. 1309) προβλέπεται η χρηματοδότηση δράσεων Αγροτικής οδοποιίας, αγροτικού εξηλεκτρισμού, κτηνοτροφικών πάρκων και η ενίσχυση της υποδομής που σχετίζεται με ιδρύματα, σταθμούς και κέντρα ελέγχου για την εφαρμογή των κανόνων της Ενιαίας Κοινοτικής Αγοράς.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η μείωση του κόστους παραγωγής μέσω της βελτίωσης των αγροτικών υποδομών (άρθρο 33/9)

Μέτρο 1.5: Βασικές Υπηρεσίες στην Αγροτική οικονομία

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 0,14% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι ΟΤΑ, Φυσικά και Νομικά πρόσωπα, κλπ

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Ενδεικτικά το μέτρο περιλαμβάνει δράσεις που αναφέρονται στην διοργάνωση διαγωνισμών και τοπικών παραδοσιακών εκδηλώσεων, διάδοση νέων τεχνικών(πυλοτικά έργα μικρής κλίμακας ή έργα επίδειξης),αμοιβές συμβούλων για διάδοση νέων τεχνικών για ανάδειξη της ποιότητας, Βρεφονηπιακοί σταθμοί για εξυπηρέτηση των αγροτισσών. Δίκτυα και σημεία πληροφόρησης του αγροτικού πληθυσμού (Κ.Δ. 1305)

Για τα μικρά δημόσια έργα υποδομής, το ποσοστό ενίσχυσης θα ανέρχεται σε 100% του επιλέξιμου κόστους.

Στα ιδιωτικά έργα το ύψος ενίσχυσης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 100.000 Ευρώ ανά δικαιούχο ανά τριετία και μέχρι το 75% του συνολικού επιλέξιμου κόστους.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Παροχή στήριξης στο γεωργικό τομέα, με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και του επαγγελματισμού στη γεωργία, την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ώστε να συμβάλλει στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της καθώς και ενίσχυση δράσεων βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων. (άρθρο 33/5)

Μέτρο 1.6 : Εμπορία Προϊόντων Ποιότητας

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 0,30% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι: Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, Φυσικά και Νομικά πρόσωπα, κλπ

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο περιλαμβάνει : δραστηριότητες έρευνας της αγοράς, σύλληψη και σχεδιασμό προϊόντων, καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας και λοιπές δράσεις όπως αυτά αναφέρονται στο σημείο 13.2 των κατευθυντήριων γραμμών για κρατικές ενισχύσεις (ΕΕ 2000/C28/2).

Το ύψος ενίσχυσης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 100.000 Ευρώ ανά δικαιούχο ανά τριετία και μέχρι το 75% του συνολικού επιλέξιμου κόστους.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Παροχή κινήτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων με στόχο τη προσαρμογή στη ζήτηση του τομέα που δίνει έμφαση στην ποιότητα.

Μέτρο 1.7 : Δασοκομία

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 6,53% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι: Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κλπ

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο αφορά την αναδάσωση καμένων δασικών εκτάσεων, την ενίσχυση των υποδομών και του εξοπλισμού για την Πυροπροστασία καθώς και επενδύσεις που οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση της οικονομικής οικολογικής ή κοινωνικής τους αξίας

Η ένταξη δράσεων στο πλαίσιο του Μέτρου θα γίνει με βάση τις δυνατότητες που παρέχονται βάσει του Καν (ΕΕ) 1783/2003, ο οποίος τροποποιεί τον Καν (ΕΕ) 1257/1999.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- Βασικός στόχος του μέτρου είναι η προστασία δασών καθώς και η ανασύσταση του δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές.(Καν. 1257/1999 άρθρο 30 και όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Καν 1783/2003). Ειδικότερα :
- Η αποκατάσταση του δυναμικού δασοκομικής παραγωγής, που επλήγη από πυρκαγιές ή θεομηνίες και εισαγωγή των κατάλληλων προληπτικών ενεργειών.(κωδ. 125)
- Η αναδάσωση μη γεωργικών εκτάσεων (κωδ. 126)
- Η βελτίωση – διατήρηση οικολογικής σταθερότητας των υπό προστασία δασών (κωδ. 127)
- Δασοκομικές Επενδύσεις(κωδ. 121,123)

Ενδεικτικά αναφέρονται δράσεις όπως:

- Βελτίωση προπελασιμότητας με διάνοιξη ή βελτίωση δασικών δρόμων
- Κατασκευή αντιπυρικών ζωνών, δεξαμενών νερού, πυροσβεστικών σημείων, παρατηρητηρίων.
- Έργα φρυγανεύσεων και εκθαμνεύσεων
- Έργα διευθέτησης χειμάρρων
- Αναδασώσεις καμένων εκτάσεων καθώς και άλλες συμπληρωματικές δράσεις
- Δασοκομικές επενδύσεις οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση της οικολογικής και κοινωνικής τους αξίας τους. (Αφορά τα Δημόσια Δάση)
- Δασοκομικές επενδύσεις οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση της οικονομικής οικολογικής ή κοινωνικής τους αξίας και αφορούν δάση ή δασικές εκτάσεις που είναι ιδιοκτησία ιδιωτών ή ενώσεων τους ή των δήμων ή των ενώσεων τους.
- Δράσεις Προώθησης νέων διεξόδων για τη χρησιμοποίηση και την εμπορία δασοκομικών προϊόντων.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Μέτρο 1.8. : Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την δασοκομία τη γεωργία, την διατήρηση του τοπίου καθώς και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 0,77% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού δικαίου, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 (Ιδιώτες ή Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου), Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Περιλαμβάνονται δύο είδη δράσεων :

- Προστατευτικές και άλλες εργασίες σε περιοχές Natura 2000. Θα διασφαλίζεται συμπληρωματικότητα και συνοχή με το ΕΠΕΡ 3 και το πρόγραμμα LIFE.
- Μετεγκαταστάσεις κτηνοτροφικών μονάδων με ύψος ενίσχυσης : μέχρι 40% στις πεδινές περιοχές και 50% στις Ορεινές και Μειονεκτικές περιοχές με τις προϋποθέσεις του καν. 1257 άρθρο 7., με ύψος επιλέξιμης επένδυσης 600.000 ΕΥΡΩ

Το πρώτο είδος δράσεων του Μέτρου αυτού θα βρίσκονται σε συνάφεια με τις δράσεις του Μέτρου 2.2

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Βασικός στόχος του μέτρου είναι η προστασία του περιβάλλοντος όπως αυτή αναφέρεται στο άρθρο 33/11^η - .

Μέτρο 1.9 : Ανακαίνιση γωριών

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 1,30% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι: Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Ενδεικτικά το Μέτρο περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν αναπλάσεις χώρων, οικισμών, αναπαλαιώσεις κτιρίων, ανάδειξη πολιτιστικών πόρων, αναστηλώσεις μνημείων, ανάδειξη βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, Δημιουργία χώρων στάθμευσης, παιδικές χαρές, αθλοπαιδιές, κατασκευή χώρων ειδικών χρήσεων (λαογραφικά μουσεία κλπ.), Βελτίωση και κατασκευή δικτύων ύδρευσης-αποχέτευσης οικισμών και Βελτίωση και κατασκευή δικτύου εσωτερικής οδοποιίας σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Συγκριτικό πλεονέκτημα του ορεινού / αγροτικού χώρου αποτελεί η ιστορική – πολιτιστική κληρονομιά. Η ανάδειξη – αξιοποίηση των στοιχείων αυτών δημιουργεί πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική οικονομία.(άρθρο 33/6¹-)

Ως γενικός στόχος τίθεται η ανάπτυξη του αγροτικού – ορεινού χώρου. Οι ειδικοί στόχοι του μέτρου είναι η διατήρηση, προβολή και ανάδειξη και του παραδοσιακού χαρακτήρα των ορεινών περιοχών, της πολιτιστικής κληρονομιάς αυτών καθώς και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους.

Μέτρο 1.10 : Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 5,39% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Περιλαμβάνονται δράσεις που προωθούν την πολυαπασχόληση στην Ύπαιθρο, με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, δράσεων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ενίσχυση βιοτεχνικών ή χειροτεχνικών μονάδων.

Όποιες κρατικές ενισχύσεις διατεθούν στο πλαίσιο αυτού του Μέτρου είτε θα είναι συμβατές με τον κανόνα "ήσσονος σημασίας" (de minimis), είτε θα εφαρμοστούν στη βάση μίας από τις ρυθμίσεις που αφορούν εξαιρέσεις σύμφωνα με τον Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθμ. 994/98, και τους Κανονισμούς της Επιτροπής 68/2001, 69/2001 και 70/2001 - Ε.Ε. L 10 της 13/1/2001

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΙΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

- Ενθάρρυνση βιοτεχνικών και τουριστικών δραστηριοτήτων εκτός σχεδίων βελτίωσης (άρθρο 33/10η-)
- Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων (άρθρο 33,7^η παύλα του 1257/99)

Μέτρο 1.11 : Άρση της απομόνωσης των ορεινών περιοχών

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 31,69% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα
Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο αναφέρεται στην βελτίωση και επέκταση του οδικού δικτύου σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και στην βελτίωση των προσπελάσεων προς τις τουριστικές ζώνες.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Ανασταλτικός παράγοντας στην επικοινωνία των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί κυρίως η κακή κατάσταση του δικτύου μεταφορών με συνέπεια τη μετανάστευση του πληθυσμού και αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία.

Ο γενικός στόχος του μέτρου είναι η άρση της απομόνωσης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Ειδικότεροι στόχοι είναι: η βελτίωση της προσβασιμότητας στις ορεινές-μειονεκτικές περιοχές, στις τουριστικές ζώνες και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας.

Μέτρο 1.12: Υγεία – Πρόνοια

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 1,88% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα
Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Το μέτρο αναφέρεται σε δράσεις αναβάθμισης των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης, ενίσχυσης των υποδομών πρόνοιας στις ορεινές και αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας και της δημιουργίας νέων υποδομών.

Μέρος του προϋπολογισμού του Μέτρου αφορά τις περιοχές των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΙΑΑΧ) το οποίο εξειδικεύεται στο Συμπλήρωμα Προγραμματισμού με βάση τα Επιχειρησιακά Σχέδια όπως αυτά ισχύουν κάθε φορά.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας πρόνοιας για τους κατοίκους των ορεινών /αγροτικών περιοχών αποτελεί βασική παράμετρο για την συγκράτηση του πληθυσμού και την περαιτέρω ανάπτυξή τους.

Ο βασικός σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση και αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας στον ορεινό χώρο.

Στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του αγροτικού ορεινού χώρου με ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Περίθαλψης.

Μέτρο 1.13 : Ενίσχυση, βελτίωση υποδομών Αλιείας

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου : 3,22% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα
Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Ενδεικτικά προβλέπονται δράσεις όπως κατασκευή νέων και επέκταση υφιστάμενων αλιευτικών καταφυγίων.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Στόχος των ενεργειών αυτού του μέτρου είναι η βελτίωση των υποδομών αλιείας

Μέτρο 1.14 : Παρεμβάσεις ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού για την ανάπτυξη της Υπαίθρου

Χρηματοδοτική βαρύτητα του Μέτρου 2,97% επί της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα

Ενδεικτικοί τελικοί δικαιούχοι είναι : Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης ΠΣΕ, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Επιχειρήσεις – Οργανισμοί των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, Ενδιάμεσοι φορείς, ΟΑΕΔ, ΕΟΜΜΕΧ ,κ.λ.π

Συνοπτική Περιγραφή Μέτρου

Οι ενέργειες του μέτρου αναφέρονται στην κατάρτιση- επανακατάρτιση, κοινωνική ενσωμάτωση αποκλεισμένων ατόμων, θετικές δράσεις για την προώθηση της απασχόλησης, στην ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών σε ορεινές και αγροτικές περιοχές.

Η ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας με την παροχή κινήτρων για τη δημιουργία και τη στήριξη ΜΜΕ, ΠΜΕ και γυναικείων συνεταιρισμών με την παροχή τεχνογνωσίας σε θέματα σχεδιασμού , υλοποίησης και διαχείρισης. Περιλαμβάνονται επίσης ενέργειες εκπαίδευσης, επανεκπαίδευσης, επιδότησης της απασχόλησης και αυταπασχόλησης για την υποστήριξη και ενίσχυση φορέων, δομών και δικτύων για τη βελτίωση και αύξησης απασχόλησης των γυναικών.

Το Μέτρο επίσης περιλαμβάνει οριζόντιες δράσεις αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που υλοποιεί έργα των εγκεκριμένων Επιχειρησιακών Σχεδίων, στήριξης, δικτύωσης, ευαισθητοποίησης και διάχυσης για το σύνολο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων.

Επίσης δύναται να υλοποιηθούν και οριζόντιες δράσεις απασχόλησης όπως ΝΘΕ, ΝΕΕ,STAGE, καθώς επίσης και οριζόντιες δράσεις κατάρτισης.

Όποιες κρατικές ενισχύσεις διατεθούν στο πλαίσιο αυτού του Μέτρου είτε θα είναι συμβατές με τον κανόνα "ήσσονος σημασίας" (de minimis), είτε θα εφαρμοστούν στη βάση μίας από τις ρυθμίσεις που αφορούν εξαιρέσεις σύμφωνα με τον Κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθμ. 94/98, και τους Κανονισμούς της Επιτροπής 68/2001, 69/2001 και 70/2001 - Ε.Ε. L 10 της 13/1/2001, 2204/2002 L337/3 της 13-12-2003.

Σκοποί - γενικοί στόχοι

Στόχος των ενεργειών του μέτρου είναι η υλοποίηση παρεμβάσεων ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού στις ορεινές και αγροτικές περιοχές σε συνέργια με τις αντίστοιχες δράσεις του ΕΤΠΑ και του ΕΓΤΠΕ. Οι δράσεις αυτές στοχεύουν:

- ❑ Στη συγκράτηση του πληθυσμού στις απομακρυσμένες, ορεινές και νησιωτικές περιοχές.
- ❑ Στη βελτίωση και αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης παράλληλα με τη διαφοροποίηση της οικονομικής και παραγωγικής δραστηριότητας.
- ❑ Στην κοινωνική ενσωμάτωση και υποστήριξη ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη διπλωματική αυτή εργασία επιδιώχθηκε η παρουσίαση της Ελληνικής Πολιτικής για τον Ορεινό Χώρο. Η προσπάθεια προσέγγισης της ευρωπαϊκής, της εθνικής και της περιφερειακής Πολιτικής για τις ορεινές περιοχές έδωσε σε ικανοποιητικό βαθμό το πλαίσιο του Σχεδιασμού βάσει του οποίου καθορίζονται οι Άξονες Προτεραιότητας και πραγματοποιούνται όλες οι ενέργειες.

Αναλύοντας όλα τα στοιχεία προκύπτει αμέσως ότι στις ορεινές περιοχές, λόγω των εξαιρετικών ιδιοτεροτήτων της φυσικο-γεωγραφικής και κοινωνικοοικονομικής τους πραγματικότητας, εφαρμόζονται, ή τουλάχιστον σχεδιάζονται, ειδικές πολιτικές που στόχο έχουν την ανάπτυξη τους. Η ανυπαρξία συγκεκριμένης πολιτικής έως τα τέλη της δεκαετίας του 1970 στην Ελλάδα, συνέβαλλε στην περαιτέρω υστέρηση των περιοχών αυτών έναντι των υπόλοιπων περιοχών της χώρας αλλά και άλλων ευρωπαϊκών ορεινών περιοχών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση όπως είδαμε από το 1975 και έπειτα προσπάθησε την προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των ορεινών περιοχών μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων Μέτρων και Προγραμμάτων. Στόχος ήταν και παραμένει η οικονομική ανάπτυξη σε διάφορους τομείς και η παραμονή των ορεινών πληθυσμών στις εστίες τους.

Όσον αφορά στις πολιτικές του Τμήματος Εγγυήσεων της ΚΑΠ, είναι φανερό ότι οι συγκεκριμένες ενισχύσεις συνέβαλαν στη διατήρηση του ορεινού πληθυσμού. Συνέβαλαν όμως στον εφησυχασμό και την επανάπαυση των αγροτών σε αυτές, με αποτέλεσμα να δράσουν ως ανασταλτικοί παράγοντες της διαρθρωτικής προσαρμογής των τοπικών οικονομιών.

Σε ό,τι αφορά τα διαρθρωτικά μέτρα και ειδικότερα αυτά που αφορούν τον πρωτογενή τομέα, είναι γεγονός ότι προωθήθηκαν επενδυτικές δράσεις οι οποίες συνέβαλαν στον εκσυγχρονισμό της γεωργικής δραστηριότητας (σχεδία βελτίωσης, νέοι αγρότες, κλπ.),

αλλά και στη διαφοροποίηση εντός και εκτός της αγροτικής εκμετάλλευσης (αγροτουρισμός, βιοτεχνίες μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, κλπ). Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω των ομοιογενών ποσοστών ενίσχυσης (για τις ορεινές περιοχές) αλλά και των κοινωνικο-οικονομικών περιορισμών των ορεινών περιοχών, οι επενδυτικές πρωτοβουλίες στον ορεινό χώρο υπήρξαν πολύ κατώτερες του αναμενομένου (Υπουργείο Γεωργίας, 1999).

Τα ΜΟΠ και οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (κυρίως η LEADER), εφαρμόστηκαν με αρκετή επιτυχία, αφού όχι μόνο κατόρθωσαν να προωθήσουν την επιχειρηματικότητα και την οικονομική διαφοροποίηση στις ορεινές περιοχές, αλλά παράλληλα, συνέβαλαν στην υλοποίηση καινοτόμων δράσεων και κυρίως στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, μέσω της δημιουργίας τοπικών αναπτυξιακών φορέων, οι οποίοι παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες στον τοπικό πληθυσμό. Παρά τις αρκετά θετικές επιπτώσεις της εφαρμογής των τομεακών προγραμμάτων στις ορεινές περιοχές (ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη δασική ανάπτυξη και τη βελτίωση των βοσκοτόπων), οι δράσεις τους δεν μπορούν να θεωρηθούν αποτελεσματικές, αφού δεν εντάχθηκαν ποτέ σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Σε περιφερειακό επίπεδο, εξετάζοντας τους Άξονες Προτεραιότητας και τα Μέτρα κάθε Περιφέρειας παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της ταύτισης τόσο των Αξόνων (φαινόμενο εύλογο αφού πρόκειται για Σχεδιασμό Ορεινών Περιοχών), όσο και των Μέτρων από Περιφέρεια σε Περιφέρεια. Τα Μέτρα που εντοπίζονται κοινά σε όλες σχεδόν τις Περιφέρειες έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη βασικών υποδομών (υπηρεσίες – μεταφορές), την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, την προστασία και αξιοποίηση των δασών, τη βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, τις επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών αγροτικού χώρου, τη διαχείριση υδάτινων πόρων, τις έγγειες βελτιώσεις και τις υποδομές αγροτικού - γεωργικού χώρου.

Η χρηματοδότηση των μέτρων διαφέρει από Περιφέρεια σε Περιφέρεια, ωστόσο διαπιστώνεται ότι το κύριο μέρος της χρηματοδότησης κάθε Άξονα χορηγείται στα Μέτρα που αφορούν ανάπτυξη βασικών υποδομών (υπηρεσίες – μεταφορές), επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων, προστασία και αξιοποίηση των δασών, υποδομές αγροτικού - γεωργικού χώρου, διαχείριση υδάτινων πόρων και έγγειες βελτιώσεις. Επίσης

μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης των Αξόνων απορροφούν οι επενδύσεις για την επιχειρηματικότητα, οι οποίες όμως περιέχονται σε Μέτρα πολύ λίγων Περιφερειών. Σε Περιφέρειες που περιέχουν ορεινούς τουριστικούς προορισμούς καταγράφεται μεγαλύτερη χρηματοδότηση σε Μέτρα που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι ο τομέας της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων χρηματοδοτείται ελάχιστα και με πολύ χαμηλά ποσοστά επί της χρηματοδότησης των Αξόνων (με εξαίρεση την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας), γεγονός που μειώνει ακόμη περισσότερο τις ήδη περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης του κλάδου, όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο.

Οι δράσεις των ΠΕΠ, τόσο αυτής της περιόδου (2000 – 2006) όσο και της προηγούμενης επικεντρώνονται κυρίως στη βελτίωση των υποδομών γενικά. Ωστόσο η βελτίωση και επέκταση του οδικού δικτύου με στόχο τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και την άρση της απομόνωσης αποτελεί την πλέον κλασσική αναπτυξιακή στρατηγική.

Ακόμη, αναλύοντας τα συγκεκριμένα επιχειρησιακά αναπτυξιακά προγράμματα για τον ορεινό χώρο διαπιστώνεται ότι δεν προωθούνται καθόλου νέες πρωτοβουλίες όπως είναι η άρση του ελλείμματος της ενημέρωσης, η επαγγελματική κατάρτιση κ.α.

Σε μια ειδικότερη προσέγγιση γίνονται οι εξής διαπιστώσεις. Για την Περιφέρεια Αττικής η ανυπαρξία σχεδιασμού για τις ορεινές περιοχές δικαιολογείται λόγω της απουσίας μεγάλων ορεινών όγκων στο εσωτερικό της Περιφέρειας. Ωστόσο δεν μπορεί να ειπωθεί το ίδιο για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, στις ορεινές περιοχές της οποίας συγκεντρώνεται ένα ικανοποιητικό ποσοστό του πληθυσμού. Θεωρείται αναγκαία λοιπόν η σχεδίαση ενώ Άξονα ή Υποάξονα που να αφορά αυτόν το χώρο. Όλες οι άλλες Περιφέρειες, εκτός της Περιφέρειας Ηπείρου, περιέχουν ένα πολύ μεγάλο κομμάτι ορεινού χώρου στο εσωτερικό τους και προβλέπουν Μέτρα για την ανάπτυξή του. Το γεγονός αυτό αποτελεί παράδοξο αφού η Ήπειρος είναι μακράν η ορεινότερη Περιφέρεια της χώρας με ποσοστό ορεινότητας πάνω από 70% όπως έχει προαναφερθεί. Ενώ στο προηγούμενο ΠΕΠ Ηπείρου υπήρχε Άξονας σχετικός με την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών και ενώ ορισμένα Μέτρα αυτού δεν εφαρμόστηκαν πλήρως ή αναποτελεσματικά, σύμφωνα με την αξιολόγηση που αναφέρθηκε, στο ΠΕΠ της περιόδου 2000 – 2006 παραδόξως, κρίθηκε σκόπιμος ο μη Σχεδιασμός ειδικού Άξονα. Το γεγονός αυτό προκαλεί εύλογες απορίες σχετικά με την κατάρτιση των ΠΕΠ.

5.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι ανεπάρκειες στο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχεδιασμό καθώς και στη διοικητική και τεχνική στήριξη οφείλονται σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας στο γεγονός ότι τα Επιχειρησιακά Προγράμματα καταρτίζονται από μη εξειδικευμένους επιστήμονες.

Τα ανωτέρω στοιχεία, σχετικά με τα χαρακτηριστικά - μειονεκτήματα της περιφερειακής πολιτικής και την έλλειψη συντονισμού των δράσεων, δημιουργούν αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητά της. Είναι αναγκαία λοιπόν η δημιουργία ενός Εθνικού Φορέα για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού χώρου, στον οποίο θα εκπροσωπούνται τα συναρμόδια Υπουργεία (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης κ.α.), για την αποφυγή φαινομένων όπως αυτά που αναφέρθηκαν. Βασικός ρόλος και αρμοδιότητες του Φορέα αυτού θα είναι η σύνθεση των πολιτικών των διαφόρων Υπουργείων και άλλων κεντρικών Οργανισμών καθώς και η παρακολούθηση, ο έλεγχος της εφαρμογής και η αξιολόγηση των Αναπτυξιακών προγραμμάτων στον ορεινό χώρο. Επίσης κρίνεται σκόπιμη η ύπαρξη ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος σε κεντρικό επίπεδο που θα περιλαμβάνει τις δράσεις εθνικής κλίμακας.

Επίσης προτείνεται ο χωροταξικός Σχεδιασμός να προσδιοριστεί σε επίπεδο βουνού, σύμφωνα με το γαλλικό μοντέλο ανάπτυξης των ορεινών όγκων. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε οροσειρά της χώρας θα προγραμματίζεται ξεχωριστή πολιτική η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες κάθε βουνού και οι οποίες έχουν να κάνουν με τη μορφολογία και κλίση του εδάφους, το κλίμα, τα είδη χλωρίδας και πανίδας που απαντώνται, τα δημογραφικά και οικονομικά δεδομένα των ορεινών χωριών και άλλα ειδικότερα χαρακτηριστικά. Για κάθε οροσειρά προτείνεται η δημιουργία ξεχωριστού Φορέα (Φορέας Βουνού) που θα προγραμματίζει τα σχέδια και τις δράσεις, ενώ παράλληλα θα παρακολουθεί, θα ελέγχει και θα αξιολογεί, όπως ακριβώς και ο εθνικός Φορέας που συντονίζει.

Πέρα όμως από την ανάγκη συντονισμού και ενιαίας πολιτικής, η ανάπτυξη των ορεινών περιοχών απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σε όλους τους τομείς, πολυλειτουργικού χαρακτήρα, που να διασφαλίζει τη διαχρονική πολυαπασχόληση των κατοίκων τους. Η έννοια της ολοκληρωμένης ανάπτυξης που προσπάθησε να προωθήσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μετά το 1975 χαρακτηρίζεται ως ελλιπής καθώς τα ενιαία σχέδια και

προγράμματα που αφορούν τον αγροτικό χώρο δεν μπορούν να βρουν πλήρη εφαρμογή στον ορεινό χώρο, όσο και αν τροποποιηθούν λόγω των ιδιαιτεροτήτων του. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη απαιτεί ιδιαίτερη ολοκληρωμένη διεπιστημονική διερεύνηση για κάθε συγκεκριμένη ορεινή περιοχή.

Στον ελληνικό ορεινό χώρο οι επιχειρηματικές δράσεις, τα κίνητρα προσέλκυσης νέων αγροτών, οι εξισωτικές αποζημιώσεις, οι αγροτικές επιδοτήσεις και άλλα μέτρα που εφαρμόζονται συνέβαλαν στην ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομιών. Δεν προώθησαν όμως την ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη ανάπτυξη καθώς αποτέλεσαν ενέργειες εθνικού και ευρωπαϊκού επιπέδου, κατά τον σχεδιασμό των οποίων δεν λήφθηκαν υπ' όψιν οι φυσικές δυνατότητες και το ανθρώπινο δυναμικό κάθε περιοχής.

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν τους φορείς πρωτοβουλιών των σχετικών σχεδίων, προγραμμάτων και δράσεων αποτελούν, συντονισμένα και συλλογικά, οι μόνιμοι κάτοικοι, οι περιστασιακοί κάτοικοι που αποτελούν παλαιούς μόνιμους κατοίκους που μετακινήθηκαν προς τα αστικά κέντρα και επιστρέφουν σε περιόδους διακοπών, οι τοπικές, νομαρχιακές και περιφερειακές αυτοδιοικήσεις, τα πανεπιστήμια της περιφέρειας και οι επιστημονικοί και κοινωνικοί φορείς. Ωστόσο επισημαίνεται η αναγκαιότητα του Εθνικού Φορέα για τον καλύτερο συντονισμό και την αμεσότερη χρηματοδότηση των προγραμμάτων και των δράσεων.

Η δημιουργία ενός Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού εξειδικευμένου στον ορεινό χώρο θα σηματοδοτούσε την αρχή μιας συλλογικότερης προσπάθειας, πιο εμπειριστατωμένης και πιο ολοκληρωμένης, για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Η εμπειρία από την εφαρμογή της μέχρι σήμερα ευρωπαϊκής, εθνικής και περιφερειακής πολιτικής αποτελεί ένα επιπλέον εφόδιο για την επίτευξη του στόχου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βαρβαρέσος, Σ., Σωτηριάδης, Μ., (2004), *“Ορεινοί όγκοι και τουρισμός: Μια χωρο-χρονική προσέγγιση”*, Λαμία

Γεωργιάδης, Γ., (2003), *“Η Ευρωπαϊκή Κοινή Αγροτική Πολιτική”*, Αθήνα

Γούσιος, Δ., (2004), *“Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου”*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

Γραφείο 12 (Εταιρία Μελετών για Οικιστική Ανάπτυξη), Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., 2000, *“Οι δυναμικές των ορεινών και προβληματικών περιοχών στο πλαίσιο των γενικότερων εξελίξεων και μετασχηματισμών του αγροτικού χώρου”*, Αθήνα

ΕΣΥΕ (2001), Πίνακας 3. *Μόνιμος πληθυσμός, επιφάνεια και πυκνότητα του πληθυσμού, με διάκριση σε αστικές και αγροτικές περιοχές καθώς, και σε πεδινές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές. Μέσος σταθμικός των υψομέτρων. Απογράφη πληθυσμού 18ης Μαρτίου 2001.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1993), *Έρευνες Διάρθρωσης των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων.* Αθήνα

ΕΣΥΕ, (1995), *Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδος κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης,* Αθήνα

Ζιωγάνας, Χρ., (1999), *“Διάρθρωση της Προσφοράς της Αγροτικής Παραγωγής με Ορίζοντα το 2010”*. Στο *“Η Ελληνική Γεωργία Προς το 2010”*, Εκδόσεις Παπαζήση. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Καρανικόλας, Π. και Μαρτίνογ, Ν., (1999), *“Χωρική διαφοροποίηση της ελληνικής γεωργίας με ορίζοντα το 2010”*, στο *“Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010”*, Εκδόσεις Παπαζήση, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Κεμίδης Κ., (1995), “*Δασική Ιδιοκτησία*”. Εκδ. Αντ. Σακκουλά, Αθήνα-Κομοτηνή.

ΚΕ.Π.Α.ΜΕ. (Κέντρο Χωροταξικών - Πολεοδομικών και αρχιτεκτονικών Μελετών
Γρηγόρης Διαμαντόπουλος & Συνεργάτες Ε.Ε. Μελετών), Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε, (2000),
“*Στρατηγικό Πλαίσιο Κατευθύνσεων για την Ανάπτυξη του Χιονοδρομικού Τουρισμού στην
Ελλάδα*”, Αθήνα

ΚΕΠΕ, (1989), “*Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988-1992: Δασοπονία*”, Αθήνα.

ΚΕΠΕ, (1991), “*Εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988-1992: Περιφερειακή Πολιτική*”, Αθήνα.

Μαραβέγιας, Ν., (1992), “*Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και η Ελληνική
Γεωργία στη δεκαετία του '90*”. Εκδ. Παπαζήση. Αθήνα

Μπεριάτος Η. (2001), “*Χωροταξία III Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική,
Χωροταξία και Ορεινός Χώρος : Για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών*”,
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

Μπεριάτος Η. (2005), “*Ορεινός χώρος : περιβάλλον – κοινωνία – ανάπτυξη*”, ΗΚΙ,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ΤΜΧΠΠΑ, Βόλος

Παυλόπουλος, (2001), “*Ο Χειμερινός Τουρισμός στην Ελλάδα: Ανάλυση - Συμπεράσματα –
Προτάσεις*”, από το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, Αθήνα

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
2000 - 2006*

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Θεσσαλίας, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Ηπείρου, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Πελοποννήσου, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Κρήτης, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Αττικής, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Ιόνιων Νησιών, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, *Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 - 2006*

Πίνδος (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., (2000), “*Μελέτη για το Στρατηγικό Πρόγραμμα Δράσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών*”.

Ρόκος, Δ., (1980), “*Κτηματολόγιο και Πολιτική Γης*”. Εκδόσεις Μαυρομάτης, Αθήνα (και Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 1986)

Ρόκος, Δ., (1980), “*Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις*”. Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη (και ανατύπωση Ε.Μ.Π. Αθήνα 1988 και 1992)

Ρόκος, Δ., (1998), “*Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη*”, Αθήνα

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Χωροταξίας, (2000), “*Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*”, Αθήνα

Υπουργείο Γεωργίας, (1992), *Αποτελέσματα Πρώτης Εθνικής Απογραφής Δασών. Διεύθυνση Δασικού κτηματολογίου, Δασολογίου Χαρτογράφησης, Απογραφής & Ταξινόμησης Δασών & δασικών Εκτάσεων*. Αθήνα.

Υπουργείο Γεωργίας, (2001), *“Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006»*”. Αθήνα.

Υπουργείο Γεωργίας, Γενική Διεύθυνση Εγγειοβελτιωτικών έργων και Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού, (1999), *“Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης για τον Πρωτογενή Τομέα 2000-2006”*, Αθήνα.

Υπουργείο Γεωργίας, (2003), *“Εγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης”*, Αθηνά

Χριστοπούλου, Ο.(1998), *“Οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές του νότου της Ε.Ε”*, Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου “Η Γεωργική Διάσταση των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης”. σελ 122-142, Οργάνωση : ΠΑΣΕΓΕΣ – CERPFA 11-12/12/1998, Θεσσαλονίκη

Χριστοπούλου, Ο., (2001), *“Η περιβαλλοντική προστασία του αγροτικού χώρου στην Ε.Ε : Θεσμοί και Εφαρμογές”*, Περιβάλλον και Δίκαιο, 5(1) : 49-60.

Χριστοπούλου, Ο. (1998), *“Ανάλυση και Διαχείριση Οικοσυστημάτων”*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

Ξενόγλωσση

European Commission, (2002), Proceedings of the conference *“Community policies and mountain areas”*; Organised by the European Commission, BRUSSELS 17 and 18 October 2002

European Commission, (1999), *European Spatial Development Perspective (ESPD). Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union*, European Communities.

European Commission, (2000), *Agenda 2000. CAP Reform Decisions*. Directorate-General of Agriculture.

European Commission, (2000). *The CAP Reform – A Policy For The Future*. Directorate-General of Agriculture.

Διευθύνσεις Διαδικτύου

www.europa.eu

www.icimod.org.

www.minenv.gr

www.minagric.gr

www.mountain.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : Χιονοδρομικά Κέντρα

Νομός	Βουνό	Περιοχή
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη		
Δράμας	Φαλακρό	<u>Αγιο Πνεύμα</u>
Καβάλας	Παγγαίο	<u>Κοιλάδα Οοφέα</u>
Σερρών	Βροντούς	<u>Λαϊλιάς</u>
Κεντρική και Δυτική Μακεδονία		
Γρεβενών	Βασιλίτσα	<u>Διάσελο Βασιλίτσας</u>
Ημαθίας	Βέρμιο	<u>Τρία Πέντε Πηγάδια</u>
Ημαθίας	Βέρμιο	<u>Σέλι</u>
Καστοριάς	Βέρνο (Βίτσι)	<u>Οξυά</u>
Πέλλας	Βόρας (Καϊμάκτσαλαν)	<u>Βόρας (Καϊμάκτσαλαν)</u>
Φλώρινας	Βέρνο (Βίτσι)	<u>Βίνλα</u>
Ήπειρος		
Ιωαννίνων	Πίνδος	<u>Προφήτης Ηλίας</u>
Ιωαννίνων	Πίνδος	<u>Καρακόλι</u>
Θεσσαλία		
Λάρισας	Όλυμπος	<u>Βουσοπούλες</u>
Μαγνησίας	Πήλιο	<u>Αγριολεύκες</u>
Τρικάλων	Κοζιάκας	<u>Πεοτουλιώτικα Λιβάδια</u>
Στερεά Ελλάδα		
Βοιωτίας	Παρνασσός	<u>Γεροντόβραχος</u>
Ευρυτανίας	Τυμφρηστός (Βελούχι)	<u>Διαβολότοπος</u>
Φθιώτιδας	Παρνασσός	<u>Κελλάρια Φτερολάκκα</u>
Πελοπόννησος		
Αρκαδίας	Μέναλο	<u>Οροπέδιο Οστρακίνας</u>
Αχαΐας	Χελμός (Αροάνια)	<u>Βαθιά Λάκκα</u>

Πηγή : Ιστοσελίδα Ε.Ο.Τ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 1^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 1.1	16,99%
Μέτρο 1.2	9,39%
Μέτρο 1.5	17,80%
Μέτρο 1.7	10,40%
Μέτρο 1.9	0,56%
Μέτρο 1.12	3,60%
Μέτρο 1.13	0,17%
Μέτρο 1.14	5,91%
Μέτρο 1.15	2,46%

Πηγή : ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 4^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 4.2	4,34%

Πηγή : ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 6^{ου} Υποάξονα
Προτεραιότητας β του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 6β.1	2,92%
Μέτρο 6β.2	4,35%
Μέτρο 6β.3	2,92%
Μέτρο 6β.4	0,73%

Πηγή : ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 6^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 6.1	30%
Μέτρο 6.2	17%
Μέτρο 6.3	21,0%
Μέτρο 6.4	13%
Μέτρο 6.5	19,0%

Πηγή : ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 4^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Ηπείρου

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 4.1	17,01%
Μέτρο 4.2	3,83%
Μέτρο 4.3	7,87%.
Μέτρο 4.4	2,17%.
Μέτρο 4.5	3,08%
Μέτρο 4.6	4,71%
Μέτρο 4.7	11,34%
Μέτρο 4.8	9,33%
Μέτρο 4.9	3,66%
Μέτρο 4.10	22,10%
Μέτρο 4.11	9,27%
Μέτρο 4.12	4,55%
Μέτρο 4.13	4,55%

Πηγή : ΠΕΠ Ηπείρου και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 2^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Θεσσαλίας

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 2.2	1,26%
Μέτρο 2.8	16,87%
Μέτρο 2.9	4,91%
Μέτρο 2.10	6,92%
Μέτρο 2.11	4,04%
Μέτρο 2.12	23,34%
Μέτρο 2.13	5,89%
Μέτρο 2.17	1,67%

Πηγή : ΠΕΠ Θεσσαλίας και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 4^{ου} και του 5^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Ιόνιων Νησιών

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 4.13	3,2 %
Μέτρο 4.14	8,9 %
Μέτρο 5.4	7,7%

Πηγή : ΠΕΠ Ιόνιων Νησιών και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 6^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 6.1	0,8%
Μέτρο 6.2	5,8%
Μέτρο 6.3	0,6%
Μέτρο 6.4	5,5%
Μέτρο 6.5	4,3%
Μέτρο 6.6	12,6%
Μέτρο 6.7	28,2%
Μέτρο 6.8	2,3%
Μέτρο 6.9	14,8%
Μέτρο 6.10	19,2%
Μέτρο 6.11	7,0%

Πηγή : ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 5^{ου} Άξονα
Προτεραιότητας του ΠΕΠ Κρήτης

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 5.1	36.47 %
Μέτρο 5.2	2.85 %
Μέτρο 5.3	1 %
Μέτρο 5.4	9.24 %
Μέτρο 5.5	13.55 %
Μέτρο 5.6	10.07 %
Μέτρο 5.7	18.37 %
Μέτρο 5.8	4.43 %
Μέτρο 5.9	1.76 %
Μέτρο 5.10	2.26 %

Πηγή : ΠΕΠ Κρήτης και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του δεύτερου Υποάξονα του 2^{ου} Άξονα Προτεραιότητας του ΠΕΠ Πελοποννήσου

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 2.2.1	11,21%
Μέτρο 2.2.2	3,5%
Μέτρο 2.2.3	5,61%
Μέτρο 2.2.4	14,11%
Μέτρο 2.2.5	2,55%

Πηγή : ΠΕΠ Πελοποννήσου και ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 : Πίνακας χρηματοδότησης των Μέτρων του 1^{ου} Άξονα Προτεραιότητας του ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας

Μέτρα	Χρηματοδοτική Βαρύτητα επί της Δ.Δ του Άξονα
Μέτρο 1.1	16,38%
Μέτρο 1.2	17,43%
Μέτρο 1.3	3,85%
Μέτρο 1.4	8,13%
Μέτρο 1.5	0,14%
Μέτρο 1.6	0,30%
Μέτρο 1.7	6,53%
Μέτρο 1.8	0,77%
Μέτρο 1.9	1,30%
Μέτρο 1.10	5,39%
Μέτρο 1.11	31,69%
Μέτρο 1.12	1,88%
Μέτρο 1.13	3,22%
Μέτρο 1.14	2,97%

Πηγή : ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας και ίδια επεξεργασία

